

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

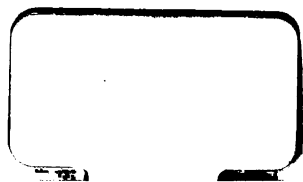
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

BIBLIOTHECA
SCRIPTORUM GRAECORUM ET ROMANORUM

EDITA CURANTIBUS
IOANNE KVIČALA ET CAROLO SCHENKL.

Q. HORATI FLACCI
C A R M I N A

SCHOLARUM IN USUM

EDIDIT

MICHAEL PETSCHENIG.

PRAGAE

LIPSIÆ

SUMPTUS FECIT F. TEMPSKY.

SUMPTUS FECIT G. FREYTAG.

MDCCLXXXIII.

85 kr. 5. W. = 1 M. 40 Pf.

BIBLIOTHECA
SCRIPTORUM GRAECORUM ET ROMANORUM
EDITA CURANTIBUS
IOANNE KVIČALA ET CAROLO SCHENKL.

Q. HORATI FLACCI
C A R M I N A

SCHOLARUM IN USUM

EDIDIT

MICHAEL PETSCHENIG.

PRAGAE	LIPSIAE
SUMPTUS FECIT F. TEMPSKY.	SUMPTUS FECIT G. FREYTAG.
MDCCCLXXXIII.	

Q. HORATI FLACCI

C A R M I N A

SCHOLARUM IN USUM

EDIDIT

MICHAEL PETSCHENIG.

PRAGAE

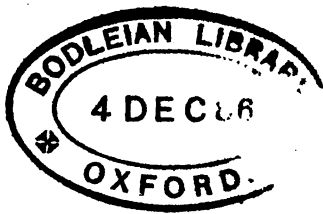
SUMPTUS FECIT F. TEMPSKY.

LIPSIAE

SUMPTUS FECIT G. FREYTAG.

MDCCCLXXXIII.

2075. 6. 10.

PRAEFATIO.

Fundamentum editionis huius, quae scholarum usibus destinata est, subsidia critica sunt a Kellero et Holdero collecta. Is vero codicum, quorum notitiam indefesso utriusque viri labori debemus, est status atque ea condicio, ut in plures familias discedentium nullus sit aut integritate tanta aut vetustate, ut ceteris eminentior tamquam dux regat examen. Neque vero consensu eorum omnium confirmari semper veram et genuinam lectionem et, ubi diversas exhibent scripturas, id quod sescenties fieri dolemus, eligendi difficultate inextricabili praepeditum saepe confundi hominem criticum quis est qui nesciat? Ergo nonnumquam confugiendum erat ad libros manu scriptos a Cruquio ¹⁾ Bentleio aliis adhibitos, quos quidem ut deterrimos fideque prorsus indignos abici iussit Kellerus. Non recte puto: nam si essent deterrimi, nullum omnino emolumentum ex eis posset capi. At lectiones vel, si alio nomine mavis uti, emendationes nobis illi subpeditant aut probabiles aut etiam certissimas. Multo pluris habenda sunt virorum doctorum inde a Bentleio usque ad nostram aetatem ingeniosa commenta; quae si doctrina et ratione et probabilitate commendari viderentur, in verborum contextum recipere non dubitavi. Itaque quod attinet ad verba poetae restituenda, codices antiquos, quatenus licuit, secutus sum, his destitutus alios consului, locis corruptis coniecturas fide dignas recepi, desperatis lectionem traditam signo corruptelae addito retinui: in universum autem id adsequi studui, ut discentibus non solum verbis emendatum traderem poetam, sed etiam intellectu facilem, praesertim cum editores nonnullos vidissem in id vitium incidisse, ut receptis aut formis verborum minus usitatis aut coniecturis per longas ambages

1) Cod. Blandinium antiquissimum, de quo Kellerus paulo iniquius iudicavit, Berolinenses nimia veneratione suspiciunt; cf. W. Mewes, Ueber den Wert des Codex Blandinius vetustissimus für die Kritik des Horaz, Berlin 1862, p. 24. Librum illum manu scriptum cum L. Muellero neque meliorem fuisse puto neque antiquiorem quam Kelleri codices AB (A' B'), quorum lectiones consentientes ut integerrimas nisi graviore causa intercedente non neglexi, praesertim his locis, quibus Porphyronis scholiis vel lemmatis confirmantur.

quaesitis laborem gravissimum iniungerent adolescentibus, quibus plerumque praeter lexicon nihil subsidii ad manum est. Eandem ob causam a me inpetrare non potui, ut accusativi pluralis formas in *is* desinentes admitterem. Orthographiam autem ita institui, ut a doctrina Brambachii iam dudum scholis adcommodata nisi perpauca locis non desciscerem.

Quod carmina dicola quoque et monocola ita descripsi, ut versuum quaternorum strophae efficiantur, nolim sic interpretentur viri docti, quasi legem strophicam, quam Meinekianam vocant, probem atque amplectar. Feci id quidem invitus et consuetudinem magis retinens, quae nuper apud Germanos potissimum increbruit, quam meae ipsius sententiae satisfaciens. Nullo enim modo mihi possum persuadere rei tam singularis memoriam Neronianis iam temporibus prorsus fuisse obliteratam. Nam si concedimus Horatium carmina illa strophis quaternorum versuum iussisse describi, aliquot saltem codices et Caesii Bassi aetate et post eum extitisse, qui distinctionem illam prae se ferrent, veri est simillimum. At vero non extabant. Praeterea, quid sibi velit ista lex, non video. Nihil ad rem facit, cum ne sensu quidem aut interpunctione singulae ubique strophae discernantur, nullam omnino artem novam ac praecipuam detegit et manifestat, nulla denique veterum norma aut doctrina innititur. Casu quodam factum est, ut viginti tria carmina legi illi respondere videantur: sunt autem monosticha quinque, tria in libro primo, unum in tertio, unum in quarto; disticha duodeviginti, octo in libro primo, unum in secundo, sex in tertio, tria in quarto. Quibus repugnat carmen monostichum IV, 8, in dubio relinquatur c. III, 12. Et carmina quidem disticha duodeviginti ita esse comparata non adeo mireris, si consideraveris Sapphus odis libri secundi et tertii omnibus simile quid evenisse. Legimus enim apud Hephaestionem p. 116: *σύστημα δὲ ἐστὶ μέτρων συναγωγή . . . ἢ ὁμοίων ἢ ἀνομοίων . . . τὸ δὲ ἐξ ὁμοίων, ὡς τὸ δεύτερον Σαπφούς, ὡς προϊόντες δείκωμεν.* p. 117: *κοινὰ δὲ συστηματικά, ἅπερ καὶ ὁ κατὰ στίχον γεγράφθαι φάσκων ἰγῶς ἂν λέγοι, καὶ ὁ κατὰ σύστημα ὡς τὸ δεύτερον καὶ τρίτον Σαπφούς. διὰ μὲν γὰρ τὸ ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀντιγράφοις κατὰ δύο ὄραν παραγεγραμμένον ἕκαστον ἄσμα, καὶ ἐτι διὰ τὸ μηδὲν εὐρίσκεσθαι ἀριθμοῦ περιπτῶ, κατὰ συστήματα νομίζομεν αὐτὰ γεγράφθαι· πάλιν δὲ τῶ ὁμοίον ἑκάτερον εἶναι τῶν ἐν τῇ δυνάδει στίχων, καὶ τῶ δύνασθαι τὴν ποιήτριαν κατὰ τύχην τινὰ ἀρτίον πάντα ἀριθμοῦ πεποιηκέναι, φαίη ἂν τις κατὰ στίχον αὐτὰ γεγράφθαι.* Videas scriptores metricos Graecos observasse quidem tale quid in lyricis, sed quamquam exemplarium veterum auctoritate satis adiuvantur, tamen non ausos esse legem certam omnique dubitatione exemptam statuere, sed κατὰ τύχην τινὰ ita potuisse fieri omnino non negasse. Utut vero ista res se habet, id ex Hephaestionis verbis rectissime concluditur strophicam illam binorum versuum distinctionem per multa

saecula intactam duravisse in libris manu scriptis. Quid ergo? Caecosne fuisse putemus Latinos? Minime. Quod si fuit stropharum distinctio, etiam tradita est a librario ad librarium; si tradita fuit, saeculis quattuor vel quinque primis, quoad grammaticorum studia florebant, aboleri non potuit. At neque in scholiastarum explicationibus neque in grammaticorum libris neque in scriptorum metricorum tractatibus usquam rei illius mentio fit. Quod autem nemini umquam Romanorum, quantum nos quidem scimus, cognitum fuit atque perspectum, id falso docere eos qui Meinekium sequuntur et nunc credo et usque credam, dum argumentis certissimis erroris convictus ero.¹⁾

De interpolationibus Horatianis longius disserere piget. Tot enim post Peerlkampium extiterunt viri et docti et indocti, qui urendo, secundo, lacerando medellam adferri posse Carminum libris non solum sibi ipsis persuaserunt, sed etiam aliis probare argumentationibus diversissimis conati sunt. Etsi negari non potest poetae Venusino ut aliis plerisque scriptoribus antiquis labem hic illic adpersam esse temporum iniuria, tamen tota illa interpolationis ratio et doctrina mihi quidem perversa esse videtur ac futtilis. Si nihil aliud, certe metrorum lex atque observatio severissima nec cuivis perspecta homines litteratos deterrebat, ne obscuris foedisque versibus adscriptis splendorem Musae Horatianae obfuscare temptarent, praesertim cum tales conatus florentibus adhuc ac vigentibus studiis, quorum non minima pars erat poesis Horatianae lectio atque explicatio, homines doctos haud facile effugere potuerint: qui sicuti non ferebant epistolam illam atque elegos, quorum Suetonius meminit, ita ne strophas quidem male adplicatas tulissent corniculasque furtivis plumis contactas continuo denudassent. Corruptiores ad nostram aetatem pervenisse puto Sermonum et Epistularum libros: in quibus si qui sunt versus spurii atque subditicii, labenti iam et lapsae antiquitati inputaverim aut ipsi aevo medio.

Verum iam tempus est finem facere verbis temere fortasse, si multitudinem dissentientium considero, sed ex animi sententia prolatis, atque transire ad ea, quae de locis quibusdam aut difficilioribus aut nondum bene compositis praemittere in animo est. Qua in re si vel minimum quid

1) Ne Christio quidem Meinekio et Lachmannus plane persuasisse videntur. Cf. *Metrik der Griechen und Römer*², p. 601: 'Auffällig ist nur, dass der Dichter den Sinnschluss nach dem jedesmaligen vierten Verse hier (in odis monocollis), wo er doppelt sorgsam zu beobachten war, mehr wie in andern Oden vernachlässigt hat.' p. 481: 'Dass Horaz regelmässig 4 Verse zu einer Strophe verbunden wissen wollte, haben erst in unserer Zeit Meineke und Lachmann erkannt, doch scheint der Dichter eben dadurch, dass er so oft, in Od. III, 20 durchaus, mit dem 4ten Vers den Sinn nicht schloss, angedeutet zu haben, dass er diese Strophen nicht als vollgiltige Strophen betrachtet wissen wollte'.

contulero ad verba Horati vel recte intellegenda vel probabiliter emendanda, satis superque contentus ero.

Carminum lib. I. — 1, 13 *demoveas*] cf. C. III, 8, 10. IV, 5, 14. S. I, 1, 39. Diversum est *dimovere* C. I, 23, 7. III, 5, 51. — 3, 19 *turgidum* codd. multi, non recte. — 12, 21 *proeliis audax* rectius ad Liberum refertur; cf. C. II, 19, 21—28. Ceterum inter se obponuntur *proeliis audax* — *inimica beluis* — *metuende sagitta*. — 12, 31 *quod*] *quia* libri optimi et Porphyrius. — 13, 5 *tunc* recepi ex libris optimis, item C. III, 29, 62. — 15, 36 *Iliacas*] *Pergameas* editiones multae; cf. Schuetz (ed. I) ad C. III, 5, p. 363. — 16, 8 *si*] *sic* codd. — 17, 14 *hinc* codd. plerique. — 19, 8 *aspici*] cf. Keller, Epileg. p. 74. Ego quoque in codicibus perantiquis saec. VII—IX, quos aut ipse contuli aut ab aliis conlatos accepi, nusquam *adspicio* scriptum repperi. — 20, 10 *bibes* codd. fere omnes, *bibis* Porph. fort. recte; *bibas* coniecit Keller. Cf. L. Mueller ad S. II, 3, 1 (edit. II, p. LVII). — 23, 5—6 *vepris* . . . *ad ventum* Bentley, alii; *veris* . . . *adventus* codd. — 25, 20 *Euro* Aldus, *Hebro* codd. — 26, 9 *Fimplea* Peerlkamp; *Piplea* codd. et Porph., rectius puto. — 27, 11 *Megyllae*] cf. Keller, Epileg. p. 93. — 27, 19 *laboras in*] *laboradas* codd. plerique. — 28, 21 *rapidus* Kellerei codices; cf. C. I, 3, 14 *rabiem Noti*. — 29, 1—5. Hos versus cum aliis puto interrogative pronuntiandos esse, cum admiratione quadam, quod Iecius philosophandi studium tam subito mutarit militiamque adripuerit, quae a philosophia sit alienissima. — 31, 9 *Calenam* Porph. et Bentley, *Calena* codd. — 31, 10 *et*] *ut* codd. multi. — 31, 18 *ac*] *at* codd. plerique. — 32, 15 *medicumque* Lachmann. — 34, 13 *insigne* Bentley, *insignem* codd. — 35, 17 *serua* codd. optimi et Porph., *saeva* alii.

Carminum lib. II. — 6, 18 *amicus Aulon* bene defendit Buecheler in Mus. Rhen. XXXVII, p. 228. — 8, 2 *Barine*] cf. etiam Buecheler l. c. p. 229. — 10, 9 *saevius* Cuningham, *saepius* codd. — 11, 23—24 Bentleyium secutus sum. — 12, 28 *occupet*] cf. Buecheler l. c. p. 233. — 13, 38 *laborum* alii. — 17, 14 et III, 4, 69 fortasse retinenda fuit librorum lectio *gigas*; cf. Keller, Epileg. p. 168. 'Briareus' interpretatur scholiasta. — 20, 13 *notior*] cf. Buecheler l. c. p. 239.

Carminum lib. III. — 4, 4 *citharave* codd. Kellerei. — 4, 10 *limen Apuliae* alii. — 4, 38 *abdidit*] cf. Dillenburger in 'Zeitschr. f. d. Gymnasial-Wesen' XXXV (1881), p. 329. — 5, 10 *et* ante *nominis* codd. multi et boni omittunt. — 5, 15 *trahenti* Canter, *trahentis* codd. — 6, 9 *Monaeses* alii, quod propter verba sequentia *adiiecisse praedam torquibus exiguis renidet* minus placet. — 7, 15 *Bellerophontae* codd. secutus recepi; item L. Muellero suadente (edit. II, p. XXXVII) C. IV, 11, 28 *Bellerophonten* scripsi.

— 8, 26 *cavere et codd.* plerique. — 12, 11 *arto*] *alto* codd. plerique. — 14, 11 *non Bentley, iam codd.; male inominatis Bentley, male nominatis codd.* plerique. Cf. etiam Th. Fritzsche, Philol. XXXV, p. 489. — 14, 14 *eximet*] cf. Ep. I, 5, 18.—17, 5 *ducit Heinsius, ducis codd.* — 20, 8 *illa Peerlkamp, illi codd.* — 21, 10 *negleget codd. haud pauci.* — 24, 60 *hospites codd. multi.* — 25, 9 *ex somnis editio Hauptiana quarta, Edonis Bentley.* — 26, 1 *duellis Franke dubitans; cf. Dillenburger l. c. p. 333.* — 27, 60 *elidere*] *laedere codd. noti.*

Carminum lib. IV. — 1, 22 *lyraeque et rel.*] cf. Dillenburger l. c. p. 335. — 2, 2 *ille Peerlkamp, iule codd.; cf. C. II, 13, 1—2.* — 2, 49 *teque codd. plerique.* — 4, 17—18 *Raeti . . . Vindelici*] cf. IV, 1, 9 sqq. *Pauli . . . Maximi*; alii *Raetis scripserunt.* — 4, 36 *dedecorant alii.* — 4, 73 *perficiunt codd. optimi et Porph., perficiunt Blandinium antiquissimum.* Futurum tempus multo aptius esse puto hoc loco quam praesens. Desideratur enim vox Hannibalis quasi praesagientis ac divinantis id, quod sub Augusto factum celebravit Horatius. — 8, 15 *celeris fuga Kelleri codd. optimi.* — 8, 33 del. Lachmann alii, tamquam petatum ex Carm. III, 25, 20. At nihil sollempnius Horatio quam verborum, sententiarum, versuum etiam integrorum repetitio. Cf. *iocosa . . . imago C. I, 12, 3—4 et I, 20, 6—8; rates quassas I, 1, 17—18, quassas . . . rates IV, 8, 32; memores . . . fastos III, 17, 4 et IV, 14, 4; marinae . . . Veneris III, 26, 5, Veneris marinae IV, 11, 15; profugi Scythae I, 35, 9, profugus Scythes IV, 14, 42; amata nautis multum et institutoribus Epod. 17, 20, seu vocat institor seu navis Hispanae magister III, 6, 30—31; mater saeva Cupidinum I, 19, 1 et IV, 1, 5.* — 10, 5 *Ligurinum*] cf. Dillenburger l. c. p. 337. — 14, 4 *fastus codd. optimi; cf. Neue I², p. 525.*

Epodon liber. — 1, 5 *si*] *sit alii.* — I, 34 *nepos*] *ut nepos alii; cf. Ep. I, 10, 5 et Fritzsche ad S. I, 1, 101.* — 2, 13 *inutilesve Bentley, inutilisque codd.* — 4, 8 *bis trium edd., bis ter codd. et scholia.* — 5, 15 *implicata alii; sed inligata etiam Porphyriorem legisse scholion demonstrat.* Cf. C. IV, 11, 5. — 5, 87 *maga non Haupt, magnum codd.* — 7, 12 *numquam Bentley, umquam codd.* — 10, 22 *iuverit codd. plerique.* — 15, 15 *offensi Gogavius, offensae codd.* — 16, 15 *quod*] *quid codd. plerique.* — 16, 33 *ravos*] *flavos alii.* — 16, 41. Porphyriion: ordo est 'Oceanus circum arva beata vagus'. Cf. C. II, 16, 33 sq. *te greges centum Siculaeque circum mugiant vaccae, S. II, 4, 84 et Tyrias dare circum inlota toralia vestes, S. I, 5, 51 quae super est Caudi cauponas.* — 16, 61—62 *delevi cum aliis.* — 17, 42 *vice Kelleri codices.* — 17, 62 *si*] *sed alii.* Locum cum Porphyriione sic explico: 'Quid tibi prodest, Horati, magno pretio emisse a Paelignis mulieribus venena, quae te cito liberent, si tamen non plus valent meis, quibus vitam tuam longius producam quam ipse optas'. Ne-

que video qua ratione versus 60—61 intellegi possint de venenis a Canidia mixtis, cum obpositum sit *velocius* ei, quod sequitur *tardiora*; repugnant etiam versus 63—81. — 17, 72 *nectes* alii. Non debet in comparationem adferri illud *nectis catenas* C. I, 29, 5; ibi enim agitur de catenis parandis, hoc vero loco de ipso suspensio.

Sermonum liber I. — 1, 81 *adfixit* codd. longe plurimi. — 1, 108 *nemon* ut codd. plerique; alii alia coniecerunt. — 2, 13. Hunc versum nonnulli ut spurium secludunt. Quos sequi et hic et aliis locis similibus nolui, cum quaestio de repetitis apud Horatium versibus adhuc dubia pendeat. Ceterum Horatio repetitiones tales fuisse usitatas et alii observaverunt (cf. Dillenburger ad Ep. I, 1, 56) et nos in adnotatione ad C. IV, 8, 33 exemplis demonstravimus. — 2, 44 *permixerunt* libri optimi, Holder; item 3, 90 commixit; cf. Neue II², p. 494. — 2, 63 *peccesse* codd. plerique. — 3, 27 *ac* codd. optimi, at alii; cf. v. 43 et S. I. 10, 31. — 3, 95 *fide* codd. plerique, at C. III, 7, 4 *fidei*; cf. Neue I², p. 377—79. — 4, 101 sqq. Scribendum puto:

*quod vitium procul a fore chartis
atque animo, prorsus, si quid promittere de me
possum aliud, vere promitto.*

Cf. S. I, 5, 70 *prorsus iucunde cenam producimus illam*. Nimirum *prufus* facile transire potuit in *pr'ut*. — 6, 68 *aut* Porph., Bentley; *ac* vel *nec* codd. — 6, 102 *rusve peregre aut* codd. paene omnes, quibus consentit Porph.: 'ordo est: rusve aut peregre exirem'. — 6, 126. 'Cod. Bland. antiquissimus habet *fugio campum lusumque trigonem*, sed supposita sunt puncta, vulgataque lectio est adnotata' Cruquius. Vehementer dolendum est eum non indicasse id quod maxime intererat scire, utrum correctura a prima an a secunda manu profecta fuisset. Cod. Gothanus alter eadem praebet verba (nam *lusitque* non est nisi levissimus librarii error); reliqui vero omnes cum scholiastis legunt *fugio rabiosi tempora signi*. Praetuli interim cod. Blandinii lectionem, quamquam ne Mewesius quidem, qui nuper de hoc loco disputavit (Über den Wert des Codex Blandinius vetustissimus für die Kritik des Horaz, Berlin 1882, p. 19—24) rem ita exsecutus est, ut iam dubitatio omnis sit remota. — 8, 32 *utque* alii. — 8, 41 *resonarint* cf. Neue II², p. 478. — 9, 16 *prosequar* alii; cf. Dillenburger l. c. p. 344.

Sermonum liber II. — 1, 15 *describat* alii. — 1, 65 *aut qui* alii — 2, 29 sq. Secutus sum Porphyriorem et Holderum; cf. Ep. I, 1, 80 sqq.

verum

esto aliis alios rebus studiisque teneri:

idem eadem possunt horam durare probantes?

2, 53 *distabat* codd. recte; Horati enim verba sunt quae usque ad v. 116

leguntur. Totam huius satirae indolem ac rationem bene perspexit et explicavit Schuetz p. 140 sq. — 2, 56 *dictum* codd. plerique. — 3, 62 *vulgum* codd. optimi; cf. Neue I², p. 653. — 3, 140 *Electran*] cf. Neue I², p. 54. — 3, 170 *haec*] *hoc* Holderi codd., quod ferri non potest. — 3, 191 *deducere* Porph., Bentley; *reducere* codd. — 3, 201 *cursum* Holder *quorum* codd. — 3, 208 *veri* alii, non recte. — 3, 303 *abscissum mani-*
bub] *abscisum demens* Holderi codd. paene omnes. — 4, 19 *musto* Bentley, *mixto* codd. —

Epistularum lib. I. — 2, 38 *oculos* codd. antiquissimi, *oculum* alii, — 2, 41 *vivendi qui recte* codd. longe plurimi, sed repugnat Porph. — 6, 7. Varie interpungunt h. l. Illud vero valde dubito, num margaritae recte dici possint 'maris ludicra', cum adiectivum 'ludicer' proprie ad ludos remque scaenicam pertineat. — 6, 10 *utrubique* codd. optimi AER apud Kellerum. Ita et Ciceronis cod. rescriptus Vaticanus (de rep. III, 35, 48) et Cassiani cod. Augustodunensis saec. VII exhibent. — 6, 63 et 7, 40 *Ulixei* codd. antiquissimi et optimi; cf. Neue I², p. 331. — 7, 96—99, Versus male adsutos sensuque claudicantes delevi; etiam Serm. II, 6 fabella conclusum a poeta videmus. Cf. praeterea Carm. I, 7. 15. III, 11. 27. 29. IV, 4. Epod. 12. 13. Adde quod initium v. 96 *qui simul aspexit* (ita codd.) petitum videtur e v. 90. — 11, 7—10. Non recte editores nonnulli hos versus Bullatio tribuunt; nam in epistula talem dialogum omnino locum habere non posse cum Lehrsius et Teuffelio contendendo. Male Keller Epileg. p. 644 in comparationem adtulit Ep. I, 16, 41 sqq. Illa enim *ἵπποφα* toto caelo distat ab eo, quod hoc loco volunt statuere. — 12, 29 *defudit*] *defundit* alii. — 13, 2 *Vinni* recepti e codd. optimis, consentiente Porphyrione: *Vini* alii. — 15, 37 *corrector* Lambinus, *correctus* vel *correptus* codd. — 16, 5 sqq. Cf. Keller, Epileg. p. 660 sqq. — 16, 45 *introrsus* alii; cf. S. II, 1, 65. — 17, 30 *angue* codd. optimi; cf. Neue I², p. 218. — 17, 49 sic recte distinxit Porph. — 18, 18 post *elatrem* alii interrogationis signum ponunt; sed cf. Porph. — 18, 91. Deest hic versus in multis exemplaribus antiquis, unde Keller eum omisit. Sed quomodo quaeso hoc deleto intelligendum erit illud quod sequitur *oderunt*? Alii cum Meinekio verba *bibuli* . . . *oderunt* extrudunt. — 19, 15 *Iar-*
buthan sec. Porphyriionem scripsi; *iarbytham*, *iARBucham*, similia codd.; cf. *Iarban* Verg. Aen. IV, 196. Apud Corippum infimae Latinitatis scriptorem accusativus singularis nominum Maurorum constanter in 'an' desinit; cf. Ioh. IV, 360 Antalan, IV, 937 Arcan . . . Ialdan, IV, 972 Antifan, VII, 430 Asan, VII, 435 Altisan, VIII, 419 Altifatan al. — 20, 28 *dixit* Doering, *duxit* codd. —

Epistularum lib. II. — 1, 40 post *anno* interrogationis signum posuit H. I. Mueller. — I, 102 sq. Fortasse ita interpungendum:

hoc paces habuere bonae ventique secundi

Romae:

1, 198. *mimo* intellegendum de ludo scaenico, non de histrione; cf. Porph.: 'non tam ludis scaenicis delectaretur quam ipsius populi vanitate, in qua omni mimo et suavius et maius sibi spectaculum repperiret'. — 2, 96 *qua re* ed. Hauptiana IV.; *quare* vulgo. — 2, 167 *quoniam* codd. plerique. — 2, 199. Neque *domus*, quod est in codd. optimis, neque *domu* aut *domo* sententiae satisfacit; *modo* probabiliter conii. Gesner. — 3, 48 sqq. Malim interpungere:

si forte necesse est

*indiciis monstrare recentibus abdita rerum et
fingere cinctutis non exaudita Cethegis,*

continget dabiturque licentia sumpta pudenter

et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si

Graeco fonte cadent parce detorta.

3, 65 *palus diu* Gesner. — 3, 197 *pacare tumentis* alii. — 3, 214 *luxuriam* codd. haud pauci; sed haec forma apud Horatium non legitur. — 3, 294 *praeseptum* codd. optimi, *perfectum* alii.

In schematis metrorum atque exemplis describendis disponendisque hoc potissimum consilio ductus sum, ut tironibus ea tantummodo praeberem, quae ad singulorum quorumque versuum et systematum rationem noscendam atque dispiciendam prorsus sunt necessaria. Cetera enim, quae ad subtiliorem rei metricae scientiam pertinent, praeceptor ipse, si opus fuerit, aptius et maiore cum fructu adiciet quam fieri potest summario finibus certis iisque angustis circumscripto. Nec multos puto fore dumtaxat inter nostrates, qui uberiorem rei metricae doctrinam desiderent. Nam cum gymnasiorum Austriacorum alumni non nisi per semenstre tempus lectioni Horatianae studeant, disciplinam illam obiter tantum attingi atque quam celerrime adripi necesse est.

Chronologiae Horatianae, qualem Frankius constituit, nihil habui quod adderem nisi Epistularum libri secundi annos. Nam quae Christius disputavit egregio libello Monaci 1877 edito qui inscribitur 'Fastorum Horatianorum epicrisis', docens Carminum libros priores tres vicesimo demum a. Chr. anno vel undevicesimo fuisse editos, ea brevibus quibusdam lineis adumbrata potius quam omnibus numeris absoluta esse videntur. Ergo si volumus fundamentis a Christo positis inniti, in annos carminum omnium, quae illis libris continentur, necesse est denuo inquiratur. Quod ne facerem et temporis angustiae prohibebant et aliae curae, si non gratiores, certe graviores.

Scribendam Graecii a. d. XV Kal. Octobr. a. 1882.

M. P.

METRA IAMBICA ET MELICA.

A. VERSUS SIMPLICES.

I. Versus iambici. 1. Dimeter acatalectus:

$\bar{\cup} \cup \cup \cup, \bar{\cup} _ \cup \cup$

Epod. 1, 2 amice propugnacula

— 15, 24 ast ego vicissim risero

— 2, 62 videre properantes domum

2. Trimeter catalecticus:

$\bar{\cup} _ \cup \cup, \bar{\cup} \parallel _ \cup _ , \cup _ \bar{\cup}$

I, 4, 2 trahuntque siccas || machinae carinas

II, 18, 34 regumque pueris || nec satelles Orci

3. Trimeter acatalectus:

$\bar{\cup} \cup \cup \cup, \bar{\cup} \parallel \cup \cup \cup, \bar{\cup} _ \cup \cup$

Epod. 1, 1 ibis Liburnis || inter alta navium

— 2, 65 positosque vernas || ditis examen domus

— 1, 27 pecusve Calabris || ante sidus fervidum

— 2, 39 quodsi pudica || mulier in partem iuuet

— 2, 35 pavidumque leporem et || advenam laqueo gruem

Epod. 17.

II. Versus trochaici. 1. Dimeter catalecticus:

$_ \cup _ \cup, _ \cup \bar{\cup}$

II, 18, 17 tu secunda marmora

2. Dimeter acatalectus cum anacrusi (Alcaicus enneasyllabus):

$\bar{\cup} _ \cup _ _ , _ \cup _ \bar{\cup}$

I, 35, 15 ad arma cessantes ad arma

III. Versus dactylicus. 1. Dimeter catalecticus in duas syllabas (Adonius):

— ∪ — ∪
 I, 10, 16 castra fefellit
 I, 10, 8 condere furto

2. Trimeter catalecticus in syllabam (Archilochius minor):

— ∪ — ∪ ∪
 IV, 7, 2 arboribusque comae

3. Tetrameter catalecticus in duas syllabas (metrum Archilochium):

— ∪ — ∪ — ∪ — ∪
 I, 7, 2 aut Epheson bimarisque Corinthi
 I, 7, 4 insignes aut Thessala Tempe
 I, 28, 2 mensorem cohibent, Archyta

4. Hexameter catalecticus in duas syllabas:

— ∪ — ∪ — || ∪ — ∪ — ∪ — ∪
 I, 7, 7 undique decerptam || fronti praeponere olivam

IV. Ionici a minore. 1. Dimeter:

∪ — —, ∪ — —
 III, 12, 3 patruus verbera linguae

2. Tetrameter:

∪ — —, ∪ — —, ∪ — —, ∪ — —
 III, 12, 1 miserarum est neque amori dare ludum neque dulci.

B. VERSUS CONPOSITI.

I. Versus logaedicus. Componuntur dactylis et trochaeis; nonnumquam praedit basis spondaica (— —) vel anacrusis (∪).

1. V. Pherecrateus; constat e basi spondaica et colo logaedico:

— —, — ∪ — ∪
 I, 21, 3 Latonamque supremo

2. V. Glyconeus; basim spondaicam sequitur colon logaedicum:

— —, — ∪ — ∪
 I, 21, 4 dilectam penitus Iovi

3. V. Aristophanius; constat e dactylo et monometro trochaico:

— — — — —
— — — — —

I, 8, 1 Lydia, dic, per omnes

4. V. Alcaicus decasyllabus; est dimeter dactylicus cum monometro trochaico:

— — — — —
— — — — —

I, 9, 4 flumina constiterint acuto

5. V. Alcaicus hendecasyllabus; anacrusim sequuntur monometer trochaicus et colon logaoedicum:

— — — — —
— — — — —

III, 5, 21 derepta vidi || vidi ego civium

6. V. Sapphicus minor; est monometer trochaicus cum colo logaoedico:

— — — — —
— — — — —

I, 2, 1 iam satis terris || nivis atque dirae

II. Alii versus compositi. 1. V. Asclepiadeus minor; constat e basi spondaica et monometro choriambico et colo logaoedico:

— — — — —
— — — — —

I, 1, 1 Maecenas atavis || edite regibus

2. V. Asclepiadeus maior; basim sequuntur duo choriambi et colon logaoedicum:

— — — — —
— — — — —

I, 11, 4 seu plures hiemes || seu tribuit || Iuppiter ultimam

3. V. Sapphicus maior; constat e monometro trochaico et choriambo et colo logaoedico:

— — — — —
— — — — —

I, 8, 4 oderit campum || patiens pulveris atque solis

4. Iambelegus; constat e dimetro iambico et trimetro dactylico catalectico in syllabam:

— — — — —
— — — — —

Epod. 13, 6 tu vina Torquato move || consule pressa meo

5. Elegiambus; inverso ordine eadem cola habet quae iambelegus:

— — — — —
— — — — —

Epod. 11, 2 scribere versiculos || amore percussum gravi

6. V. Archilochius maior; constat e tetrametro dactylico et tripodiam trochaica:

— — — — —
— — — — —

I, 4, 1 solvitur acris hiemps || grata vice veris et Favoni.

C. SYSTEMATA (STROPHAE).

I. **Disticha.** 1. **Systema Alcmanium**; constat hexametro dactylico et metro Archilochio:

— ◡ — ◡ — | ◡ — ◡ — ◡ — ◡
— ◡ — ◡ — ◡ — ◡

o ego non felix |, quam tu fugis ut pavet acres
agna lupos capreaeque leones

Epod. 12.

2. **Systema Archilochium secundum**; constat hexametro et iambelego;

— ◡ — ◡ — | ◡ — ◡ — ◡ — ◡
◡ — ◡ —, ◡ — ◡ — | — ◡ — ◡ — ◡ — ◡

horrida tempestas | caelum contraxit, et imbres
nivesque deducunt Iovem |; nunc mare, nunc silvae

Epod. 13.

3. **Systema Archilochium tertium**; constat e trimetro iam-bico et elegiambo:

(◡) ◡ ◡ ◡ —, ◡ | — ◡ —, (◡) — ◡ — ◡ —
— ◡ — ◡ — | ◡ — ◡ —, ◡ — ◡ — ◡ —

Petti, nihil me | sicut antea iuvat
scribere versiculos | amore percussum gravi

Epod. 11.

4. **Systema iambicum**; constat e trimetro et dimetro iambico:

(◡) ◡ ◡ ◡ —, ◡ | ◡ ◡ ◡ —, ◡ — ◡ —
◡ ◡ ◡ —, ◡ — ◡ —

ibis Liburnis | inter alta navium,
amice, propugnacula

Epod. 1—10.

5. **Systema pythiambicum minus**; constat hexametro dactylico et dimetro iambico:

— ◡ — ◡ — | ◡ — ◡ — ◡ — ◡
◡ — ◡ —, ◡ — ◡ —

nox erat et caelo | fulgebat luna sereno
inter minora sidera

Epod. 14. 15.

6. **Systema pythiambicum maius**; constat hexametro dactylico et trimetro iambico puro:

— ∪ — ∪ — || ∪ — ∪ — ∪ — ∪
 ∪ — ∪ —, ∪ || — ∪ —, ∪ — ∪ ∪

altera iam teritur || bellis civilibus aetas,
 suis et ipsa || Roma viribus ruit

Epod. 16.

II. Tristicha. **Systema ionicum a minore**; constat tetrametro bis repetito et dimetro:

∪ — —, ∪ — —, ∪ — —, ∪ — —
 ∪ — —, ∪ — —, ∪ — —, ∪ — —
 ∪ — —, ∪ — —

miserarum est neque amori dare ludum neque dulci
 mala vino lavere aut exanimari metuentes
 patruae verbera linguae

Carm. III, 12.

III. Tetrasticha. 1. **Systema Asclepiadeum primum**; constat versu Asclepiadeo minore quater repetito:

— —, — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪
 — —, — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪
 — —, — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪
 — —, — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪

Maecenas atavis || edite regibus,
 o et praesidium et || dulce decus meum:
 sunt quos curriculo || pulverem Olympicum
 collegisse iuvat || metaque fervidis

Carm. I, 1. III, 30. (IV, 8 ?)

2. **Systema Asclepiadeum secundum**; constat Asclepiadeo minore ter repetito et Glyconeo:

— —, — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪
 — —, — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪
 — —, — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪
 — —, — ∪ — ∪ ∪

scriberis Vario || fortis et hostium
 victor Maeonii || carminis alite,
 quam rem cumque ferox || navibus aut equis
 miles te duce gesserit

Carm. I, 6. 15. 24. 33. II, 12. III, 10. 16. IV, 5. 12.

3. Systema Asclepiadeum tertium; constat Glyconeo et Asclepiadeo minore:

— — , — — ∪ — ∪ ∪
 — — , — — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪
 — — , — — ∪ — ∪ ∪
 — — , — — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪

sic te diva potens Cypri,
 sic fratres Helenae | , lucida sidera,
 ventorumque regat pater,
 obstrictis aliis | praeter Iapyga

Carm. I, 3. 13. 19. 36. III, 9. 15. 19. 24. 25. 28. IV, 1. 3.

4. Systema Asclepiadeum quartum; constat Asclepiadeo minore bis repetito, Pherecrateo, Glyconeo:

— — , — — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪
 — — , — — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪
 — — , — — ∪ — ∪
 — — , — — ∪ — ∪ ∪

Dianam tenerae | dicite virgines,
 intonsum, pueri | , dicite Cynthium
 Latonamque supremo
 dilectam penitus Iovi

Carm. I, 5. 14. 21. 23. III, 7. 13. IV, 13.

5. Systema Asclepiadeum quintum; constat Asclepiadeo maiore quater repetito:

— — , — — ∪ — || — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪
 — — , — — ∪ — || — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪
 — — , — — ∪ — || — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪
 — — , — — ∪ — || — ∪ — || — ∪ — ∪ ∪

nullam, Vare, sacra | vite prius | severis arborem
 circa mite solum | Tiburis et | moenia Catili:
 siccis omnia nam | dura deus | proposuit, neque
 mordaces aliter | diffugiunt | sollicitudines

Carm. I, 11. 18. IV, 10.

6. Systema Sapphicum minus; constat e tribus Sapphicis minoribus et Adonio:

— ∪ — — , — || ∪ — ∪ — ∪
 — ∪ — — , — || ∪ — ∪ — ∪
 — ∪ — — , — || ∪ — ∪ — ∪
 — ∪ — — ∪

iam satis terris | nivis atque dirae
 grandinis misit | pater et rubente
 dextera sacras | iaculatus arces
 terruit urbem

Carm. I, 2. 10. 12. 20. 22. 25. 30. 32. 38. II, 2. 4. 6. 8. 10. 16. III,
 8. 11. 14. 18. 20. 22. 27. IV, 2. 6. 11. Carmen saeculare.

7. Systema Sapphicum maius; constat ex Aristophanio et
 Sapphico maiore:

— ∪ — ∪ — ∪
 — ∪ — —, — || ∪ —, — ∪ — ∪ — ∪
 — ∪ — ∪ — ∪
 — ∪ — —, — || ∪ —, — ∪ — ∪ — ∪

Lydia, dic, per omnes
 te deos oro |, Sybarin cur properes amando
 perdere, cur apricum
 oderit campum |, patiens pulveris atque solis

Carm. I, 8.

8. Systema Alcaicum; constat ex Alcaico hendecasyllabo bis
 repetito, Alcaico enneasyllabo, Alcaico decasyllabo:

∪ — ∪ — — || — ∪ — ∪ ∪
 ∪ — ∪ — — || — ∪ — ∪ ∪
 ∪ — ∪ — —, — ∪ — ∪
 — ∪ — ∪ — ∪ — ∪

vides ut alta | stet nive candidum
 Soracte nec iam | sustineant onus
 silvae laborantes geluque
 flumina constiterint acuto

Carm. I, 9. 16. 17. 26. 27. 29. 31. 34. 35. 37. II, 1. 3. 5. 7. 9. 11. 13.
 14. 15. 17. 19. 20. III, 1—6. 17. 21. 23. 26. 29. IV, 4. 9. 14. 15.

9. Systema Hipponactium; constat e dimetro trochaico cata-
 lectico et trimetro iambico catalectico:

— ∪ — ∪, — ∪ ∪
 ∪ — ∪ —, ∪ || — ∪ —, ∪ — ∪
 — ∪ — ∪, — ∪ ∪
 ∪ — ∪ —, ∪ || — ∪ —, ∪ — ∪

non ebur neque aureum
 mea renidet | in domo lacunar,
 non trabes Hymettiae
 premunt columnas | ultima recisas

Carm. II, 18.

10. Systema Archilochium primum; constat hexametro et trimetro dactylico catalectico in syllabam:

— ̄ — ̄ — || ̄ — ̄ — ̄ — ̄
 — ̄ — ̄ — ̄
 — ̄ — ̄ — || ̄ — ̄ — ̄ — ̄
 — ̄ — ̄ — ̄

diffugere nives || , redeunt iam gramina campis
 arboribusque comae;
 mutat terra vices || , et decrescentia ripis
 flumina praetereunt

Carm. IV, 7.

11. Systema Archilochium quartum; constat ex Archilochio maiore et trimetro iambico catalectico:

— ̄ — ̄ — || ̄ — ̄ , — ̄ — ̄ — ̄
 ̄ — ̄ , ̄ || — ̄ , ̄ — ̄
 — ̄ — ̄ — || ̄ — ̄ , — ̄ — ̄ — ̄
 ̄ — ̄ , ̄ || — ̄ , ̄ — ̄

solvitur acris hiemps || grata vice veris et Favoni,
 traluntque siccas || machinae carinas,
 ac neque iam stabulis || gaudet pecus aut arator igni,
 nec prata canis || albicant pruinis

Carm. I, 4.

12. Systema Alcmanium: vide sub 'Disticha 1.'

laudabunt alii || claram Rhodon aut Mytilenen,
 aut Epheson bimariseve Corinthi
 moenia, vel Baccho || Thebas vel Apolline Delphos
 insignes, aut Thessala Tempe

Carm. I, 7. 28.

Tabula chronologica Horatiana.

A n n i			Sat. I.	Sat. II.	Epod.
u. c.	a. Chr.	Hor. aetat.			
713	41	24			16. Altera iam teritur.
714	40	25	2. Ambubaiarum.		} 8. Rogare longo.
715	39	26	3. Omnibus hoc vit.		
716	38	27	4. Eupolis atque Cratinus.		4. Lupis et agnis.
717	37	28	5. Egressum magna. 6. Non quia Maecenas.		} 5. At o deorum.
718	36	29	7. Proscripti Regis. 8. Olim truncus.		
719	35	30	9. Ibam forte via. 10. Lucili quam sis. 1. Qui fit Maecenas.	} 2. Quae virtus.	12. Quid tibi vis. (?)
720	34	31			3. Parentis olim.
721	33	32		3. Sic raro scribis.	11. Pettinihil me. (?) } 14. Mollis
722	32	33		4. Unde et quo Catus. 5. Hoc quoque Tiresia.	7. Quo quo } inerscelesti. } tia.
723	31	34		6. Hoc erat in votis.	1. Ibis Liburnis. 9. Quando repostum.
724	30	35		7. Iam dudum ausculto. 8. Ut Nasidieni. 1. Sunt quibus.	2. Beatus ille.
725	29	36			17. Iamiam efficaci.

A n n i			Carm. I.	Carm. II.	Carm. III.
u. c.	a. Chr.	Hor. aetat.			
724	30	35	37. Nunc est bibendum.	7. O saepe mecum. (?)	
725	29	36	2. Iam satis terris. } 16. O matre pulchra } 14. O navis referent.	1. Motum ex Metello. 12. Nolis longa feræ.	24. Intactis opulentior. } 25. Quo me Bacche.
726	28	37	21. Dianam teneræ. 81. Quid dedicatum.	15. Iam pauca aratro. 16. Otium divos. (?) 18 Non ebur.	1. Odi profanum. 2. Angustam amice. } 6. Delicta maior.
727	27	38	29. Icci beatis. 35. O diva gratum.		3. Iustum et tenacem. } 5. Caelo tonantem.
728	26	39		13. Ille et nefasto. 17. Cur me querellis.	4. Descende caelo.
729	25	40	19. Mater saeva Cupidin. } 34. Parcus deorum. } 12. Quem virum a. h. } 26. Musis amicus. } 30. O Venus regina.	11. Quid bellicosus. 4. Ne sit ancillae.	8. Martiis caelebs. 29. Tyrrhena regum.
730	24	41	20. Vile potabis. } 24. Quis desiderio. } 36. Et ture et fidi- } bus. }	2. Nullus argento. } 9. Non semper imbres.	14. Herculis ritu. 19. Quantum distet ab Inacho.
731	23	42	1. Mæcenas atavis.		30. Exegi monumentum.

A n n i			Epistular. I.	Carm. IV.	Epist. II.
u. c.	a. Chr.	Hor. aetat.			
730	24	41	13. Ut proficiscen- tem.		
731	23	42	7. Quinque dies. (?) 2. Troiani belli scr. 731—734.		
734	20	45	9. Septimius Claudi. 3. Iuli Flore. 8. Celso gaudere. 5. Si potes Arch. 12. Fructibus Agrip- pae. 18. Si bene te novi. 19. Prisco si credis. 20. Vertumnum Ia- numque. 1. Prima dicte mihi.		
737	17	48		3. Quem tu Mel- pom. (?) 6. Dive quem proles. Carmen saeculare.	
738	16	49		9. Ne forte credas. (?) 11. Est mihi nonum.	1. Cum tot sustineas. (Post a. 737)
739	15	50		1. Intermissa Venus. 10. O crudelis ad- huc. (?) 2. Pindarum quis- quis. 4. Qualem mini- strum.	
740	14	51		5. Divis orte bonis.	
741	13	52		14. Quae cura pa- trum. 15. Phoebus volen- tem.	
743	11	54			2. Flore bono. (?)
744	10	55			3. Hu- mano ca- piti.
745	9	56			
746	8	57			

CARMINUM

LIBER PRIMUS.

L.

Maecenas atavis edite regibus,
o et praesidium et dulce decus meum:
sunt quos curriculo pulverem Olympicum
collegisse iuvat, metaque fervidis
evitata rotis palmaque nobilis 5
terrarum dominos evehit ad deos;
hunc, si mobilium turba Quiritium
certat tergeminis tollere honoribus;
illum, si proprio condidit horreo,
quidquid de Libycis verritur areis. 10
gaudentem patrios findere sarculo
agros Attalicis condicionibus
numquam demoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
luctantem Icariis fluctibus Africum 15
mercator metuens otium et oppidi
laudat rura sui: mox reficit rates
quassas, indocilis pauperiem pati.
est qui nec veteris pocula Massici
nec partem solido demere de die 20
spernit, nunc viridi membra sub arbuto
stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae.
multos castra iuvant et lituo tubae
permixtus sonitus bellaque matribus

25 detestata. manet sub Iove frigido
 venator tenerae coniugis inmemor,
 seu visa est catulis cerva fidelibus,
 seu rupit teretes Marsus aper plagas.

30 me doctarum hederæ præmia frontium
 dis miscent superis, me gelidum nemus
 Nympharumque leves cum Satyris chori
 secernunt populo, si neque tibus

35 Euterpe cohibet nec Polyhymnia
 Lesboum refugit tendere barbiton.
 quodsi me lyricis vatibus inseres,
 sublimi feriam sidera vertice.

II.

Iam satis terris nivis atque diræ
 grandinis misit pater et rubente
 dextera sacras iaculatus arces
 terruit urbem,

5 terruit gentes, grave ne rediret
 sæculum Pyrrhæ nova monstra quæstæ,
 omne cum Proteus pecus egit altos
 visere montes,

10 piscium et summa genus hæsit ulmo,
 nota quæ sedes fuerat columbis,
 et superiecto pavidæ natarunt
 æquore dammæ.

15 vidimus flavum Tiberim retortis
 litore Etrusco violenter undis
 ire delectum monumenta regis
 templaque Vestæ,

20 Iliæ dum se nimium querenti
 iactat ultorem, vagus et sinistra
 labitur ripa Iove non probante u-
 xorius amnis.

audiet cives acuisse ferrum,
 quo graves Persae melius perirent,
 audiet pugnas vitio parentum
 rara iuventus.

quem vocet divum populus ruentis
 imperi rebus? prece qua fatigent
 virgines sanctae minus audientem
 carmina Vestam? 25

cui dabit partes scelus expiandi
 Iuppiter? tandem venias, precamur,
 nube candentes umeros amictus,
 augur Apollo; 30

sive tu mavis, Erycina ridens,
 quam Iocus circum volat et Cupido;
 sive neglectum genus et nepotes
 respicis, auctor 35

heu nimis longo satiate ludo,
 quem iuvat clamor galeaeque leves,
 acer et Mauri peditis cruentum
 voltus in hostem; 40

sive mutata iuvenem figura
 ales in terris imitaris, almae
 filius Maiaie, patiens vocari
 Caesaris ultor,

serus in caelum redeas diuque
 laetus intersis populo Quirini,
 neve te nostris vitiis iniquum
 ocior aura 45

tollat. hic magnos potius triumphos,
 hic ames dici pater atque princeps,
 neu sinas Medos equitare inultos
 te duce, Caesar. 50

III.

Sic te diva potens Cypri,
 sic fratres Helenae, lucida sidera,
 ventorumque regat pater
 obstrictis aliis praeter Iapyga,

- 5 navis, quae tibi creditum
 debes Vergilium, finibus Atticis
 reddas incolumem precor,
 et serves animae dimidium meae.
- 10 illi robur et aes triplex
 circa pectus erat, qui fragilem truci
 commisit pelago ratem
 primus, nec timuit praecipitem Africum
 decertantem Aquilonibus,
 nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti,
 15 quo non arbiter Hadriae
 maior, tollere seu ponere volt freta.
 quem mortis timuit gradum,
 qui siccis oculis monstra natantia,
 qui vidit mare turbidum et
 20 infames scopulos Acroceraunia?
 nequiquam deus abscidit
 prudens Oceano dissociabili
 terras, si tamen inopiae
 non tangenda rates transiliunt vada.
- 25 audax omnia perpeti
 gens humana ruit per vetitum nefas:
 audax Iapeti genus
 ignem fraude mala gentibus intulit.
 post ignem aetheria domo
 30 subductum macies et nova febrium
 terris incubuit cohors,
 semotique prius tarda necessitas
 leti corripuit gradum.
 expertus vacuum Daedalus aëra
 35 pennis non homini datis;
 perrupit Acheronta Herculeus labor.
 nil mortalibus ardui est:
 caelum ipsum petimus stultitia, neque
 per nostrum patimur scelus
 40 iracunda Iovem ponere fulmina.

IV.

Solvitur acris hiemps grata vice veris et Favoni,
 trahuntque siccas machinae carinas,
 ac neque iam stabulis gaudet pecus aut arator igni,
 nec prata canis albicant pruinis.

iam Cytherea chorus ducit Venus imminente luna, 5
 iunctaeque Nymphis Gratiae decentes
 alterno terram quatunt pede, dum graves Cyclopum
 Volcanus ardens urit officinas.

nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
 aut flore, terrae quem ferunt solutae; 10
 nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
 seu poscat agna sive malit haedo.

pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas
 regumque turres. o beate Sesti,
 vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam. 15
 iam te premet nox fabulaeque Manes

et domus exilis Plutonia: quo simul mearis,
 nec regna vini sortiere talis,
 nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus
 nunc omnis et mox virgines tepebunt. 20

V.

Quis multa gracilis te puer in rosa
 perfusus liquidis urguet odoribus
 grato, Pyrrha, sub antro?
 cui flavam religas comam,

simplex munditiis? heu quotiens fidem 5
 mutatosque deos flebit et aspera
 nigris aequora ventis
 emirabitur insolens,

qui nunc te fruitur credulus aurea,
 qui semper vacuum, semper amabilem 10
 sperat, nescius aurae
 fallacis. miseri, quibus

intemptata nites: me tabula sacer
 votiva paries indicat uvida
 15 suspendisse potenti
 vestimenta maris deo.

VI.

Scriberis Vario fortis et hostium
 victor Maeonii carminis alite,
 quam rem cumque ferox navibus aut equis
 miles te duce gesserit.
 5 nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravem
 Pelidae stomachum cedere nescii,
 nec cursus duplicis per mare Ulixei,
 nec saevam Pelopis domum
 conamur, tenues grandia, dum pudor
 10 inbellisque lyrae Musa potens vetat
 laudes egregii Caesaris et tuas
 culpa deterere ingeni.
 quis Martem tunica tectum adamantina
 digne scripserit aut pulvere Troico
 15 nigrum Merionen aut ope Palladis
 Tydiden superis parem?
 nos convivia, nos proelia virginum
 sectis in iuvenes unguibus acrium
 cantamus, vacui, sive quid urimur,
 20 non praeter solitum leves.

VII.

Laudabunt alii claram Rhodon aut Mytilenen,
 aut Epheson bimarivae Corinthi
 moenia, vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
 insignes, aut Thessala Tempe;
 5 sunt quibus unum opus est intactae Palladis urbem
 carmine perpetuo celebrare et
 undique decerptam fronti praeponere olivam;
 plurimus in Iunonis honorem

aptum dicet equis Argos ditesque Mycenas. me nec tam patiens Lacedaemon	10
nec tam Larisae percussit campus opimae, quam domus Albuneae resonantis	
et praeceps Anio ac Tiburni lucus et uda mobilibus pomaria rivis.	
albus ut obscuro deterget nubila caelo saepe Notus neque parturit imbres	15
perpetuo, sic tu sapiens finire memento tristitiam vitaeque labores	
molli, Plance, mero, seu te fulgentia signis castra tenent seu densa tenebit	20
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque cum fugeret, tamen uda Lyaeo	
tempora populea fertur vinxisse corona, sic tristes adfatus amicos:	
'quo nos cumque feret melior fortuna parente, ibimus, o socii comitesque!	25
nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro: certus enim promisit Apollo	
ambiguam tellure nova Salamina futuram. o fortes peioraque passi	30
mecum saepe viri, nunc vino pellite curas: cras ingens iterabimus aequor'.	

VIII.

Lydia, dic, per omnes te deos oro, Sybarin cur properes amando perdere, cur apricum oderit campum, patiens pulveris atque solis.	
cur neque militaris inter aequales equitat, Gallica nec lupatis temperat ora frenis? cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum sanguine viperino	5
cautius vitat neque iam livida gestat armis bracchia, saepe disco saepe trans finem iaculo nobilis expedito?	10

quid latet, ut marinae
 filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Troiae
 5 funera, ne virilis
 cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

IX.

Vides ut alta stet nive candidum
 Soracte nec iam sustineant onus
 silvae laborantes geluque
 flumina constiterint acuto.
 5 dissolve frigus ligna super foco
 large reponens atque benignius
 deprome quadrimum Sabina,
 o Thaliarche, merum diota.
 10 permitte divis cetera: qui simul
 stravere ventos aequore fervido
 deproeliantes, nec cupressi
 nec veteres agitantur orni.
 15 quid sit futurum cras fuge quaerere, et
 quem fors dierum cumque dabit, lucro
 adpone, nec dulces amores
 sperne puer neque tu choreas,
 donec virenti canities abest
 morosa. nunc et campus et areae
 lenesque sub noctem susurri
 20 composita repetantur hora,
 nunc et latentis proditor intimo
 gratus puellae risus ab angulo
 pignusque dereptum lacertis
 aut digito male pertinaci.

X.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
 qui feros cultus hominum recentum
 voce formasti catus et decorae
 more palaestrae:

te canam, magni Iovis et deorum
nuntium curvaeque lyrae parentem,
callidum, quidquid placuit, iocoso
condere furto. 5

te, boves olim nisi reddidisses
per dolum amotas, puerum minaci 10
voce dum terret, viduus pharetra
risit Apollo.

quin et Atridas duce te superbos
Ilio dives Priamus relicto
Thessalosque ignes et iniqua Troiae 15
castra fefellit.

tu pias laetis animas reponis
sedibus virgaque levem coherces
aurea turbam, superis deorum 20
gratus et imis.

XI.

Tu ne quaesieris (scire nefas) quem mihi, quem tibi
finem di dederint, Leuconoë, nec Babylonios
temptaris numeros. ut melius, quidquid erit, pati!
seu plures hiemes seu tribuit Iuppiter ultimam,

quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare 5
Tyrrenum: sapias, vina liques et spatio brevi
spem longam reseces. dum loquimur, fugerit invida
aetas: carpe diem, quam minimum credula postero.

XII.

Quem virum aut heroa lyra vel acri
tibia sumis celebrare, Clio,
quem deum? cuius recinet iocosa
nomen imago

aut in umbrosis Heliconis oris 5
aut super Pindo gelidove in Haemo?
unde vocalem temere insēcutae
Orphea silvae,

10 arte materna rapidos morantem
fluminum lapsus celeresque ventos,
blandum et auritas fidibus canoris
ducere quercus.

quid prius dicam solitis parentis
laudibus? qui res hominum ac deorum,
15 qui mare ac terras variisque mundum
temperat horis:

unde nil maius generatur ipso,
nec viget quicquam simile aut secundum.
proximos illi tamen occupavit
20 Pallas honores.

proeliis audax, neque te silebo,
Liber, et saevis inimica virgo
beluis, nec te, metuende certa
Phoebe sagitta.

25 dicam et Alciden puerosque Ledaе,
hunc equis, illum superare pugnis
nobilem: quorum simul alba nautis
stella refulsit,

30 defluit saxis agitatus umor,
concidunt venti fugiuntque nubes,
et minax, quod sic voluere, ponto
unda recumbit.

Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
35 Tarquini fasces, dubito, an Catonis
nobile letum.

Regulum et Scauros animaeque magnae
prodigum Paulum superante Poeno
gratus insigni referam Camena
40 Fabriciumque.

hunc et incomptis Curium capillis
utilem bello tulit et Camillum
saeva paupertas et avitus apto
cum lae fundus.

- crescit occulto velut arbor aevo
fama Marcelli; micat inter omnes
Iulium sidus, velut inter ignes
luna minores. 45
- gentis humanae pater atque custos,
orte Saturno: tibi cura magni
Caesaris fatis data, tu secundo
Caesare regnes. 50
- ille seu Parthos Latio imminentes
egerit iusto domitos triumpho
sive subiectos Orientis orae
Seras et Indos, 55
- te minor laetum reget aequus orbem:
tu gravi curru quaties Olympum,
tu parum castis inimica mittes
fulmina lucis. 60

XIII.

- Cum tu, Lydia, Telephi
cervicem roseam, cerea Telephi
laudas bracchia, vae, meum
fervens difficili bile tumet iecur.
tunc nec mens mihi nec color 5
certa sede manet, umor et in genas
furtim labitur, arguens
quam lentis penitus macerer ignibus.
- uror, seu tibi candidos
turparunt umeros inmodicae mero 10
rixae, sive puer furens
inpressit memorem dente labris notam.
- non, si me satis audias,
speres perpetuum dulcia barbata
laedentem oscula, quae Venus 15
quinta parte sui nectaris inluit.
- felices ter et amplius,
quos inrupta tenet copula, nec malis
divolsus querimoniis
suprema citius solvet amor die. 20

XIV.

O navis, referent in mare te novi
 fluctus. o quid agis? fortiter occupa
 portum! nonne vides ut
 nudum remigio latus
 5 et malus celeri saucius Africo
 antemnaeque gemant ac sine funibus
 vix durare carinae
 possint imperiosius
 aequor? non tibi sunt integra lintea,
 10 non di, quos iterum pressa voces malo.
 quamvis Pontica pinus,
 silvae filia nobilis,
 iactes et genus et nomen inutile,
 nil pictis timidus navita puppibus
 15 fidit. tu, nisi ventis
 debes ludibrium, cave.
 nuper sollicitum quae mihi taedium.
 nunc desiderium curaque non levis,
 interfusa nitentes
 20 vites aequora Cycladas.

XV.

Pastor cum traheret per freta navibus
 Idaeis Helenen perfidus hospitam,
 ingrato celeres obruit otio
 ventos ut caneret fera
 5 Nereus fata: 'mala ducis avi domum,
 quam multo repetet Graecia milite,
 coniurata tuas rumpere nuptias
 et regnum Priami vetus.
 eheu, quantus equis, quantus adest viris
 10 sudor! quanta moves funera Dardanae
 genti! iam galeam Pallas et aegida
 currusque et rabiem parat.

- nequiquam Veneris praesidio ferox
pectes caesariem grataque feminis
inbelli cithara carmina divides, 15
nequiquam thalamo graves
- hastas et calami spicula Cnosii
vitabis strepitumque et celerem sequi
Aiacem: tamen, heu serus, adulteros
crines pulvere conlines. 20
- non Laërtiaden, exitium tuae
gentis, non Pylum Nestora respicis?
urguent inpavidi te Salaminius
Teucer, te Sthenelus sciens
- pugnae, sive opus est imperitare equis, 25
non auriga piger. Merionen quoque
nosces. ecce furit te reperire atrox
Tydides, melior patre:
- quem tu, cervus uti vallis in altera
visum parte lupum graminis inmemor, 30
sublimi fugies mollis anhelitu,
non hoc pollicitus tuae.
- iracunda diem proferet Ilio
matronisque Phrygum classis Achillei:
post certas hiemes uret Achaicus 35
ignis Iliacas domos'.

XVI.

- O matre pulchra filia pulchrior,
quem crimosus cumque voles modum
pones iambis, sive flamma
sive mari libet Hadriano.
- non Dindymene, non adytis quatit 5
mentem sacerdotum incola Pythius,
non Liber aequae, non acuta
si geminant Corybantes aera,
- tristes ut irae, quas neque Noricus
deterret ensis nec mare naufragum 10
nec saevus ignis nec tremendo
Iuppiter ipse ruens tumultu.

- fertur Prometheus, addere principi
 limo coactus particulam undique
 15 desectam, et insani leonis
 vim stomacho adposuisse nostro.
- irae Thyesten exitio gravi
 stravere et altis urbibus ultimae
 stetere causae, cur perirent
 20 funditus inprimeretque muris
 hostile aratrum exercitus insolens.
 conpesce mentem! me quoque pectoris
 temptavit in dulci iuventa
 fervor et in celeres iambos
 25 misit furentem: nunc ego mitibus
 mutare quaero tristia, dum mihi
 fias recantatis amica
 obprobriis animumque reddas.

XVII.

- Velox amoenum saepe Lucretilem
 mutat Lycaeo Faunus et igneam
 defendit aetatem capellis
 usque meis pluviosque ventos.
 5 inpune tutum per nemus arbutos
 quaerunt latentes et thyma deviae
 olentis uxores mariti,
 nec virides metuunt colubras
 10 nec Martiales Haediliae lupos,
 utcumque dulci, Tyndari, fistula
 valles et Usticae cubantis
 levia personuere saxa.
 di me tuentur, dis pietas mea
 et Musa cordi est. hic tibi copia
 15 manabit ad plenum benigno
 ruris honorum opulenta cornu.
- hic in reducta valle Caniculae
 vitabis aestus et fide Teia
 dices laborantes in uno
 20 Penelopen vitreamque Circen.

hic innocentis pocula Lesbii
 duces sub umbra, nec Semeleius
 cum Marte confundet Thyoneus
 proelia, nec metues protervum

suspecta Cyrum, ne male dispari
 incontinentes iniciat manus
 et scindat haerentem coronam
 crinibus inmeritamque vestem. 25

XVIII.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
 circa mite solum Tiburis et moenia Catili:
 siccis omnia nam dura deus proposuit, neque
 mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.

quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat? 5
 quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
 ac ne quis modici transiliat munera Liberi,
 Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero

debellata, monet Sithoniis non levis Euhius,
 cum fas atque nefas exiguo fine libidinum 10
 discernunt avidi. non ego te, candide Bassareu,
 invitum quatiam, nec variis obsita frondibus

sub divum rapiam. saeva tene cum Berecynthio
 cornu tympana, quae subsequitur caecus amor sui,
 et tollens vacuum plus nimio gloria verticem, 15
 arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

XIX.

Mater saeva Cupidinum

Thebanaeque iubet me Semelae puer
 et lasciva Licentia
 finitis animum reddere amoribus.

urit me Glycerae nitor 5
 splendentis Pario marmore purius,
 urit grata protervitas
 et voltus nimium lubricus aspici.

- in me tota ruens Venus
 10 Cyprum deseruit, nec patitur Scythas
 et versis animosum equis
 Parthum dicere nec quæ nihil adtinent.
 hic vivum mihi caespitem, hic
 verbenas, pueri, ponite turaque
 15 bimi cum patera meri:
 mactata veniet lenior hostia.

XX.

- Vile potabis modicis Sabinum
 cantharis, Graeca quod ego ipse testa
 conditum levi, datus in theatro
 cum tibi plausus,
 5 care Maecenas eques, ut paterni
 fluminis ripae, simul et iocosa
 redderet laudes tibi Vaticani
 montis imago.
 Caecubum et prelo domitam Caleno
 10 tu bibes uvam: mea nec Falernae
 temperant vites neque Formiani
 pocula colles.

XXI.

- Dianam tenerae dicite virgines,
 intonsum, pueri, dicite Cynthium
 Latonamque supremo
 dilectam penitus Iovi.
 5 vos laetam fluviis et nemorum coma,
 quaecumque aut gelido prominet Algido,
 nigris aut Erymanthi
 silvis aut viridis Cragi.
 vos Tempe totidem tollite laudibus
 10 natalemque, mares, Delon Apollinis
 insignemque pharetra
 fraternaue umerum lyra.

hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
 pestemque a populo et principe Caesare in
 Persas atque Britannos 15
 vestra motus aget prece.

XXII.

Integer vitae scelerisque purus
 non eget Mauris iaculis neque arcu
 nec venenatis gravida sagittis,
 Fusce, pharetra,

sive per Syrtis iter aestuosas 5
 sive facturus per inhospitalem
 Caucasum vel quae loca fabulosus
 lambit Hydaspes.

namque me silva lupus in Sabina,
 dum meam canto Lalagen et ultra 10
 terminum curis vagor expeditis,
 fugit inermem:

quale portentum neque militaris
 Daunias latis alit aesculetis
 nec Iubae tellus generat, leonum 15
 arida nutrix.

pone me, pigris ubi nulla campis
 arbor aestiva recreatur aura,
 quod latus mundi nebulae malusque
 Iuppiter urguet; 20

pone sub curru nimium propinqui
 solis, in terra domibus negata:
 dulce ridentem Lalagen amabo,
 dulce loquentem.

XXIII.

Vitas hinnuleo me similis, Chloë,
 quaerenti pavidam montibus aviis
 matrem non sine vano
 aurarum et siluae metu.

- 5 nam seu mobilibus vepris inhorruit
ad ventum foliis, seu virides rubum
dimovere lacertae,
et corde et genibus tremit.
- 10 atqui non ego te tigris ut aspera
Gaetulusve leo frangere persequor.
tandem desine matrem
tempestiva sequi viro.

XXIV.

- Quis desiderio sit pudor aut modus
tam cari capitis? praecipe lugubres
cantus, Melpomene, cui liquidam pater
vocem cum cithara dedit.
- 5 ergo Quintilium perpetuus sopor
urget? cui Pudor et Iustitiae soror,
incompacta Fides, nudaque Veritas
quando ullum inveniet parem!
- 10 multis ille bonis flebilis occidit,
nulli flebilior, quam tibi, Vergili.
tu frustra pius, heu, non ita creditum
poscis Quintilium deos.
- 15 quid? si Threicio blandius Orpheo
auditam moderere arboribus fidem,
num vanae redeat sanguis imagini,
quam virga semel horrida,
non lenis precibus fata recludere,
nigro compulerit Mercurius gregi?
20 durum: sed levius fit patientia,
quidquid corrigere est nefas.

XXV.

Parcius iunctas quatiunt fenestras
iactibus crebris iuvenes protervi
nec tibi somnos adimunt, amatque
ianua limen,

- quae prius multum facilis movebat
 cardines. audis minus et minus iam:
 'me tuo longas pereunte noctes,
 Lydia, dormis?' 5
- invicem moechos anus adrogantes
 flebis in solo levis angiportu,
 Thracio bacchante magis sub inter-
 lunia vento, 10
- cum tibi flagrans amor et libido,
 quae solet matres furiare equorum,
 saeviet circa iecur ulcerosum,
 non sine questu, 15
- laeta quod pubes hedera virenti
 gaudeat pulla magis atque myrto,
 aridas frondes hiemis sodali
 dedicet Euro. 20

XXVI.

- Musis amicus tristitiam et metus
 tradam protervis in mare Creticum
 portare ventis, quis sub Arcto
 rex gelidae metuatur orae,
- quid Tiridaten terreat, unice 5
 securus. o quae fontibus integris
 gaudes, apricos necte flores,
 necte meo Lamiae coronam,
- Pimplea dulcis. nil sine te mei
 prosunt honores. hunc fidibus novis, 10
 hunc Lesbio sacrare plectro
 teque tuasque decet sorores.

XXVII.

- Natis in usum laetitiae scyphis
 pugnare Thracum est: tollite barbarum
 morem verecundumque Bacchum
 sanguineis prohibete rixis.

- 5 vino et lucernis Medus acinaces
inmane quantum discrepat: inpium
lenite clamorem, sodales,
et cubito remanete presso.
- 10 voltis severi me quoque sumere
partem Falerni? dicat Opuntiae
frater Megyllae, quo beatus
vulnere, quâ pereat sagitta.
- 15 cessat voluntas? non alia bibam
mercede. quae te cumque domat Venus,
non erubescendis adurit
ignibus ingenuoque semper
- 20 amore peccas. quidquid habes, age
depone tutis auribus. a miser,
quanta laboras in Charybdi,
digne puer meliore flamma!
- quae saga, quis te solvere Thessalis
magus venenis, quis poterit deus?
vix inligatum te triformi
Pegasus expediet Chimaera.

XXVIII.

- Te maris et terrae numeroque carentis harenae
mensorem cohibent, Archyta,
pulveris exigui prope litus parva Matinum:
munera, nec quicquam tibi prodest
- 5 aërias temptasse domos animoque rotundum
percurrisse polum morituro.
occidit et Pelopis genitor, conviva deorum,
Tithonusque remotus in auras
- 10 et Iovis arcanis Minos admissus, habentque
Tartara Panthoiden iterum Orco
demissum, quamvis clipeo Troiana refixo
tempora testatus nihil ultra
- 15 nervos atque cutem morti concesserat atrae,
iudice te non sordidus auctor
naturae verique. sed omnes una manet nox
et calcanda semel via leti.

- dant alios Furiae torvo spectacula Marti,
 exitio est avidum mare nautis;
 mixta senum ac iuvenum densentur funera, nullum
 saeva caput Proserpina fugit. 20
- me quoque devexi rabidus comes Orionis
 Illyricis Notus obruit undis.
- at tu, nauta, vagae ne parce malignus harenae
 ossibus et capiti inhumato
- particulam dare: sic, quodcumque minabitur Euris 25
 fluctibus Hesperis, Venusinae
 plectantur silvae te sospite, multaue merces,
 unde potest, tibi defluat aequo
- ab Iove Neptunoque sacri custode Tarenti.
 neglegis inmeritis nocituram 30
- postmodo te natis fraudem committere? fors et
 debita iura vicesque superbae
- te maneant ipsum: precibus non linquar inultis,
 teque piacula nulla resolvent.
- quamquam festinas, non est mora longa; licebit 35
 iniecto ter pulvere curras.

XXIX.

- Icci, beatis nunc Arabum invides
 gazis et acrem militiam paras
 non ante devictis Sabaeae
 regibus, horribilique Medo
- nectis catenas? quae tibi virginum 5
 sponso necato barbara serviet?
 puer quis ex aula capillis
 ad cyathum statuetur unctis,
- doctus sagittas tendere Sericas
 arcu paterno? quis neget arduis 10
 pronos relabi posse rivos
 montibus et Tiberim reverti,
- cum tu coemptos undique nobilis
 libros Panaeti, Socraticam et domum
 mutare loricis Hiberis, 15
 pollicitus meliora, tendis?

XXX.

O Venus regina Cnidi Paphique,
 sperne dilectam Cypron et vocantis
 ture te multo Glycerae decoram
 transfer in aedem.

5 fervidus tecum puer et solutis
 Gratiae zonis properentque Nymphae
 et parum comis sine te Iuventas
 Mercuriusque.

XXXI.

Quid dedicatum poscit Apollinem
 vates? quid orat de patera novum
 fundens liquorem? non opimae
 Sardiniae segetes feraces,

5 non aestuosae grata Calabriae
 armenta, non aurum aut ebur Indicum,
 non rura, quae Liris quieta
 mordet aqua taciturnus .amnis.

10 premant Calenam falce quibus dedit
 Fortuna vitem, dives et aureis
 mercator exsiccet culullis
 vina Syra reparata merce,

15 dis carus ipsis, quippe ter et quater
 anno revisens aequor Atlanticum
 inpune: me pascunt olivae,
 me cichorea levesque malvae.

20 frui paratis et valido mihi,
 Latoe, dones ac, precor, integra
 cum mente nec turpem senectam
 degere nec cithara carentem.

XXXII.

Poscimus. si quid vacui sub umbra
 lusimus tecum, quod et hunc in annum
 vivat et plures, age dic Latinum,
 barbite, carmen,

- Lesbio primum modulate civi,
 qui ferox bello tamen inter arma,
 sive iactatam religarat udo
 litore navem, 5
- Liberum et Musas Veneremque et illi
 semper haerentem puerum canebat,
 et Lycum nigris oculis nigroque
 crine decorum. 10
- o decus Phoebi et dapibus supremi
 grata testudo Iovis, o laborum
 dulce lenimen mihi cumque, salve,
 rite vocanti. 15

XXXIII.

- Albi, ne doleas plus nimio memor
 inmitis Glycerae, neu miserabiles
 decantes elegos, cur tibi iunior
 laesa praeniteat fide.
- insignem tenui fronte Lycorida 5
 Cyri torret amor, Cyrus in asperam
 declinat Pholoën: sed prius Apulis
 iungentur capreae lupis,
- quam turpi Pholoë peccet adultero.
 sic visum Veneri, cui placet in pares 10
 formas atque animos sub iuga aënea
 saevo mittere cum ioco.
- ipsum me melior cum peteret Venus,
 grata detinuit conpede Myrtale
 libertina, fretis acrior Hadriae 15
 curvantis Calabros sinus.

XXXIV.

- Parcus deorum cultor et infrequens,
 insanientis dum sapientiae
 consultus erro, nunc retrorsum
 vela dare atque iterare cursus.

- 5 cogor relictos: namque Diespiter,
 igni corusco nubila dividens
 plerumque, per purum tonantes
 egit equos volucremque currum,
- 10 quo bruta tellus et vaga flumina,
 quo Styx et invisi horrida Taenari
 sedes Atlanteusque finis
 concutitur. valet ima summis
 mutare et insigne attenuat deus,
 obscura promens: hinc apicem rapax
- 15 Fortuna cum stridore acuto
 sustulit, hic posuisse gaudet.

XXXV.

- O diva, gratum quæ regis Antium,
 præsens vel imo tollere de gradu
 mortale corpus vel superbos
 vertere funeribus triumphos:
- 5 te pauper ambit sollicita prece
 ruris colonus, te dominam aequoris,
 quicumque Bithyna lacessit
 Carpathium pelagus carina.
- 10 te Dacus asper, te profugi Scythæ
 urbesque gentesque et Latium ferox
 regumque matres barbarorum et
 purpurei metuunt tyranni,
 iniurioso ne pede proruas
 stantem columnam, neu populus frequens
- 15 ad arma cessantes, ad arma
 concitet imperiumque frangat.
- te semper anteit serva Necessitas,
 clavos trabales et cuneos manu
 gestans aëna, nec severus
 uncus abest liquidumque plumbum.
- 20 te Spes et albo rara Fides colit
 velata panno nec comitem abnegat,
 utcumque mutata potentes
 veste domos inimica linquis.

- at volgus infidum et meretrix retro
periura cedit, diffugiunt cadis 25
cum faece siccatis amici,
ferre iugum pariter dolosi.
- serve iturum Caesarem in ultimos
orbis Britannos et iuvenum recens 30
examen Eois timendum
partibus Oceanoque rubro.
- eheu, cicatricum et sceleris pudet
fratrumque. quid nos dura refugimus
aetas? quid intactum nefasti 35
liquimus? unde manum iuventus
metu deorum continuit? quibus
pepercit aris? o utinam nova
incude diffingas retunsum in
Massagetas Arabasque ferrum. 40

XXXVI.

- Et ture et fidibus iuvat
placare et vituli sanguine debito
custodes Numidae deos,
qui nunc Hesperia sospes ab ultima
caris multa sodalibus, 5
nulli plura tamen dividit oscula
quam dulci Lamiae, memor
actae non alio rege puertiae
- mutataeque simul togae.
Cressa ne careat pulchra dies nota, 10
neu promptae modus amphorae
neu morem in Salium sit requies pedum,
- neu multi Damalis meri
Bassum Threicia vincat amystide,
neu desint epulis rosae 15
neu vivax apium neu breve liliū.

omnes in Damalin putres
deponent oculos, nec Damalis novo
divelletur adultero.

20

lascivis hederis ambitiosior.

XXXVII.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
pulsanda tellus; nunc Saliaribus
ornare pulvinar deorum
tempus erat dapibus, sodales.

5

antehac nefas depromere Caecubum
cellis avertis, dum Capitolio
regina dementes ruinas,
funus et imperio parabat

10

contaminato cum grege turpium
morbo virorum, quilibet inpotens
sperare fortunaque dulci
ebria. sed minuit furorem

15

vix una sospes navis ab ignibus,
mentemque lymphatam Mareotico
redegit in veros timores
Caesar, ab Italia volentem

remis adurguens, accipiter velut
molles columbas aut leporem citus
venator in campis nivalis

20

Haemoniae, daret ut catenis

fatale monstrum. quae generosius
perire quaerens nec muliebriter
expavit ense nec latentes
classe cita reparavit oras;

25

ausa et iacentem visere regiam
vultu sereno, fortis et asperas
tractare serpentes, ut atrum
corpore combiberet venenum,

30

deliberata morte ferocior,
saevis Liburnis scilicet invidens
privata deduci superbo
non humilis mulier triumpho.

XXXVIII.

Persicos odi, puer, apparatus,
displicent nexae philyra coronae:
mitte sectari, rosa quo locorum
sera moretur.

simplici myrto nihil adlabores
sedulus, curo: neque te ministrum
dedecet myrtus neque me sub arta
vite bibentem.

5

CARMINUM

LIBER SECUNDUS.

I.

- Motum ex Metello consule civicum
bellicae causas et vitia et modos
ludumque Fortunae gravesque
principum amicitias et arma
5 nondum expiatis uncta cruoribus,
periculosae plenum opus aleae,
tractas et incedis per ignes
subpositos cineri doloso.
- 10 paulum severae Musa tragoediae
desit theatris: mox, ubi publicas
res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
insigne maestis praesidium reis
et consulenti, Pollio, curiae,
15 cui laurus aeternos honores
Delmatico peperit triumpho.
- 20 iam nunc minaci murmure cornuum
perstringis aures, iam litui strepunt,
iam fulgor armorum fugaces
terret equos equitumque voltus.
- audire magnos iam videor duces,
non indecoro pulvere sordidos,
et cuncta terrarum subacta
praeter atrocem animum Catonis.

Iuno et deorum quisquis amicier Afris inulta cesserat inpotens tellure, victorum nepotes rettulit inferias Iugurthae.	25
quis non Latino sanguine pinguior campus sepulchris inpia proelia testatur auditumque Medis Hesperiae sonitum ruinae?	30
qui gurges aut quae flumina lugubris ignara belli? quod mare Daunia non decoloravere caedes? quae caret ora cruore nostro?	35
sed ne relictis, Musa, procax iocis Caeae retractes munera neniae: mecum Dionaeo sub antro quaere modos levioere plectro.	40

II.

Nullus argento color est avaris abdito terris, inimice lamnae Crispe Sallusti, nisi temperato splendeat usu.	
vivet extento Proculeius aevo, notus in fratres animi paterni; illum aget penna metuente solvi Fama superstes.	5
latius regnes avidum domando spiritum, quam si Libyam remotis Gadibus iungas et uterque Poenus serviat uni.	10
crescit indulgens sibi dirus hydrops, nec sitim pellit, nisi causa morbi fugerit venis et aquosus albo corpore languor.	15

redditum Cyri solio Phrahaten
dissidens plebi numero beatorum
eximit virtus populumque falsis
20 dedocet uti

vocibus, regnum et diadema tutum
deferens uni propriamque laurum,
quisquis ingentes oculo inretorto
spectat acervos.

III.

Aequam memento rebus in arduis
servare mentem, non secus in bonis
ab insolenti temperatam
laetitia, moriture Delli,

5 seu maestus omni tempore vixeris,
seu te in remoto gramine per dies
festos reclinatum bearis
interiore nota Falerni.

10 quo pinus ingens albaque populus
umbram hospitalem consociare amant
ramis? quid obliquo laborat
lympha fugax trepidare rivo?

15 huc vina et unguenta et nimium breves
flores amoenae ferre iube rosae,
dum res et aetas et sororum
fila trium patiuntur atra.

20 cedes coemptis saltibus et domo
villaque, flavus quam Tiberis lavit:
cedes et exstructis in altum
divitiis potietur heres.

divesne prisco natus ab Inacho
nil interest an pauper et infima
de gente sub divo moreris,
victima nil miserantis Orci.

25 omnes eodem cogimur, omnium
versatur urna serius ocus
sors exitura et nos in aeternum
exilium inpositura cumbae.

IV.

- Ne sit ancillae tibi amor pudori,
 Xanthia Phoceu: prius insolentem
 serva Briseis niveo colore
 movit Achillem;
- movit Aiacem Telamone natum 5
 forma captivae dominum Tecmessae;
 arsit Atrides medio in triumpho
 virgine rapta,
- barbarae postquam cecidere turmae
 Thessalo victore et ademptus Hector 10
 tradidit fessis leviora tolli
 Pergama Grais.
- nescias an te generum beati
 Phyllidis flavae decorent parentes:
 regium certe genus, et penates 15
 maeret iniquos.
- crede non illam tibi de scelesta
 plebe dilectam, neque sic fidelem,
 sic lucro aversam potuisse nasci
 matre pudenda. 20
- bracchia et voltum teretesque suras
 integer laudo: fuge suspicari,
 cuius octavum trepidavit aetas
 claudere lustrum.

V.

- Nondum subacta ferre iugum valet
 cervice, nondum munia comparis
 aequare nec tauri ruentis
 in venerem tolerare pondus:
- circa virentes est animus tuae 5
 campos iuvencae, nunc fluviis gravem
 solantis aestum, nunc in udo
 ludere cum vitulis salicto

10 praegestientis. tolle cupidinem
 inmitis uvae: iam tibi lividos
 distinguet autumnus racemos
 purpureo varius colore.
 iam te sequetur: currit enim ferox
 aetas et illi, quos tibi dempserit,
 15 adponet annos: iam proterva
 fronte petet Lalage maritum,
 dilecta, quantum non Pholoë fugax,
 non Chloris, albo sic umero nitens,
 ut pura nocturno renidet
 20 luna mari, Cnidiusve Gyges:
 quem si puellarum insereres choro,
 mire sagaces falleret hospites
 discrimen obscurum solutis
 crinibus ambiguoque voltu.

VI.

Septimi, Gades aditure mecum et
 Cantabrum indoctum iuga ferre nostra et
 barbaras Syrtes, ubi Maura semper
 aestuat unda:
 5 Tibur Argeo positum colono
 sit meae sedes utinam senectae,
 sit modus lasso maris et viarum
 militiaeque.
 10 unde si Parcae prohibent iniquae,
 dulce pellitis ovibus Galaesi
 flumen et regnata petam Laconi
 rura Phalantho.
 ille terrarum mihi praeter omnes
 angulus ridet, ubi non Hymetto
 15 mella decedunt viridique certat
 baca Venafro.
 ver ubi longum tepidasque praebet
 Iuppiter brumas, et amicus Aulon
 fertili Baccho minimum Falernis
 20 invidet uvis.

ille te mecum locus et beatae
 postulant arces, ibi tu calentem
 debita sparges lacrima favillam
 vatis amici.

VII.

O saepe mecum tempus in ultimum
 deducte Bruto militiae duce,
 quis te redonavit Quiritem
 dis patriis Italoque caelo,

Pompei, meorum prime sodalium, 5
 cum quo morantem saepe diem mero
 fregi coronatus nitentes
 malobathro Syrio capillos?

tecum Philippos et celerem fugam
 sensi, relicta non bene parmula,
 cum fracta virtus et minaces
 turpe solum tetigere mento. 10

sed me per hostes Mercurius eeler
 denso paventem sustulit aëre:
 te rursus in bellum resorbens
 unda fretis tulit aestuosis. 15

ergo obligatam redde Iovi dapem,
 longaque fessum militia latus
 depone sub lauru mea nec
 parce cadis tibi destinatis. 20

oblivioso levia Massico
 ciboria exple, funde capacibus
 unguenta de conchis. quis udo
 deproperare apio coronas

curatve myrto? quem Venus arbitrum
 dicet bibendi? non ego sanius
 bacchabor Edonis: recepto
 dulce mihi furere est amico. 25

VIII.

Ulla si iuris tibi peierati
 poena, Barine, nocuisset umquam,
 dente si nigro fieres vel uno
 turpior ungui,

5 crederem: sed tu simul obligasti
 perfidum votis caput, enitescis
 pulchrior multo iuvenumque prodis
 publica cura.

10 expedit matris cineres opertos
 fallere et toto taciturna noctis
 signa cum caelo gelidaque divos
 morte carentes.

ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
 simplices Nymphae, ferus et Cupido,
 15 semper ardentes acuens sagittas
 cote cruenta.

adde quod pubes tibi crescit omnis,
 servitus crescit nova, nec priores
 inopiae tectum dominae relinquunt,
 20 saepe minati.

te suis matres metuunt iuvenis,
 te senes parci, miseraeque nuper
 virgines nuptae, tua ne retardet
 aura maritos.

IX.

Non semper imbres nubibus hispidos
 manant in agros aut mare Caspium
 vexant inaequales procellae
 usque, nec Armeniis in oris,

5 amice Valgi, stat glacies iners
 menses per omnes aut Aquilonibus
 querceta Gargani laborant
 et foliis viduantur orni:

tu semper urges flebilibus modis Mysten ademptum, nec tibi Vespero surgente decedunt amores nec rapidum fugiente solem.	10
at non ter aevo functus amabilem ploravit omnes Antiochum senex annos, nec inpubem parentes Troilon aut Phrygiae sorores	15
flevere semper. desine mollium tandem querellarum, et potius nova cantemus Augusti tropaea Caesaris et rigidum Niphaten,	20
Medumque flumen gentibus additum victis minores volvere vertices, intraque praescriptum Gelonos exiguus equitare campis.	

X.

Rectius vives, Licini, neque altum semper urgendo neque, dum procellas cautus horrescis, nimium premendo litus iniquum.	
auream quisquis mediocritatem diligat, tutus caret obsoleti sordibus tecti, caret invidenda sobrius aula.	5
saevius ventis agitur ingens pinus et celsae graviore casu decidunt turres feriuntque summos fulgura montes.	10
sperat infestis, metuit secundis alteram sortem bene praeparatum pectus. informes hiemes reducit Iuppiter, idem	15
submovet. non, si male nunc, et olim sic erit: quondam cithara tacentem suscitat Musam neque semper arcum tendit Apollo.	20

rebus angustis animosus atque
 fortis appare: sapienter idem
 contrahes vento nimium secundo
 turgida vela.

XI.

Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
 Hirpine Quinti, cogitet Hadria
 divisus obiecto, remittas
 quaerere nec trepides in usum
 5 poscentis aevi pauca: fugit retro
 levis iuventas et decor, arida
 pellente lascivos amores
 canitie facilemque somnum.
 10 non semper idem floribus est honor
 vernis neque uno luna rubens nitet
 voltu: quid aeternis minorem
 consiliis animum fatigas?
 cur non sub alta vel platano vel hac
 15 pinu iacentes sic temere et rosa
 canos odorati capillos,
 dum licet, Assyriaque nardo
 potamus uncti? dissipat Euhius
 curas edaces. quis puer ocius
 20 restinguet ardentis Falerni
 pocula praetereunte lympha?
 quis devium scortum eliciet domo
 Lyden? eburna dic age cum lyra
 maturet, incomptam Lacaenae
 more comam religata nodo.

XII.

Nolis longa ferae bella Numantiae,
 nec durum Hannibalem nec Siculum mare,
 Poeno purpureum sanguine, mollibus
 aptari citharae modis,

nec saevos Lapithas et nimium mero
 Ilylaeum domitosque Herculea manu
 Telluris iuvenes, unde periculum
 fulgens contremuit domus

5

Saturni veteris: tuque pedestribus
 dices historis proelia Caesaris,
 Maecenas, melius ductaque per vias
 regum colla minacium.

10

me dulces dominae Musa Licymniae
 cantus, me voluit dicere lucidum
 fulgentes oculos et bene mutuis
 fidum pectus amoribus;

15

quam nec ferre pedem dedecuit choris
 nec certare ioco nec dare bracchia
 tudentem nitidis virginibus sacro
 Dianae celebris die.

20

num tu, quae tenuit dives Achaemenes,
 aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes
 permutare velis crine Licymniae,
 plenas aut Arabum domos,

cum flagrantia detorquet ad oscula
 cervicem, aut facili saevitia negat,
 quae poscente magis gaudeat eripi,
 interdum rapere occupet?

25

XIII.

Ille et nefasto te posuit die,
 quicumque primum, et sacrilega manu
 produxit, arbos, in nepotum
 perniciem obprobriumque pagi;

illum et parentis crediderim sui
 fregisse cervicem et penetralia
 sparsisse nocturno cruore
 hospitis; ille venena Colcha

5

et quidquid usquam concipitur nefas
 tractavit, agro qui statuit meo
 te triste lignum, te caducum
 in domini caput inmerentis.

10

- quid quisque vitet, numquam homini satis
cautum est in horas. navita Bosporum
15 Poenus perhorrescit neque ultra
 caeca timet aliunde fata,
- miles sagittas et celerem fugam
Parthi, catenas Parthus et Italum
 robur: sed improvisa leti
20 vis rapuit rapietque gentes.
- quam paene furvae regna Proserpinae
et iudicantem vidimus Aeacum
 sedesque discriptas piorum et
 Aeoliis fidibus querentem
25 Sappho puellis de popularibus,
 et te sonantem plenius aureo,
 Alcaee, plectro dura navis,
 dura fugae mala, dura belli.
- utrumque sacro digna silentio
30 mirantur umbrae dicere: sed magis
 pugnas et exactos tyrannos
 densum umeris bibit aure volgus.
- quid mirum, ubi illis carminibus stupens
demittit atras belua centiceps
35 aures et intorti capillis
 Eumenidum recreantur angues?
- quin et Prometheus et Pelopis parens
dulci laborem decipitur sono,
 nec curat Orion leones
40 aut timidos agitare lycas.

XIV.

- Eheu fugaces, Postume, Postume,
labuntur anni nec pietas moram
 rugis et instanti senectae
 adferet indomitaeque morti;
5 non, si trecenis, quotquot eunt dies,
 amice, places inlacrimabilem
 Plutona tauris, qui ter amplum
 Geryonen Tityonque tristi

- conpescit unda, scilicet omnibus,
 quicumque terrae munere vescimur, 10
 enaviganda, sive reges
 sive inopes erimus coloni.
- frustra cruento Marte carebimus
 fractisque rauci fluctibus Hadriae,
 frustra per autumnos nocentem 15
 corporibus metuemus Austrum.
- visendus ater flumine languido
 Cocytos errans et Danaï genus
 infame damnatusque longi
 Sisyphus Aeolides laboris. 20
- linquenda tellus et domus et placens
 uxor, neque harum, quas colis, arborum
 te praeter invisas cupressos
 ulla brevem dominum sequetur.
- absumet heres Caecuba dignior 25
 servata centum clavibus et mero
 tinguet pavementum superbo,
 pontificum potiore cenis.

XV.

- Iam pauca aratro iugera regiae
 moles relinquent, undique latius
 extenta visentur Lucrino
 stagna lacu platanusque caelebs
 evincet ulmos: tum violaria et 5
 myrtus et omnis copia narium
 spargent olivetis odorem
 fertilibus domino priori,
- tum spissa ramis laurea fervidos
 excludet ictus. non ita Romuli 10
 praescriptum et intonsi Catonis
 auspiciis veterumque norma.
- privatus illis census erat brevis,
 commune magnum: nulla decempedis
 metata privatis opacam 15
 porticus excipiebat Arcton,

nec fortuitum spernere caespitem
 leges sinebant, oppida publico
 sumptu iubentes et deorum
 20 templa novo decorare saxo.

XVI.

Otium divos rogat in patenti
 prensus Aegaeo, simul atra nubes
 condidit lunam neque certa fulgent
 sidera nautis,

5 otium bello furiosa Thrace,
 otium Medi pharetra decori,
 Grosphe, non gemmis neque purpura ve-
 nale neque auro.

10 non enim gazae neque consularis
 submovet lictor miseros tumultus
 mentis et curas laqueata circum
 tectata volantes.

15 vivitur parvo bene, cui paternum
 splendet in mensa tenui salinum
 nec leves somnos timor aut cupido
 sordidus aufert.

20 quid brevi fortes iaculamur aevo
 multa? quid terras alio calentes
 sole mutamus? patriae quis exul
 se quoque fugit?

 scandit aeratas vitiosa naves
 cura nec turmas equitum relinquit,
 ocior cervis et agente nimbos
 ocior Euro.

25 laetus in praesens animus, quod ultra est,
 oderit curare et amara lento
 temperet risu: nihil est ab omni
 parte beatum.

30 abstulit clarum cita mors Achillem,
 longa Tithonum minuit senectus,
 et mihi forsan, tibi quod negarit,
 porriget hora.

te greges centum Siculaeque circum
mugiunt vaccae, tibi tollit hinnitum
apta quadrigis equa, te bis Afro
murice tinctae 35

vestiunt lanae: mihi parva rura et
spiritum Graiae tenuem Camenae
Parca non mendax dedit et malignum
spernere volgus. 40

XVII.

Cur me querellis exanimas tuis?
nec dis amicum est nec mihi te prius
obire, Maecenas, mearum
grande decus columenque rerum.

a, te meae si partem animae rapit 5
maturior vis, quid moror altera,
nec carus aequae nec superstes
integer? ille dies utramque

ducet ruinam. non ego perfidum
dixi sacramentum: ibimus, ibimus, 10
utcumque praecedes, supremum
carpere iter comites parati.

me nec Chimaerae spiritus igneae,
nec, si resurgat, centimanus Gyas
divellet unquam: sic potenti 15
Iustitiae placitumque Parcis.

seu Libra seu me Scorpios aspicit
formidolosus, pars violentior
natalis horae, seu tyrannus 20
Hesperiae Capricornus undae,

utrumque nostrum incredibili modo
consentit astrum. te Iovis in pio
tutela Saturno refulgens
eripuit volucrisque fati

tardavit alas, cum populus frequens 25
laetum theatris ter crepuit sonum:
me truncus inlapsus cerebro
sustulerat, nisi Faunus ictum

30 dextra levasset, Mercurialium
 custos virorum. reddere victimas
 aedemque votivam memento:
 nos humilem feriemus agnam.

XVIII.

Non ebur neque aureum
 mea renidet in domo lacunar,
 non trabes Hymettiae
 premunt columnas ultima recisas

5 Africa, neque Attali
 ignotus heres regiam occupavi,
 nec Laconicas mihi
 trahunt honestae purpuras clientae.

10 at fides et ingeni
 benigna vena est, pauperemque dives
 me petit: nihil supra
 deos lacesso nec potentem amicum
 largiora flagito,
 satis beatus unicus Sabinis.

15 truditur dies die
 novaeque pergunt interire lunae:
 tu secanda marmora
 locas sub ipsum funus et sepulchri
 inmemor struis domos,
 20 marisque Bais obstrepentis urges
 submovere litora,
 parum locuples continente ripa.
 quid quod usque proximos
 revellis agri terminos et ultra

25 limites clientium
 salis avarus? pellitur paternos
 in sinu ferens deos
 et uxor et vir sordidosque natos.

30 nulla certior tamen
 rapacis Orci fine destinata
 aula divitem manet
 erum. quid ultra tendis? aequa tellus

pauperi recluditur regumque pueris, nec satelles Orci callidum Promethea	35
revexit auro captus. hic superbum	
Tantalum atque Tantali genus cohercet, hic levare functum pauperem laboribus	40
vocatus atque non vocatus audit.	

XIX.

Bacchum in remotis carmina rupibus vidi docentem, credite posteri, Nymphasque discentes et aures capripedum Satyrorum acutas.	5
euhoë, recenti mens trepidat metu plenoque Bacchi pectore turbidum laetatur: euhoë, parce Liber, parce gravi metuende thyrsos!	
fas pervicaces est mihi Thyiadas vinique fontem, lactis et uberes cantare rivos atque truncis lapsa cavis iterare mella:	10
fas et beatae coniugis additum stellis honorem, tectaque Penthei disiecta non leni ruina, Thracis et exitium Lycurgi.	15
tu flectis amnes, tu mare barbarum, tu separatis uvidus in iugis nodo coherces viperino Bistonidum sine fraude crines.	20
tu, cum parentis regna per arduum cohors Gigantum scanderet inopia, Rhoetum retorsisti leonis unguibus horribilique mala,	25
quamquam choreis aptior et iocis ludoque dictus, non sat idoneus pugnae ferebaris: sed idem pacis eras mediusque belli.	

30 te vidit insons Cerberus aureo
cornu decorum, leniter atterens
caudam, et recedentis trilingui
ore pedes tetigitque crura.

XX.

Non usitata nec tenui ferar
penna biformis per liquidum aethera
vates, neque in terris morabor
longius, invidiaeque maior
5 urbes relinquam. non ego pauperum
sanguis parentum, non ego quem vocas,
dilecte Maecenas, obibo,
nec Stygia cohibebor unda.
iam iam residunt cruribus asperae
10 pelles et album mutor in alitem
superne nascunturque leves
per digitos umerosque plumae.
iam Daedaleo notior Icaro
visam gementis litora Bospori
15 Syrtesque Gaetulas canorus
ales Hyperboreosque campos.
me Colchus et, qui dissimulat metum
Marsae cohortis, Dacus et ultimi
noscent Geloni, me peritus
20 discet Hiber Rhodanique potor.
absint inani funere neniae
luctusque, turpes et querimoniae:
conpesce clamorem ac sepulchri
mitte supervacuos honores.

CARMINUM

LIBER TERTIUS.

I.

- Odi profanum volgus et arceo.
favete linguis! carmina non prius
audita Musarum sacerdos
virginibus puerisque canto.
- regum timendorum in proprios greges, 5
reges in ipsos imperium est Iovis,
clari Giganteo triumpho,
cuncta supercilio moventis.
- est ut viro vir latius ordinet
arbusta sulcis, hic generosior 10
descendat in campum petitor,
moribus hic meliorque fama
- contendat, illi turba clientium
sit maior: aequa lege necessitas
sortitur insignes et imos, 15
omne capax movet urna nomen.
- detractus ensis cui super inopia
cervice pendet, non Siculae dapes
dulcem elaborabunt saporem,
non avium citharaeque cantus 20
- somnum reducent: somnus agrestium
lenis virorum non humiles domos
fastidit umbrosamque ripam,
non Zephyris agitata Tempe.

- 25 desiderantem, quod satis est, neque
tumultuosum sollicitat mare
nec saevus Arcturi cadentis
impetus aut orientis Haedi,
- 30 non verberatae grandine vineae
fundusque mendax, arbore nunc aquas
culpante, nunc torrentia agros
sidera, nunc hiemes iniquas.
- 35 contracta pisces aequora sentiunt
iactis in altum molibus: huc frequens
caementa demittit redemptor
cum famulis dominusque terrae
fastidiosus: sed Timor et Minae
scandunt eodem, quo dominus, neque
decedit aerata triremi et
40 post equitem sedet atra Cura.
- quodsi dolentem nec Phrygius lapis
nec purpurarum sidere clarior
delenit usus nec Falerna
vitis Achaemeniumque costum:
- 45 cur invidendis postibus et novo
sublime ritu moliar atrium?
cur valle permutem Sabina
divitias operosiores?

II.

- Angustam amice pauperiem pati
robustus acri militia puer
condiscat, et Parthos feroces
vexet eques metuendus hasta,
- 5 vitamque sub divo et trepidis agat
in rebus. illum ex moenibus hosticis
matrona bellantis tyranni
prospiciens et adulta virgo

suspiret: 'eheu, ne rudis agminum
 sponsus lacessat regius asperum 10
 tactu leonem, quem cruenta
 per medias rapit ira caedes'.

dulce et decorum est pro patria mori:
 mors et fugacem persequitur virum,
 nec parcit inbellis iuventae 15
 poplitibus timidove tergo.

virtus, repulsae nescia sordidae,
 intaminatis fulget honoribus,
 nec sumit aut ponit secures
 arbitrio popularis aerae. 20

virtus, recludens inmeritis mori
 caelum, negata temptat iter via,
 coetusque volgares et udam
 spernit humum fugiente penna.

est et fideli tuta silentio 25
 merces: vetabo, qui Cereris sacrum
 volgarit arcanae, sub isdem
 sit trabibus fragilemque mecum

solvat phaselon. saepe Diespiter
 neglectus incesto addidit integrum; 30
 raro antecedentem scelestum
 deseruit pede Poena claudo.

III.

Iustum et tenacem propositi virum
 non civium ardor prava iubentium,
 non voltus instantis tyranni
 mente quatit solida neque Auster, 5

dux inquieti turbidus Hadriae,
 nec fulminantis magna manus Iovis:
 si fractus inlabatur orbis,
 inpavidum ferient ruinae.

hac arte Pollux et vagus Hercules
 enisus arces attigit igneas: 10
 quos inter Augustus recumbens
 purpureo bibet ore nectar;

- hac te merentem, Bacche pater, tuae
 15 vexere tigres, indocili iugum
 collo trahentes; hac Quirinus
 Martis equis Acheronta fugit,
 gratum elocuta consiliantibus
 Iunone divis: 'Ilion, Ilion
 20 fatalis incestusque iudex
 et mulier peregrina vertit
 in pulverem, ex quo destituit deos
 mercede pacta Laomedon. mihi
 castaeque damnatum Minervae
 cum populo et duce fraudulento.
 25 iam nec Lacaenae splendet adulterae
 famosus hospes, nec Priami domus
 periura pugnaces Achivos
 Hectoreis opibus refringit,
 nostrisque ductum seditionibus
 30 bellum resedit. protinus et graves
 iras et invisum nepotem,
 Troica quem peperit sacerdos,
 Marti redonabo; illum ego lucidas
 35 inire sedes, discere nectaris-
 sucos et adscribi quietis
 ordinibus patiar deorum.
 dum longus inter saeviat Ilion
 Romamque pontus, qualibet exules
 40 in parte regnanto beati;
 dum Priami Paridisque busto
 insultet armentum et catulos ferae
 celent inultae, stet Capitolium
 fulgens triumphatisque possit
 Roma ferox dare iura Medis.
 45 horrenda late nomen in ultimas
 extendat oras, qua medius liquor
 secernit Europen ab Afro,
 qua tumidus rigat arva Nilus.

- aurum inrepertum et sic melius situm,
cum terra celat, spernere fortior 50
quam cogere humanos in usus,
omne sacrum rapiente dextra.
- quicumque mundo terminus obstitit,
hunc tanget armis, visere gestiens,
qua parte debacchentur ignes, 55
qua nebulae pluviique rores.
- sed bellicosis fata Quiritibus
hac lege dico, ne nimium pii
rebusque fidentes avitae
tecta velint reparare Troiae. 60
- Troiae renascens alite lugubri
fortuna tristi clade iterabitur,
ducente victrices catervas
coniuge me Iovis et sorore.
- ter si resurgat murus aëneus 65
auctore Phoebō, ter pereat meis
excisus Argivis, ter uxor
capta virum puerosque ploret⁹.
- non hoc iocosae conveniet lyrae:
quo, Musa, tendis? desine pervicax 70
referre sermones deorum et
magna modis tenuare parvis.

IV.

- Descende caelo et dic age tibia
regina longum Calliope melos,
seu voce nunc mavis acuta,
seu fidibus citharaque Phoebi.
- auditis, an me ludit amabilis 5
insania? audire et videor pios
errare per lucos, amoenae
quos et aquae subeunt et aerae.
- me fabulosae Volture in Apulo
nutricis extra limina †Pulliae 10
ludo fatigatumque somno
fronde nova puerum palumbes

- 15 texere, mirum quod foret omnibus,
 quicumque celsae nidum Acherontiae
 saltusque Bantinos et arvom
 pingue tenent humilis Forenti,

 ut tuto ab atris corpore viperis
 dormirem et ursis, ut premerer sacra
 20 lauroque conlataque myrto,
 non sine dis animosus infans.

 vester, Camenae, vester in arduos
 tollor Sabinos, seu mihi frigidum
 Praeneste seu Tibur supinum
 seu liquidae placuere Baiae.
 25 vestris amicum fontibus et choris
 non me Philippis versa acies retro,
 devota non extinxit arbor,
 nec Sicula Palinurus unda.

 utcumque mecum vos eritis, libens
 30 insanientem navita Bosporum
 temptabo et urentes harenas
 litoris Assyrii viator:

 visam Britannos hospitibus feros
 et laetum equino sanguine Concanum,
 35 visam pharetratos Gelonos
 et Scythicum inviolatus amnem.

 vos Caesarem altum, militia simul
 fessas cohortes abdidit oppidis,
 finire quaerentem labores
 40 Pierio recreatis antro.

 vos lene consilium et datis et dato
 gaudetis, almae. scimus ut inpios
 Titanas inmanemque turmam
 fulmine sustulerit caduco,
 45 qui terram inertem, qui mare temperat
 ventosum et urbes regnaque tristia,
 divosque mortalesque turbas
 imperio regit unus aequo.

- magnum illa terrorem intulerat Iovi
fidens iuventus horrida bracchiis,
fratresque tendentes opaco
Pelion inposuisse Olympo. 50
- sed quid Typhoeus et validus Mimas,
aut quid minaci Porphyrion statu,
quid Rhoetus evolsisque truncis
Enceladus iaculator audax 55
- contra sonantem Palladis aegida
possent ruentes? hinc avidus stetit
Volcanus, hinc matrona Iuno et
numquam umeris positurus arcum, 60
- qui rore puro Castaliae lavit
crines solutos, qui Lyciae tenet
dumeta natalemque silvam,
Delius et Patareus Apollo.
- vis consili expers mole ruit sua:
vim temperatam di quoque provehunt
in maius; idem odere vires
omne nefas animo moventes. 65
- testis mearum centimanus Gyas
sententiarum, notus et integrae
temptator Orion Dianae,
virginea domitus sagitta. 70
- iniecta monstris Terra dolet suis,
maeretque partus fulmine luridum
missos ad Orcum; nec peredit
inpositam celer ignis Aetnae, 75
- incontinentis nec Tityi iecur
reliquit ales, nequitiae additus
custos; amatorem trecentae
Pirithoum cohibent catenae. 80

V.

Caelo tonantem credidimus Iovem
regnare: praesens divus habebitur
Augustus adiectis Britannis
imperio gravibusque Persis.

- 5 milesne Crassi coniuge barbara
 turpis maritus vixit et hostium
 (pro curia inversique mores!)
 consenuit socerorum in armis,
- 10 sub rege Medo Marsus et Apulus,
 anciliorum et nominis et togae
 oblitus aeternaeque Vestae,
 incolumi Iove et urbe Roma?
- 15 hoc caverat mens provida Reguli
 dissentientis condicionibus
 foedis et exemplo trahenti
 perniciem veniens in aevum,
- 20 si non periret in miserabilis
 captiva pubes. 'signa ego Punicis
 adfixa delubris et arma
 militibus sine caede' dixit
- 'derepta vidi; vidi ego civium
 retorta tergo bracchia libero,
 portasque non clausas et arva
 Marte coli populata nostro.
- 25 auro repensus scilicet acrior
 miles redibit. flagitio additis
 damnum: neque amissos colores
 lana refert medicata fuco,
- 30 nec vera virtus, cum semel excidit,
 curat reponi deterioribus.
 si pugnat extricata densis
 cerva plagis, erit ille fortis,
- 35 qui perfidis se credidit hostibus,
 et Marte Poenos proteret altero,
 qui lora restrictis lacertis
 sensit iners timuitque mortem.
- 40 hic, unde vitam sumeret inscius,
 pacem duello miscuit. o pudor!
 o magna Carthago, probrosis
 altior Italiae ruinis!

- fertur pudicae coniugis osculum
 parvosque natos ut capitis minor
 ab se removisse et virilem
 torvus humi posuisse voltum,
 donec labantes consilio patres 45
 firmaret auctor numquam alias dato,
 interque maerentes amicos
 egregius properaret exul.
- atqui sciebat, quae sibi barbarus
 tortor pararet: non aliter tamen 50
 dimovit obstantes propinquos
 et populum reditus morantem,
 quam si clientum longa negotia
 diiudicata lite relinqueret,
 tendens Venafranos in agros 55
 aut Lacedaemonium Tarentum.

VI.

- Delicta maiorum inmeritus lues,
 Romane, donec templa refeceris
 aedesque labentes deorum et
 foeda nigro simulacra fumo.
- dis te minorem quod geris, imperas. 5
 hinc omne principium, huc refer exitum:
 di multa neglecti dederunt
 Hesperiae mala luctuosae.
- iam bis Monaesis et Pacori manus
 non auspicatos contudit impetus 10
 nostros et adiecisse praedam
 torquibus exiguis renidet.
- paene occupatam seditionibus
 delevit urbem Dacus et Aethiops,
 hic classe formidatus, ille 15
 missilibus melior sagittis.
- fecunda culpa saecula nuptias
 primum inquinavere et genus et domos:
 hoc fonte derivata clades
 in patriam populumque fluxit. 20

motus doceri gaudet Ionicos
 matura virgo et fingitur artibus
 iam nunc, et incestos amores
 de tenero meditatur ungui.

25

mox iuniores quaerit adulteros
 inter mariti vina neque eligit,
 cui donet inpermissa raptim
 gaudia luminibus remotis,

30

sed iussa coram non sine conscio
 surgit marito, seu vocat institor,
 seu navis Hispanae magister,
 dedecorum pretiosus emptor.

35

non his iuventus orta parentibus
 infecit aequor sanguine Punico,
 Pyrrhumque et ingentem cecidit
 Antiochum Hannibalemque dirum:

40

sed rusticorum mascula militum
 proles, Sabellis docta lignibus
 versare glaebas et severae
 matris ad arbitrium recisos

portare fustes, sol ubi montium
 mutaret umbras et iuga demeret
 bobus fatigatis, amicum
 tempus agens abeunte curru.

45

damnosa quid non inminuit dies?
 aetas parentum, peior avis, tulit
 nos nequiores, mox daturos
 progeniem vitiosiore.

VII.

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
 primo restituent vere Favonii
 Thyna merce beatum,
 constantis iuvenem fidei

5

Gygen? ille Notis actus ad Oricum
 post insana Caprae sidera frigidas
 noctes non sine multis
 insomnis lacrimis agit.

- atqui sollicitae nuntius hospitae,
 suspirare Chloën et miseram tuis 10
 dicens ignibus uri,
 temptat mille vafer modis.
- ut Proetum mulier perfida credulum
 falsis inpulerit criminibus nimis
 casto Bellerophontae 15
 maturare necem, refert;
- narrat paene datum Pelea Tartaro,
 Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens;
 et peccare docentes
 fallax historias monet. 20
- frustra: nam scopulis surdior Icari
 voces audit adhuc integer. at tibi
 ne vicinus Enipeus
 plus iusto placeat cave,
- quamvis non alius flectere equum sciens 25
 aequè conspicitur gramine Martio,
 nec quisquam citus aequè
 Tusco denatat alveo.
- prima nocte domum claude neque in vias
 sub cantu querulae despice tibiae, 30
 et te saepe vocanti
 duram difficilis mane.

VIII.

- Martiis caelebs quid agam Kalendis,
 quid velint flores et acerra turis
 plena miraris positusque carbo in
 caespite vivo,
 docte sermones utriusque linguae. 5
 voveram dulces epulas et album
 Libero caprum prope funeratus
 arboris ictu.
- hic dies, anno redeunte festus,
 corticem adstrictum pice demovebit 10
 amphorae fumum bibere institutae
 consule Tullo.

15 sune, Maecenas, cyathos amici
sospitis centum, et vigiles lucernas
perfer in lucem: procul omnis esto
clamor et ira.

20 mitte civiles super urbe curas:
occidit Daci Cotisonis agmen,
Medus infestus sibi luctuosis
dissidet armis,

servit Hispanae vetus hostis orae
Cantaber sera domitus catena,
iam Scythae laxo meditantur arcu
cedere campis.

25 neglegens, ne qua populus laboret,
parce privatus nimium cavere;
dona praesentis cape laetus horae,
linque severa.

IX.

Donec gratus eram tibi
nec quisquam potior bracchia candidae
cervici iuvenis dabat,
Persarum vigui rege beator.

5 'donec non alia magis
arsisti neque erāt Lydia post Chloën,
multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia'.

10 me nunc Thressa Chloë regit,
dulces docta modos et citharae sciens,
pro qua non metuam mori,
si parcent animae fata superstiti.

15 'me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti,
pro quo bis patiar mori,
si parcent puero fata superstiti'.

20 quid si prisca redit Venus,
diductosque iugo cogit aëneo?
si flava excutitur Chloë,
reiectaeque patet ianua Lydiae?

'quamquam sidere pulchrior
 ille est, tu levior cortice et inprobo
 iracundior Hadria:
 tecum vivere amem, tecum obeam libens'.

X.

Extremum Tanain si biberes, Lyce,
 saevo nupta viro, me tamen asperas
 porrectum ante fores obicere incolis
 plorares Aquilonibus.

audis quo strepitu ianua, quo nemos 5
 inter pulchra satum tecta remugiat
 ventis, et positas ut glaciēt nives
 puro numine Iuppiter?

ingratam Veneri pone superbiam,
 ne currente retro funis eat rota: 10
 non te Penelopen difficilem procis
 Tyrrhenus genuit parens.

o quamvis neque te munera nec preces
 nec tinctus viola pallor amantium
 nec vir Pieria paelice saucius 15
 curvat, supplicibus tuis

parcas, nec rigida mollior aesculo,
 nec Mauris animum mitior anguibus.
 non hoc semper erit liminis aut aquae
 caelestis patiens latus. 20

XI.

Mercuri, nam te docilis magistro
 movit Amphion lapides canendo,
 tuque testudo, resonare septem
 callida nervis,

nec loquax olim neque grata, nunc et 5
 divitum mensis et amica templis,
 dic modos, Lyde quibus obstinatas
 adplicet aures:

10 quae velut latis equa trima campis
ludit exultim metuitque tangi,
nuptiarum expers et adhuc protervo
cruda marito.

15 tu potes tigres comitesque silvas
ducere et rivos celeres morari;
cessit inmanis tibi blandienti
ianitor aulae

20 Cerberus, quamvis furiale centum
muniant angues caput eius atque
spiritus taeter saniesque manet
ore trilingui.

quin et Ixion Tityosque voltu
risit invito, stetit urna paulum
sicca, dum grato Danaï puellas
carmine mulces.

25 audiat Lyde scelus atque notas
virginum poenas et inane lymphae
dolum fundo pereuntis imo,
seraque fata,

30 quae manent culpas etiam sub Orco.
inipiae (nam quid potuere maius?),
inipiae sponso potuere duro
perdere ferro.

35 una de multis face nuptiali
digna periurum fuit in parentem
splendide mendax et in omne virgo
nobilis aevum,

40 'surge' quae dixit iuveni marito,
'surge, ne longus tibi somnus, unde
non times, detur; socerum et scelestas
falle sorores,

quae, velut nanctae vitulos leaenae,
singulos eheu lacerant: ego illis
mollior nec te feriam neque intra
claustra tenebo.

me pater saevis oneret catenis,
quod viro clemens misero peperci;
me vel extremos Numidarum in agros
classe releget. 45

i, pedes quo te rapiunt et aurae,
dum favet nox et Venus: i secundo
omine et nostri memorem sepulchro
scalpe querellam'. 50

XII.

Miserarum est neque amori dare ludum neque dulci
mala vino lavere aut exanimari metuentes
patruae verbera linguae.

tibi qualum Cythereae puer ales, tibi telas
operosaeque Minervae studium aufert, Neobule, 5
Liparaei nitor Hebri,

simul unctos Tiberinis umeros lavit in undis,
eques ipso melior Bellerophonte, neque pugna
neque segni pede victus:

catus idem per apertum fugientes agitato 10
grege cervos iaculari et celer arto latitantem
fruticeto excipere aprum.

XIII.

O fons Bandusiae, splendidior vitro,
dulci digne mero non sine floribus,
cras donaberis haedo,
cui frons turgida cornibus

primis et venerem et proelia destinat. 5
frustra: nam gelidos inficiet tibi
rubro sanguine rivos
lascivi suboles gregis.

te flagrantis atrox hora Caniculae
nescit tangere, tu frigus amabile 10
fessis vomere tauris
praebes et pecori vago.

fies nobilium tu quoque fontium,
 me dicente cavis inpositam ilicem
 15 saxis, unde loquaces
 lymphae desiliunt tuae.

XIV.

Herculis ritu modo dictus, o plebs,
 morte venalem petiisse laurum
 Caesar Hispana repetit penates
 victor ab ora.

5 unico gaudens mulier marito
 prodeat iustis operata divis,
 et soror clari ducis, et decorae
 supplice vitta

10 virginum matres iuvenumque nuper
 sospitum. vos, o pueri et puellae
 non virum expertae, male ominatis
 parcite verbis.

15 hic dies vere mihi festus atras
 eximet curas: ego nec tumultum
 nec mori per vim metuam tenente
 Caesare terras.

20 i, pete unguentum, puer, et coronas
 et cadum Marsi memorem duelli.
 Spartacum si qua potuit vagantem
 fallere testa.

dic et argutae properet Neaerae
 murreum nodo colubere crinem;
 si per invisum mora ianitorem
 fiet, abito.

25 lenit albescens animos capillus
 litium et rixae cupidos protervae;
 non ego hoc ferrem calidus iuventa
 consule Planco.

XV.

Uxor pauperis Ibyci,
 tandem nequitiae fige modum tuae
 famosisque laboribus:
 maturo propior desine funeri
 inter ludere virgines 5
 et stellis nebulam spargere candidis.
 non, si quid Pholoën satis,
 et te, Chlori, decet: filia rectius
 expugnat iuvenum domos,
 pulso Thyias uti concita tympano. 10
 illam cogit amor Nothi
 lascivae similem ludere capreae:
 te lanae prope nobilem
 tonsae Luceriae, non citharae decent
 nec flos purpureus rosae 15
 nec poti vetulam faece tenus cadi.

XVI.

Inclusam Danaën turris aënea
 robustaeque fores et vigilum canum
 tristes excubiae munierant satis
 nocturnis ab adulteris, 5
 si non Acrisium, virginis abditae
 custodem pavidum, Iuppiter et Venus
 risissent: fore enim tutum iter et patens
 converso in pretium deo.
 aurum per medios ire satellites
 et perrumpere amat saxa potentius 10
 ictu fulmineo: concidit auguris
 Argivi domus, ob lucrum
 demersa exitio; diffidit urbium
 portas vir Macedo et subruit aemulos
 reges muneribus; munera navium 15
 saevos inlaqueant duces.

- crescentem sequitur cura pecuniam
maiorumque fames: iure perhorru
late conspicuum tollere verticem,
20 Maecenas, equitum decus.
- quanto quisque sibi plura negaverit,
ab dis plura feret: nil cupientium
nudus castra peto et transfuga divitum
partes linquere gestio,
- 25 contemptae dominus splendidior rei,
quam si, quidquid arat inpiger Apulus,
occultare meis dicerer horreis,
magnas inter opes inops.
- 30 purae rivus aquae silvaeque iugerum
paucorum et segetis certa fides meae
fulgentem imperio fertilis Africae
fallit sorte beatior.
- quamquam nec Calabrae mella ferunt apes,
nec Laestrygonia Bacchus in amphora
35 languescit mihi, nec pingua Gallicis
crescunt vellera pascuis:
- inportuna tamen pauperies abest,
nec, si plura velim, tu dare deneges.
contracto melius parva cupidine
40 vectigalia porrigam,
- quam si Mygdoniis regnum Alyattei
campis continuem. multa petentibus
desunt multa: bene est, cui deus obtulit
parca quod satis est manu.

XVII.

- Aeli vetusto nobilis ab Lamo,
quando et priores hinc Lamias ferunt
denominatos et nepotum
per memores genus omne fastos
- 5 auctore ab illo ducit originem,
qui Formiarum moenia dicitur
princeps et innantem Maricae
litoribus tenuisse Iirim

late tyrannus: cras foliis nemus multis et alga litus inutili	10
demissa tempestas ab Euro sternet, aquae nisi fallit augur	
annosa cornix. dum potes, aridum conpone lignum: cras Genium mero	
curabis et porco bimestri cum famulis operum solutis.	15

XVIII.

Faune, Nympharum fugientum amator, per meos fines et aprica rura lenis incedas abeasque parvis aequus alumnis,	
si tener pleno cadit haedus anno, larga nec desunt Veneris sodali vina craterae, vetus ara multo fumat odore.	5
ludit herboso pecus omne campo, cum tibi Nonae redeunt Decembres; festus in pratis vacat otioso cum bove pagus,	10
inter audaces lupus errat agnos, spargit agrestes tibi silva frondes, gaudet invisam pepulisse fossor ter pede terram.	15

XIX.

Quantum distet ab Inacho Codrus, pro patria non timidus mori, narras, et genus Aeaci et pugnata sacro bella sub Ilio:	
quo Chium pretio cadum mercemur, quis aquam temperet ignibus,	5
quo praebente domum et quota Paelignis caream frigoribus, taces.	

- da lunae propere novae,
 10 da noctis mediae, da, puer, auguris
 Murenæ: tribus aut novem
 miscentur cyathis pocula commodis.
 qui Musas amat in pares,
 ternos ter cyathos adtonitus petet
 15 vates: tris prohibet supra
 rixarum metuens tangere Gratia
 nudis iuncta sororibus.
 insanire iuvat: cur Berecynthiae
 cessant flamina tibiae?
 20 cur pendet tacita fistula cum lyra?
 parcentes ego dexteras
 odi: sparge rosas; audiat invidus
 dementem strepitum Lycus
 et vicina seni non habilis Lyco.
 25 spissa te nitidum coma,
 puro te similem, Telephe, Vespero
 tempestiva petit Rhode;
 me lentus Glycerae torret amor meae.

XX.

- Non vides, quanto moveas periclo,
 Pyrrhe, Gaetulae catulos leaenae?
 dura post paulo fugies inaudax
 proelia raptor,
 5 cum per obstantes iuvenum catervas
 ibit insignem repetens Nearchum:
 grande certamen. tibi praeda cedat,
 maior an illa.
 interim, dum tu celeres sagittas
 10 promis, haec dentes acuit timendos,
 arbiter pugnae posuisse nudo
 sub pede palmam
 fertur et leni recreare vento
 sparsum odoratis umerum capillis,
 15 qualis aut Nireus fuit aut aquosa
 raptus ab Ida.

XXI.

O nata mecum consule Manlio,
 seu tu querellas sive geris iocos,
 seu rixam et insanos amores,
 seu facilem, pia testa, somnum,
 quocumque lectum nomine Massicum 5
 servas, moveri digna bono die,
 descende, Corvino iubente
 promere languidiora vina.
 non ille, quamquam Socraticis madet
 sermonibus, te neglegit horridus: 10
 narratur et prisci Catonis
 saepe mero caluisse virtus.
 tu lene tormentum ingenio admoves
 plerumque duro; tu sapientium
 curas et arcanum iocoso 15
 consilium retegis Lyaeo;
 tu spem reducis mentibus anxiiis
 viresque et addis cornua pauperi,
 post te neque iratos trementi
 regum apices neque militum arma. 20
 te Liber et si laeta aderit Venus
 segnesque nodum solvere Gratiae
 vivaeque producent lucernae,
 dum rediens fugat astra Phoebus.

XXII.

Montium custos nemorumque, virgo,
 quae laborantes utero puellas
 ter vocata audis adimisque leto,
 diva triformis,
 imminens villae tua pinus esto, 5
 quam per exactos ego laetus annos
 verris obliquum meditantis ictum
 sanguine donem.

XXIII.

Caelo supinas si tuleris manus
 nascente luna, rustica Phidyle,
 si ture placaris et horna
 fruge Lares avidaque porca,
 5 nec pestilentem sentiet Africum
 fecunda vitis nec sterilem seges
 robiginem aut dulces alumni
 pomifero grave tempus anno.
 10 nam quae nivali pascitur Algido
 devota quercus inter et ilices
 aut crescit Albanis in herbis
 victima, pontificum secures
 cervice tinguet: te nihil adtinet
 15 temptare multa caede bidentium
 parvos coronantem marino
 rore deos fragilique myrto.
 immunis aram si tetigit manus,
 non sumptuosa blandior hostia
 20 mollivit aversos Penates
 farre pio et saliente mica.

XXIV.

Intactis opulentior
 thesauris Arabum et divitis Indiae
 caementis licet occupes
 Tyrrhenum omne tuis et mare Apulicum:
 5 si figit adamantinos
 summis verticibus dira Necessitas
 clavos, non animum metu,
 non mortis laqueis expedit caput.
 10 campestris melius Scythae,
 quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
 vivunt et rigidi Getae,
 inmetata quibus iugerâ liberas

- fruges et Cererem ferunt,
nec cultura placet longior annua,
defunctumque laboribus 15
aequali recreat sorte vicarius.
- illic matre carentibus
privignis mulier temperat innocens,
nec dotata regit virum
coniunx nec nitido fidit adultero. 20
- dos est magna parentium
virtus et metuens alterius viri
certo foedere castitas,
et peccare nefas aut pretium est mori.
- o quisquis volet inpias 25
caedes et rabiem tollere civicam,
si quaeret 'pater urbium'
subscribi statuis, indomitam audeat
- refrenare licentiam,
clarus post genitis: quatenus, heu nefas, 30
virtutem incolumem odimus,
sublatam ex oculis quaerimus, invidi.
- quid tristes querimoniae,
si non supplicio culpa reciditur,
quid leges sine moribus 35
vanae proficiunt, si neque fervidis
- pars inclusa caloribus
mundi nec Boreae finitimum latus
durataeque solo nives
mercatores abigunt, horrida callidi 40
- vincunt aequora navitae,
magnum pauperies obprobrium iubet
quidvis et facere et pati,
virtutisque viam deserit arduae?
- vel nos in Capitolium, 45
quo clamor vocat et turba faventium,
vel nos in mare proximum
gemmas et lapides, aurum et inutile,

50 summi materiem mali,
 mittamus, scelerum si bene paenitet.
 eradenda cupidinis
 pravi sunt elementa, et tenerae nimis
 mentes asperioribus
 formandae studiis. nescit equo rudis
 55 haerere ingenuus puer
 venarique timet, ludere doctior,
 seu Graeco iubeas trocho, °
 seu malis vetita legibus alea,
 cum periura patris fides
 60 consortem socium fallat et hospitem,
 indignoque pecuniam
 heredi properet. scilicet improbae
 crescunt divitiae: tamen
 curtae nescio quid semper abest rei.

XXV.

Quo me, Bacche, rapis tui
 plenum? quae nemora aut quos agor in specus
 velox mente nova? quibus
 antris egregii Caesaris audiar
 5 aeternum meditans decus
 stellis inserere et consilio Iovis?
 dicam insigne, recens, adhuc
 indictum ore alio. non secus in iugis
 exsomnia stupet Euhias,
 10 Hebrum prospiciens et nive candidam
 Thracen ac pede barbaro
 lustratam Rhodopen, ut mihi devio
 ripas et vacuum nemus
 mirari libet. o Naiadum potens
 15 Baccharumque valentium
 proceras manibus vertere fraxinos,
 nil parvum aut humili modo,
 nil mortale loquar. dulce periculum est,
 o Lenaeae, sequi deum
 20 cingentem viridi tempora pampino.

XXVI.

Vixi puellis nuper idoneus
 et militavi non sine gloria:
 nunc arma defunctumque bello
 barbiton hic paries habebit,
 laevum marinae qui Veneris latus 5
 custodit. hic, hic ponite lucida
 funalia et vectes et arcus
 oppositis foribus minaces.

o quae beatam diva tenes Cyprum et
 Memphin carentem Sithonia niye, 10
 regina, sublimi flagello
 tange Chloën semel adrogantem.

XXVII.

Inpios parrae recinentis omen
 ducat et praegnans canis, aut ab agro
 rava decurrens lupa Lanuvino
 fetaque volpes;
 rumpat et serpens iter institutum, 5
 si per obliquum similis sagittae
 terruit mannos: ego cui timebo
 providus auspex,

antequam stantes repetat paludes
 imbrium divina avis inminentum, 10
 oscinem corvum prece suscitabo
 solis ab ortu.

sis licet felix, ubicumque mavis,
 et memor nostri, Galatea, vivas,
 teque nec laevus vetet ire picus 15
 nec vaga cornix.

sed vides, quanto trepidet tumultu
 pronus Orion: ego quid sit ater
 Hadriae novi sinus et quid albus
 peccet Iapyx. 20

hostium uxores puerique caecos
sentiant motus orientis Austri et
aequoris nigri fremitum et trementes
verbere ripas.

25

sic et Europe niveum doloso
credidit tauro latus et scatentem
beluis pontum mediasque fraudes
palluit audax.

30

nuper in pratis studiosa florum et
debitae Nymphis opifex coronae,
nocte sublustri nihil astra praeter
vidit et undas.

35

quae simul centum tetigit potentem
oppidis Creten, 'pater, o relictum
filiae nomen pietasque' dixit
'victa furoré!

40

unde quo veni? levis una mors est.
virginum culpa. vigilansne ploro
turpe commissum, an vitiis carentem
ludit imago

45

vana, quae porta fugiens eburna
somnia ducit? meliusne fluctus
ire per longos fuit, an recentes
carpere flores?

si quis infamem mihi nunc iuvenum
dedat iratae, lacerare ferro et
frangere enitar modo multum amati
cornua monstri.

50

inpu'dens liqui patrios penates,
inpu'dens Orcum moror. o deorum
si quis haec audis, utinam inter errem
nuda leones!

55

antequam turpis macies decentes
occupet malas teneraeque sucus
defluat praedae, speciosa quaero
pascere tigres.

vilis Europe, pater arguet absens,
quid mori cessas? potes hac ab orno
pendulum zona bene te secuta e-
lidere collum. 60

sive te rupes et acuta leto
saxa delectant, age te procellae
crede veloci, nisi erile mavis
carpere pensum

regius sanguis dominaeque tradi
barbarae paelex'. aderat querenti
perfidum ridens Venus et remisso
filius arcu. 65

mox, ubi lusit satis, 'abstineto'
dixit 'irarum calidaeque rixae,
cum tibi invisus laceranda reddet
cornua taurus. 70

uxor invicti Iovis esse nescis.
mitte singultus, bene ferre magnam
disce fortunam: tua sectus orbis
nomina ducet'. 75

XXVIII.

Festo quid potius die
Neptuni faciam? prome reconditum,
Lyde strenua, Caecubum,
munitaeque adhibe vim sapientiae. 80

inclinare meridiem
sentis, et veluti stet volucris dies,
parcis deripere horreo
cessantem Bibuli consulis amphoram? 85

nos cantabimus invicem
Neptunum et virides Nereidum comas:
tu curva recines lyra
Latonam et celeris spicula Cynthiae: 90

summo carmine, quae Cnidon
fulgentesque tenet Cycladas et Paphum:
iunctis visit oloribus,
dicetur, merita Nox quoque nenia. 95

XXIX.

Tyrrhena regum progenies, tibi
 non ante verso lene merum cado
 cum flore, Maecenas, rosarum et
 pressa tuis balanus capillis

5 iam dudum apud me est: eripe te morae,
 nec semper udum Tibur et Aefulae
 declive contempleris arvum et
 Telegoni iuga parricidae.

10 fastidiosam desere copiam et
 molem propinquam nubibus arduis;
 omitte mirari beatae
 fumum et opes strepitumque Romae.

15 plerumque gratae divitibus vices,
 mundaecque parvo sub lare pauperum
 cenae sine aulacis et ostro
 sollicitam explicuere frontem.

20 iam clarus occultum Andromedae pater
 ostendit ignem, iam Procyon furit
 et stella vesani Leonis,
 sole dies referente siccos;

iam pastor umbras cum grege languido
 rivumque fessus quaerit et horridi
 dumeta Silvani caretque
 ripa vagis taciturna ventis.

25 tu civitatem quis deceat status
 curas, et urbi sollicitus times,
 quid Seres et regnata Cyro
 Bactra parent Tanaisque discors.

30 prudens futuri temporis exitum
 caliginosa nocte premit deus
 ridetque, si mortalis ultra
 fas trepidat. quod adest memento

35 componere aequus: cetera fluminis
 ritu feruntur, nunc medio alveo
 cum pace delabentis Etruscum
 in mare, nunc lapides adesos

stirpesque raptas et pecus et domos
volventis una, non sine montium
clamore vicinaeque silvae,
cum fera diluvies quietos 40

inritat amnes. ille potens sui
laetusque deget, cui licet in diem
dixisse 'vixi': cras vel atra
nube polum pater occupato,

vel sole puro; non tamen inritum, 45
quodcumque retro est, efficiet neque
diffinget infectumque reddet,
quod fugiens semel hora vexit.

Fortuna, saevo laeta negotio et
ludum insolentem ludere pertinax, 50
transmutat incertos honores,
nunc mihi, nunc alii benigna.

laudo manentem: si celeres quatit
pennas, resigno quae dedit et mea
virtute me involvo probamque 55
pauperiem sine dote quaero.

non est meum, si mugiat Africa
malus procellis, ad miseris preces
decurrere et votis pacisci,
ne Cypriae Tyriaeque merces 60

addant avaro divitias mari:
tunc me biremis praesidio scaphae
tutum per Aegaeos tumultus
aura feret geminusque Pollux.

XXX.

Exegi monumentum aere perennius
regalique situ pyramidum altius,
quod non imber edax, non Aquilo inpotens
possit diruere aut innumerabilis

annorum series et fuga temporum. 5
non omnis moriar, multaue pars mei
vitabit Libitinam: usque ego postera
crescam laude recens, dum Capitolium

- scandet cum tacita virgine pontifex.
10 dicar, qua violens obstrepit Aufidus
et qua pauper aquae Daunus agrestium
regnavit populorum, ex humili potens
princeps Aeolium carmen ad Italos
deduxisse modos. sume superbiam
15 quaesitam meritis et mihi Delphica
lauro cinge volens, Melpomene, comam.
-

CARMINUM

LIBER QUARTUS.

I.

Intermissa, Venus, diu
rursus bella moves? parce precor, precor.
non sum, qualis eram bonae
sub regno Cinarae.. desine, dulcium
mater saeva Cupidinum, 5
circa lustra decem flectere mollibus
iam durum imperiis: abi,
quo blandae iuvenum te revocant preces.
tempestivius in domum
Pauli purpureis ales oloribus 10
comissabere Maximi,
si torrere iecur quaeris idoneum.
namque et nobilis et decens
et pro sollicitis non tacitus reis
et centum puer artium 15
late signa feret militiae tuae,
et quandoque potentior
largi muneribus riserit aemuli,
Albanos prope te lacus
ponet marmoream sub trabe citrea. 20
illic plurima naribus
duces tura, lyraeque et Berecynthiae..
delectabere tibiae
mixtis carminibus non sine fistula:

- 25 illic bis pueri die
 numen cum teneris virginibus tuum
 laudantes pede candido
 in morem Salium ter quatient humum.
- 30 me nec femina nec puer
 iam nec spes animi credula mutui,
 nec certare iuvat mero
 nec vincere novis tempora floribus.
- 35 sed cur heu, Ligurine, cur
 manat rara meas lacrima per genas?
 cur facunda parum decoro
 inter verba cadit lingua silentio?
- nocturnis ego somniis
 iam captum teneo, iam volucrem sequor
 40 te per gramina Martii
 campi, te per aquas, dure, volubiles.

II.

- Pindarum quisquis studet aemulari,
 ille ceratis ope Daedalea
 nititur pennis, vitreo daturus
 nomina ponto.
- 5 monte decurrens velut amnis, imbres
 quem super notas aluere ripas,
 fervet inmensusque ruit profundo
 Pindarus ore,
- 10 laurea donandus Apollinari,
 seu per audaces nova dithyrambos
 verba devolvit numerisque fertur
 lege solutis;
- 15 seu deos regesve canit, deorum
 sanguinem, per quos cecidere iusta
 morte Centauri, cecidit tremendae
 flamma Chimaerae;
- 20 sive, quos Elea domum reducit
 palma caelestes, pugilemve equumve
 dicit et centum potiore signis
 munere donat;

flebili sponsae iuvenemve raptum
 plorat et vires animumque moresque
 aureos educit in astra nigroque
 invidet Orco.

multa Dircaeum levat aura cyncnum, 25
 tendit, Antoni, quotiens in altos
 nubium tractus: ego apis Matinae
 more modoque

grata carpentis thyma per laborem
 plurimum circa nemus uvidique 30
 Tiburis ripas operosa parvus
 carmina fingo.

concines maiore poëta plectro
 Caesarem, quandoque trahet feroces
 per sacrum clivum merita decorus 35
 fronde Sygambros:

quo nihil maius meliusve terris
 fata donavere bonique divi
 nec dabunt, quamvis redeant in aurum
 tempora priscum: 40

concines laetosque dies et urbis
 publicum ludum super inpetrato
 fortis Augusti reditu forumque
 litibus orbum.

tum meae, si quid loquar audiendum, 45
 vocis accedet bona pars, et 'o sol
 pulcher, o laudande!' canam recepto
 Caesare felix:

tuque dum procedis, 'io triumphel'
 non semel dicemus 'io triumphel' 50
 civitas omnis, dabimusque divis
 tura benignis.

te decem tauri totidemque vaccae,
 me tener solvet vitulus, relicta
 matre qui largis iuvenescit herbis 55
 in mea vota,

60 fronte curvatos imitatus ignes
 tertium lunae referentis ortum,
 qua notam duxit, niveus videri,
 cetera fulvus.

III.

Quem tu, Melpomene, semel
 nascentem placido lumine videris,
 illum non labor Isthmius
 clarabit pugilem, non equus inpiger
 5 curru ducet Achaico
 victorem, neque res bellica Deliis
 ornatum foliis ducem,
 quod regum tumidas contuderit minas,
 ostendet Capitolio:
 10 sed quae Tibur aquae fertile praefluunt,
 et spissae nemorum comae
 fingent Aeolio carmine nobilem.
 Romae, principis urbium,
 dignatur suboles inter amabiles
 15 vatum ponere me choros,
 et iam dente minus mordeor invido.
 o testudinis aureae
 dulcem quae strepitum, Pieri, temperas,
 o mutis quoque piscibus
 20 donatura cycni, si libeat, sonum,
 totum muneris hoc tui est,
 quod monstror digito praetereuntium
 Romanae fidicen lyrae:
 quod spiro et placeo, si placeo, tuum est.

IV.

Qualem ministrum fulminis alitem,
 cui rex deorum regnum in aves vagas
 permisit expertus fidelem
 Iuppiter in Ganymede flavo,

olim iuventas et patrius vigor nido laborum propulit inscium, vernique iam nimbis remotis insolitos docuere nisus	5
venti paventem, mox in ovilia demisit hostem vividus impetus, nunc in reluctantes dracones egit amor dapis atque pugnae;	10
qualemve laetis caprea pascuis intenta fulvae matris ab ubere iam lacte depulsum leonem dente novo peritura vidit:	15
videre Raeti bella sub Alpibus Drusum gerentem Vindelici; quibus mos unde deductus per omne tempus Amazonia securi	20
dextras obarmet, quaerere distuli, nec scire fas est omnia; sed diu lateque victrices catervae consiliis iuvenis revictae	
sensere, quid mens, rite quid indoles nutrita faustis sub penetralibus posset, quid Augusti paternus in pueros animus Nerones.	25
fortes creantur fortibus et bonis; est in iuencis, est in equis patrum virtus, neque inbellem feroces progenerant aquilae columbam:	30
doctrina sed vim promovet insitam, rectique cultus pectora roborant; utcumque defecere mores, indecorant bene nata culpae.	35
quid debeas, o Roma, Neronibus, testis Metaurum flumen et Hasdrubal devictus et pulcher fugatis ille dies Latio tenebris,	40

qui primus alma risit adorea,
 dirus per urbes Afer ut Italas
 ceu flamma per tædas vel Eurus
 per Siculas equitavit undas.

45 post hoc secundis usque laboribus
 Romana pubes crevit, et inpio
 vastata Poenorum tumultu
 fana deos habuere rectos,

dixitque tandem perfidus Hannibal:
 50 'cervi, luporum praeda rapacium,
 sectamur ultro, quos opimus
 fallere et effugere est triumphus.

gens, quæ cremato fortis ab Ilio
 iactata Tuscis aequoribus sacra
 55 natosque maturosque patres
 pertulit Ausonias ad urbes,

duris ut ilex tonsa bipennibus
 nigrae feraci frondis in Algido,
 per damna, per caedes, ab ipso
 60 ducit opes animumque ferro.

non hydra secto corpore firmior
 vinci dolentem crevit in Herculem,
 monstrumve submittere Colchi
 maius Echioniaeve Thebae.

65 merses profundo: pulchrior evenit;
 luctere: multa proruet integrum
 cum laude victorem geretque
 proelia coniugibus loquenda.

Carthagini iam non ego nuntios
 70 mittam superbos: occidit, occidit
 spes omnis et fortuna nostri
 nominis Hasdrubale interempto.

nil Claudiae non perficient manus,
 75 quas et benigno numine Iuppiter
 defendit et curae sagaces
 expediunt per acuta belli'.

V.

Divis orte bonis, optime Romulae
 custos gentis, abes iam nimium diu:
 maturum reditum pollicitus patrum
 sancto concilio, redi.

lucem redde tuae, dux bone, patriae: 5
 instar veris enim voltus ubi tuus
 adfulsit populo, gratior it dies
 et soles melius nitent.

ut mater iuvenem, quem Notus invido 10
 flatu Carpathii trans maris aequora
 cunctantem spatio longius annuo
 dulci distinet a domo,

votis ominibusque et precibus vocat,
 curvo nec faciem litore demovet:
 sic desideriiis icta fidelibus 15
 quaerit patria Caesarem.

tutus bos etenim rura perambulat,
 nutrit rura Ceres almaque Faustitas,
 pacatum volitant per mare navitae,
 culpa metuit fides, 20

nullis polluitur casta domus stupris,
 mos et lex maculosum edomuit nefas,
 laudantur simili prole puerperae,
 culpam poena premit comes.

quis Parthum paveat, quis gelidum Scythen, 25
 quis Germania quos horrida parturit
 fetus, incolumi Caesare? quis ferae
 bellum curet Hiberiae?

condit quisque diem collibus in suis
 et vitem viduas ducit ad arbores; 30
 hinc ad vina redit laetus et alteris
 te mensis adhibet deum;

te multa prece, te prosequitur mero
 defuso pateris, et Laribus tuum
 miscet numen, uti Graecia Castoris 35
 et magni memor Herculis.

'longas o utinam, dux bone, ferias
 praestes Hesperiae!' dicimus integro
 sicci mane die, dicimus uvidi,
 40 cum sol Oceano subest.

VI.

Dive, quem proles Niobeae magnae
 vindicem linguae Tityosque raptor
 sensit et Troiae prope victor altae
 Phthius Achilles,
 5 ceteris maior, tibi miles inpar,
 filius quamvis Thetidis marinae
 Dardanas turres quateret tremenda
 cuspide pugnae.
 10 ille, mordaci velut icta ferro
 pinus aut impulsa cupressus Euro,
 procidit late posuitque collum in
 pulvere Teucro.
 ille non inclusus equo Minervae
 sacra mentito male feriatos
 15 Troas et laetam Priami choreis
 falleret aulam,
 sed palam captis gravis, heu nefas, heu,
 nescios fari pueros Achivis
 ureret flammis, etiam latentem
 20 matris in alvo :
 ni tuis victus Venerisque gratae
 vocibus divum pater adnuisset
 rebus Aeneae potiore ductos
 alite muros.
 25 doctor argutae fidicen Thaliae,
 Phoebe, qui Xantho lavis amne crines,
 Dauniae defende decus Camenae,
 levis Agyieum.
 30 spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
 carminis nomenque dedit poëtae.
 virginum primae puerique claris
 patribus orti,

Deliae tutela deae fugaces
lynxas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem meique
pollicis ictum, 35

rite Latonae puerum canentes,
rite crescentem face Noctilucam,
prosperam frugum celeremque pronos
volvete menses. 40

nupta iam dices: 'ego dis amicum,
saeculo festas referente luces,
reddidi carmen, docilis modorum
vatis Horati.'

VII.

Diffugere nives, redeunt iam gramina campis
arboribusque comae;
mutat terra vices, et decrescentia ripas
flumina praetereunt;

Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet 5
ducere nuda choros.
immortalia ne speres, monet annus et alnum
quae rapit hora diem.

frigora mitescunt Zephyris, ver proterit aestas
interitura, simul 10
pomifer autumnus fruges effuderit, et mox
bruma recurrit iners.

damna tamen celeres reparant caelestia lunae:
nos, ubi decidimus,
quo pius Aeneas, quo Tullus, dives et Ancus, 15
pulvis et umbra sumus.

quis scit an adiciant hodiernae crastina summae
tempora di superi?
cuncta manus avidas fugient heredis, amico
quae dederis animo. 20

- cum semel occideris et de te splendida Minos
 fecerit arbitria,
 non, Torquate, genus, non te facundia, non te
 restituet pietas:
- 25 infernis neque enim tenebris Diana pudicum
 liberat Hippolytum,
 nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
 vincula Pirithoo.

VIII.

- 5 Donarem pateras grataque commodus,
 Censorine, meis aera sodalibus,
 donarem tripodas, praemia fortium
 Graiorum, neque tu pessima munerum
 ferres, divite me scilicet artium,
 quas aut Parrhasius protulit aut Scopas,
 hic saxo, liquidis ille coloribus
 sollers nunc hominem ponere, nunc deum.
 sed non haec mihi vis, non tibi talium
 10 res est aut animus deliciarum egens.
 gaudes carminibus: carmina possunus
 donare et pretium dicere muneri.
 non incisa notis marmora publicis,
 per quae spiritus et vita redit bonis
 15 post mortem ducibus, non celeres fugae
 reiectaeque retrorsum Hannibalis minae
 [non incendia Carthaginis inopiae]
 eius, qui, domita nomen ab Africa
 lucratus rediit, clarius indicant
 20 laudes, quam Calabrae Pierides; neque
 si chartae sileant, quod bene feceris,
 mercedem tuleris. quid foret Iliae
 Mavortisque puer, si taciturnitas
 obstaret meritis invida Romuli?
 25 ereptum Stygiis fluctibus Aeacum
 virtus et favor et lingua potentium
 vatum divitibus consecrat insulis.
 dignum laude virum Musa vetat mori.
 caelo Musa beat. sic Iovis interest

optatis epulis inpiger Hercules,
 clarum Tyndaridae sidus ab infimis
 quassas eripiunt aequoribus rates,
 ornatus viridi tempora pampino
 Liber vota bonos ducit ad exitus.

30

IX.

Ne forte credas interitura, quae
 longe sonantem natus ad Aufidum
 non ante volgas per artes
 verba loquor socianda chordis:

non, si priores Maeonius tenet
 sedes Homerus, Pindaricae latent
 Caeaque et Alcaei minaces
 Stesichorique graves Camenae,

5

nec, si quid olim lusit Anacreon,
 delevit aetas; spirat adhuc amor
 vivuntque commissi calores
 Aeoliae fidibus puellae.

10

non sola comptos arsit adulteri
 crines et aurum vestibus inlitum
 mirata regalesque cultus
 et comites Helene Lacaena,

15

primusve Teucer tela Cydonio
 direxit arcu; non semel Ilios
 vexata; non pugnavit ingens
 Idomeneus Sthenelusve solus

20

dicenda Musis proelia; non ferox
 Hector vel acer Deiphobus graves
 excepit ictus pro pudicis
 coniugibus puerisque primus.

vixere fortes ante Agamemnona
 multi; sed omnes inlacrimabiles
 urguntur ignotique longa
 nocte, carent quia vate sacro.

25

- paulum sepultae distat inertiae
 30 celata virtus: non ego te meis
 chartis inornatum silebo,
 totve tuos patiar labores

 inpune, Lolli, carpere lividas
 obliviones. est animus tibi
 35 rerumque prudens et secundis
 temporibus dubiisque rectus,

 vindex avarae fraudis et abstinens
 ducentis ad se cuncta pecuniae
 consulque non unius anni;
 40 sed quotiens bonus atque fidus

 iudex honestum praetulit utili,
 reiecit alto dona nocentium
 vultu, per obstantes catervas
 explicuit sua victor arma.

 45 non possidentem multa vocaveris
 recte beatum: rectius occupat
 nomen beati, qui deorum
 muneribus sapienter uti

 duramque callet pauperiem pati,
 50 peiusque leto flagitium timet,
 non ille pro caris amicis
 aut patria timidus perire.

X.

- O crudelis adhuc et Veneris muneribus potens,
 insperata tuae cum veniet pluma superbiae
 et, quae nunc umeris involitant, deciderint comae,
 nunc et qui color est puniceae flore prior rosae,
 5 mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam,
 dices 'heu,' quotiens te speculo videris alterum,
 'quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit,
 uel cur his animis incolumes non redeunt genae?'

XI.

- Est mihi nonum superantis annum
 plenus Albani cadus; est in horto,
 Phylli, nectendis apium coronis;
 est hederæ vis
- multa, qua crines religata fulges; 5
 ridet argento domus; ara castis
 vincta verbenis avet inmolato
 spargier agno;
- cuncta festinat manus, huc et illuc
 cursitant mixtae pueris puellae; 10
 sordidum flammae trepidant rotantes
 vertice fumum.
- ut tamen noris, quibus advoceris
 gaudiis: Idus tibi sunt agendae,
 qui dies mensem Veneris marinae 15
 findit Aprilem,
- iure sollemnis mihi sanctiorque
 paene natali proprio, quod ex hac
 luce Maecenas meus adfluentes
 ordinat annos. 20
- Telephum, quem tu petis, occupavit
 non tuae sortis iuvenem puella
 dives et lasciva, tenetque grata
 conpede vinctum.
- terret ambustus Phaëthon avaras 25
 spes, et exemplum grave praebet ales
 Pegasus terrenum equitem gravatus.
 Bellerophon tenet,
- semper ut te digna sequare et ultra
 quam licet sperare nefas putando 30
 disparem vites. age iam, meorum
 finis amorum
- (non enim posthac alia calebo
 femina), condisce modos, amanda
 voce quos reddas: minuentur atrae 35
 carmine curae.

XII.

Iam veris comites, quae mare temperant,
 inpellunt animae lintea Thraciae;
 iam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
 hiberna nive turgidi.

5 nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
 infelix avis et Cecropiae domus
 aeternum obprobrium, quod male barbaras
 regum est ultra libidines.

10 dicunt in tenero gramine pinguium.
 custodes ovium carmina fistula
 delectantque deum, cui pecus et nigri
 colles Arcadiae placent.

15 adduxere sitim tempora, Vergili;
 sed pressum Calibus ducere Liberum
 si gestis, iuvenum nobilium cliens,
 nardo vina merebere.

20 nardi parvus onyx eliciet cadum,
 qui nunc Sulpicii accubat horreis,
 spes donare novas largus amaraque
 curarum eluere efficax.

ad quae si properas gaudia, cum tua
 velox merce veni: non ego te meis
 immunem meditor tinguere poculis,
 plena dives ut in domo.

25 verum pone moras et studium lucri,
 nigrorumque memor, dum licet, ignium
 misce stultitiam consiliis brevem:
 dulce est desipere in loco.

XIII.

Audivere, Lyce, di mea vota, di
 audivere, Lyce: fis anus, et tamen
 vis formosa videri,
 ludisque et bibis inpudens,

- et cantu tremulo pota Cupidinem
lentum sollicitas. ille virentis et
doctae psallere Chiae
pulchris excubat in genis. 5
- inportunus enim transvolat aridas
quercus et refugit te, quia luridi
dentes te, quia rugae
turpant et capitis nives. 10
- nec Coae referunt iam tibi purpurae
nec cari lapides tempora, quae semel
notis condita fastis
inclusit volucris dies. 15
- quo fugit venus, heu. quove color? decens
quo motus? quid habes illius illius,
quae spirabat amores,
quae me surpuerat mihi, 20
- felix post Cinaram notaque et artium
gratarum facies? sed Cinarum breves
annos fata dederunt,
servatura diu parem
- cornicis vetulae temporibus Lycen,
possent ut iuvenes visere fervidi
multo non sine risu
dilapsam in cineres facem. 25

XIV.

- Quae cura patrum quaeve Quiritium
plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in aevum
per titulos memoresque fastos
- aeternet, o qua sol habitabiles
inlustrat oras; maxime principum?
quem legis expertes Latinae
Vindelici didicere nuper
- quid Marte posses. milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Breunosque veloces et arces
Alpibus inpositas tremendis 10

- 15 deiecit acer plus vice simplici.
 maior Neronum mox grave proelium
 commisit inmanesque Rætos
 auspiciis pepulit secundis,
 spectandus in certamine Martio,
 devota morti pectora liberae
 20 quantis fatigaret ruinis,
 indomitas prope qualis undas
 exercet Auster Pleiadum choro
 scindente nubes, inpiger hostium
 vexare turmas et frementem
 mittere equum medios per ignes.
 25 sic tauriformis volvitur Aufidus,
 qui regna Dauni praefluit Apuli,
 cum saevit horrendamque cultis
 diluviem meditatur agris,
 30 ut barbarorum Claudius agmina
 ferrata vasto diruit impetu,
 primosque et extremos metendo
 stravit humum, sine clade victor,
 35 te copias, te consilium et tuos
 praeibente divos. nam tibi, quo die
 portus Alexandria supplex
 et vacuum patefecit aulam,
 40 fortuna lustrò prospera tertio
 belli secundos reddidit exitus,
 laudemque et optatum peractis
 imperiis decus adrogavit.
 te Cantaber non ante domabilis
 Medusque et Indus, te profugus Scythes
 miratur, o tutela praesens
 Italiae dominaeque Romae.
 45 te fontium qui celat origines
 Nilusque et Hister, te rapidus Tigris,
 te beluosus qui remotis
 obstrepit Oceanus Britannis,

te non paventis funera Galliae
 duraeque tellus audit Hiberiae, 50
 te caede gaudentes Sygambri
 conpositis venerantur armis.

XV.

Phoebus volentem proelia me loqui
 victas et urbes increpuit lyra,
 ne parva Tyrrhenum per aequor
 vela darem. tua, Caesar, aetas 5
 fruges et agris rettulit uberes
 et signa nostro restituit Iovi
 derepta Parthorum superbis
 postibus et vacuum duellis
 Ianum Quirini clausit et ordinem
 rectum evaganti frena licentiae 10
 iniecit emovitque culpas
 et veteres revocavit artes,
 per quas Latinum nomen et Italiae
 crevere vires famaue et imperi
 porrecta maiestas ad ortus 15
 solis ab Hesperio cubili.
 custode rerum Caesare non furor
 civilis aut vis exigit otium,
 non ira, quae procudit enses
 et miseris inimicat urbes. 20
 non qui profundum Danuvium bibunt
 edicta rumpent Iulia, non Getae,
 non Seres infidive Persae,
 non Tanain prope flumen orti.
 nosque et profestis lucibus et sacris 25
 inter iocosi munera Liberi,
 cum prole matronisque nostris
 rite deos prius adprecati,
 virtute functos more patrum duces
 Lydis remixto carmine tibiis 30
 Troiamque et Anchisen et almae
 progeniem Veneris canemus.

CARMEN SAECULARE.

Phoebe silvarumque potens Diana,
lucidum caeli decus, o colendi
semper et culti, date quae precamur
tempore sacro,

5 quo Sibyllini monuere versus
virgines lectas puerosque castos
dis, quibus septem placuere colles,
dicere carmen.

10 alme Sol, curru nitido diem qui
promis et celas, aliusque et idem
nasceris, possis nihil urbe Roma
visere maius!

15 rite maturos aperire partus
lenis, Ilithyia, tuere matres,
sive tu Lucina probas vocari
seu Genitalis:

20 diva, producas subolem patrumque
prosperes decreta super iugandis
feminis prolisque novae feraci
lege marita,

certus undenos deciens per annos
orbis ut cantus referatque ludos,
ter die claro totiensque grata
nocte frequentes.

25 vosque veraces cecinisse, Parcae,
quod semel dictum est stabilisque rerum
terminus servet, bona iam peractis
iungite fata.

fertilis frugum pecorisque tellus
spicea donet Cererem corona;
nutriant fetus et aquae salubres
et Iovis aerae. 30

condito mitis placidusque telo
supplices audi pueros, Apollo;
siderum regina bicornis, audi,
Luna, puellas. 35

Roma si vestrum est opus Iliaequē
litus Etruscum tenuere turmae.
iussa pars mutare lares et urbem
sospite cursu, 40

cui per ardentem sine fraude Troiam
castus Aeneas patriae superstes
liberum munivit iter, daturus
plura relictis:

di, probos mores docili iuventae,
di, senectuti placidae quietem,
Romulae genti date remque prolemque
et decus omne; 45

quaeque vos bobus veneratur albis
clarus Anchisae Venerisque sanguis,
inpetret, bellante prior, iacentem
lenis in hostem. 50

iam mari terraque manus potentes
Medus Albanasque timet secures,
iam Scythae responsa petunt, superbi
nuper, et Indi. 55

iam Fides et Pax et Honor Pudorque
priscus et neglecta redire Virtus
audet, apparetque beata pleno
Copia cornu. 60

augur et fulgente decorus arcu
Phoebus acceptusque novem Camenis,
qui salutari levat arte fessos
corporis artus,

- 65 si Palatinas videt aequus aras,
remque Romanam Latiumque felix
alterum in lustrum meliusque semper
prorogat aevum.
- 70 quaeque Aventinum tenet Algidumque
quindecim Diana preces virorum
curat et votis puerorum amicas
adplicat aures.
- 75 haec Iovem sentire deosque cunctos
spem bonam certamque domum reporto.
doctus et Phoebi chorus et Dianae
dicere laudes.
-

EPODON

LIBER

I.

Ibis Liburnis inter alta navium, amice, propugnacula, paratus omne Caesaris periculum subire, Maecenas, tuo.	5
quid nos, quibus te vita si superstite iucunda, si contra, gravis? utrumne iussi persequemur otium, non dulce, ni tecum simul, an hunc laborem, mente laturi, decet qua ferre non molles viros?	10
feremus, et te vel per Alpium iuga inhospitalem et Caucasum, vel Occidentis usque ad ultimum sinum forti sequemur pectore.	15
roges, tuum labore quid iuven meo, inbellis ac firmus parum? comes minore sum futurus in metu, qui maior absentes habet: ut adsidens inplumibus pullis avis serpentium adlapsus timet	20
magis relictis, non, ut adsit, auxili latura plus praesentibus. libenter hoc et omne militabitur bellum, in tuae spem gratiae, non ut iuvenis inligata pluribus aratra nitantur meis,	25

pecusve Calabris ante sidus fervidum
 Lucana mutet pascuis,
 neque ut superni villa candens Tusculi
 30 Circaea tangat moenia.
 satis superque me benignitas tua
 ditavit: haud paravero,
 quod aut avarus ut Chremes terra premam,
 discinctus aut perdam nepos.

II.

'Beatus ille, qui procul negotiis,
 ut prisca gens mortalium,
 paterna rura bobus exercet suis,
 solutus omni laenore,
 5 neque excitatur classico miles truci,
 neque horret iratum mare,
 forumque vitat et superba civium
 potentiorum limina.
 ergo aut adulta vitium propagine
 10 altas maritat populos,
 aut in reducta valle mugientium
 prospectat errantes greges,
 inutilesve falce ramos amputans
 feliciores inserit,
 15 aut pressa puris mella condit amphoris,
 aut tondet infirmas oves;
 vel cum decorum mitibus pomis caput
 Autumnus agris extulit,
 ut gaudet insitiva decerpens pira,
 20 certantem et uvam purpurae,
 qua muneretur te, Priape, et te, pater
 Silvane, tutor finium.
 libet iacere modo sub antiqua ilice,
 modo in tenaci gramipe:
 25 labuntur altis interim ripis aquae,
 queruntur in silvis aves,
 fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
 somnos quod invitet leves.
 at cum tonantis annus hibernus Iovis

imbres nivesque comparat, aut trudit acres hinc et hinc multa cane	30
apros in obstantes plagas, aut amite levi rara tendit retia	
turdis edacibus dolos, pavidumque leporem et advenam laqueo gruem	35
iucunda captat praemia. quis non malarum quas amor curas habet	
haec inter obliviscitur? quodsi pudica mulier in partem iuвет	
domum atque dulces liberos,	40
Sabina qualis aut perusta solibus pernicis uxor Apuli,	
sacrum vetustis exstruat lignis focum lassi sub adventum viri,	
claudensque textis cratibus laetum pecus	45
distenta siccet ubera, et horna dulci vina promens dolio	
dapes inemptas apparet: non me Lucrina iuverint conchylia	
magisve rhombus aut scari,	50
si quos Eois intonata fluctibus hiemps ad hoc vertat mare,	
non Afra avis descendat in ventrem meum, non attagen Ionicus	
iucundior, quam lecta de pinguis- simis oliva ramis arborum,	55
aut herba lapathi prata amantis et gravi malvae salubres corpori,	
vel agna festis caesa Terminalibus, vel haedus ereptus lupo.	60
has inter epulas ut iuvat pastas oves videre properantes domum,	
videre fessos vomerem inversum boves collo trahentes languido,	
positosque vernas, ditis examen domus, circum renidentes Lares.	65
haec ubi locutus faenerator Alfius, iam iam futurus rusticus,	
omnem redegit Idibus pecuniam, quaerit Kalendis ponere.	70

III.

Parentis olim si quis inopia manu
 senile guttur fregerit,
 edit cicutis alium nocentius.
 o dura messorum ilia!
 5 quid hoc veneni saevit in praecordiis?
 num viperinus his cruor
 incoctus herbis me fefellit, an malas
 Canidia tractavit dapes?
 ut Argonautas praeter omnes candidum
 10 Medea mirata est ducem,
 ignota tauris inligaturum iuga
 perunxit hoc Iasonem,
 hoc delibutis ulta donis paelicem
 serpente fugit alite.
 15 nec tantus umquam siderum insedit vapor
 siticulosae Apuliae,
 nec munus umeris efficacis Herculis
 inarsit aestuosius.
 at si quid umquam tale concupiveris,
 20 iocose Maecenas, precor
 manum puella savio opponat tuo,
 extrema et in sponda cubet.

IV.

Lupis et agnis quanta sortito obtigit,
 tecum mihi discordia est,
 Hibericis peruste funibus latus
 et crura dura conpede.
 5 licet superbus ambules pecunia,
 fortuna non mutat genus.
 videsne, Sacram metiente te viam
 cum his trium ulnarum toga,
 ut ora vertat huc et huc euntium
 10 liberrima indignatio?
 'sectus flagellis hic triumviralibus
 praeconis ad fastidium
 arat Falerni mille fundi iugera,

et Appiam mannis terit,
 sedilibusque magnus in primis eques 15
 Othone contempto sedet.
 quid adtinet tot ora navium gravi
 rostrata duci pondere
 contra latrones atque servilem manum,
 hoc, hoc tribuno militum? 20

V.

'At o deorum quidquid in caelo regit
 terras et humanum genus,
 quid iste fert tumultus, aut quid omnium
 voltus in unum me truces?
 per liberos te, si vocata partibus 5
 Lucina veris adfuit.
 per hoc inane purpurae decus precor,
 per inprobaturum haec Iovem.
 quid ut noverca me intueris aut uti
 petita ferro belua? 10
 ut haec trementi questus ore constitit
 insignibus raptis puer,
 inpube corpus. quale posset in pia
 mollire Thracum pectora,
 Canidia, brevibus inligata viperis 15
 crines et incomptum caput,
 iubet sepulchris caprificos erutas,
 iubet cupressos funebres
 et uncta turpis ova ranae sanguine
 plumamque nocturnae strigis 20
 herbasque, quas Iolcos atque Hiberia
 mittit venenorum ferax,
 et ossa ab ore rapta ieiunae canis
 flammis aduri Colchicis.
 at expedita Sagana, per totam domum 25
 spargens Avernales aquas,
 horret capillis ut marinus asperis
 echinus aut currens aper.
 abacta nulla Veia conscientia
 ligonibus duris humum 30
 exhauriebat, ingemens laboribus,

quo posset infossus puer
 longo die bis terque mutatae dapis
 inemori spectaculo,
 35 cum promineret ore, quantum extant aqua
 suspensa mento corpora:
 exsecta uti medulla et aridum iecur
 amoris esset poculum,
 interminato cum semel fixae cibo
 40 intabuissent pupulae.
 non defuisse masculae libidinis
 Ariminensem Foliam
 et otiosa credidit Neapolis
 et omne vicinum oppidum,
 45 quae sidera excantata voce Thessala
 lunamque caelo deripit.
 hic inresectum saeva dente livido
 Canidia rodens pollicem
 quid dixit aut quid tacuit? 'o rebus meis
 50 non infideles arbitrae,
 Nox et Diana, quae silentium regis,
 arcana cum fiunt sacra,
 nunc, nunc adeste, nunc in hostiles domos
 iram atque numen vertite.
 55 formidolosis cum latent silvis ferae
 dulci sopore languidae,
 senem, quod omnes rideant, adulterum
 latrent Suburanae canes,
 nardo perunctum, quale non perfectius
 60 meae laborarint manus.
 quid accidit? cur dira barbarae minus
 venena Medae valent,
 quibus superbam fugit ulta paelicem,
 magni Creontis filiam,
 65 cum palla, tabo munus inbutum, novam
 incendio nuptam abstulit?
 atqui nec herba nec latens in asperis
 radix fefellit me locis:
 indormit unctis omnium cubilibus
 70 oblivione paelicum.
 a a, solutus ambulat veneficae
 scientioris carmine!

non usitatis, Vare, potionibus,
 o multa fieturum caput,
 ad me recurras, nec vocata mens tua 75
 Marsis redibit vocibus;
 maius parabo, maius infundam tibi
 fastidienti poculum,
 priusque caelum sidet inferius mari,
 tellure porrecta super, 80
 quam non amore sic meo flagres, uti
 bitumen atris ignibus.
 sub haec puer iam non, ut ante, mollibus
 lenire verbis inpias,
 sed dubius, unde rumperet silentium, 85
 misit Thyesteas preces:
 'venena maga non fas nefasque, non valent
 convertere humanam vicem.
 diris agam vos; dira detestatio
 nulla expiatur victima. 90
 quin, ubi perire iussus exspiravero,
 nocturnus occurram furor,
 petamque voltus umbra curvis unguibus,
 quae vis deorum est Manium,
 et inquietis adsidens praecordiis 95
 pavore somnos auferam.
 vos turba vicitim hinc et hinc saxis petens
 contundet obscenas anus;
 post insepulta membra different lupi
 et Esquilinae alites, 100
 neque hoc parentes, heu mihi superstites,
 effugerit spectaculum.'

VI.

Quid inmerentes hospites vexas, canis
 ignavus adversum lupos?
 quin huc inanes, si potes, vertis minas
 et me remorsurum petis?
 nam qualis aut Molossus aut fulvus Lacon, 5
 amica vis pastoribus,
 agam per altas aure sublata nives,
 quaecumque praecedet fera.

10 tu, cum timenda voce conplesti nemus,
 proiectum odoraris cibum.
 cave, cave: namque in malos asperrimus
 parata tollo cornua,
 qualis Lycambae spretus infido gener,
 aut acer hostis Bupalò.
 15 an, si quis atro dente me petiverit,
 inultus ut flebo puer?

VII.

Quo, quo scelesti ruitis aut cur dexteris
 aptantur enses conditi?
 parumne campis atque Neptuno super
 fusum est Latini sanguinis?
 5 non ut superbas invidae Carthaginis
 Romanus arces ureret,
 intactus aut Britannus ut descenderet
 Sacra catenatus via,
 sed ut secundum vota Parthorum sua
 urbs haec periret dextera.
 10 neque hic lupis mos nec fuit leonibus,
 numquam nisi in dispar feris.
 furorne caecus an rapit vis acrior
 an culpa? responsum date!
 15 tacent, et albus ora pallor inficit,
 mentesque percussae stupent.
 sic est: acerba fata Romanos agunt
 scelusque fraternae necis,
 20 ut inmerentis fluxit in terram Remi
 sacer nepotibus cruor.

VIII.

Rogare longo putidam te saeculo,
 vires quid enervet meas?
 cum sit tibi dens ater, et rugis vetus
 frontem senectus exaret,
 5 hietque turpis inter aridas nates
 podex velut crudae bovis.
 sed incitat me pectus et mammae putres,

equina quales ubera, venterque mollis et femur tumentibus exile suris additum.	10
esto beata, funus atque imagines ducant triumphales tuum, nec sit marita, quae rotundioribus onusta bacis ambulet;	
quid quod libelli Stoici inter sericos iacere pulvillos amant:	15
inlitterati num minus nervi rigent, minusve languet fascinum?	
quod ut superbo provoces ab inguine, ore adlaborandum est tibi.	20

IX.

Quando repostum Caecubum ad festas dapes, victore laetus Caesare, tecum sub alta (sic Iovi gratum) domo, beate Maecenas, bibam, sonante mixtum tibiis carmen lyra,	5
hac Dorium, illis barbarum? ut nuper, actus cum freto Neptunius dux fugit ustis navibus, minatus urbi vincla, quae detraxerat servis amicus perfidis.	10
Romanus, eheu, (posterii negabitis) emancipatus feminae fert vallum et arma miles, et spadonibus servire rugosis potest, interque signa turpe militaria sol aspicit conopium.	15
ad hoc frementes verterunt bis mille equos Galli, canentes Caesarem, hostiliumque navium portu latent puppis sinistrorsum citae.	20
io triumphae, tu moraris aureos currus et intactas boves? io triumphae, nec Iugurthino parem bello reportasti ducem, neque Africanum, cui super Carthaginem	25

virtus sepulchrum condidit.
 terra marique victus hostis punico
 lugubre mutavit sagum.
 aut ille centum nobilem Cretam urbibus,
 30 ventis iturus non suis,
 exercitatas aut petit Syrtes Noto,
 aut fertur incerto mari.
 capaciores adfer huc, puer, scyphos
 et Chia vina aut Lesbia,
 35 vel quod fluentem nauseam coherceat
 metire nobis Caecubum.
 curam metumque Caesaris rerum iuvat
 dulci Lyaeo solvere.

X.

Mala soluta navis exit alite,
 ferens olentem Maevium:
 ut horridis utrumque verberes latus,
 Auster, memento fluctibus;
 5 niger rudentes Euris inverso mari
 fractosque remos differat;
 insurgat Aquilo, quantus altis montibus
 frangit trementes ilices;
 10 nec sidus atra nocte amicum appareat,
 qua tristis Orion cadit;
 quietiore nec feratur aequore,
 quam Graia victorum manus,
 cum Pallas usto vertit iram ab Ilio
 in inpiam Aiacis ratem.
 15 o quantus instat navitis sudor tuis,
 tibi que pallor luteus
 et illa non virilis heulatio,
 preces et aversum ad Iovem,
 Ionius udo cum remugiens sinus
 20 Noto carinam ruperit.
 opima quodsi praeda curvo litore
 porrecta mergos iuveris,
 libidinosus immolabitur caper
 et agna Tempestatibus.

XI.

Petti, nihil me sicut antea iuvat
 scribere versiculos amore percussum gravi,
 amore, qui me praeter omnes expetit
 mollibus in pueris aut in puellis urere.
 hic tertius December, ex quo destiti 5
 Inachia furere, silvis honorem, decutit.
 heu me, per urbem (nam pudet tanti mali)
 fabula quanta fui! convivorum et paenitet,
 in quis amantem languor et silentium
 arguit et latere petitus imo spiritus. 10
 'contrane lucrum nil valere candidum
 pauperis ingenium?' querebar adplorans tibi,
 simul calentis inverecundus deus
 fervidiore mero arcana promorat loco.
 'quodsi meis inaestuet praecordiis 15
 libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat
 fomenta, vulnus nil malum levantia,
 desinet inparibus certare submotus pudor'.
 ubi haec severus te palam laudaveram,
 iussus abire domum ferebar incerto pede 20
 ad non amicos heu mihi postes et heu
 limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
 nunc gloriantis quamlibet mulierculam
 vincere mollitia amor Lycisci me tenet;
 unde expedire non amicorum queant 25
 libera consilia nec contumeliae graves,
 sed alius ardor aut puellae candidae
 aut teretis pueri longam renodantis comam.

XII.

Quid tibi vis, mulier, nigris dignissima barris?
 munera cur mihi quidve tabellas
 mittis, nec firmo iuveni neque naris obesae?
 namque sagacius unus odoror,
 polypus an gravis hirsutis cubet hircus in alis, 5
 quam canis acer, ubi lateat sus.
 qui sudor vietis et quam malus undique membris
 crescit odor, cum pene soluto

- indomitam properat rabiem sedare, neque illi
 iam manet umida creta colorque
 10 stercore fucatus crocodili, iamque subando
 tenta cubilia tectaque rumpit;
 vel mea cum saevis agitat fastidia verbis:
 'Inachia langues minus ac me;
 15 Inachiam ter nocte potes, mihi semper ad unum
 mollis opus. pereat male, quae te
 Lesbia quaerenti taurum monstravit inertem,
 cum mihi Cous adesset Amyntas,
 cuius in indomito constantior inguine nervus
 20 quam nova collibus arbor inhaeret.
 muricibus Tyriis iteratae vellera lanae
 cui properabantur? tibi nempe,
 ne foret aequales inter conviva, magis quem
 diligeret mulier sua quam te.
 25 o ego non felix, quam tu fugis ut pavet acres
 agna lupos capraeque leones.'

XIII.

- Horrida tempestas caelum contraxit, et imbres
 nivesque deducunt Iovem; nunc mare, nunc silvae
 Threicio Aquilone sonant: rapiamus, amici,
 occasionem de die, dumque virent genua
 5 et decet, obducta solvatur fronte senectus.
 tu vina Torquato move consule pressa meo,
 cetera mitte loqui: deus haec fortasse benigna
 reducet in sedem vice. nunc et Achaemenio
 perfundi nardo iuvat et fide Cyllenea
 10 levare diris pectora sollicitudinibus.
 nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
 'invicte, mortalis dea nate puer Thetide,
 te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
 findunt Scamandri flumina, lubricus et Simois.
 15 unde tibi reditum certo subtemine Parcae
 rupere, nec mater domum caerula te revehet.
 illic omne malum vino cantuque levato,
 deformis aegrimoniae dulcibus adloquii.'

XIV.

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
 oblivionem sensibus,
 pocula Lethaeos ut si ducentia somnos
 arente fauce traxerim,
 candide Maecenas, occidis saepe rogando: 5
 deus, deus nam me vetat
 inceptos olim, promissum carmen, iambos
 ad umbilicum adducere.
 non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
 Anacreonta Teium, 10
 qui persaepe cava testudine flevit amorem
 non elaboratum ad pedem.
 ureris ipse miser: quodsi non pulchrior ignis
 accendit obsessam Ilion.
 gaude sorte tua; me libertina nec uno 15
 contenta Phryne macerat.

XV.

Nox erat et caelo fulgebat luna sereno
 inter minora sidera,
 cum tu, magnorum numen laesura deorum,
 in verba iurabas mea,
 artius atque hedera procera adstringitur ilex, 5
 lentis adhaerens bracchiis,
 dum pecori lupus † et nautis infestus Orion
 turbaret hibernum mare,
 intonsosque agitaret Apollinis aura capillos,
 fore hunc amorem mutuuum. 10
 o dolitura mea multum virtute Neaera!
 nam si quid in Flacco viri est,
 non feret adsiduas potiori te dare noctes,
 et quaeret iratus parem,
 nec semel offensi cedet constantia formae, 15
 si certus intrarit dolor.
 et tu, quicumque es felicior atque meo nunc
 superbus incedis malo,
 sis pecore et multa dives tellure licebit,
 tibi que Pactolus fluat, 20

nec te Pythagorae tallant arcana renati,
 formaque vincas Nirea,
 eheu, translatos alio maerebis amores:
 ast ego vicissim risero.

XVI.

Altera iam teritur bellis civilibus aetas,
 suis et ipsa Roma viribus ruit.
 quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
 minacis aut Etrusca Porsenae manus,
 5 aemula nec virtus Capuae nec Spartacus acer
 novisque rebus infidelis Allobrox,
 nec fera caerulea domuit Germania pube
 parentibusque abominatus Hannibal:
 inpia perdemus devoti sanguinis aetas,
 10 ferisque rursus occupabitur solum.
 barbarus heu cineres insistet victor et urbem
 eques sonante verberabit ungula,
 quaeque carent ventis et solibus ossa Quirini,
 nefas videre, dissipabit insolens.
 15 forte, quod expediat, communiter aut melior pars
 malis carere quaeritis laboribus?
 nulla sit hac potior sententia: Phocaeorum
 velut profugit exsecrata civitas
 agros atque lares patrios, habitandaque fana
 20 apris reliquit et rapacibus lupis,
 ire, pedes quocumque ferent, quocumque per undas
 Notus vocabit aut protervus Africus.
 sic placet, an melius quis habet suadere? secunda
 ratem occupare quid moramur alite?
 25 sed iuremus in haec: simul imis saxa renarint
 vadis levata, ne redire sit nefas;
 neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
 Padus Matina laverit cacumina,
 in mare seu celsus procurrerit Appenninus,
 30 novaque monstra iunxerit libidine
 mirus amor, iuвет ut tigres subsidere cervis,
 adulteretur et columba miluo,
 credula nec rivos timeant armenta leones,
 ametque salsa levis hircus aequora.

haec et quae poterunt redivis abscindere dulces eamus omnis exsecrata civitas, aut pars indocili melior grege; mollis et exspes inominata perprimat cubilia.	35
vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum, Etrusca praeter et volate litora.	40
nos manet Oceanus circumvagus: arva, beata petamus arva, divites et insulas, reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis, et inputata floret usque vinea, germinat et numquam fallentis termes olivae, suamque pulla ficus ornat arborem,	45
mella cava manant ex ilice, montibus altis lenis crepante lympa desilit pede. illic iniussae veniunt ad mulctra capellae, refertque tenta grex amicus ubera;	50
nec vespertinus circumgemit ursus ovile, nec intumescit alta viperis humus. pluraque felices mirabimur, ut neque largis aquosus Eurus arva radat imbribus, pinguia nec siccis urantur semina glaebis, utrumque rege temperante caelitem.	55
non huc Argoo contendit remige pinus, neque inpudica Colchis intulit pedem; non huc Sidonii torserunt cornua nautae, laboriosa nec cohors Ulixei.	60
[nulla nocent pecori contagia, nullius astri gregem aestuosa torret inpotentia.] Iuppiter illa piaae secrevit litora genti, ut inquinavit aere tempus aureum; aere, dehinc ferro duravit saecula, quorum piis secunda vate me datur fuga.	65

XVII.

Iam iam efficaci do manus scientiae,
supplex et oro regna per Proserpinae,
per et Dianae non movenda numina,
per atque libros carminum valentium
refixa caelo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris

5

citumque retro solve, solve turbinem.
 movit nepotem Telephus Nereium,
 in quem superbus ordinarat agmina
 10 Mysorum et in quem tela acuta torserat.
 Moxerunt matres Iliæ addictum feris
 alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
 postquam relictis moenibus rex procidit
 heu pervicacis ad pedes Achillei.
 15 saetosa duris exuere pellibus
 laboriosi remiges Ulixei
 volente Circa membra: tunc mens et sonus
 relapsus atque notus in voltus honor.
 dedi satis superque poenarum tibi,
 20 amata nautis multum et institoribus.
 fugit iuventas, et verecundus color
 reliquit ossa pelle amicta lurida,
 tuis capillus albus est odoribus,
 nullum a labore me reclinat otium:
 25 urguet diem nox et dies noctem, neque est
 levare tenta spiritu praecordia.
 ergo negatum vincor ut credam miser,
 Sabella pectus increpare carmina,
 caputque Marsa dissilire nenia.
 30 quid amplius vis? o mare et terra, ardeo,
 quantum neque atro delibutus Hercules
 Nessi cruore nec Sicana fervida
 virens in Aetna flamma: tu, donec cinis
 iniuriosis aridus ventis ferar,
 35 cales venenis officina Colchicis.
 quae finis aut quod me manet stipendium?
 effare! iussas cum fide poenas luam,
 paratus expiare, seu poposceris
 centum iuencos, sive mendaci lyra
 40 voles sonari 'tu pudica, tu proba
 perambulabis astra sidus aureum'.
 infamis Helenae Castor offensus vicem
 fraterque magni Castoris, victi prece
 adempta vati reddidere lumina:
 45 et tu, potes nam, solve me dementia,
 o nec paternis obsoleta sordibus,
 nec in sepulchris pauperum prudens anus

Novendiales dissipare pulveres!
 tibi hospitale pectus et purae manus,
 tuusque venter Pactumeius, et tuo 50
 cruore rubros obstetrix pannos lavit.
 utcumque fortis exsilis puerpera.
 'quid obseratis auribus fundis preces?
 non saxa nudis surdiora navitis
 Neptunus alto tundit hibernus salo. 55
 inultus ut tu riseris Cotyttia
 volgata, sacrum liberi Cupidinis,
 et Esquilini pontifex venefici
 inpune ut urbem nomine impleris meo?
 quid proderat ditasse Paelignas anus, 60
 velociusve miscuisse toxicum,
 si tardiora fata te votis manent?
 ingrata misero vita ducenda est in hoc,
 novis ut usque subpetas doloribus.
 optat quietem Pelopis infidi pater 65
 egens benignae Tantalus semper dapis,
 optat Prometheus obligatus aliti,
 optat supremo conlocare Sisyphus
 in monte saxum: sed vetant leges Iovis.
 voles modo altis desilire turribus, 70
 modo ense pectus Norico recludere,
 frustra que vincla gutturi innectes tuo,
 fastidiosa tristis aegrimonia:
 vectabor umeris tunc ego inimicis eques,
 meaeque terra cedet insolentiae. 75
 an quae movere cereas imagines,
 ut ipse nosti curiosus, et polo
 deripere lunam vocibus possim meis,
 possim crematos excitare mortuos
 desiderique temperare poculum, 80
 plorem artis in te nil agentis exitum?

SERMONUM

LIBER PRIMUS.

I.

Qui fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
seu ratio dederit seu fors obiecerit, illa
contentus vivat, laudet diversa sequentes?
'o fortunati mercatores!' gravis annis
5 miles ait, multo iam fractus membra labore.
contra mercator, navem iactantibus Austris,
'inilitia est potior. quid enim? concurritur: horae
momento cita mors venit aut victoria laeta.'
agricolam laudat iuris legumque peritus,
10 sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
solos felices viventes clamat in urbe.
cetera de genere hoc, adeo sunt multa, loquacem
declassare valent Fabium. ne te morer, audi
15 quo rem deducam. si quis deus 'en ego' dicat
'iam faciam, quod voltis: eris tu, qui modo miles,
mercator; tu, consultus modo, rusticus; hinc vos,
vos hinc mutatis discedite partibus. heia!
quid statis?' — nolint. atqui licet esse beatis.
20 quid causae est, merito quin illis Iuppiter ambas
iratus buccas inflet neque se fore posthac
tam facilem dicat, votis ut praebeat aurem?
praeterea, ne sic, ut qui iocularia, ridens
percurram (quamquam ridentem dicere verum
25 quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
doctores, elementa velint ut discere prima:

sed tamen amoto quaeramus seria ludo),
 ille, gravem duro terram qui vertit aratro,
 perfidus hic caupo, miles, nautaeque, per omne
 audaces mare qui currunt, hac mente laborem 30
 sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
 aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut
 parvula (nam exemplo est) magni formica laboris
 ore trahit quodcumque potest atque addit acervo,
 quem struit, haud ignara ac non incauta futuri. 35
 quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
 non usquam proreperit et illis utitur ante
 quaesitis sapiens, cum te neque fervidus aestus
 demoveat lucro, neque hiemps, ignis, mare, ferrum,
 nil obstat tibi, dum ne sit te ditior alter. 40
 quid iuvat immensum te argenti pondus et auri
 furtim defossa timidum deponere terra?
 'quod, si conminuas, vilem redigatur ad assem.'
 at ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
 milia frumenti tua triverit area centum, 45
 non tuus hoc capiet venter plus ac meus, ut si
 reticulum panis venales inter onusto
 forte vehas umero, nihilo plus accipias quam
 qui nil portarit. vel dic, quid referat intra
 naturae fines viventi, iugera centum an 50
 mille aret? 'at suave est ex magno tollere acervo.'
 dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas,
 cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
 ut tibi si sit opus liquidi non amplius urna
 vel cyatho, et dicas 'magno de flumine mallet 55
 quam ex hoc fonticulo tantundem sumere.' eo fit,
 plenior ut si quos delectet copia iusto,
 cum ripa simul avolsos ferat Aufidus acer.
 at qui tantuli eget, quanto est opus, is neque limo
 turbatam haurit aquam neque vitam amittit in undis. 60
 at bona pars hominum decepta cupidine falso
 'nil satis est' inquit, 'quia tanti quantum habeas sis.'
 quid facias illi? iubeas miserum esse, libenter
 quatenus id facit; ut quidam memoratur Athenis
 sordidus ac dives populi contemnere voces 65
 sic solitus: 'populus me sibilat, at mihi plaudo
 ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.'

- Tantalus a labris sitiens fugientia captat
 flumina — quid rides? mutato nomine de te
 70 fabula narratur: congestis undique saccis
 indormis inhians, et tamquam parcere sacris
 cogere aut pictis tamquam gaudere tabellis.
 nescis, quo valeat nummus, quem praebeat usum?
 panis ematur, holus, vini sextarius; adde,
 75 quis humana sibi doleat natura negatis.
 an vigilare metu exanimem, noctesque diesque
 formidare malos fures, incendia, servos,
 ne te compilent fugientes, hoc iuvat? horum
 semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
 80 at si condoluit temptatum frigore corpus
 aut alius casus lecto te adfixit, habes qui
 adsideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
 suscitet ac reddat gnatis carisque propinquis?
 non uxor salvum te volt, non filius; omnes
 85 vicini oderunt, noti, pueri atque puellae.
 miraris, cum tu argento post omnia ponas,
 si nemo praestet quem non merearis amorem?
 an si cognatos, nullo natura labore
 quos tibi dat, retinere velis servareque amicos,
 90 infelix operam perdas, ut si quis asellum
 in campo doceat parentem currere frenis?
 denique sit finis quaerendi, cumque habeas plus,
 pauperiem metuas minus, et finire laborem
 incipias parto quod avebas, ne facias quod
 95 Ummidius quidam. non longa est fabula. dives,
 ut metiretur nummos, ita sordidus, ut se
 non unquam servo melius vestiret, ad usque
 supremum tempus. ne se penuria victus
 opprimeret, metuebat. at hunc liberta securi
 100 divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
 quid mi igitur suades? ut vivam Naevis aut sic
 ut Nomentanus? pergis pugnantia secum
 frontibus adversis componere. non ego, avarum
 cum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem.
 105 est inter Tanain quiddam socerumque Viselli:
 est modus in rebus, sunt certi denique fines,
 quos ultra citraque nequit consistere rectum.
 illuc, unde abii, redeo, nemo ut avarus

se probet ac potius laudet diversa sequentes,
 quodque aliena capella gerat distentius uber, 110
 tabescat, neque se maiori pauperiorum
 turbae comparet, hunc atque hunc superare laboret.
 sic festinanti semper locupletior obstat,
 ut, cum carceribus missos rapit ungula currus,
 instat equis auriga suos vincentibus, illum 115
 praeteritum temnens extremos inter euntem.
 inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
 dicat, et exacto contentus tempore vita
 cedat uti conviva satur, reperire queamus.
 iam satis est: ne me Crispini scrinia lippi 120
 conplasse putes, verbum non amplius addam.

II.

Ambubaiarum collegia, pharmacopolae,
 mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne
 maestum ac sollicitum est cantoris morte Tigelli:
 quippe benignus erat. contra hic, ne prodigus esse
 dicatur metuens, inopi dare nolit amico, 5
 frigus quo duramque famem propellere possit.
 hunc si perconteris, avi cur atque parentis
 praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
 omnia conductis coemens obsonia nummis:
 sordidus atque animi quod parvi nolit haberi, 10
 respondet. laudatur ab his, culpatur ab illis.
 Fufidius vappae famam timet ac nebulonis,
 dives agris, dives positus in faenore nummis:
 quinas hic capiti mercedes exsecat, atque
 quanto perditior quisque est, tanto acrius urguet; 15
 nomina sectatur modo sumpta veste virili
 sub patribus duris tironum. 'maxime' quis non
 'Iuppiter!' exclamat, simul atque audivit? 'at in se
 pro quaestu sumptum facit hic.' vix credere possis,
 quam sibi non sit amicus, ita ut pater ille, Terenti 20
 fabula quem miserum gnato vixisse fugato
 inducit, non se peius cruciaverit atque hic.
 si quis nunc quaerat 'quo res haec pertinet?' illuc:
 dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
 Maltinus tunicis demissis ambulat; est qui 25

inguen ad obscenū subductis usque facetus;
 pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum.
 nil medium est. sunt qui nolint tetigisse nisi illas,
 quarum subsuta talos tegat instita veste:
 30 contra alius nullam nisi olenti in fornice stantem.
 quidam notus homo cum exiret fornice, 'macte
 virtute esto' inquit sententia dia Catonis:
 'nam simul ac venas inflavit taetra libido,
 35 huc iuvenes aequum est descendere, non alienas
 permolere uxores.' 'nolim laudari' inquit
 'sic me' mirator cunni Cupiennius albi.
 audire est operae pretium, procedere recte
 qui moechis non voltis, ut omni parte laborent,
 40 utque illis multo corrupta dolore voluptas,
 atque haec rara, cadat dura inter saepe pericla:
 hic se praecipitem tecto dedit, ille flagellis
 ad mortem caesus, fugiens hic decidit acrem
 praedonum in turbam, dedit hic pro corpore nummos,
 45 hunc perminxerunt calones; quin etiam illud
 accidit, ut quidam testes caudamque salacem
 demeteret ferro. 'iure' omnes: Galba negabat.
 tutior at quanto merx est in classe secunda,
 libertinarum dico, Sallustius in quas
 50 non minus insanit quam qui moechatur. at hic si,
 qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste
 munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
 esse, daret quantum satis esset, nec sibi damno
 dedecorique foret. verum hoc se amplectitur uno,
 55 hoc amat et laudat: 'matronam nullam ego tango.'
 ut quondam Marsaeus, amator Originis ille,
 qui patrium mimae donat fundumque laremque,
 'nil fuerit mi' inquit 'cum uxoribus umquam alienis.'
 verum est cum mimis, est cum meretricibus, unde
 fama malum gravius quam res trahit. an tibi abunde
 60 personam satis est, non illud, quidquid ubique
 officit, evitare? bonam deperdere famam,
 rem patris oblimare, malum est ubicumque. quid inter-
 est in matrona, ancilla peccesne togata?
 65 Villius, in Fausta Sullae gener, hoc miser uno
 nomine deceptus, poenas dedit usque superque
 quam satis est, pugnis caesus ferroque petitus,

exclusus fore, cum Longarenius foret intus.
 huic si muttonis verbis mala tanta videntis
 diceret haec animus: 'quid vis tibi? numquid ego a te
 magno prognatum deosco consule cunnum
 velatumque stola, mea cum conferbuit ira?' 70
 quid responderet? 'magno patre nata puella est.'
 at quanto meliora monet pugnantiisque istis
 dives opis natura suae, tu si modo recte
 dispensare velis ac non fugienda petendis 75
 inmiscere. tuo vitio rerumne labores,
 nil referre putas? quare, ne paeniteat te,
 desine matronas sectarier, unde laboris
 plus haurire mali est quam ex re decerpere fructus.
 nec magis huic inter niveos viridesque lapillos 80
 (sit licet hoc, Cerinthe, tuum) tenerum est femur aut crus
 rectius, atque etiam melius persaepe togatae.
 adde huc quod mercem sine fucis gestat, aperte
 quod venale habet ostendit, nec, si quid honesti est,
 iactat habetque palam, quaerit quo turpia celet. 85
 regibus hic mos est, ubi equos mercantur: opertos
 inspiciunt, ne, si facies, ut saepe, decora
 molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem,
 quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix
 hoc illi recte. ne corporis optima Lyncei 90
 contemplere oculis, Hypsaea caecior illa,
 quae mala sunt, spectes: 'o crus, o brachia!' verum
 depugis, nasuta, brevi latere ac pede longo est.
 matronae praeter faciem nil cernere possis,
 cetera, ni Catia est, demissa veste tegentis. 95
 si interdicta petes, vallo circumdata (nam te
 hoc facit insanum), multae tibi tum officient res,
 custodes, lectica, ciniffones, parasitae,
 ad talos stola demissa et circumdata palla,
 plurima, quae invadeant pure apparere tibi rem. 100
 altera, nil obstat: Cois tibi paene videre est
 ut nudam, ne crure malo, ne sit pede turpi;
 metiri possis oculo latus. an tibi mavis
 insidias fieri, pretiumque avellier ante
 quam mercem ostendi? 'leporem venator ut alta 105
 in nive sectetur, positum sic tangere nolit'
 cantat et adponit 'meus est amor huic similis: nam

- transvolat in medio posita et fugientia captat.
 hiscine versiculis speras tibi posse dolores
 110 atque aestus curasque graves e pectore tolli?
 nonne, cupidinibus statuat natura modum quem,
 quid latura, sibi quid sit dolutura negatum,
 quaerere plus prodest et inane abscindere soldo?
 num, tibi cum fauces urit sitis, aurea quaeris
 115 pocula? num esuriens fastidis omnia praeter
 pavonem rhombumque? tument tibi cum inguina, num, si
 ancilla aut verna est praesto puer, impetus in quem
 continuo fiat, malis tentigine rumpi?
 non ego: namque parabilem amo venerem facilemque.
 120 illam post paulo, sed pluris, si exierit vir
 Gallis, hanc Philodemus ait sibi, quae neque magno
 stet pretio neque cunctetur, cum est iussa venire.
 candida rectaque sit, munda hactenus, ut neque longa
 nec magis alba velit, quam dat natura, videri.
 125 haec ubi subposuit dextro corpus mihi laevum,
 Iliæ et Egeria est; do nomen quodlibet illi,
 nec vereor, ne, dum futuo, vir rure recurrat,
 ianua frangatur, latret canis, undique magno
 pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
 130 desiliat mulier, miseram se conscia clamet,
 cruribus haec metuat, doti deprensa, egomet mi.
 discincta tunica fugiendum est et pede nudo.
 ne nummi pereant aut puga aut denique fama.
 deprendi miserum est: Fabio vel iudice vincam.

III.

- Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
 ut numquam inducant animum cantare rogati,
 iniussi numquam desistant. Sardus habebat
 ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
 5 si peteret per amicitiam patris atque suam, non
 quicquam proficeret: si collibuisset, ab ovo
 usque ad mala citaret 'io Bacchae' modo summa
 voce, modo hac, resonat quae chordis quattuor ima.
 nil aequale homini fuit illi: saepe velut qui
 10 currebat fugiens hostem, persaepe velut qui
 Iunonis sacra ferret; habebat saepe ducentos,

saepe decem servos; modo reges atque tetrarchas,
 omnia magna loquens, modo sit mihi mensa tripes et
 concha salis puri et toga, quae defendere frigus,
 quamvis crassa, queat. deciens centena dedisses 15
 huic parco, paucis contento: quinque diebus
 nil erat in loculis. noctes vigilabat ad ipsum
 mane, diem totum stertebat. nil fuit unquam
 sic inpar sibi. nunc aliquis dicat mihi 'quid tu?
 nullane habes vitia?' immo alia, et fortasse minora. 20
 Maenius absentem Novium cum carperet, 'heus tu'
 quidam ait, 'ignoras te an ut ignotum dare nobis
 verba putas?' 'egomet mi ignosco' Maenius inquit.
 stultus et improbus hic amor est dignusque notari.
 cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis, 25
 cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
 quam aut aquila aut serpens Epidaurius? ac tibi contra
 evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
 iracundior est paulo, minus aptus acutis
 naribus horum hominum; rideri possit eo, quod 30
 rusticus tonso toga defluit et male laxus
 in pede calceus haeret: at est bonus, ut melior vir
 non alius quisquam, at tibi amicus, at ingenium ingens
 inculto latet hoc sub corpore. denique te ipsum
 concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim 35
 natura aut etiam consuetudo mala: namque
 neglectis urenda filix innascitur agris.
 illuc praevertamur, amatorem quod amicae
 turpia decipiunt caecum vitia aut etiam ipsa haec
 delectant, veluti Balbinum polypus Hagnae. 40
 vellem in amicitia sic errarem, et isti
 errori nomen virtus posuisset honestum.
 ac pater ut gnati, sic nos debemus amici,
 si quod sit, vitium non fastidire: strabonem
 appellat paetum pater, et pullum, male parvus 45
 si cui filius est, ut abortivus fuit olim
 Sisyphus; hunc varum distortis cruribus, illum
 balbutit scaurum pravis fultum male talis.
 parcius hic vivit: frugi dicatur. ineptus
 et iactantior hic paulo est: concinnus amicis 50
 postulat ut videatur. at est truculentior atque
 plus aequo liber: simplex fortisque habeatur.

caldior est: acres inter numeretur. opinor,
 haec res et iungit, iunctos et servat amicos.
 55 at nos virtutes ipsas invertimus atque
 sincerum cupimus vas incrustare. probus quis
 nobiscum vivit, multum demissus homo: illi
 tardo cognomen, pingui damus. hic fugit omnes
 insidias nullique malo latus obdit apertum,
 60 cum genus hoc inter vitae versetur, ubi acris
 invidia atque vigent ubi crimina: pro bene sano
 ac non incauto fictum astutumque vocamus.
 simplicior quis et est qualem me saepe libenter
 obtulerim tibi, Maecenas, ut forte legentem
 65 aut tacitum inpellat quovis sermone: molestus:
 communi sensu plane caret iniquus. eheu,
 quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!
 nam vitiis nemo sine nascitur. optimus ille est,
 qui minimis urguetur. amicus dulcis, ut aequum est,
 70 cum mea compenset vitiis bona, pluribus hisce,
 si modo plura mihi bona sunt, inclinet, amari
 si volet: hac lege in trutina ponetur eadem.
 qui, ne tuberibus propriis offendant amicum,
 postulat, ignoscet verrucis illius: aequum est
 75 peccatis veniam poscentem reddere rursus.
 denique, quatenus excidi penitus vitium irae,
 cetera item nequeunt stultis haerentia, cur non
 ponderibus modulisque suis ratio utitur, ac res
 ut quaeque est, ita suppliciiis delicta coerces?
 80 si quis eum servum, patinam qui tollere iussus
 semesos pisces tepidumque ligurrierit ius,
 in cruce suffigat, Labeone insanior inter
 sanos dicatur. quanto hoc furiosius atque
 maius peccatum est: paulum deliquit amicus,
 85 quod nisi concedas, habere insuavis: acerbus
 odisti et fugis, ut Rusonem debitor aeris,
 qui nisi, cum tristes misero venere Kalendae,
 mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
 porrecto iugulo historias captivus ut audit.
 90 conminxit lectum potus, mensave catillum
 Euandri manibus tritum deiecit: ob hanc rem,
 aut positum ante mea quia pullum in parte catini
 sustulit esuriens, minus hoc incundus amicus

sit mihi? quid faciam, si furtum fecerit, aut si
 prodiderit commissa fidei sponsumve negarit? 95
 quis paria esse fere placuit peccata, laborant,
 cum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant
 atque ipsa utilitas, iusti prope mater et aequi.
 cum prorepserunt primis animalia terris,
 mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter 100
 unguibus et pugnis, dein fustibus, atque ita porro
 pugnabant armis, quae post fabricaverat usus,
 donec verba, quibus voces sensusque notarent,
 nominaque invenere. dehinc absistere bello,
 oppida coeperunt munire et ponere leges, 105
 ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
 nam fuit ante Helenam cunnus taeterrima belli
 causa: sed ignotis perierunt mortibus illi,
 quos venerem incertam rapientes more ferarum
 viribus editior caedebat, ut in grege taurus. 110
 iura inventa metu iniusti fateare necesse est,
 tempora si fastosque velis evolvere mundi.
 nec natura potest iusto discernere iniquum,
 dividit ut bona diversis, fugienda petendis;
 nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque, 115
 qui teneros caules alieni fregerit horti,
 et qui nocturnus sacra divum legerit. adsit
 regula, peccatis quae poenas inroget aequas,
 ne scutica dignum horribili sectere flagello.
 nam, ut ferula caedas meritum maiora subire 120
 verbera, non vereor, cum dicas esse pares res
 furta latrociniiis, et magnis parva mineris
 falce recisurum simili te, si tibi regnum
 permittant homines. si dives, qui sapiens est,
 et sutor bonus et solus formosus et est rex, 125
 cur optas quod habes? 'non nosti, quid pater' inquit
 'Chrysippus dicat: sapiens crepidas sibi numquam
 nec soleas fecit; sutor tamen est sapiens'. qui?
 'ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
 optimus est modulator, ut Alfenus vafer omni 130
 abiecto instrumento artis clausaque taberna
 sutor erat: sapiens operis sic optimus omnis
 est opifex solus, sic rex.' vellunt tibi barbam
 lascivi pueri: quos tu nisi fuste coherces,

- 135 urgueris turba circum te stante miserque
 rumperis et latras, magnorum maxime regum.
 ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
 rex ibis neque te quisquam stipator ineptum
 140 praeter Crispinum sectabitur, et mihi dulces
 ignoscent, si quid peccaro stultus, amici,
 inque vicem illorum patiar delicta libenter,
 privatusque magis vivam te rege beatus.

IV.

- Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poetae
 atque alii, quorum comoedia prisca virorum est,
 si quis erat dignus describi, quod malus ac fur,
 quod moechus foret aut sicarius aut alioqui
 5 famosus, multa cum libertate notabant.
 hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus
 mutatis tantum pedibus numerisque, facetus,
 emunctae naris, durus componere versus.
 nam fuit hoc vitiosus: in hora saepe ducentos,
 10 ut magnum, versus dictabat stans pede in uno;
 cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles;
 garrulus atque piger scribendi ferre laborem,
 scribendi recte: nam ut multum, nil moror. ecce,
 Crispinus minimo me provocat: 'accipe, si vis,
 15 accipiam tabulas: detur nobis locus, hora,
 custodes; videamus uter plus scribere possit.'
 di bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
 finxerunt animi, raro et perpauca loquentis.
 at tu conclusas hircinis follibus auras
 20 usque laborantes, dum ferrum molliat ignis,
 ut mavis, imitare. beatus Fannius ultro
 delatis capsis et imagine, cum mea nemo
 scripta legat volgo recitare timentis ob hanc rem,
 quod sunt quos genus hoc minime iuvat, utpote plures
 25 culpari dignos. quemvis media elige turba:
 aut ob avaritiam aut misera ambitione laborat.
 hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum;
 hunc capit argenti splendor; stupet Albius aere;
 hic mutat merces surgente a sole ad eum, quo
 30 vespertina tepet regio: quin per mala praeceps

fertur uti pulvis collectus turbine, ne quid
 summa deperdat metuens aut ampliet ut rem:
 omnes hi metuunt versus, odere poetas.
 'faenum habet in cornu: longe fuge! dummodo risum
 excutiat sibi, non hic cuiquam parcat amico, 35
 et quodcumque semel chartis inleverit, omnes
 gestiet a furno redeuntes scire lacuque
 et pueros et anus.' agedum, pauca accipe contra.
 primum ego me illorum, dederim quibus esse poetas,
 excerptam numero: neque enim concludere versum 40
 dixeris esse satis; neque, si qui scribat, uti nos,
 sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
 ingenium cui sit, cui mens diviniior atque os
 magna sonaturum, des nominis huius honorem.
 idcirco quidam, comoedia necne poema 45
 esset, quaesivere, quod acer spiritus ac vis
 nec verbis nec rebus inest, nisi quod pede certo
 differt sermoni, sermo merus. 'at pater ardens
 saevit, quod meretrice nepos insanus amica
 filius uxorem grandi cum dote recuset, 50
 ebrius et, magnum quod dedecus, ambulet ante
 noctem cum facibus.' numquid Pomponius istis
 audiret leviora, pater si viveret? ergo
 non satis est puris versum perscribere verbis,
 quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem 55
 quo personatus pacto pater. his, ego quae nunc,
 olim quae scripsit Lucilius, eripias si
 tempora certa modosque, et quod prius ordine verbum est,
 posterius facias, praeponens ultima primis:
 non, ut si solvas 'postquam Discordia taetra 60
 belli ferratos postes portasque refregit,'
 invenias etiam disiecti membra poetae.
 hactenus haec. alias iustum sit necne poema,
 nunc illud tantum quaeram, meritone tibi sit
 suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer 65
 ambulat et Caprius, rauci male cumque libellis,
 magnus uterque timor latronibus: at bene si quis
 et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
 ut sis tu similis Caeli Birrique latronum,
 non ego sim Capri neque Sulci: cur metuas me? 70
 nulla taberna meos habeat neque pila libellos,

- quis manus insudet volgi Hermogenisque Tigelli:
 nec recito cuiquam nisi amicis, idque coactus,
 non ubivis coramve quibuslibet. in medio qui
 75 scripta foro recitent, sunt multi, quique lavantes:
 suave locus voci resonat conclusus. inanes
 hoc iuvat, haud illud quaerentes, num sine sensu,
 tempore num faciant alieno. 'laedere gaudes'
 inquit, 'et hoc studio pravus facis.' unde petitem
 80 hoc in me iacis? est auctor quis denique eorum,
 vixi cum quibus? absentem qui rodit amicum,
 qui non defendit alio culpante, solutos
 qui captat risus hominum famamque dicacis,
 fingere qui non visa potest, commissa tacere
 85 qui nequit: hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.
 saepe tribus lectis videas cenare quaternos,
 e quibus unus amet quavis aspergere cunctos
 praeter eum, qui praebet aquam; post hunc quoque potus,
 condita cum verax aperit praecordia Liber.
 90 hic tibi comis et urbanus liberque videtur,
 infesto nigris: ego si risi, quod ineptus
 pastillos Ruffillus olet, Gargonius hircum,
 lividus et mordax videor tibi? mentio si quae
 de Capitolini furtis iniecta Petilli
 95 te coram fuerit, defendas, ut tuus est mos:
 'me Capitolinus convictore usus amicoque
 a puero est, causaque mea permulta rogatus
 fecit, et incolumis laetor quod vivit in urbe:
 sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
 100 fugerit.' hic nigrae sucus lolliginis, haec est
 aerugo mera. quod vitium procul afore chartis
 atque animo prius, ut si quid promittere de me
 possum aliud, vere promitto. liberius si
 dixero quid, si forte iocosius, hoc mihi iuris
 105 cum venia dabis. insuevit pater optimus hoc me,
 ut fugerem exemplis vitiorum quaeque notando.
 cum me hortaretur, parce frugaliter atque
 viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset:
 'nonne vides, Albi ut male vivat filius, utque
 110 Baius inops? magnum documentum, ne patriam rem
 perdere quis velit.' a turpi meretricis amore
 cum deterreret: 'Sctani dissimilis sis'

ne sequerer moechas, concessa cum venere uti
 possem: 'deprenti non bella est fama Treboni'
 aiebat. 'sapiens, vitatu quidque petitu 115
 sit melius, causas reddet tibi: mi satis est, si
 traditum ab antiquis morem servare tuamque,
 dum custodis eges, vitam famamque tueri
 incolumem possum; simul ac duraverit aetas
 membra animumque tuum, nabis sine cortice.' sic me 120
 formabat puerum dictis, et sive iubebat,
 ut facerem quid, 'habes auctorem, quo facias hoc,'
 unum ex iudicibus selectis obiciebat;
 sive vetabat, 'an hoc inhonestum et inutile factu
 necne sit addubites, flagret rumore malo cum 125
 hic atque ille?' avidos vicinum funus ut aegros
 exanimat mortisque metu sibi parcere cogit,
 sic teneros animos aliena obprobria saepe
 absterrent vitiiis. ex hoc ego sanus ab illis,
 perniciem quaecumque ferunt, mediocribus et quis 130
 ignoscas vitiiis teneor. fortassis et istinc
 largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,
 consilium proprium: neque enim, cum lectulus aut me
 porticus exceperit, desum mihi. 'rectius hoc est.
 hoc faciens vivam melius. sic dulcis amicis 135
 occurram. hoc quidam non belle: numquid ego illi
 inprudens olim faciam simile?' — haec ego mecum
 conpressis agito labris; ubi quid datur oti,
 inludo chartis. hoc est mediocribus illis
 ex vitiiis unum: cui si concedere nolis, 140
 multa poetarum veniet manus, auxilio quae
 sit mihi (nam multo plures sumus), ac veluti te
 Iudaei cogemus in hanc concedere turbam.

V.

Egressum magna me accepit Aricia Roma
 hospitio modico; rhetor comes Heliodorus,
 Graecorum longe doctissimus: inde Forum Appi,
 differtum nautis, cauponibus atque malignis.
 hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos 5
 praecinctis unum: minus est gravis Appia tardis.
 hic ego propter aquam, quod erat deterrima, ventri

indico bellum, cenantes haud animo aequo
 expectans comites. iam nox inducere terris
 10 umbras et caelo diffundere signa parabat;
 tum pueri nautis, pueris convicia nautae
 ingerere: 'huc appelle! trecentos inseris. ohe,
 iam satis est.' dum aes exigitur, dum mula ligatur,
 15 tota abit hora. mali culices ranaeque palustres
 avertunt somnos; absentem [ut] cantat amicam
 multa prolutus vappa nauta atque viator
 certatim. tandem fessus dormire viator
 incipit, ac missae pastum retinacula mulae
 nauta piger saxo religat stertitque supinus.
 20 iamque dies aderat, nil cum procedere lintrem
 sentimus, donec cerebrosus prosilit unus,
 ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
 fuste dolat: quarta vix demum exponimur hora.
 ora manusque tua lavimus, Feronia, lympa.
 25 milia tum pransi tria repimus atque subimus
 inpositum saxis late candentibus Anxur.
 huc venturus erat Maecenas optimus atque
 Cocceius, missi magnis de rebus uterque
 legati, aversos soliti componere amicos.
 30 hic oculis ego nigra meis collyria lippus
 inlinere. interea Maecenas advenit atque
 Cocceius, Capitoque simul Fonteius, ad unguem
 factus homo, Antoni, non ut magis alter, amicus.
 Fundos Aufidio Lusco praetore libenter
 35 linquimus, insani ridentes praemia scribae,
 praetextam et latum clavum prunaeque vatillum.
 in Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
 Murena praebente domum, Capitone culinam.
 postera lux oritur multo gratissima: namque
 40 Plotius et Varius Sinuessae Vergiliusque
 occurrunt, animae, quales neque candidiores
 terra tulit, neque quis me sit devinctior alter.
 o qui complexus et gaudia quanta fuerunt!
 nil ego contulerim iucundo sanus amico.
 45 proxima Campano ponti quae villula, tectum
 praebuit, et parochi, quae debent, ligna salemque.
 hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt.
 lulum it Maecenas, dormitum ego Vergiliusque:

namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
 hinc nos Coccei recipit plenissima villa, 50
 quae super est Caudi cauponas. nunc mihi paucis
 Sarmenti scurrae pugnam Messique Cicirri,
 Musa, velim memores, et quo patre natus uterque
 contulerit lites. Messi clarum genus Osci;
 Sarmenti domina extat: ab his maioribus orti 55
 ad pugnam venere. prior Sarmentus 'equi te
 esse feri similem dico.' ridemus, et ipse
 Messius 'accipio,' caput et movet. 'o tua cornu
 ni foret exsecto frons' inquit, 'quid faceres, cum
 sic mutilus minitaris?' at illi foeda cicatrix 60
 saetosam laevi frontem turpaverat oris.
 Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus,
 pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat:
 nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
 multa Cicirrus ad haec: donasset iamne catenam 65
 ex voto Laribus, quaerebat; scriba quod esset,
 nilo deterius dominae ius esse; rogabat
 denique, cur umquam fugisset, cui satis una
 farris libra foret, gracili sic tamque pusillo.
 prorsus iucunde cenam producimus illam. 70
 tendimus hinc recta Beneventum, ubi sedulus hospes
 paene macros arsit dum turdos versat in igni;
 nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
 Volcano summum properabat lambere tectum.
 convivas avidos cenam servosque timentes 75
 tum rapere atque omnes restringere velle videres.
 incipit ex illo montes Apulia notos
 ostentare mihi, quos torret Atabulus et quos
 numquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici
 villa recepisset lacrimoso non sine fumo, 80
 udos cum foliis ramos urente camino.
 hic ego mendacem stultissimus usque puellam
 ad mediam noctem expecto; somnus tamen aufert
 intentum veneri: tum inmundo somnia visu
 nocturnam vestem maculant ventremque supinum. 85
 quattuor hinc rapimur viginti et milia raedis,
 mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
 signis perfacile est: venit vilissima rerum
 hic aqua, sed panis longe pulcherrimus, ultra

- 90 callidus ut soleat umeris portare viator.
 nam Canusi lapidosus (aquae non ditior urna).
 qui locus a forti Diomede est conditus olim.
 fientibus hinc Varius discedit maestus amicis.
 inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
 95 carpentes iter et factum corruptius imbri.
 postera tempestas melior, via peior ad usque
 Bari moenia piscosi. dein Gnatia lymphis
 iratis exstructa dedit risusque iocosque,
 dum flamma sine tura liquescere limine sacro
 100 persuadere cupit. credat Iudaeus Apella,
 non ego: namque deos didici securum agere aevum,
 nec, si quid miri faciat natura, deos id
 tristes ex alto caeli demittere tecto.
 Brundisium longae finis chartaeque viaeque est.

VI.

- Non quia, Maecenas, Lydorum quidquid Etruscos
 incoluit fines, nemo generosior est te,
 nec quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
 olim qui magnis legionibus imperitarent,
 5 ut plerique solent, naso suspendis adunco
 ignotos, ut me libertino patre natum.
 cum referre negas, quali sit quisque parente
 natus, dum ingenuus, persuades hoc tibi vere,
 ante potestatem Tulli atque ignobile regnum
 10 multos saepe viros nullis maioribus ortos
 et vixisse probos, amplis et honoribus auctos:
 contra Laevinum, Valeri genus, unde Superbus
 Tarquinius regno pulsus fugit, unius assis
 non unquam pretio pluris licuisse, notante
 15 iudice, quo nosti, populo, qui stultus honores
 saepe dat indignis et famae servit ineptus,
 qui stupet in titulis et imaginibus. quid oportet
 nos facere a volgo longe longeque remotos?
 namque esto, populus Laevino mallet honorem
 20 quam Decio mandare novo, censorque moveret
 Appius, ingenuo si non essem patre natus:
 vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.
 sed fulgente trahit constrictos gloria curru

non minus ignotos generosis. quo tibi, Tilli,
 sumere depositum clavum fierique tribuno? 25
 invidia adcrevit, privato quae minor esset.
 nam ut quisque insanus nigris medium inpediit crus
 pellibus et latum demisit pectore clavum,
 audit continuo: 'quis homo hic est? quo patre natus?'
 ut si qui aegrotet quo morbo Barrus, haberi 30
 ut cupiat formosus, eat quacumque, puellis
 iniciat curam quaerendi singula, quali
 sit facie, sura, quali pede, dente, capillo:
 sic qui promittit, cives, urbem sibi curae,
 imperium fore et Italiam, delubra deorum, 35
 quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
 omnes mortales curare et quaerere cogit.
 'tunc, Syri, Damae aut Dionysi filius, audes
 deicere de saxo cives aut tradere Cadmo?'
 'at Novius collega gradu post me sedet uno: 40
 namque est ille, pater quod erat meus'. 'hoc tibi Paulus
 et Messalla videris? at hic, si plostra ducenta
 concurrantque foro tria funera magna, sonabit
 cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos.'
 nunc ad me redeo libertino patre natum, 45
 quem rodunt omnes libertino patre natum,
 nunc, quia sim tibi, Maecenas, victor, at olim,
 quod mihi pareret legio Romana tribuno.
 dissimile hoc illi est, quia non, ut forsit honorem
 iure mihi invadeat quivis, ita te quoque amicum, 50
 praesertim cautum dignos adsumere, prava
 ambitione procul. felicem dicere non hoc
 me possim, casu quod te sortitus amicum:
 nulla etenim mihi te fors obtulit; optimus olim
 Vergilius, post hunc Varius dixere quid essem. 55
 ut veni coram, singultim pauca locutus
 (infans namque pudor prohibebat plura profari)
 non. ego me claro natum patre, non ego circum
 me Satureiano vectari rura caballo,
 sed, quod eram, narro. respondes, ut tuus est mos, 60
 pauca: abeo, et revocas nono post mense iubesque
 esse in amicorum numero. magnum hoc ego duco,
 quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
 non patre praeclaro, sed vita et pectore puro.

- 65 atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
mendosa est natura, alioqui recta, velut si
egregio inspersos reprehendas corpore naevos,
si neque avaritiam neque sordes aut mala lustra
70 obiciet vere quisquam mihi, purus et insons,
ut me conlaudem, si et vivo carus amicis:
causa fuit pater his, qui macro pauper agello
noluit in Flavi ludum me mittere, magni
quo pueri magnis e centurionibus orti,
75 laevo suspensi loculos tabulamque lacerto,
ibant octonos referentes Idibus aeris,
sed puerum est ausus Romam portare docendum
artes, quas doceat quivis eques atque senator
semet prognatos. vestem servosque sequentes,
in magno ut populo, si qui vidisset, avita
80 ex re praeberi sumptus mihi crederet illos.
ipse mihi custos incorruptissimus omnes
circum doctores aderat. quid multa? pudicum,
qui primus virtutis honos, servavit ab omni
non solum facto, verum obprobrio quoque turpi,
85 nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim
si praeco parvas aut, ut fuit ipse, coactor
mercedes sequerer: neque ego essem questus. at hoc nunc
laus illi debetur et a me gratia maior.
nil me paeniteat sanum patris huius; eoque
90 non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
sic me defendam. longe mea discrepat istis
et vox et ratio. nam si natura iuberet
a certis annis aevum remeare peractum
95 atque alios legere, ad fastum quoscumque parentes
optaret sibi quisque, meis contentus honestos
fascibus et sellis nollem mihi sumere, demens
iudicio volgi, sanus fortasse tuo, quod
nollem onus haud unquam solitus portare molestum.
100 nam mihi continuo maior quaerenda foret res
atque salutandi plures, ducendus et unus
et comes alter, uti ne solus rusve peregreve
exirem, plures calones atque caballi
pascendi, ducenda petorrita. nunc mihi curto
105 ire licet mulo vel si libet usque Tarentum,

mantica cui lumbos onere ulceret atque eques armos:
 obiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tilli,
 cum Tiburte via praetorem quinque sequuntur
 te pueri, lasanum portantes oenophorumque.
 hoc ego commodius quam tu, praeclare senator, 110
 milibus atque aliis vivo. quacumque libido est,
 incedo solus, percontor, quanti holus ac far,
 fallacem Circum vespertinumque pererro
 saepe forum, adsisto divinis. inde domum me
 ad porri et ciceris refero laganique catinum. 115
 cena ministratur pueris tribus, et lapis albus
 pocula cum cyatho duo sustinet; adstat echinus
 vilis, cum patera gutus, Campana supellex.
 deinde eo dormitum non sollicitus, mihi quod cras
 surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui se 120
 voltum ferre negat Noviorum posse minoris.
 ad quartam iaceo; post hanc vagor aut ego lecto
 aut scripto, quod me tacitum iuuet, unguor olivo,
 non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
 ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum 125
 admonuit, fugio campum lusumque trigonem.
 pransus non avide, quantum interpellet inani
 ventre diem durare, domesticus otior. haec est
 vita solutorum misera ambitione gravique:
 his me consolor victurum suavius, ac si 130
 quaestor avus pater atque meus patruusque fuisset.

VII.

Proscripti Regis Rupili pus atque venenum
 hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
 omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
 Persius hic permagna negotia dives habebat
 Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas, 5
 durus homo atque odio qui posset vincere Regem,
 confidens tumidusque, adeo sermonis amari,
 Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.
 ad Regem redeo. postquam nihil inter utrumque
 convenit (hoc etenim sunt omnes iure molesti, 10
 quo fortes, quibus adversum bellum incidit. inter

- Hectora Priamiden, animosum atque inter Achillem
 ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors,
 non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
 15 summa fuit: duo si discordia vexet inertes,
 aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedii
 cum Lycio Glaucō, discedat pigrior, ultro
 muneribus missis), Bruto praetore tenente
 20 ditem Asiam Rupili et Persi par pugnat, uti non
 conpositum melius cum Bitho Bacchius. in ius
 acres procurrant, magnum spectaculum uterque.
 Persius exponit causam: ridetur ab omni
 conventu. laudat Brutum laudatque cohortem;
 25 solem Asiae Brutum appellat stellasque salubres
 appellat comites, excepto Rege; Canem illum,
 invisum agricolis sidus, venisse. ruebat
 flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
 tum Praenestinus salso multoque fluenti
 expressa arbusto regerit convicia, durus
 30 vindemiator et invictus, cui saepe viator
 cessisset magna compellans voce cuculum.
 at Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
 Persius exclamat: 'per magnos, Brute, deos te
 oro, qui reges consueris tollere, cur non
 35 hunc Regem iugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum est.'

VIII.

- Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum,
 cum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
 maluit esse deum. deus inde ego, furum aviumque
 maxima formido. nam fures dextra coercescet
 5 obscenoque ruber porrectus ab inguine palus:
 ast inportunas volucres in vertice harundo
 terret fixa vetatque novis considere in hortis.
 huc prius angustis eiecta cadavera cellis
 conservus vili portanda locabat in arca;
 10 hoc miserae plebi stabat commune sepulchrum:
 Pantolabo scurrae Nomentanoque nepoti
 mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
 hic dabat; heredes monumentum ne sequeretur.

nunc licet Esquiliis habitare salubribus atque
 aggere in aprico spatari, quo modo tristes 15
 albis informem spectabant ossibus agrum;
 cum mihi non tantum furesque feraeque suetae
 hunc vexare locum curae sunt atque labori,
 quantum carminibus quae versant atque venenis
 humanos animos: has nullo perdere possum 20
 nec prohibere modo, simul ac vaga luna decorum
 protulit os, quin ossa legant herbasque nocentes.
 vidi egomet nigra succinctam vadere palla
 Canidiam pedibus nudis passoque capillo,
 cum Sagana maiore ululantem. pallor utrasque 25
 fecerat horrendas aspectu. scalpere terram
 unguibus et pullam divellere mordicus agnam
 coeperunt: cruor in fossam confusus, ut inde
 Manes elicerent animas responsa daturas.
 lanea et effigies erat altera cerea: maior 30
 lanea, quae poenis conpesceret inferiorem.
 cerea suppliciter stabat, servilibus ut quae
 iam peritura modis. Hecaten vocat altera, saevam
 altera Tisiphonen: serpentes atque videres 35
 infernas errare canes, lunamque rubentem,
 ne foret his testis, post magna latere sepulchra.
 mentior at si quid, merdis caput inquinat albis
 corvorum, atque in me veniat mictum atque cacatum
 Iulius et fragilis Pediatia furque Voranus.
 singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes 40
 umbrae cum Sagana resonarint triste et acutum,
 utque lupi barbam variae cum dente colubrae
 abdiderint furtim terris, et imagine cerea
 largior arserit ignis, et ut non testis inultus
 horruerim voces Furiarum et facta duarum. 45
 nam displosa sonat quantum vesica, pepedi
 diffissa nate ficus: at illae currere in urbem.
 Canidiae dentes, altum Saganæ caliendrum
 excidere atque herbas atque incantata lacertis
 vincula cum magno risuque iocoque videres. 50

IX.

- Ibam forte via Sacra, sicut meus est mos,
 nescio quid meditans nugarum, totus in illis.
 adcurrit quidam notus mihi nomine tantum,
 arreptaque manu 'quid agis, dulcissime rerum?'
 5 'suaviter, ut nunc est' inquam, 'et cupio omnia, quae vis'.
 cum adsectaretur, 'num quid vis?' occupo. at ille
 'noris nos' inquit: 'docti sumus.' hic ego 'pluris
 hoc' inquam 'mihi eris.' misere discedere quaerens
 ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
 10 dicere nescio quid puero, cum sudor ad imos
 manaret talos. 'o te, Bolane, cerebri
 felicem' aiebam tacitus, cum quidlibet ille
 garriret, vicos, urbem laudaret, ut illi
 nil respondebam, 'misere cupis' inquit 'abire;
 15 iam dudum video. sed nil agis; usque tenebo.
 persequar hinc, quo nunc iter est tibi.' 'nil opus est te
 circumagi: quendam volo visere non tibi notum;
 trans Tiberim longe cubat is, prope Caesaris hortos.'
 'nil habeo quod agam, et non sum piger: usque sequar te.'
 20 demitto auriculas, ut iniquae mentis asellus,
 cum gravius dorso subiit onus. incipit ille:
 'si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
 non Varium facies: nam quis me scribere plures
 aut citius possit versus? quis membra movere
 25 mollius? invideat quod et Hermogenes, ego canto'.
 interpellandi locus hic erat: 'est tibi mater,
 cognati, quis te salvo est opus?' 'haud mihi quisquam.
 omnes composui.' 'felices! nunc ego resto.
 confice! namque instat fatum mihi triste, Sabella
 30 quod puero cecinit divina mota anus urna:
 hunc neque dira venena nec hosticus auferet ensis
 nec laterum dolor aut tussis nec tarda podagra:
 garrulus hunc quando consumet cumque; loquaces,
 si sapiat, vitet, simul atque adoleverit aetas.
 35 ventum erat ad Vestae, quarta iam parte diei
 praeterita, et casu tum respondere vadato
 debebat; quod ni fecisset, perdere litem.
 'si me amas' inquit, 'paulum hic ades.' 'inteream, si
 aut valeo stare aut novi civilia iura;

et propero quo scis.' 'dubius sum quid faciam' inquit, 40
 'tene relinquam an rem.' 'me, sodes.' 'non faciam' ille,
 et praecedere coepit. ego, ut contendere durum est
 cum victore, sequor. 'Maecenas quomodo tecum?'
 hinc repetit: 'paucorum hominum et mentis bene sanae; 45
 nemo dexterius fortuna est usus. haberes
 magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
 hunc hominem velles si tradere. dispeream, ni
 submosses omnes.' 'non isto vivimus illic,
 quo tu rere, modo. domus hac nec purior ulla est
 nec magis his aliena malis; nil mi officit, inquam, 50
 ditior hic aut est quia doctior: est locus uni
 cuique suus.' 'magnum narras, vix credibile.' 'atqui
 sic habet.' 'accendis, quare cupiam magis illi
 proximus esse.' 'velis tantummodo: quae tua virtus,
 expugnabis; et est qui vinci possit, eoque 55
 difficiles aditus primos habet.' 'haud mihi dero.
 muneribus servos corrumpam; non, hodie si
 exclusus fuero, desistam; tempora quaeram,
 occurram in triviis, deducam. nil sine magno
 vita labore dedit mortalibus.' haec dum agit, ecce 60
 Fuscus Aristius occurrit, mihi carus et illum
 qui pulchre nosset. consistimus. 'unde venis?' et
 'quo tendis?' rogat et respondet. vellere coepi
 et pressare manu lentissima bracchia, nutans,
 distortuens oculos, ut me eriperet. male salsus 65
 ridens dissimulare: meum iecur urere bilis.
 'certe nescio quid secreto velle loqui te
 aiebas mecum.' 'memini bene, sed meliore
 tempore dicam. hodie tricesima sabbata. vin tu
 curtis Iudaeis oppedere?' 'nulla mihi' inquam 70
 'religio est.' 'at mi: sum paulo infirmior, unus
 multorum. ignosces; alias loquar.' huncine solem
 tam nigrum surrexe mihi! fugit improbus ac me
 sub cultro linquit. casu venit obvius illi
 adversarius et 'quo tu turpissime?' magna 75
 inclamat voce, et 'licet antestari?' ego vero
 oppono auriculam. rapit in ius; clamor utrimque,
 undique concursus. sic me servavit Apollo.

X.

[Lucili, quam sis mendosus, teste Catone defensore tuo pervincam, qui male factos emendare parat versus, hoc lenius ille, quo melior vir et est longe subtilior illo, qui multum puer et loris et funibus udis exoratus, ut esset opem qui ferre poetis antiquis posset contra fastidia nostra, grammaticorum equitum doctissimus. ut redeam illuc:]

- Nempe inconposito dixi pede currere versus
 Lucili. quis tam Lucili fautor inepte est,
 ut non hoc fateatur? at idem, quod sale multo
 urbem defricuit, charta laudatur eadem.
- 5 nec tamen hoc tribuens dederim quoque cetera: nam sic
 et Laberi mimos ut pulchra poemata mirer.
 ergo non satis est risu diducere rictum
 auditoris; et est quaedam tamen hic quoque virtus:
- 10 est brevitae opus, ut currat sententia neu se
 inpediat verbis lassas onerantibus aures,
 et sermone opus est modo tristi, saepe iocoso,
 defendente vicem modo rhetoris atque poetae,
 interdum urbani, parcentis viribus atque
 extenuantis eas consulto. ridiculum acri
- 15 fortius et melius magnas plerumque secat res.
 illi, scripta quibus comoedia prisca viris est,
 hoc stabant, hoc sunt imitandi: quos neque pulcher
 Hermogenes umquam legit, neque simius iste,
 nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.
- 20 'at magnum fecit, quod verbis Graeca Latinis
 miscuit.' o seri studiorum, quine putetis
 difficile et mirum, Rhodiò quod Pitholeonti
 contigit? 'at sermo lingua concinnus utraque
 suavior, ut Chio nota si commixta Falerni est.'
- 25 cum versus facias, te ipsum percontor, an et cum
 dura tibi peragenda rei sit causa Petilli?
 scilicet oblitus patriaeque patrisque Latini,
 cum Pedius causas exsudet Publicola atque
 Corvinus, patriis intermiscere petita
- 30 verba foris malis, Canusini more bilinguis?

atque ego cum Graecos facerem, natus mare citra,
 versiculos, vetuit me tali voce Quirinus,
 post mediam noctem visus, cum somnia vera:
 in silvam non ligna feras insanius, ac si
 magnas Graecorum malis implere catervas. 35
 turgidus Alpinus iugulat dum Memnona, dumque
 defingit Rheni luteum caput, haec ego ludo,
 quae neque in aede sonent certantia iudice Tarpa,
 nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
 arguta meretrice potes Davoque Chremeta 40
 eludente senem comis garrire libellos
 unus vivorum, Fundani; Pollio regum
 facta canit pede ter percusso; forte epos acer,
 ut nemo, Varius ducit; molle atque facetum
 Vergilio adnuerunt gaudentes rure Camenae. 45
 hoc erat, experto frustra Varrone Atacino
 atque quibusdam aliis melius quod scribere possem,
 inventore minor; neque ego illi detrahere ausim
 haerentem capiti cum multa laude coronam.
 at dixi fluere hunc lutulentum, saepe ferentem 50
 plura quidem tollenda relinquendis. age, quaeso,
 tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
 nil comis tragici mutat Lucilius Acci?
 non ridet versus Enni gravitate minores,
 cum de se loquitur non ut maiore reprensis? 55
 quid vetat et nosmet Lucili scripta legentes
 quaerere, num illius, num rerum dura negarit
 versiculos natura magis factos et euntes
 mollius, ac si quis pedibus quid claudere senis;
 hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos 60
 ante cibum versus, totidem cenatus? Etrusci
 quale fuit Cassi rapido ferventius amni
 ingenium, capsis quem fama est esse librisque
 ambustum propriis. fuerit Lucilius, inquam,
 comis et urbanus, fuerit limatior idem, 65
 quam rudis et Graecis intacti carminis auctor
 quamque poetarum seniorum turba: sed ille,
 si foret hoc nostrum fato delapsus in aevum,
 detereret sibi multa, recideret omne quod ultra
 perfectum traheretur, et in versu faciendo 70
 saepe caput scaberet, vivos et roderet ungues.

- saepe stilum vertas, iterum quae digna legi sint
scripturus, neque te ut miretur turba labores,
contentus paucis lectoribus. an tua demens
75 vilibus in ludis dictari carmina malis?
non ego: nam satis est equitem mihi plaudere, ut audax,
contemptis aliis, explosa Arbuscula dixit.
men moveat cimex Pantilius, aut cruciet quod
vellicet absentem Demetrius aut quod ineptus
80 Fannius Hermogenis laedat conviva Tigelli?
Plotius et Varius, Maecenas Vergiliusque,
Valgius et probet haec Octavius optimus atque
Fuscus, et haec utinam Viscorum laudet uterque.
ambitione relegata te dicere possum,
85 Pollio, te, Messalla, tuo cum fratre, simulque
vos, Bibule et Servi, simul his te, candide Furni,
conplures alios, doctos ego quos et amicos
prudens praetereo; quibus haec, sint qualiacumque,
adridere velim, doliturus, si placeant spe
90 deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
discipularum inter iubeo plorare cathedras.
i, puer, atque meo citus haec subscribe libello.
-

SERMONUM

LIBER SECUNDUS.

I.

Sunt quibus in satira videar nimis acer et ultra legem tendere opus; sine nervis altera, quidquid composui, pars esse putat similesque meorum mille die versus deduci posse. Trebati, quid faciam praescribe. 'quiescas.' ne faciam, inquis, 5
omnino versus? 'aio.' peream male, si non optimum erat; verum nequeo dormire. 'ter uncti transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto, inriguumque mero sub noctem corpus habento. aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude 10
Caesaris invicti res dicere, multa laborum praemia laturus.' cupidum, pater optime, vires deficient: neque enim quivis horrentia pilis agmina nec fracta pereuntes cuspide Gallos aut labentis equo describit volnera Parthi. 15
'attamen et iustum poteras et scribere fortem, Scipiadam ut sapiens Lucilius.' haud mihi dero, cum res ipsa feret: nisi dextro tempore, Flacci verba per attentam non ibunt Caesaris aurem, cui male si palpere, recalcitrat undique tutus. 20
'quanto rectius hoc, quam tristi laedere versu Pantolabum scurram Nomentanumque nepotem, cum sibi quisque timet, quamquam est intactus, et odit.' quid faciam? saltat Milonius, ut semel icto accessit fervor capiti numerusque lucernis; 25
Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem

- pugnis; quot capitum vivunt, totidem studiorum
 milia: me pedibus delectat claudere verba
 Lucili ritu, nostrum melioris utroque.
- 30 ille velut fidis arcana sodalibus olim
 credebat libris, neque si male cesserat, usquam
 decurrens alio, neque si bene: quo fit, ut omnis
 votiva pateat veluti descripta tabella
 vita senis. sequor hunc, Lucanus an Apulus, anceps:
- 35 nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus,
 missus ad hoc pulsus, vetus est ut fama, Sabellis,
 quo ne per vacuum Romano incurreret hostis,
 sive quod Apula gens seu quod Lucania bellum
 incuteret violenta. sed hic stilus haud petet ultro
- 40 quemquam animantem, et me veluti custodiet ensis
 vagina tectus: quem cur destringere coner
 tutus ab infestis latronibus? o pater et rex
 Iuppiter, ut pereat positum robigine telum,
 nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille,
- 45 qui me conmorit (melius non tangere, clamo),
 flebit et insignis tota cantabitur urbe.
 Cervius iratus leges minitatur et urnam,
 Canidia Albuci, quibus est inimica, venenum,
 grande malum Turius, si quid se iudice certes.
- 50 ut, quo quisque valet, suspectos terreat, utque
 imperet hoc natura potens, sic collige mecum:
 dente lupus, cornu taurus petit; unde, nisi intus
 monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti
 matrem; nil faciet sceleris pia dextera (mirum,
- 55 ut neque calce lupus quemquam neque dente petit bos):
 sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
 ne longum faciam: seu me tranquilla senectus
 expectat seu mors atris circumvolat alis,
 dives, inops, Romae, seu fors ita iusserit, exul,
 60 quisquis erit vitae scribam color. 'o puer, ut sis
 vitalis metuo, et maiorum ne quis amicus
 frigore te feriat.' quid? cum est Lucilius ausus
 primus in hunc operis componere carmina morem,
 detrahare et pellem, nitidus qua quisque per ora
 65 cederet, introrsum turpis: num Laelius et qui
 duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen
 ingenio offensi aut laeso doluere Metello

famosisque Lupo cooperto versibus? atqui
 primores populi arripuit populumque tributim,
 scilicet uni aequus virtuti atque eius amicis. 70
 quin ubi se a volgo et scaena in secreta remorant
 virtus Scipiadae et mitis sapientia Laeli,
 nugari cum illo et discincti ludere, donec
 decoqueretur holus, soliti. quidquid sum ego, quamvis
 infra Lucili censum ingeniumque, tamen me 75
 cum magnis vixisse invita fatebitur usque
 invidia, et fragili quaerens inlidere dentem
 offendet solido, nisi quid tu, docte Trebati,
 dissentis. 'equidem nihil hinc diffingere possum.
 sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti 80
 incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
 si mala condiderit in quem quis carmina, ius est
 iudiciumque.' esto, si quis mala: sed bona si quis
 iudice condiderit laudatus Caesare? si quis
 obprobriis dignum latraverit, integer ipse? 85
 'solventur risu tabulae, tu missus abibis.'

II.

Quae virtus et quanta, boni, sit vivere parvo
 (nec meus hic sermo est, sed quae praecepit Ofellus
 rusticus, abnormis sapiens crassaque Minerva),
 discite non inter lances mensasque nitentes,
 cum stupet insanis acies fulgoribus et cum 5
 adclinis falsis animus meliora recusat,
 verum hic inpransi mecum disquirite. cur hoc?
 dicam, si potero. male verum examinat omnis
 corruptus iudex. leporem sectatus equove
 lassus ab indomito, vel, si Romana fatigat 10
 militia adsuetum graecari, seu pila velox,
 molliter austerum studio fallente laborem,
 seu te discus agit (pete cedentem aëra disco):
 cum labor extuderit fastidia, siccus, inanis
 sperne cibum vilem: nisi Hymettia mella Falerno 15
 ne biberis diluta. foris est promus, et atrum
 defendens pisces hiemat mare: cum sale panis
 latrantem stomachum bene leniet. unde putas aut

- qui partum? non in caro nidore voluptas
 20 summa, sed in te ipso est. tu pulmentaria quaere
 sudando: pinguem vitii albumque neque ostrea
 nec scarus aut poterit peregrina iuvare lagois.
 vix tamen eripiam, posito pavone velis quin
 hoc potius quam gallina tergere palatum,
 25 corruptus vanis rerum, quia veneat auro
 rara avis et picta pandat spectacula cauda,
 tamquam ad rem adtineat quicquam. num vesceris ista,
 quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?
 carne tamen, quamvis distat nil, hac magis illam
 30 imparibus formis deceptum te petere esto:
 unde datum sentis, lupus hic Tiberinus an alto
 captus hiet? pontesne inter iactatus an amnis
 ostia sub Tusci? laudas, insane, trilibrem
 mullum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.
 35 ducit te species, video: quo pertinet ergo
 proceros odisse lupos? quia scilicet illis
 maiorem natura modum dedit, his breve pondus.
 ieiunus raro stomachus volgaria temnit.
 'porrectum magno magnum spectare catino
 40 vellem' ait Harpyiis gula digna rapacibus. at vos,
 praesentes Austri, coquite horum obsonia. quamquam
 putet aper rhombusque recens, mala copia quando
 aegrum sollicitat stomachum, cum rapula plenus
 atque acidas mavolt inulas. necdum omnis abacta
 45 pauperies epulis regum: nam vilibus ovis
 nigrisque est oleis hodie locus. haud ita pridem
 Galloni praeconis erat acipensere mensa
 infamis. quid? tum rhombos minus aequor alebat?
 tutus erat rhombus tutoque ciconia nido,
 50 donec vos auctor docuit praetorius. ergo
 si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
 parebit pravi docilis Romana iuventus.
 sordidus a tenui victu distabat Ofello
 iudice: nam frustra vitium vitaveris illud,
 55 si te alio pravum detorseris. Avidienus,
 cui Canis ex vero ductum cognomen adhaeret,
 quinquennes oleas est et silvestria corna,
 ac nisi mutatum parcit defundere vinum, et
 cuius odorem olei nequeas perferre, licebit

ille repotia, natales aliosve dierum 60
 festos albatu celebrat, cornu ipse bilibri
 caulibus instillat, veteris non parcu aceti.
 quali igitur victu sapiens utetur, et horum
 utrum imitabitur? hac arguet lupus, hac canis, aiunt.
 mundus erit, qua non offendat sordibus, atque 65
 in neutram partem cultus miser. hic neque servis,
 Albuci senis exemplo, dum munia didit,
 saevus erit, nec sic ut simplex Naevius unctam
 convivis praebebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
 accipe nunc, victus tenuis quae quantaque secum 70
 adferat. in primis valeas bene. nam variae res
 ut noceant homini, credas memor illius escae,
 quae simplex olim tibi sederit: at simul assis
 miscueris elixa, simul conchylia turdis,
 dulcia se in bilem vertent stomachoque tumultum 75
 lenta feret pituita. vides ut pallidus omnis
 cena desurgat dubia? quin corpus onustum
 hesternis vitiis animum quoque praegravat una,
 atque adfigit humo divinae particulam aurae.
 alter, ubi dicto citius curata sopori 80
 membra dedit, vegetus praescripta ad munia surgit.
 hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam,
 sive diem festum rediens advexerit annus,
 seu recreare volet tenuatum corpus, ubique
 accedent anni et tractari mollius aetas 85
 inbecilla volet: tibi quidnam accedet ad istam
 quam puer et validus praesumis mollietiem, seu
 dura valetudo inciderit seu tarda senectus?
 rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
 illis nullus erat, sed, credo, hac mente, quod hospes 90
 tardius adveniens vitiatum commodius quam
 integrum edax dominus consumeret. hos utinam inter
 heroes natum tellus me prima tulisset!
 das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
 occupat humanam: grandes rhombi patinaeque 95
 grande ferunt una cum damno dedecus; adde
 iratum patrum, vicinos, te tibi iniquum
 et frustra mortis cupidum, cum derit egenti
 as, laquei pretium. 'iure' inquit 'Trausius istis
 iurgatur verbis: ego vectigalia magna 100

- divitiasque habeo tribus amplas regibus'. ergo,
 quod superat, non est melius quo insumere possis?
 cur eget indignus quisquam te divite? quare
 templa ruunt antiqua deum? cur, inprobe, carae
 105 non aliquid patriae tanto emetiris acervo?
 uni nimirum recte tibi semper erunt res,
 o magnus posthac inimicis risus! uterne
 ad casus dubios fidet sibi certius? hic qui
 pluribus adsuerit mentem corpusque superbum,
 110 an qui contentus parvo metuensque futuri
 in pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
 quo magis his credas, puer hunc ego parvus Ofellum
 integris opibus novi non latius usum
 quam nunc accisis. videas metato in agello
 115 cum pecore et gnatis fortem mercede colonum
 'non ego' narrantem 'temere edi luce profesta
 quicquam praeter holus fumosae cum pede pernae.
 ac mihi seu longum post tempus venerat hospes
 sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
 120 vicinus, bene erat non piscibus urbe petitis,
 sed pullo atque haedo; tum pensilis uva secundas
 et nux ornabat mensas cum duplice ficu.
 post hoc ludus erat culpa potare magistra,
 ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
 125 explicuit vino contractae seria frontis.
 saeviat atque novos moveat Fortuna tumultus:
 quantum hinc inminuet? quanto aut ego parcius aut vos,
 o pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?
 nam propriae telluris erum natura neque illum
 130 nec me nec quemquam statuit: nos expulit ille,
 illum aut nequities aut vafri inscitia iuris,
 postremum expellet certe vivacior heres.
 nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
 dictus, erit nulli proprius, sed cedit in usum
 135 nunc mihi, nunc alii. quocirca vivite fortes,
 fortiaque adversis opponite pectora rebus.'

III.

'Sic raro scribis, ut toto non quater anno
 membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
 iratus tibi, quod vini somnique benignus
 nil dignum sermone canas. quid fiet? ab ipsis
 Saturnalibus huc fugisti. sobrius ergo 5
 dic aliquid dignum promissis: incipe. — nil est:
 culpantur frustra calami, inmeritusque laborat
 iratis natus paries dis atque poetis.
 atqui voltus erat multa et praeclara minantis,
 si vacuum tepido cepisset villula tecto. 10
 quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?
 Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
 invidiam placare paras virtute relicta?
 contemnere, miser! vitanda est improba Siren
 desidia, aut, quidquid vita meliore parasti, 15
 ponendum aequo animo.' di te, Damasippe, deaeque
 verum ob consilium donent tonsore. sed unde
 tam bene me nosti? 'postquam omnis res mea Ianum
 ad medium fracta est, aliena negotia curo
 excussus propriis. olim nam quaerere amabam, 20
 quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus aere,
 quid sculptum infabre, quid fusum durius esset.
 callidus huic signo ponebam milia centum;
 hortos egregiasque domos mercarier unus
 cum lucro noram: unde frequentia Mercuriale 25
 imposuere mihi cognomen compita.' novi,
 et miror morbi purgatum te illius. 'atqui
 emovit veterem mire novus, ut solet, in cor
 traiecto lateris miseri capitisve dolore,
 ut lethargicus hic cum fit pugil et medicum urguet.' 30
 dum ne quid simile huic, esto ut libet. 'o bone, ne te
 frustrare: insanis et tu, stultique prope omnes,
 si quid Stertinius veri crepat, unde ego mira
 descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me
 solatus iussit sapientem pascere barbam 35
 atque a Fabricio non tristem ponte reverti.
 nam male re gesta cum vellem mittere operto
 me capite in flumen, dexter stetit et "cave faxis
 te quicquam indignum: pudor" inquit "te malus angit,

- 40 insanos qui inter vereare insanus haberi.
 primum nam inquiram, quid sit furere: hoc si erit in te
 solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
 quem mala stultitia et quemcumque inscitia veri
 caecum agit, insanum Chryssippi porticus et grex
- 45 autumat. haec populos, haec magnos formula reges
 excepto sapiente tenet. nunc accipe, quare
 desipiant omnes aequae ac tu, qui tibi nomen
 insano posuere. velut silvis ubi passim
 palantes error certo de tramite pellit,
- 50 ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit, unus utrique
 error, sed variis inludit partibus: hoc te
 crede modo insanum, nihilo ut sapientior ille,
 qui te deridet, caudam trahat. est genus unum
 stultitiae nihilum metuenda timentis, ut ignes,
 55 ut rupes fluviosque in campo obstare queratur.
 alterum et huic varum et nihilo sapientius ignes.
 per medios fluviosque ruentis. clamet amica,
 mater, honesta soror cum cognatis, pater, uxor
 'hic fossa est ingens, hic rupes maxima: serva!'
- 60 non magis audierit, quam Fufius ebrius olim,
 cum Ilionam edormit. Catienis mille ducentis
 'mater, te adpello' clamantibus. huic ego volgus
 errori similem cunctum insanire docebo.
 insanit veteres statuas Damasippus emendo:
- 65 integer est mentis Damasippi creditor? esto.
 'accipe, quod numquam reddas mihi' si tibi dicam,
 tunc insanus eris, si acceperis? an magis excors
 reiecta praeda, quam praesens Mercurius fert?
 scribe decem a Nerio: non est satis; adde Cicutae
- 70 nodosi tabulas centum, mille adde catenas:
 effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.
 cum rapies in ius malis ridentem alienis,
 fiet aper, modo avis, modo saxum et, cum volet, arbor.
 si male rem gerere insani est, contra bene sani,
 75 putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perelli
 dictantis, quod tu numquam rescribere possis.
 audire atque togam iubeo componere, quisquis
 ambitione mala aut argenti pallet amore,
 quisquis luxuria tristive superstitione
- 80 aut alio mentis morbo calet: huc propius me,

dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.
 danda est ellebori multo pars maxima avaris;
 nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
 heredes Staberi summam incidere sepulchro.
 ni sic fecissent, gladiatorum dare centum 85
 damnati populo paria atque epulum arbitrio Arri,
 frumenti quantum metit Africa. 'sive ego prave
 seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi?' credo,
 hoc Staberi prudentem animum vidisse. 'quid ergo
 sensit, cum summam patrimoni insculpere saxo 90
 heredes voluit?' quoad vixit, credidit ingens
 pauperiem vitium et cavat nihil acrius, ut, si
 forte minus locuples uno quadrante periret,
 ipse videretur sibi nequior. omnis enim res,
 virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris 95
 divitiis parent; quas qui construxerit, ille
 clarus erit, fortis, iustus. 'sapiensne?' etiam, et rex
 et quidquid volet. hoc, veluti virtute paratum,
 speravit magnae laudi fore. quid simile isti
 Graecus Aristippus, qui servos proicere aurum 100
 in media iussit Libya, quia tardius irent
 propter onus segnes? uter est insanior horum?
 nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
 si quis emat citharas, emptas conportet in unum,
 nec studio citharae nec Musae deditus ulli, 105
 si scalpra et formas non sutor, nautica vela
 aversus mercaturis: delirus et amens
 undique dicatur merito. qui discrepat istis.
 qui nummos aurumque recondit, nescius uti
 compositis metuensque velut contingere sacrum? 110
 si quis ad ingentem frumenti semper acervum
 porrectus vigilet cum longo fuste, neque illinc
 audeat esuriens dominus contingere granum,
 ac potius foliis parcus vescatur amaris;
 si, positus intus Chii veterisque Falerni 115
 mille cadis — nihil est — ter centum milibus, acre
 potet acetum; age, si et stramentis incubet unde-
 octoginta annos natus, cui stragula vestis,
 blattarum ac tinearum epulae, putrescat in arca:
 nimirum insanus paucis videatur, eo quod 120
 maxima pars hominum morbo iactatur eodem.

- filius aut etiam haec libertus ut ebibat heres,
 dis inimice senex, custodis? ne tibi desit?
 125 quantulum enim summae curtabit quisque dierum,
 unguere si caules oleo meliore caputque
 coeperis inpexa foedum porrigine? quare,
 si quidvis satis est, periuras, subripis, aufers
 undique? tun sanus? populum si caedere saxis
 130 incipias servosve tuos, quos aere pararis,
 insanum te omnes pueri clamentque puellae:
 cum laqueo uxorem interimis matremque veneno,
 incolumi capite es? quid enim? neque tu hoc facis Argis,
 nec ferro ut demens genetricem occidis Orestes.
 an tu reris eum occisa insanisse parente,
 135 ac non ante malis dementem actum Furiis, quam
 in matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
 quin, ex quo est habitus male tutae mentis Orestes,
 nil sane fecit, quod tu reprehendere possis:
 non Pyladen ferro violare aususve sororem
 140 Electran, tantum maledicit utrique, vocando
 hanc Furiam, hunc aliud, iussit quod splendida bilis.
 pauper Opimius argenti positi intus et auri,
 qui Veientanum festis potare diebus
 Campana solitus trulla vappamque profestis,
 145 quondam lethargo grandi est oppressus, ut heres
 iam circum loculos et claves laetus ovansque
 curreret. hunc medicus multum celer atque fidelis
 excitat hoc pacto: mensam poni iubet atque
 effundi saccos nummorum, accedere plures
 150 ad numerandum. hominem sic erigit, addit et illud:
 'ni tua custodis, avidus iam haec auferet heres.'
 'men vivo?' 'ut vivas igitur, vigila. hoc age.' 'quid vis?'
 'deficient inopem venae te, ni cibus atque
 ingens accedit stomacho fultura ruenti.
 155 tu cessas? agedum, sume hoc ptisanarium oryzae.'
 'quanti emptae?' 'parvo.' 'quanti ergo?' 'octussibus.' 'eheu!
 quid refert, morbo an furtis pereamque rapinis?'
 'quisnam igitur sanus?' qui non stultus. 'quid avarus?'
 stultus et insanus. 'quid, si quis non sit avarus,
 160 continuo sanus?' minime. 'cur, Stoice? dicam.
 non est cardiacus (Craterum dixisse putato)
 hic aeger: recte est igitur surgetque? negabit,

quod latus aut renes morbo temptentur acuto.
 non est periurus neque sordidus, innolet aquis
 hic porcum Laribus: verum ambitiosus et audax; 165
 naviget Anticyram. quid enim differt, barathrone
 dones quidquid habes, an numquam utare paratis?
 Servius Oppidius Canusi duo praedia, dives
 antequo censu, gnatis divisisse duobus 170
 fertur et haec moriens pueris dixisse vocatis
 ad lectum: 'postquam te talos, Aule, nucesque
 terre sinu laxo, donare et ludere vidi,
 te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem,
 extimui, ne vos ageret vesania discors,
 tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam. 175
 quare per divos oratus uterque Penates,
 tu cave ne minuas, tu ne maius facias id,
 quod satis esse putat pater et natura coerces.
 praeterea, ne vos titillet gloria, iure
 iurando obstringam ambo: uter aedilis fueritve 180
 vestrum praetor, is instabilis et sacer lupus.
 in cicere atque faba bona tu perdasque lpinis,
 latus ut in circo spatiere et aëneus ut stes,
 nudus agris, nudus nummis, insane, paternis?
 scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu, 185
 astuta ingenuum volpes imitata leonem.' —
 'ne quis humasse velit Aiace, Atrida. vetas cur?
 'rex sum.' 'nil ultra quaero plebeius'. 'et aequam
 rem imperito; ac si cui videor non iustus, inulto
 dicere quod sentit permitto.' 'maxime regum, 190
 di tibi dent capta classem deducere Troia.
 ergo consulere et mox respondere licebit?
 'consule.' 'cur Ajax, heros ab Achille secundus,
 putescit, totiens servatis clarus Achivis,
 gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato, 195
 per quem tot iuvenes patrio caruere sepulchro?
 mille ovium insanus morti dedit, inclitum Ulixen
 et Menelaum una mecum se occidere clamans.
 'tu, cum pro vitula statuis dulcem Aulide gnatam
 ante aras spargisque mola caput, inprobe, salsa, 200
 rectum animi servas cursum? insanus quid enim Ajax
 fecit, cum stravit ferro pecus? abstinuit vim
 uxore et gnato: mala multa precatus Atridis

- non ille aut Teucrum aut ipsum violavit Ulixen.
 205 'verum ego, ut haerentes adverso litore naves
 eriperem, prudens placavi sanguine divos.'
 'nempe tuo, furiose.' 'meo, sed non furiosus.' —
 qui species alias veris scelerisque tumultu
 permixtas capiet, conmotus habebitur, atque
 210 stultitiane erret, nihilum distabit, an ira.
 Ajax inmeritos cum occidit desipit agnos:
 cum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
 stas animo et purum est vitio tibi, cum tumidum est, cor?
 si quis lectica nitidam gestare amet agnam,
 215 huic vestem, ut gnatae, paret ancillas, paret aurum,
 Rufam aut Pusillam appellet fortique marito
 destinat uxorem: interdicto huic omne adimat ius
 praetor et ad sanos abeat tutela propinquos.
 quid? si quis gnatam pro muta devovet agna,
 220 integer est animi? ne dixeris. ergo ubi prava
 stultitia, hic summa est insania; qui sceleratus,
 et furiosus erit; quem cepit vitrea fama,
 hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
 nunc age, luxuriam et Nomentanum arripe mecum:
 225 vincet enim stultos ratio insanire nepotes.
 hic simul accepit patrimoni mille talenta,
 edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
 unguentarius ac Tusci turba inopia vici,
 cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum
 230 mane domum veniant. quid tum? venire frequentes.
 verba facit leno: 'quidquid mihi, quidquid et horum
 cuique domi est, id crede tuum et vel nunc pete vel cras.'
 accipe, quid contra haec iuvenis responderit aequus:
 'in nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
 235 cenem ego; tu pisces hiberno ex aequore verris.
 segnis ego, indignus qui tantum possideam: aufer!
 sume tibi deciens; tibi tantundem; tibi triplex,
 unde uxor media currit de nocte vocata.'
 filius Aesopi detractam ex aure Metellae,
 240 scilicet ut deciens solidum absorberet, aceto
 diluit insignem bacam: qui sanior, ac si
 illud idem in rapidum flumen iaceretve cloacam?
 Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
 nequitia et nugis, pravorum et amore gemellum.

- lusciniæ soliti inpenso prandere coemptas, 245
 quorsum abeant, sani ut creta an carbone notati?
 ædificare casas, plostello adiungere mures,
 ludere par inpar, equitare in harundine longa
 si quem delectet barbatum, amentia verset.
 si puerilius his ratio esse evincet amare, 250
 nec quicquam differre, utrumne in pulvere, trimus
 quale prius, ludas opus, an meretricis amore
 sollicitus piores: quaero, faciasne quod olim
 mutatus Polemon? ponas insignia morbi,
 fasciolas, cubital, focalia, potus ut ille 255
 dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
 postquam est inpransi correptus voce magistri?
 porrigis irato puero cum poma, recusat;
 'sume, catelle!' negat; si non des, optet. amator
 exclusus qui distat, agit ubi secum, eat an non, 260
 quo rediturus erat non arcessitus, et haeret
 invisis foribus? 'nec nunc, cum me vocet ultro,
 accedam? an potius mediter finire dolores?
 exclusit; revocat: redeam? non, si obsecret.' ecce
 servus, non paulo sapientior: 'o ere, quae res 265
 nec modum habet neque consilium, ratione modoque
 tractari non volt. in amore haec sunt mala, bellum,
 pax rursum: haec si quis tempestatis prope ritu
 mobilia et caeca fluitantia sorte laboret
 reddere certa sibi, nihilo plus explicet, ac si 270
 insanire paret certa ratione modoque.'
 quid? cum Picens excerpens semina pomis
 gaudes, si cameram percusti forte, penes te es?
 quid? cum balba feris annoso verba palato,
 aedificante casas qui sanior? adde cruorem 275
 stultitiae, atque ignem gladio scrutare. modo, inquam,
 Hellade percussa Marius cum praecipitat se,
 cerritus fuit? an conmotæ crimine mentis
 absolves hominem, et sceleris damnabis eundem,
 ex more inponens cognata vocabula rebus? 280
 libertinus erat, qui circum compita siccus
 lautis mane senex manibus currebat et 'unum,' —
 'quid tam magnum?' addens — 'unum me surpitem morti!
 dis etenim facile est' orabat, sanus utrisque
 auribus atque oculis: mentem, nisi litigiosus, 285

- exciperet dominus, cum venderet. hoc quoque volgus
 Chrysippus ponit fecunda in gente Meneni.
 'Iuppiter, ingentes qui das adimisque dolores'
 mater ait pueri menses iam quinque cubantis,
 290 'frigida si puerum quartana reliquerit, illo
 mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus
 in Tiberi stabit.' casus medicusve levarit
 aegrum ex praecipiti: mater delira necabit
 in gelida fixum ripa febrimque reducet.
 295 quone malo mentem concussa? timore deorum."
 haec mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
 arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
 dixerit insanum qui me, totidem audiet atque
 respicere ignoto discet pendentia tergo.'
 300 Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris,
 qua me stultitia, quoniam non est genus unum,
 insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
 'quid? caput abscissum manibus cum portat Agave
 gnati infelicitis, sibi tunc furiosa videtur?'
 305 stultum me fateor (liceat concedere veris)
 atque etiam insanum: tantum hoc edissere, quo me
 aegrotare putes animi vitio. 'accipe. primum
 aedificas, hoc est, longos imitaris, ab imo
 ad summum totus moduli bipedalis, et idem
 310 corpore maiorem rides Turbonis in armis
 spiritum et incessum: qui ridiculus minus illo?
 an quodcumque facit Maecenas, te quoque verum est
 tanto dissimilem et tanto certare minorem?
 absentis ranae pullis vituli pede pressis
 315 unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
 belua cognatos eliserit: illa rogare,
 quantane? num tantum (sufflans se) magna fuisset?
 'maior dimidio.' 'num tantum?' cum magis atque
 se magis inflaret, 'non, si te ruperis' inquit,
 320 'par eris.' haec a te non multum abludit imago.
 adde poemata nunc, hoc est, oleum adde camino:
 quae si quis sanus fecit, sanus facis et tu.
 non dico horrendam rabiem.' iam desine! 'cultum
 maiorem censu.' teneas, Damasippe, tuis te!
 325 'mille puellarum, puerorum mille furores.'
 o maior tandem parcas insane minori!

IV.

Unde et quo Catius? 'non est mihi tempus, aventi
 ponere signa novis praeceptis, qualia vincunt
 Pythagoran Anytique reum doctumque Platona.'
 peccatum fateor, cum te sic tempore laevo
 interpellarim; sed des veniam bonus, oro. 5
 quodsi interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox,
 sive est naturae hoc sive artis, mirus utroque.
 'quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem,
 utpote res tenues, tenui sermone peractas.'
 ede hominis nomen, simul et, Romanus an hospes. 10
 'ipsa memor praecepta canam, celabitur auctor.
 longa quibus facies ovis erit, illa memento,
 ut suci melioris et ut magis alba rotundis,
 ponere: namque marem cohibent callosa vitellum.
 caule suburbano qui siccis crevit in agris 15
 dulcior, inriguo nihil est elutius horto.
 si vespertinus subito te oppresserit hospes,
 ne gallina malum responset dura palato,
 doctus eris vivam musto mersare Falerno:
 hoc teneram faciet. pratensibus optima fungis 20
 natura est; aliis male creditur. ille salubres
 aestates peraget, qui nigris prandia moris
 finiet, ante gravem quae legerit arbore solem.
 Aufidius forti miscebat mella Falerno,
 mendose, quoniam vacuis committere venis 25
 nil nisi lene decet: leni praecordia mulso
 prolueris melius. si dura morabitur alvus,
 mitulus et viles pellent obstantia conchae
 et lapathi brevis herba, sed albo non sine Coo.
 lubrica nascentes inplent conchylia lunae; 30
 sed non omne mare est generosae fertile testac:
 murice Baiano melior Lucrina peloris,
 ostrea Circeis, Miseno oriuntur echini,
 pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.
 nec sibi cenarum quivis temere adroget artem, 35
 nec prius exacta tenui ratione saporum.
 nec satis est cara pisces averrere mensa
 ignarum, quibus est ius aptius et quibus assis
 languidus in cubitum iam se conviva reponet.

- 40 Umber et iligna nutritus glande rotundas
 curvat aper lances carnem vitantis inertem:
 nam Laurens malus est, ulvis et harundihe pinguis.
 vinea submittit capreas non semper edules.
 fecundi leporis sapiens sectabitur armos.
- 45 piscibus atque avibus quae natura et foret aetas,
 ante meum nulli patuit quaesita palatum.
 sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
 nequaquam satis in re una consumere curam,
 ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret,
 50 quali perfundat pisces securus olivo.
 Massica si caelo subpones vina sereno,
 nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura,
 et decedet odor nervis inimicus: at illa
 integrum perdunt lino vitata saporem.
- 55 Surrentina vafer qui miscet faece Falerna
 vina, columbino limum bene colligit ovo,
 quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
 tostis marcentem squillis recreabis et Afra
 potorem cochlea: nam lactuca innatat acri
 60 post vinum stomacho; perna magis et magis hillis
 flagitat in morsus refici, quin omnia malit,
 quaecumque inmundis fervent adlata popinis.
 est operae pretium duplicis pernoscere iuris
 naturam. simplex e dulci constat olivo,
 65 quod pingui miscere mero muriaque decebit
 non alia, quam qua Byzantia putuit orca.
 hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis
 Corycioque croco sparsum stetit, insuper addes
 pressa Venafranae quod baca remisit olivae.
- 70 Picens cedunt pomis Tiburtia suco:
 nam facie praestant. vennuncula convenit ollis;
 rectius Albanam fumo duraveris uvam.
 hanc ego cum malis, ego faecem primus et allec,
 primus et invenior piper album cum sale nigro
 75 in cretum puris circumposuisse catillis.
 inmane est vitium dare milia terna macello
 angustoque vagos pisces urguere catino.
 magna movet stomacho fastidia, seu puer unctis
 tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit,
 80 sive gravis veteri craterae limus adhaesit.

vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus
 consistit sumptus? neglectis, flagitium ingens.
 ten lapides varios lutulenta radere palma
 et Tyrias dare circum inlota toralia vestes
 oblitum, quanto curam sumptumque minorem 85
 haec habeant, tanto reprehendi iustius illis,
 quae nisi divitibus nequeunt contingere mensis?
 docte Cati, per amicitiam divosque rogatus
 ducere me auditum, perges quocumque, memento.
 nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta, 90
 non tamen interpret tantundem iuveris. adde
 voltum habitumque hominis, quem tu vidisse beatus
 non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
 non mediocris inest, fontes ut adire remotos
 atque haurire queam vitae praecepta beatae. 95

V.

Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata petenti
 responde, quibus amissas reparare queam res
 artibus atque modis. quid rides? iamne doloso
 non satis est Ithacam revehi patriosque Penates
 aspicere? o nulli quicquam mentite, vides ut 5
 nudus inopsque domum redeam, te vate; neque illic
 aut apotheca procis intacta est aut pecus. atqui
 et genus et virtus, nisi cum re, vilior alga est.
 'quando pauperiem missis ambagibus horres,
 accipe qua ratione queas ditescere. turdus 10
 sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc,
 res ubi magna nitet domino sene; dulcia poma
 et quoscumque feret cultus tibi fundus honores,
 ante Larem gustet venerabilior Lare dives:
 qui quamvis periurus erit, sine gente, cruentus 15
 sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
 tu comes exterior, si postulet, ire recuses.'
 utne tegam spurco Damae latus? haud ita Troiae
 mie gessi, certans semper melioribus. 'ergo
 pauper eris.' fortem hoc animum tolerare iubebo: 20
 et quondam maiora tuli. tu protinus, unde
 divitias aerisque ruam dic, augur, acervos.
 'dixi equidem et dico: captus astutus ubique

- 25 testamenta senum, neu, si vafer unus et alter
 insidiatorem praeroso fugerit hamo,
 aut spem deponas aut artem inlusus omittas.
 magna minorve foro si res certabitur olim,
 vivet uter locuples sine gnatis, improbus, ultro
 30 qui meliorem audax vocet in ius, illius esto
 defensor; fama civem causaque priorem
 sperne, domi si gnatus erit fecundave coniunx.
 'Quinte' puta aut 'Publi' (gandent praenomine molles
 auriculae), 'tibi me virtus tua fecit amicum:
 ius anceps novi, causas defendere possum;
 35 eripiet quisvis oculos citius mihi, quam te
 contemptum cassa nuce pauperet: haec mea cura est,
 ne quid tu perdas neu sis iocus.' ire domum atque
 pelliculam curare iube; si cognitor ipse;
 40 persta atque obdura, seu rubra Canicula findet
 infantes statuas, seu pingui tentus omaso
 Furius hibernas cana nive conspuet Alpes.
 'nonne vides' aliquis cubito stantem prope tangens
 inquiet, 'ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?'
 45 plures adnabunt thynni et cetaria crescent.
 si cui praeterea validus male filius in re
 praeclara sublatus aletur, ne manifestum
 caelibis obsequium nudet te, leniter in spem
 adrepe officiosus, ut et scribare secundus
 heres et, si quis casus puerum egerit Orco,
 50 in vacuum venias: perraro haec alea fallit.
 qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
 abnuere et tabulas a te removere memento,
 sic tamen, ut limis rapias, quid prima secundo
 55 cera velit versu; solus multisne coheres,
 veloci percurre oculo. plerumque recoctus
 scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem,
 captatorque dabit risus Nasica Corano.
 num furis? an prudens ludis me obscura canendo?
 'o Laërtiade, quidquid dicam, aut erit aut non:
 60 divinare etenim magnus mihi donat Apollo.'
 quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
 tempore, quo iuvenis Parthis horrendus, ab alto
 demissum genus Aenea, tellure marique
 magnus erit, forti nubet procera Corano

filia Nasicae, metuentis reddere soldum.	65
tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit atque ut legat orabit; multum Nasica negatas accipiet tandem et tacitus leget, invenietque nil sibi legatum praeter plorare suisque.	
illud ad haec iubeo: mulier si forte dolosa libertusve senem delirum temperet, illis accedas socius; laudes, lauderis ut absens; adiuvat hoc quoque, sed vincit longe prius ipsum expugnare caput. scribeb mala carmina vecors: laudato. scortator erit: cave te roget; ultro Penelopam facilis potiori trade.' putasne, perduci poterit tam frugi tamque pudica, quam nequiere proci recto depellere cursu? 'venit enim magnum donandi parca iuventus, nec tantum veneris quantum studiosa culinae: sic tibi Penelope frugi est; quae si semel uno de sene gustarit tecum partita lucellum, ut canis a corio numquam absterrebitur uncto. me sene, quod dicam, factum est. anus improba Thebis ex testamento sic est elata: cadaver unctum oleo largo nudis umeris tulit heres, scilicet elabi si posset mortua; credo, quod nimium institerat viventi. cautus adito, neu desis operae neve inmoderatus abundes. difficilem et morosum offendet garrulus; ultra non etiam sileas; Davus sis comicus atque stes capite obstipo, multum similis metuenti. obsequio grassare; mone, si increbruit aura, cautus uti velet carum caput; extrahe turba oppositis umeris; aurem substringe loquaci. inportunus amat laudari: donec 'ohe iam! ad caelum manibus sublatis dixerit, urgue et crescentem tumidis infla sermonibus utrem. cum te servitio longo curaque levarit et certum vigilans 'quartae sit partis Ulixes' audieris 'heres': 'ergo nunc Dama sodalis nusquam est? unde mihi tam fortem tamque fidelem?' sparge subinde et, si paulum potes, inlacrimare; est gaudia prodentem voltum celare. sepulchrum permissum arbitrio sine sordibus exstrue: tunus	70 75 80 85 90 95 100 105

egregie factum laudet vicinia. si quis
 forte coheredum senior male tussiet, huic tu
 dic, ex parte tua seu fundi sive domus sit
 emptor, gaudentem nummo te addicere. sed me
 110 imperiosa trahit Proserpina: vive valeque'.

VI.

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
 hortus ubi et tecto vicinus iugis aquae fons
 et paulum silvae super his foret. auctius atque
 di melius fecere. bene est. nil amplius oro,
 5 Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis.
 si neque maiorem feci ratione mala rem
 nec sum facturus vitio culpave minorem,
 si veneror stultus nihil horum: 'o si angulus ille
 proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
 10 o si urnam argenti fors quae mihi monstret, ut illi,
 thesauro invento qui mercennarius agrum
 illum ipsum mercatus aravit, dives amico
 Hercule! si, quod adest, gratum iuvat, hac prece te oro:
 pingue pecus dominò facias et cetera praeter
 15 ingenium, utque soles, custos mihi maximus adsis!
 ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,
 quid prius inlustrem satiris Musaque pedestri?
 nec mala me ambitio perdit nec plumbeus Auster
 autumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae.
 20 Matutine pater, seu Iane libentius audis,
 unde homines operum primos vitaeque labores
 instituunt (sic dis placitum), tu carminis esto
 principium. Romae sponsorem me rapis: 'heia,
 ne prior officio quisquam respondeat, urge'
 25 sive Aquilo radit terras seu bruma nivalem
 interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
 postmodo, quod mi obsit, clare certumque locuto
 luctandum in turba et facienda iniuria tardis.
 'quid vis, insane, et quas res agis?' inprobis urguet
 30 iratis precibus: 'tu pulses omne quod obstat,
 ad Maecenatem memori si mente recurras?'
 hoc iuvat et melli est, non mentiar. at simul atras
 ventum est Esquilias, aliena negotia centum

per caput et circa saliunt latus. 'ante secundam
 Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras. 35
 de re communi scribae magna atque nova te
 orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.
 imprimat his, cura, Maecenas signa tabellis'.
 dixeris 'experiar': 'si vis, potes' addit et instat. 40
 septimus octavo propior iam fugerit annus,
 ex quo Maecenas me coepit habere suorum
 in numero, dumtaxat ad hoc, quem tollere raeda
 vellet iter faciens, et cui concedere nugas
 hoc genus: 'hora quota est? Thraex est Gallina Syro par?
 matutina parum cautos iam frigora mordent,' 45
 et quae rimosa bene deponuntur in aure.
 per totum hoc tempus subiectior in diem et horam
 invidiae noster. ludos spectaverat una,
 luserat in campo: 'Fortunae filius!' omnes.
 frigidus a rostris manat per compita rumor: 50
 quicumque obuius est, me consulit: 'o bone, nam te
 scire, deos quoniam propius contingis, oportet,
 numquid de Dacis audisti?' nil equidem. 'ut tu
 semper eris derisor!' at omnes di exagitent me,
 si quicquam. 'quid? militibus promissa Triquetra 55
 praedia Caesar an est Itala tellure daturus?'
 iurantem me scire nihil mirantur, ut unum
 scilicet egregii mortalem altique silenti.
 perditur haec inter misero lux non sine votis:
 o rus, quando ego te aspiciam, quandoque licebit 60
 nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis
 ducere sollicitae iucunda oblivia vitae?
 o quando faba Pythagorae cognata simulque
 uncta satis pingui ponentur holuscula lardo?
 o noctes cenaequae deum, quibus ipse meique 65
 ante Larem proprium vescor vernasque procaces
 pasco libatis dapibus. prout cuique libido est,
 siccant inaequales calices conviva, solutus
 legibus insanis, seu quis capit acria fortis
 pocula, seu modicis uvescit laetius. ergo 70
 sermo oritur, non de villis domibusve alienis,
 nec, male necne Lepos saltet; sed quod magis ad nos
 pertinet et nescire malum est, agitamus: utrumne
 divitiis homines an sint virtute beati,

- 75 quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos,
 et quae sit natura boni summumque quid eius.
 Cervius haec inter vicinus garrat aniles
 ex re fabellas. si quis nam laudat Arelli
 sollicitas ignarus opes, sic incipit: 'olim
- 80 rusticus urbanum murem mus paupere fertur
 accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum,
 asper et adtentus quaesitis, ut tamen artum
 solveret hospitium animum. quid multa? neque ille
 sepositi ciceris nec longae invidit avenae,
- 85 aridum et ore ferens acinum semesaque lardi
 frustra dedit, cupiens varia fastidia cena
 vincere tangentis male singula dente superbo:
 cum pater ipse domus palea porrectus in horna
 esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
- 90 tandem urbanus ad hunc 'quid te iuvat' inquit, 'amice,
 praerupti nemoris patientem vivere dorso?
 vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?
 carpe viam, mihi crede, comes, terrestria quando
 mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
- 95 aut magno aut parvo leti fuga: quo, bone, circa,
 dum licet, in rebus iucundis vive beatus,
 vive memor, quam sis aevi brevis'. haec ubi dicta
 agrestem pepulere, domo levis exsilit; inde
 ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
- 100 moenia nocturni subrepere. iamque tenebat
 nox medium caeli spatium, cum ponit uterque
 in locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco
 tincta super lectos canderet vestis eburnos,
 multaue de magna superessent fercula cena,
- 105 quae procul exstructis inerant hesterna canistris.
 ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
 agrestem, veluti succinctus cursitat hospes
 continuatque dapes, nec non verniliter ipsis
 fungitur officiis, praelambens omne quod adfert.
- 110 ille cubans gaudet mutata sorte bonisque
 rebus agit laetum convivam, cum subito ingens
 valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
 currere per totum pavidi conclave, magisque
 exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
- 115 personuit canibus. tum rusticus 'haud mihi vita

est opus hac³ ait et 'valeas: me silva cavusque
tutus ab insidiis tenui solabitur ervo'.

VII.

'Iamdudum ausculto et cupiens tibi dicere servus
pauca reformido'. Davusne? 'ita, Davus, amicum
mancipium domino et frugi, quod sit satis, hoc est,
ut vitale putes'. age, libertate Decembri,
quando ita maiores voluerunt, utere; narra. 5
'pars hominum vitiis gaudet constanter et arguet
propositum; pars multa natat, modo recta capessens,
interdum pravis obnoxia. saepe notatus
cum tribus anellis, modo laeva Priscus inani,
vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas, 10
aedibus ex magnis subito se conderet, unde
mundior exiret vix libertinus honeste,
iam moechus Romae, iam mallet doctus Athenis
vivere, Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
scurra Volanerius, postquam illi iusta cheragra 15
contudit articulos, qui pro se tolleret atque
mitteret in phimum talos, mercede diurna
conductum pavit: quanto constantior idem
in vitiis, tanto levius miser ac prior illo,
qui iam contento, iam laxo fune laborat'. 20
non dices, hodie quorsum haec tam putida tendant,
furcifer? 'ad te, inquam.' quo pacto, pessime? 'laudas
fortunam et mores antiquae plebis, et idem,
si quis ad illa deus subito te agat, usque recuses,
aut quia non sentis, quod clamas rectius esse, 25
aut quia non firmus rectum defendis et haeres
nequiquam caeno cupiens evellere plantam.
Romae rus optas; absentem rusticus urbem
tollis ad astra levis. si nusquam es forte vocatus
ad cenam, laudas securum holus ac, velut usquam 30
vinctus eas, ita te felicem dicis amasque,
quod nusquam tibi sit potandum. iusserit ad se
Maecenas serum sub lumina prima venire
convivam: 'nemon oleum fert ocuis? ecquis
audit?' cum magno blateras clamore fugisque. 35
Mulvius et scurrae, tibi non referenda precati,

- discedunt. 'etenim fateor me' dixerit ille
 'duci ventre levem, nasum nidore supinor,
 inbecillus, iners, si quid vis, adde, popino.
 40 tu cum sis quod ego et fortassis nequior, ultro
 insectere velut melior, verbisque decoris
 obvolvas vitium?' quid, si me stultior ipso
 quingentis empto drachmis deprenderis? aufer
 me voltu terrere; manum stomachumque teneto,
 45 dum, quae Crispini docuit me ianitor, edo.
 te coniunx aliena capit, meretricula Davum.
 peccat uter nostrum cruce dignius? acris ubi me
 natura intendit, sub clara nuda lucerna
 quaecumque excepit turgentis verbera caudae,
 50 clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,
 dimittit neque famosum neque sollicitum, ne
 ditior aut formae melioris meiat eodem.
 tu cum proiectis insignibus, anulo equestri
 Romanoque habitu, prodis ex iudice Dama
 55 turpis, odoratum caput obscurante lacerna:
 non es quod simulas? metuens induceris atque
 altercante libidinibus tremis ossa pavore.
 quid refert, uri virgis ferroque necari
 auctoratus eas, an turpi clausus in arca,
 60 quo te demisit peccati conscia erilis,
 contractum genibus tangas caput? estne marito
 matronae peccantis in ambō iusta potestas?
 in corruptorem vel iustior. illa tamen se
 non habitu mutatave loco peccatave superne.
 65 cum te formidet mulier neque credat amanti,
 ibis sub furcam prudens, dominoque furenti
 committes rem omnem et vitam et cum corpore famam.
 evasti. credo, metues doctusque cavebis:
 quaeres, quando iterum paveas iterumque perire
 70 possis, o totiens servus! quae belua ruptis,
 cum semel effugit, reddit se prava catenis?
 'non sum moechus' ais. neque ego, hercule, fur, ubi vasa
 praetereo sapiens argentea. tolle periculum:
 iam vaga prosiliet frenis natura remotis.
 75 tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
 tot tantisque minor, quem ter vindicta quaterque
 inposita haud umquam misera formidine privet?

adde super, dictis quod non levius valeat: nam
 sive vicarius est, qui servo paret, uti mos
 vester ait, seu conservus: tibi quid sum ego? nempe 80
 tu, mihi qui imperitas, alii servis miser atque
 duceris, ut nervis alienis mobile lignum.
 quisnam igitur liber? sapiens sibique imperiosus,
 quem neque pauperies neque mors neque vincula terrent,
 responsare cupidinibus, contemnere honores 85
 fortis, et in se ipso totus, teres atque rotundus,
 externi ne quid valeat per leve morari,
 in quem manca ruit semper fortuna. potesne
 ex his ut proprium quid noscere? quinque talenta
 poscit te mulier, vexat foribusque repulsum 90
 perfundit gelida, rursus vocat: eripe turpi
 colla iugo, 'liber, liber sum' dic age! non quis:
 urguet enim dominus mentem non lenis et acres
 subiectat lasso stimulos versatque negantem.
 vel cum Pausiaca torpes, insane, tabella, 95
 qui peccas minus atque ego, cum Fulvi Rutubaeque
 aut Pacideiani contento poplite miror
 proelia rubrica picta aut carbone, velut si
 re vera pugnent, feriant vitentque moventes
 arma viri? nequam et cessator Davus: at ipse 100
 subtilis veterum iudex et callidus audis.
 nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
 virtus atque animus cenis responsat opimis?
 obsequium ventris mihi perniciosius est cur?
 tergo plector enim. qui tu inpunitior illa, 105
 quae parvo sumi nequeunt, obsonia captas?
 nempe inamarescunt epulae sine fine petitae,
 inlusique pedes vitiosum ferre recusant
 corpus. an hic peccat, sub noctem qui puer uvam
 furtiva mutat strigili: qui praedia vendit, 110
 nil servile gulae parens habet? adde quod idem
 non horam tecum esse potes, non otia recte
 ponere, teque ipsum vitas fugitivus et erro,
 iam vino quaerens, iam somno fallere curam.
 frustra; nam comes atra premit sequiturque fugacem.' 115
 unde mihi lapidem? 'quorsum est opus?' unde sagittas?
 'aut insanit homo aut versus facit.' ocuis hinc te
 ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

VIII.

Ut Nasidieni iuvit te cena beati?
 nam mihi quaerenti convivam dictus here illic
 de medio potare die. 'sic, ut mihi numquam
 in vita fuerit melius'. dic, si grave non est,
 5 quae prima iratum ventrem placaverit esca.
 'in primis Lucanus aper: leni fuit Austro
 captus, ut aiebat cenae pater; acria circum
 rapula, lactucae, radices, qualia lassum
 pervellunt stomachum, siser, allec, faecula Coa.
 10 his ubi sublatis puer alte cinctus acernam
 gausape purpureo mensam pertersit, et alter
 sublegit, quodcumque iaceret inutile quodque
 posset cenantes offendere: ut Attica virgo
 cum sacris Cereris procedit fuscus Hydaspes
 15 Caecuba vina ferens, Alcon Chium maris expers.
 hic erus: 'Albanum, Maecenas, sive Falernum
 te magis adpositis delectat, habemus utrumque'.
 divitias miseras! sed quis cenantibus una,
 Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.
 20 'summus ego et prope me Viscus Thurinus et infra,
 si memini, Varius; cum Servilio Balatrone
 Vibidius, quos Maecenas adduxerat umbras;
 Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
 ridiculus totas simul absorbere placentas;
 25 Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret,
 indice monstraret digito: nam cetera turba,
 nos, inquam, cenamus aves, conchyliam, pisces,
 longe dissimilem noto celantia sucum,
 ut vel continuo patuit, cum passeris atque
 30 ingustata mihi porrexerat ilia rhombi.
 post hoc me docuit melimela rubere minorem
 ad lunam delecta: quid hoc intersit, ab ipso
 audieris melius. tum Vibidius Balatroni:
 'nos nisi damnose bibimus, moriemur inulti,'
 35 et calices poscit maiores. vertere pallor
 tum parochi faciem nil sic metuentis ut acres
 potores, vel quod maledicunt liberius vel
 fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
 invertunt Allifanis vinaria tota

Vibidius Balatroque, secutis omnibus: imi 40
 convivae lecti nihilum nocuere lagoenis.
 adfertur squillas inter murena natantes
 in patina porrecta. sub hoc erus 'haec gravida' inquit.
 'capta est, deterior post partum carne futura.
 his mixtum ius est: oleo, quod prima Venafri 45
 pressit cella; garo de sucis piscis Hiberi;
 vino quinquenni, verum citra mare nato,
 dum coquitur (cocto Chium sic convenit, ut non
 hoc magis ullum aliud); pipere albo non sine aceto,
 quod Methymnaeam vitio mutaverit uvam. 50
 erucas virides, inulas ego primus amaras
 monstravi incoquere; inlotos Curtillus echinos,
 ut melius muria quod testa marina remittat.
 interea suspensa graves aulaea ruinas
 in patinam fecere, trahentia pulveris atri 55
 quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
 nos maius veriti, postquam nihil esse periculi
 sensimus, erigimur: Rufus posito capite, ut si
 filius inmaturus obisset, flere. quis esset
 finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum 60
 tolleret: 'heu, Fortuna, quis est crudelior in nos
 te deus? ut semper gaudes inludere rebus
 humanis! Varius mappa conpscere risum
 vix poterat. Balatro, suspendens omnia naso,
 'haec est condicio vivendi' aiebat, 'eoque 65
 responsura tuo numquam est par fama labori.
 tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
 sollicitudine districtum, ne panis adustus,
 ne male conditum ius adponatur, ut omnes
 praecincti recte pueri comptique ministrent?
 adde hos praeterea casus, aulaea ruant si,
 ut modo, si patinam pede lapsus frangat agaso.
 sed convivoris, uti ducis, ingenium res
 adversae nudare solent, celare secundae.'
 Nasidienus ad haec: 'tibi di, quaecumque preceris, 75
 commoda dent: ita vir bonus es convivaeque comis';
 et soleas poscit. tum in lecto quoque videres
 stridere secreta divisos aure susurros.
 nullos his mallet ludos spectasse; sed illa
 redde age, quae deinceps risisti. 'Vibidius dum 80

- quaerit de pueris, num sit quoque fracta lagoena,
quod sibi poscenti non dantur pocula, dumque
ridetur fictis rerum Balatrone secundo,
Nasidiene, redis mutatae frontis, ut arte
85 emendaturus fortunam. deinde secuti
mazonomo pueri magno discerpta ferentes
membra gruis sparsi sale multo non sine farre,
pinguibus et ficis pastum iecur anseris albi,
et leporum avolsos, ut multo suavius, armos,
90 quam si cum lumbis quis edit; tum pectore adusto
vidimus et merulas poni et sine clune palumbes:
suaves res, si non causas narraret earum et
naturas dominus: quem nos sic fugimus ulti,
ut nihil omnino gustaremus, velut illis
95 Canidia adflasset peior serpentibus Afris'.

EPISTULARUM

LIBER PRIMUS.

I.

Prima dicte mihi, summa dicende Camena,
spectatum satis et donatum iam rude quaeris,
Mæcenas, iterum antiquo me includere ludo?
non eadem est aetas, non mens. Veianius armis
Herculis ad postem fixis latet abditus agro, 5
ne populum extrema totiens exoret harena.
est mihi purgatam crebro qui personet aurem:
'solve senescentem mature sanus equum, ne
peccet ad extremum ridendus et ilia ducat'.
nunc itaque et versus et cetera ludicra pono: 10
quid verum atque decens, curo et rogo, et omnis in hoc sum;
condo et conpono, quæ mox depromere possim.
ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
nullius addictus iurare in verba magistri,
quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes. 15
nunc agilis fio et mersor civilibus undis,
virtutis verae custos rigidusque satelles;
nunc in Aristippi furtim præcepta relabor
et mihi res, non me rebus subiungere conor.
ut nox longa quibus mentitur amica, diesque 20
longa videtur opus debentibus, ut piger annus
pupillis, quos dura premit custodia matrum:
sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quæ spem
consiliumque morantur agendi naviter id, quod
aeque pauperibus prodest, locupletibus aequè, 25
aeque neglectum pueris senibusque nocebit.

restat ut his ego me ipse regam solerque elementis.
 non possis oculo quantum contendere Lynceus:
 non tamen idcirco contemnas lippus inungi;
 30 nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
 nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
 est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
 fervet avaritia miseroque cupidine pectus:
 sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
 35 possis et magnam morbi deponere partem.
 laudis amore tumes: sunt certa piacula, quae te
 ter pure lecto poterunt recreare libello.
 invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
 nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
 40 si modo culturae patientem commodet aurem.
 virtus est vitium fugere et sapientia prima
 stultitia caruisse: vides, quae maxima credis
 esse mala, exiguum censum turpemque repulsam,
 quanto devites animi capitisque labore;
 45 impiger extremos curris mercator ad Indos,
 per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
 ne cures ea, quae stulte miraris et optas,
 discere et audire et meliori credere non vis?
 quis circum pagos et circum compita pugnax
 50 magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
 cui sit condicio dulcis sine pulvere palmae?
 vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
 'o cives, cives, quaerenda pecunia primum est,
 virtus post nummos!' haec Ianus summus ab imo
 55 prodocet, haec recinunt iuvenes dictata senesque,
 laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.
 est animus tibi, sunt mores, est lingua fidesque,
 sed quadringentis sex septem milia desunt:
 plebs eris. at pueri ludentes 'rex eris' aiunt,
 60 'si recte facies'. hic murus aëneus esto,
 nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
 Roscia, dic sodes, melior lex an puerorum est
 nenia, quae regnum recte facientibus offert,
 et maribus Curis et decantata Camillis?
 65 isne tibi melius suadet, qui 'rem facias, rem,
 si possis, recte, si non, quocumque modo rem,
 ut propius spectes lacrimosa poemata Pupi,'

an qui Fortunae te responsare superbae
 liberum et erectum praesens hortatur et aptat?
 quodsi me populus Romanus forte roget, cur 70
 non, ut porticibus, sic iudiciis fruar isdem,
 nec sequar aut fugiam, quae diligit ipse vel odit,
 olim quod volpes aegroto cauta leoni
 respondit, referam: 'quia me vestigia terrent,
 omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.' 75
 belua multorum es capitum. nam quid sequar aut quem?
 pars hominum gestit conducere publica; sunt qui
 crustis et pomis viduas venentur avaras
 excipiantque senes, quos in vivaria mittant;
 multis occulto crescit res faenore. verum 80
 esto aliis alios rebus studiisque teneri:
 idem eadem possunt horam durare probantes?
 'nullus in orbe sinus Bais praelucet amoenis'
 si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
 festinantis eri: cui si vitiosa libido 85
 fecerit auspiciam, 'cras ferramenta Teanum
 tolletis, fabri!' lectus genialis in aula est:
 nil ait esse prius, melius nil caelibe vita;
 si non est, iurat bene solis esse maritis.
 quo teneam voltus mutantem Protea nodo? 90
 quid pauper? — ride: mutat cenacula, lectos,
 balnea, tonsores, conducto navigio aequae
 nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.
 si curatus inaequali tonsore capillos
 occurri, rides; si forte subucula pexae 95
 trita subest tunicae, vel si toga dissidet inpar.
 rides: quid, mea cum pugnat sententia secum,
 quod petiit spernit, repetit quod nuper omisit,
 aestuat et vitae disconvenit ordine toto,
 diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis? 100
 insanire putas sollemnia me neque rides
 nec medici credis nec curatoris egere
 a praetore dati, rerum tutela mearum
 cum sis et prave sectum stomacheris ob unguem
 de te pendentis, te respicientis amici. 105
 ad summam: sapiens uno minor est Iove, dives,
 liber, honoratus, pulcher, rex denique regum,
 praecipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

II.

Troiani belli scriptorem, Maxime Lolli,
 dum tu declamas Romae, Praeneste relegi:
 qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
 5 planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
 cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
 fabula, qua Paridis propter narratur amorem
 Graecia barbariae lento conlisa duello,
 stultorum regum et populorum continet aestus.
 Antenor censet belli praecidere causam:
 10 quid Paris? ut salvus regnet vivatque beatus,
 cogi posse negat. Nestor componere lites
 inter Peliden festinat et inter Atriden:
 hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
 quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
 15 seditione, dolis, scelere atque libidine et ira
 Iliacos intra muros peccatur et extra.
 rursus, quid virtus et quid sapientia possit,
 utile proposuit nobis exemplar Ulixen,
 qui domitor Troiae multorum providus urbes
 20 et mores hominum inspexit, latumque per aequor,
 dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
 pertulit, adversis rerum inmersabilis undis.
 Sirenum voces et Circae pocula nosti:
 25 quae si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
 sub domina meretrice fuisset turpis et excors,
 vixisset canis imundus vel amica luto sus.
 nos numerus sumus et fruges consumere nati,
 sponsi Penelopae nebulones, Alcinoique
 in cute curanda plus aequo operata iuventus,
 30 cui pulchrum fuit in medios dormire dies et
 ad strepitum citharae cessatum ducere curam.
 ut iugulent hominem, surgunt de nocte latrones:
 ut te ipsum serves, non expergisceris? atqui
 si noles sanus, cures hydropicus; et ni
 35 posces ante diem librum cum lumine, si non
 intendes animum studiis et rebus honestis,
 invidia vel amore vigil torquebere. nam cur.
 quae laedunt oculos, festinas demere: si quid
 est animum, differs curandi tempus in annum?

dimidium facti, qui coepit, habet: sapere aude; 40
 incipe! qui recte vivendi prorogat horam,
 rusticus expectat, dum defluat amnis: at ille
 labitur et labetur in omne volubilis aevum.
 quaeritur argentum puerisque beata creandis
 uxor, et incultae pacantur vomere silvae: 45
 quod satis est cui contingit, nihil amplius optet.
 non domus et fundus, non aeris acervus et auri
 aegroto domini deduxit corpore febres,
 non animo curas: valeat possessor oportet,
 si conportatis rebus bene cogitat uti. 50
 qui cupit aut metuit, iuvat illum sic domus et res,
 ut lippum pictae tabulae, fomenta podagrum,
 auriculas citharae collecta sorde dolentes.
 sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas. 55
 semper avarus eget: certum voto pete finem.
 invidus alterius macrescit rebus opimis:
 invidia Siculi non invenere tyranni
 maius tormentum. qui non moderabitur irae,
 infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens, 60
 dum poenas odio per vim festinat inulto.
 ira furor brevis est: animum rege, qui nisi paret,
 imperat; hunc frenis, hunc tu conpesce catena.
 fingit equum tenera docilem cervice magister
 ire viam, qua monstret eques; venaticus, ex quo 65
 tempore cervinam pellem latravit in aula,
 militat in silvis catulus. nunc adhibe puro
 pectore verba puer, nunc te melioribus offer:
 quo semel est inbuta recens, servabit odorem
 testa diu. quodsi cessas aut strenuus anteis, 70
 nec tardum opperior nec praecedentibus insto.

III.

Iuli Flore, quibus terrarum militet oris
 Claudius Augusti privignus, scire laboro.
 Thracane vos Hebrusque nivali conpede vinctus,
 an freta vicinas inter currentia turres,
 an pingues Asiae campi collesque morantur? 5
 quid studiosa cohors operum struit? hoc quoque curo.

- quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
 bella quis et paces longum diffundit in aevum?
 quid Titius, Romana brevi venturus in ora?
 10 Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
 fastidire lacus et rivos ausus apertos.
 ut valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
 Thebanos aptare modos studet auspice Musa,
 an tragica desaevit et ampullatur in arte?
 15 quid mihi Celsus agit? monitus multumque monendus,
 privatas ut quaerat opes et tangere vitet
 scripta, Palatinus quaecumque recepit Apollo,
 ne, si forte suas repetitum venerit olim
 grex avium plumas, moveat cornicula risum
 20 furtivis nudata coloribus. ipse quid audes?
 quae circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
 ingenium, non incultum est et turpiter hirtum:
 seu linguam cauis acuis seu civica iura
 respondere paras seu condis amabile carmen,
 25 prima ferēs hederæ victricis præmia. quodsi
 frigida curarum fomenta relinquere posses,
 quo te caelestis sapientia duceret, ires.
 hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
 si patriæ volumus, si nobis vivere cari.
 30 debes hoc etiam rescribere, sit tibi curæ,
 quantæ conveniat, Munatius: an male sarta
 gratia nequiquam coit et rescinditur, ac vos
 seu calidus sanguis seu rerum inscitia vexat
 indomita cervice feros? ubicumque locorum
 35 vivitis, indigni fraternum rumpere foedus,
 pascitur in vestrum reditum votiva iuvenca.

IV.

- Albi, nostrorum sermonum candide iudex,
 quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
 scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat,
 an tacitum silvas inter reptare salubres,
 5 curantem quidquid dignum sapiente bonoque est?
 non tu corpus eras sine pectore: di tibi formam,
 di tibi divitias dederunt artemque fruendi.
 quid voveat dulci nutricula maus alumno,

qui sapere et fari possit quae sentiat, et cui
 gratia, fama, valetudo contingat abunde, 10
 et mundus victus non deficiente crumena?
 inter spem curamque, timores inter et iras
 omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
 grata superveniet quae non sperabitur hora.
 me pinguem et nitidum bene curata cute vises, 15
 cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

V.

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis
 nec modica cenare times holus omne patella,
 supremo te sole domi, Torquate, manebo.
 vina bibes iterum Tauro diffusa palustres
 inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum. 5
 si melius quid habes, arcesse, vel imperium fer.
 iamdudum splendet focus et tibi munda supellex.
 mitte leves spes et certamina divitiarum
 et Moschi causam: cras nato Caesare festus
 dat veniam somnumque dies; inpune licebit 10
 aetivam sermone benigno tendere noctem.
 quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
 parcos ob heredis curam nimiumque severus
 adsidet insano: potare et spargere flores
 incipiam patiarque vel inconsultus haberi. 15
 quid non ebrietas dissignat? operta recludit,
 spes iubet esse ratas, ad proelia trudit inertem,
 sollicitis animis onus eximit, addocet artes.
 fecundi calices quem non fecere disertum,
 contracta quem non in paupertate solutum? 20
 haec ego procurare et idoneus imperor et non
 invitus, ne turpe toral, ne sordida mappa
 conruget nares, ne non et cantharus et lanx
 ostendat tibi te, ne fidos inter amicos
 sit qui dicta foras eliminet, ut coeat par 25
 iungaturque pari. Butram tibi Septicumque,
 et nisi cena prior potiorque puella Sabinum
 detinet, adsumam. locus est et pluribus umbris:
 sed nimis arta premunt olidae convivia caprae.

30 tu quotus esse velis rescribe, et rebus omissis
atria servantem postico falle clientem.

VI.

Nil admirari prope res est una, Numici,
solaque, quae possit facere et servare beatum.
hunc solem et stellas et decedentia certis
tempora momentis sunt qui formidine nulla
5 inbuti spectent: quid censes munera terrae,
quid maris extremos Arabas ditantis et Indos,
ludicra quid. plausus et amici dona Quiritis?
quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
qui timet his adversa, fere miratur eodem,
10 quo cupiens, pacto: pavor est utrobique molestus,
inprovisa simul species exterret utrumque.
gaudeat an doleat, cupiat metuatne, quid ad rem,
si, quidquid vidit melius peiusve sua spe,
defixis oculis animoque et corpore torpet?
15 insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui,
ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.
i nunc, argentum et marmor vetus aeraque et artes
suspice, cum gemmis Tyrios mirare colores;
gaude quod spectant oculi te mille loquentem;
20 navus mane forum et vespertinus pete tectum,
ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus et (indignum, quod sit peioribus ortus)
hic tibi sit potius quam tu mirabilis illi.
quidquid sub terra est, in apricum proferet aetas,
25 defodiet condetque nitentia. cum bene notum
porticus Agrippae et via te conspexerit Appi,
ire tamen restat. Numa quo devenit et Ancus.
si latus aut renes morbo temptantur acuto,
quaere fugam morbi. vis recte vivere: quis non?
30 si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
hoc age deliciis. virtutem verba putas et
lucum ligna: cave ne portus occupet alter,
ne Cibyrica, ne Bithyna negotia perdas;
mille talenta rotundentur, totidem altera, porro et
35 tertia succedant, et quae pars quadret acervum.
scilicet uxorem cum dote fidemque et amicos

et genus et formam regina Pecunia donat,
 ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.
 mancipiis locuples eget aeris Cappadocum rex:
 ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus, ut aiunt, 40
 si posset centum scaenae praebere rogatus,
 'qui possum tot?' ait; 'tamen et quaeram, et quot habebo,
 mittam': post paulo scribit sibi milia quinque
 esse domi chlamydum; partem vel tolleret omnes.
 exilis domus est, ubi non et multa supersunt 45
 et dominum fallunt et prosunt furibus. ergo
 si res sola potest facere et servare beatum,
 hoc primus repetas opus, hoc postramus omittas.
 si fortunatum species et gratia praestat,
 mercemur servum, qui dictet nomina, laevum 50
 qui fodicit latus et cogat trans pondera dextram
 porrigere: 'hic multum in Fabia valet, ille Velina;
 cui libet hic fasces dabit, eripietque curule
 cui vult inportunus ebur.' 'frater' 'pater' adde:
 ut cuique est aetas, ita quemque facetus adopta. 55
 si bene qui cenat bene vivit, lucet, eamus
 quo ducit gula; piscemur, venemur, ut olim
 Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos
 differtum transire forum populumque iubebat,
 unus ut e multis populo spectante referret 60
 emptum mulus aprum. crudi tumidique lavemur,
 quid deceat, quid non obliti, Caerite cera
 digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulixei,
 cui potior patria fuit interdicta voluptas.
 si, Mimnermus uti censet, sine amore iocisque 65
 nil est iucundum, vivas in amore iocisque.
 vive, vale. si quid novisti rectius istis,
 candidus inerti; si non, his utere mecum.

VII.

Quintque dies tibi pollicitus me rure futurum
 Sextilem totum mendax desideror. atqui
 si me vivere vis sanum recteque valentem,
 quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti,
 Maecenas, veniam, dum ficus prima calorque 5
 dissignatorem decorat lictoribus atris,

- dum pueris omnis pater et matercula pallet,
 officiosaque sedulitas et opella forensis
 adducit febres et testamenta resignat.
- 10 quodsi bruma nives Albanis inlinet agris,
 ad mare descendet vates tuus et sibi parceret
 contractusque leget: te, dulcis amice, reviset
 cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.
 non quo more piris vesci Calaber iubet hospes,
- 15 tu me fecisti locupletem. 'vescere sodes.'
 'iam satis est.' 'at tu, quantum vis, tolle.' 'benigne.'
 'non inuisa feres pueris munuscula parvis.'
 'tam teneor dono, quam si dimittat onustus.'
 'ut libet: haec porcis hodie comedenda relinques.'
- 20 prodigus et stultus donat, quae spernit et odit:
 haec seges ingratos tulit et feret omnibus annis.
 vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus,
 nec tamen ignorat, quid distent aera lupinis.
 dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
- 25 quodsi me noles usquam discedere, reddes
 forte latus, nigros angusta fronte capillos,
 reddes dulce loqui, reddes ridere decorum et
 inter vina fugam Cinarae maerere protervae.
 forte per angustam tenuis volpecula rimam
- 30 repererat in cumeram frumenti, pastaque rursus
 ire foras pleno tendebat corpore frustra;
 cui mustela procul 'si vis' ait 'effugere istinc,
 macra cavum repetes artum, quem macra subisti.'
 hac ego si compellor imagine, cuncta resigno:
- 35 nec somnum plebis laudo satur altitium, nec
 otia divitiis Arabum liberrima muto.
 saepe verecundum laudasti, rexque paterque
 audisti coram, nec verbo parcius absens:
 inspice, si possum donata reponere laetus.
- 40 haud male Telemachus, proles patientis Ulixei:
 'non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
 prorectus spatii nec multae prodigus herbae:
 Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.'
 parvum parva decent: mihi iam non regia Roma,
 sed vacuum Tibur placet aut inbelle Tarentum.
- 45 strenuus et fortis causisque Philippus agendis
 clarus, ab officiis octavam circiter horam

dum redit atque foro nimium distare Carinas
iam grandis natu queritur, conspexit, ut aiunt,
adrasum quendam vacua tonsoris in umbra 50
cultello proprios purgantem leniter ungues.
'Demetri' (puer hic non laeve iussa Philippi
accipiebat), 'abi, quaere et refer, unde domo, quis,
cuius fortunae, quo sit patre quove patrono.'
it, redit et narrat, Volteium nomine Menam, 55
praeconem, tenui censu, sine crimine, notum
et properare loco et cessare et quaerere et uti,
gaudentem parvisque sodalibus et lare certo
et ludis et post decisa negotia Campo.
'scitari libet ex ipso quodcumque refers: dic 60
ad cenam veniat.' non sane credere Mena,
mirari secum tacitus. quid multa? 'benigne'
respondet. 'neget ille mihi?' 'negat improbus et te
neglegit aut horret.' Volteium mane Philippus
vilia vendentem tunicato scruta popello 65
occupat et salvere iubet prior: ille Philippo
excusare laborem et mercennaria vincla,
quod non mane domum venisset, denique quod non
providisset eum. 'sic ignovisse putato
me tibi, si cenas hodie mecum.' 'ut libet.' 'ergo 70
post nonam venies: nunc i, rem strenuus auge.'
ut ventum ad cenam est, dicenda tacenda locutus
tandem dormitum dimittitur. hic ubi saepe
occultum visus decurrere piscis ad hamum,
mane cliens et iam certus conviva, iubetur 75
rura suburbana indictis comes ire Latinis.
inpositus mannis arvum caelumque Sabinum
non cessat laudare. videt ridetque Philippus,
et sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
dum septem donat sestertia, mutua septem 80
promittit, persuadet uti mercetur agellum.
mercatur. ne te longis ambagibus ultra
quam satis est morer: ex nitido fit rusticus atque
sulcos et vineta crepat mera, praeparat ulmos,
inmoritur studiis et amore senescit habendi. 85
verum ubi oves furto, morbo periire capellae,
spem mentita seges, bos est enectus arando,
offensus damnis media de nocte caballum

- arripit iratusque Philippi tendit ad aedes.
 90 quem simul aspexit scabrum intonsumque Philippus,
 'durus' ait, 'Voltei, nimis adtentusque videris
 esse mihi,' 'pol me miserum, patrone, vocares,
 si velles' inquit 'verum mihi ponere nomen.
 quod te per Genium dextramque deosque Penates
 95 obsecro et obtestor, vitae me redde priori'
 [qui semel aspexit, quantum dimissa petitis
 praestent, mature redeat repetatque relicta.
 metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.]

VIII.

- Celso gaudere et bene rem gerere Albinovano—
 Musa rogata refer, comiti scribaeque Neronis.
 si quaeret quid agam, dic multa et pulchra minantem
 vivere nec recte nec suaviter: haud quia grando
 5 contuderit vites oleamve momorderit aestus,
 nec quia longinquis armentum aegrotet in agris,
 sed quia mente minus validus quam corpore toto
 nil audire velim, nil discere, quod levet aegrum,
 fidis offendar medicis, irascar amicis,
 10 cur me funesto properent arcere veterno,
 quae nocuere sequar, fugiam quae profere credam,
 Romae Tibur amem ventosus, Tibure Romam.
 post haec, ut valeat, quo pacto rem gerat et se,
 ut placeat iuveni, percontare, utque cohorti.
 15 si dicet 'recte,' primum gaudere, subinde
 praeceptum auriculis hoc instillare memento:
 'ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.'

IX.

- Septimius, Claudii, nimirum intellegit unus,
 quanti me facias. nam cum rogat et prece cogit,
 scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,
 dignum mente domoque legentis honesta Neronis,
 5 munere cum fungi propioris censet amici:
 quid possim videt ac novit me valdius ipso.
 multa quidem dixi, cur excusatus abirem;
 sed timui, mea ne finxisse minora putarer,

dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
 sic ego, maioris fugiens obprobria culpae, 10
 frontis ad urbanae descendi praemia. quodsi
 depositum laudas ob amici iussa pudorem,
 scribe tui gregis hunc et fortem crede bonumque.

X.

Urbis amatorem Fuscum salvere iubemus
 ruris amatores, hac in re scilicet una
 multum dissimiles: at cetera paene gemelli
 fraternis animis, quidquid negat alter, et alter, 5
 adnumus pariter. vetuli notique columbi,
 tu nidum servas, ego laudo ruris amoeni
 rivos et musco circumlita saxa nemusque.
 quid quaeris? vivo et regno, simul ista reliqui,
 quae vos ad caelum fertis rumore secundo,
 utque sacerdotis fugitivus liba recuso, 10
 pane egeo iam mellitis potiore placentis.
 vivere naturae si convenienter oportet,
 ponendaeque domo quaerenda est area primum,
 novistine locum potiolem rure beato?
 est ubi plus tepeant hiemes, ubi gratior aura 15
 leniat et rabiem Canis et momenta Leonis,
 cum semel accepit Solem furibundus acutum?
 est ubi divellat somnos minus invida cura?
 deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
 purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum, 20
 quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
 nempe inter varias nutritur silva columnas,
 laudaturque domus, longos quae prospicit agrós.
 naturam expelles furca, tamen usque recurret
 et mala perrumpet furtim fastidia victrix. 25
 non, qui Sidonio contendere callidus ostro
 nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
 certius accipiet damnum propiusve medullis,
 quam qui non poterit vero distinguere falsum.
 quem res plus nimio delectavere secundae, 30
 mutatae quatient. si quid mirabere, pones
 invitus. fuge magna: licet sub paupere tecto
 reges et regum vita praecurrere amicos.

35 cervus equum pugna melior communibus herbis
 pellebat, donec minor in certamine longo
 inploravit opes hominis frenumque recepit:
 sed postquam victor violens discessit ab hoste,
 non equitem dorso, non frenum depulit ore.
 sic, qui pauperiem veritus potiore metallis
 40 libertate caret, dominum vehet inprobus atque
 serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.
 cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
 si pede maior erit, subvertet, si minor, uret.
 laetus sorte tua vives sapienter, Aristi,
 45 nec me dimittes incastigatum, ubi plura
 cogere, quam satis est, ac non cessare videbor.
 imperat aut servit collecta pecunia cuique,
 tortum digna sequi potius quam ducere funem.
 haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
 50 excepto, quod non simul esses, cetera laetus.

XI.

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos,
 quid concinna Samos, quid Croesi regia Sardis,
 Zmyrna quid et Colophon? maiora minorane fama?
 cunctane prae Campo et Tiberino flumine sordent,
 5 an venit in votum Attalicis ex urbibus una,
 an Lebedum laudas odio maris atque viarum?
 scis, Lebedus quid sit; Gabiis desertior atque
 Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem,
 oblitusque meorum, obliviscendus et illis,
 10 Neptunum procul e terra spectare furentem.
 sed neque qui Capua Romam petit, imbre lutoque
 aspersus volet in caupona vivere; nec qui
 frigus collegit, furnos et balnea laudat
 ut fortunatam plene praestantia vitam;
 15 nec si te validus iactaverit Auster in alto,
 idcirco navem trans Aegaeum mare vendas.
 incolumi Rhodos et Mytilene pulchra facit, quod
 paenula solstitio, campestre nivalibus auris,
 per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
 20 dum licet ac voltum servat Fortuna benignum,
 Romae laudetur Samos et Chios et Rhodos absens.

tu, quamcumque deus tibi fortunaverit horam,
 grata sume manu neu dulcia differ in annum,
 ut, quocumque loco fueris, vixisse libenter
 te dicas: nam si ratio et prudentia curas, 25
 non locus effusi late maris arbiter aufert,
 caelum, non animum mutant, qui trans mare currunt.
 strenua nos exercet inertia: navibus atque
 quadrigis petimus bene vivere. quod petis, hic est,
 est Ulubris, animus si te non deficit aequus. 30

XII.

Fructibus Agrippae Siculis, quos colligis, Icci,
 si recte frueris, non est ut copia maior
 ab Iove donari possit tibi. tolle querellas:
 pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
 si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil 5
 divitiae poterunt regales addere maius.
 si forte in medio positorum abstemius herbis
 vivis et urtica, sic vives protinus, ut te
 confestim liquidus Fortunae rivus inauret,
 vel quia naturam mutare pecunia nescit, 10
 vel quia cuncta putas una virtute minima.
 miramur, si Democriti pecus edit agellos
 cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox;
 cum tu inter scabiem tantam et contagia lucri
 nil parvum sapias et adhuc sublimia cures: 15
 quae mare conpescant causae, quid temperet annum,
 stellae sponte sua iussaene vagentur et errent,
 quid premat obscurum lunae, quid proferat orbem,
 quid velit et possit rerum concordia discors,
 Æmpedocles an Stertinium deliret acumen? 20
 verum seu pisces seu porrum et caepe trucidas,
 utere Pompeio Grospho et, si quid petet, ultro
 defer: nil Grosphus nisi verum orabit et aequum.
 vilis amicorum est annona, bonis ubi quid dest.
 ne tamen ignores, quo sit Romana loco res: 25
 Cantaber Agrippae, Claudii virtute Neronis
 Armenius cecidit; ius imperiumque Phrahatēs
 Caesaris accepit genibus minor; aurea fruges
 Italiae pleno defudit Copia cornu.

XIII.

Ut proficiscentem docui te saepe diuque,
 Augusto reddes signata volumina, Vinni,
 si validus, si laetus erit, si denique poscet;
 ne studio nostri pecces odiumque libellis
 5 sedulus inportes opera vehemente minister.
 si te forte meae gravis uret sarcina chartae,
 abicito potius quam, quo perferre iuberis,
 clitellas ferus inpingas Asinaeque patrum
 cognomen veritas in risum et fabula fias.
 10 viribus uteris per clivos, flumina, lamas
 victor propositi: simul ac perveneris illuc,
 sic positum servabis onus, ne forte sub ala
 fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum,
 ut vinosa glomus furtivae Pyrrhia lanae,
 15 ut cum pilleolo soleas conviva tribulis.
 ne volgo narres te sudavisse ferendo
 carmina, quae possint oculos auresque morari
 Caesaris; oratus multa prece, nitere porro.
 vade, vale: cave ne titubes mandataque frangas.

XIV.

Vilice silvarum et mihi me reddentis agelli,
 quem tu fastidis habitatum quinque focus et
 quinque bonos solitum Variam dimittere patres,
 certemus, spinas animone ego fortius an tu
 5 evellas agro, et melior sit Horatius an res.
 me quamvis Lamiae pietas et cura moratur,
 fratrem maerentis, raptō de fratre dolentis
 insolabiliter, tamen istuc mens animusque
 fert et amat spatiis obstantia rumpere claustra.
 10 rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
 cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
 stultus uterque locum inmeritum causatur inique:
 in culpa est animus, qui se non effugit unquam.
 tu mediastinus tacita prece rura petebas,
 15 nunc urbem et ludos et balnea vilicus optas:
 me constare mihi scis et discedere tristem,
 quandocumque trahunt invisā negotia Romam.

non eadem miramur; eo disconvenit inter
 meque et te: nam quae deserta et inhospita tesqua
 credis, amoena vocat mecum qui sentit, et odit 20
 quae tu pulchra putas. fornix tibi et uncta popina
 incutiunt urbis desiderium, video, et quod
 angulus iste feret piper et tus ocius uva,
 nec vicina subest vinum praebere taberna
 quae possit tibi, nec meretrix tibicina, cuius 25
 ad strepitum salias terrae gravis: et tamen urges
 iam pridem non tacta ligonibus arva bovemque
 disiunctum curas et strictis frondibus explēs;
 addit opus pigro rivus, si decidit imber,
 multa mole docendus aprico parcere prato. 30
 nunc age, quid nostrum concentum dividat, audi.
 quem tenues decuere togae nitidique capilli,
 quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci,
 quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
 cena brevis iuvat et prope rivum somnus in herba; 35
 nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
 non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
 limat, non odio obscuro morsuque venenat;
 rident vicini glaebas et saxa moventem.
 cum servis urbana diaria rodere mavis; 40
 horum tu in numerum voto ruis: invidet usum
 lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
 optat ephippia bos piger, optat arare caballus:
 quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artem.

XV.

Quae sit hiemps Veliae, quod caelum, Vala, Salerni,
 quorum hominum regio et qualis via (nam mihi Baias
 Musa supervacuas Antonius, et tamen illis
 me facit invisum, gelida cum perluor unda
 per medium frigus. sane murteta relinqui 5
 dictaque cessantem nervis elidere morbum
 sulpura contemni vicus gemit, invidus aegris,
 qui caput et stomachum subponere fontibus audent
 Clusinis Gabiosque petunt et frigida rura.
 mutandus locus est et deversoria nota 10
 praeteragendus equus. 'quo tendis? non mihi Cumas

est iter aut Baias' laeva stomachosus habena
 dicet eques; sed equi frenato est auris in ore);
 maior utrum populum frumenti copia pascat,
 15 collectosne bibant imbres puteosne perennes
 iugis aquae (nam vina nihil moror illius orae.
 rure meo possum quidvis perferre patique:
 ad mare cum veni, generosum et lene requiro,
 quod curas abigat, quod cum spe divite manet
 20 in venas animumque meum, quod verba ministret,
 quod me Lucanae iuvenem commendet amicae);
 tractus uter plures lepores, uter educet apros,
 ultra magis pisces et echinos aequora celent,
 pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti,
 25 scribere te nobis, tibi nos adcredere par est.
 Maenius, ut rebus maternis atque paternis
 fortiter absumptis urbanus coepit haberi,
 scurra vagus, non qui certum praesepe teneret,
 inpransus non qui civem dinosceret hoste,
 30 quaelibet in quemvis obprobria fingere saevus,
 pernicies et tempestas barathrumque macelli,
 quidquid quaesierat, ventri donabat avaro.
 hic ubi nequitiae fautoribus et timidis nil
 aut paulum abstulerat, patinas cenabat omasi,
 35 vilis et agninae, tribus ursis quod satis esset,
 scilicet ut ventres lamna candente nepotum
 diceret urendos corrector Bestius. idem,
 quidquid erat nactus praedae maioris, ubi omne
 verterat in fumum et cinerem, 'non hercule miror'
 40 aiebat, 'si qui comedunt bona, cum sit obeso
 nil melius turdo, nil volva pulchrius ampla'.
 nimirum hic ego sum. nam tuta et parvula laudo,
 cum res deficiunt, satis inter vilia fortis:
 verum ubi quid melius contingit et unctius, idem
 45 vos sapere et solos aio bene vivere, quorum
 conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

XVI.

Ne perconteris, fundus meus, optime Quinti,
 arvo pascat erum an bacis opulentet olivae,
 pomisne et pratis an amicta vitibus ulmo,

scribetur tibi forma loquaciter et situs agri.
 continui montes si dissocientur opaca 5
 valle, sed ut veniens dextrum latus aspiciat Sol,
 laevum discedens curru fugiente vaporet,
 temperiem laudes. quid, si rubicunda benigni
 corna vepres et pruna ferant? si quercus et ilex
 multa fruge pecus, multa dominum iuuet umbra? 10
 dicas adductum propius frondere Tarentum.
 fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
 frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
 infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo. 15
 hae latebrae dulces, etiam, si credis, amoenae,
 incolumem tibi me praestant Septembribus horis.
 tu recte vivis, si curas esse quod audis.
 iactamus iam pridem omnis te Roma beatum:
 sed vereor, ne cui de te plus quam tibi credas,
 neve putes alium sapiente bonoque beatum, 20
 neu, si te populus sanum recteque valentem
 dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
 dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
 stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
 si quis bella tibi terra pugnata marique 25
 dicat et his verbis vacuas permulceat aures:
 'tene magis salvum populus velit, an populum tu,
 servet in ambiguo, qui consulit et tibi et urbi,
 Iuppiter,' Augusti laudes adgnosceret possis:
 cum pateris sapiens emendatusque vocari, 30
 respondesne tuo, dic sodes, nomine? 'nempe
 vir bonus et prudens dici delector ego ac tu'.
 qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet, ut si
 detulerit fasces indigno, detrahet idem.
 'pone, meum est' inquit: pono tristisque recedo. 35
 idem si clamet furem, neget esse pudicum,
 contendat laqueo collum pressisse paternum,
 mordear obprobriis falsis mutemque colores?
 falsus honor iuvat et mendax infamia terret
 quem nisi mendosum et medicandum? vir bonus est quis? 40
 'qui consulta patrum, qui leges iuraque servat,
 quo multae magnaecque secantur iudice lites,
 quo res sponsore et quo causae teste tenentur'.
 sed videt hunc omnis domus et vicinia tota

- 45 introrsum turpem, speciosum pelle decora.
 'nec furtum feci nec fugi' si mihi dicat
 servus: 'habes pretium, loris non ureris' aio.
 'non hominem occidi'. 'non pasces in cruce corvos'.
 'sum bonus et frugi'. renuit negitatque Sabellus.
- 50 cautus enim metuit foveam lupus accipiterque
 suspectos laqueos et opertum miluus hamum.
 oderunt peccare boni virtutis amore.
 tu nihil admittes in te formidine poenae:
 sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.
- 55 nam de mille fabae modiis cum subripis unum,
 damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.
 vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
 quandocumque deos vel porco vel bove placat,
 'Iane pater' clare, clare cum dixit 'Apollo',
- 60 labra movet metuens audiri: 'pulchra Laverna,
 da mihi fallere, da iusto sanctoque videri,
 noctem peccatis et fraudibus obice nubem'.
 qui melior servo, qui liberior sit avarus,
 in triviis fixum cum se demittit ob assem,
- 65 non video: nam qui cupiet, metuet quoque; porro
 qui metuens vivet, liber mihi non erit umquam.
 perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
 semper in agenda festinat et obruitur re.
 vendere cum possis captivum, occidere noli;
- 70 serviet utiliter: sine pascat durus aretque,
 naviget ac mediis hiemet mercator in undis,
 annonae prosit, portet frumenta penusque.
 vir bonus et sapiens audebit dicere: 'Pentheu.
 rector Thebarum, quid me perferre patique
 indignum coges?' 'adimam bona'. 'nempe pecus, rem,
 lectos, argentum: tollas licet'. 'in manicis et
 conpedibus saevo te sub custode tenebo'.
 'ipse deus, simul atque volam, me solvet'. opinor,
 hoc sentit 'moriari'. mors ultima linea rerum est.

XVII.

Quamvis, Scaeva, satis per te tibi consulis et scis,
 quo tandem pacto deceat maioribus uti,
 discite, docendus adhuc quae censet amicus, ut si

caecus iter monstrare velit; tamen aspice, si quid
 et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur. 5
 si te grata quies et primam somnus in horam
 delectat, si te pulvis strepitusque rotarum,
 si laedit caupona, Ferentinum ire iubebo:
 nam neque divitibus contingunt gaudia solis,
 nec vixit male, qui natus moriensque fefellit. 10
 si prodesse tuis pauloque benignius ipsum
 te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
 'si pranderet holus patienter, regibus uti
 nollet Aristippus'. 'si sciret regibus uti,
 fastidiret holus, qui me notat'. utrius horum 15
 verba probes et facta doce, vel iunior audi,
 cur sit Aristippi potior sententia. namque
 mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt:
 'scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc et
 splendidius multo est. equus ut me portet, alat rex, 20
 officium facio: tu poscis vilia rerum,
 dante minor, quamvis fers te nullius egentem'.
 omnis Aristippum decuit color et status et res,
 temptantem maiora, fere praesentibus aequum:
 contra, quem duplici panno patientia velat, 25
 mirabor, vitae via si conversa decebit.
 alter purpureum non expectabit amictum;
 quidlibet indutus celeberrima per loca vadet
 personamque feret non inconcinnus utramque:
 alter Mileti textam cane peius et angue 30
 vitabit chlamydem; morietur frigore, si non
 rettuleris pannum. refer et sine vivat ineptus.
 res gerere et captos ostendere civibus hostes
 attingit solium lovis et caelestia temptat:
 principibus placuisse viris non ultima laus est. 35
 non cuivis homini contingit adire Corinthum.
 sedit qui timuit, ne non succederet: esto.
 quid? qui pervenit, fecitne viriliter? atqui
 hic est aut nusquam, quod quaerimus. hic onus horret,
 ut parvis animis et parvo corpore maius, 40
 hic subit et perfert. aut virtus nomen inane est,
 aut decus et pretium recte petit experiens vir.
 coram rege suo de paupertate tacentes
 plus poscente ferent; distat, sumasne pudenter

- 45 an rapias: atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
 'indotata mihi soror est, paupercula mater,
 et fundus nec vendibilis nec pascere firmus'
 qui dicit, clamat 'victum date!' succinit alter
 'et mihi!' dividuo findetur munere quadra.
- 50 sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
 plus dapis et rixae multo minus invidiaeque.
 Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum
 qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres,
 aut cistam effractam et subducta viatica plorat,
- 55 nota refert meretricis acumina, saepe catellam,
 saepe periscelidem raptam sibi flentis, uti mox
 nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
 nec semel inrisus triviis adtollere curat
 fracto crure planum, licet illi plurima manet
- 60 lacrima, per sanctum iuratus dicat Osirim:
 'credite, non ludo; crudeles, tollite claudum!'
 'quaere peregrinum!' vicinia rauca reclamat.

XVIII.

- Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
 scurrantis speciem praebere, professus amicum.
 ut matrona meretrici dispar erit atque
 discolor, infido scurrae distabit amicus.
- 5 est huic diversum vitio vitium prope maius,
 asperitas agrestis et inconcinna gravisque,
 quae se commendat tonsa cute, dentibus atris,
 dum volt libertas dici mera veraque virtus.
 virtus est medium vitiorum et utrimque reductum.
- 10 alter in obsequium plus aequo pronus et imi
 derisor lecti sic nutum divitis horret,
 sic iterat voces et verba cadentia tollit,
 ut puerum saevo credas dictata magistro
 reddere vel partes mimum tractare secundas:
- 15 alter rixatur de lana saepe caprina,
 propugnat nugis armatus: 'scilicet ut non
 sit mihi prima fides et, vere quod placet, ut non
 acriter elatrem, pretium aetas altera sordet.'
 ambigitur quid enim? Castor sciat an Docilis plus;
- 20 Brundisium Minuci melius via ducat an Appi.

quem damnosa venus, quem praeceps alea nudat,
 gloria quem supra vires et vestit et unguis,
 quem tenet argenti sitis inportuna famesque,
 quem paupertatis pudor et fuga: dives amicus,
 saepe decem vitiis instructor, odit et horret, 25
 aut, si non odit, regit ac veluti pia mater
 plus quam se sapere et virtutibus esse priorem
 volt et ait prope vera: 'meae (contendere noli)
 stultitiam patiuntur opes; tibi parvula res est:
 arta decet sanum comitem toga; desine mecum 30
 certare.' Eutrapelus, cuicumque nocere volebat,
 vestimenta dabat pretiosa: beatus enim iam
 cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes,
 dormiet in lucem, scorto postponet honestum
 officium, nummos alienos pascet; ad imum 35
 Thraex erit aut holitoris aget mercede caballum.
 arcanum neque tu scrutaberis illius umquam,
 commissumque teges et vino tortus et ira;
 nec tua laudabis studia aut aliena reprehendes,
 nec, cum venari volet ille, poemata panges. 40
 gratia sic fratrum geminorum Amphionis atque
 Zethi dissiluit, donec suspecta severo
 conticuit lyra. fraternis cessisse putatur
 moribus Amphion: tu cede potentis amici
 lenibus imperiis, quotiensque educet in agros 45
 Aetolis onerata plagis iumenta canesque,
 surge et inhumanae senium depone Camenae,
 cenes ut pariter pulmenta laboribus empta:
 Romanis sollemne viris opus, utile famae
 vitaeque et membris, praesertim cum valeas et 50
 vel cursu superare canem vel viribus aprum
 possis. adde, virilia quod speciosius arma
 non est qui tractet: scis quo clamore coronae
 proelia sustineas campestria; denique saevam
 militiam puer et Cantabrica bella tulisti 55
 sub duce, qui templis Parthorum signa refigit
 nunc et, si quid abest, Italis adiudicat armis.
 ac ne te retrahas et inexcusabilis absis,
 quamvis nil extra numerum fecisse modumque
 curas, interdum nugaris rure paterno: 60
 partitur lintres exercitus, Actia pugna

te duce per pueros hostili more refertur,
 adversarius est frater, lacus Hadria, donec
 alterutrum velox Victoria fronde coronet.
 65 consentire suis studiis qui crediderit te,
 fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
 protinus ut moneam, si quid monitoris eges tu:
 quid de quoque viro et cui dicas, saepe videto.
 70 percontatorem fugito: nam garrulus idem est,
 nec retinent patulae commissa fideliter aures,
 et semel emissum volat inrevocabile verbum.
 non ancilla tuum iecur ulceret ulla puerve
 intra marmoreum venerandi limen amici,
 ne dominus pueri pulchri caraeve puellae
 75 munere te parvo beet aut incommodus angat.
 qualem commendes, etiam atque etiam aspice, ne mox
 incutiant aliena tibi peccata pudorem.
 fallimur et quondam non dignum tradimus: ergo
 quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri,
 80 ut penitus notum, si temptent crimina, serves
 tuterisque tuo fidentem praesidio: qui
 dente Theonino cum circumroditur, ecquid
 ad te post paulo ventura pericula sentis?
 nam tua res agitur, paries cum proximus ardet,
 85 et neglecta solent incendia sumere vires.
 dulcis inexpertis cultura potentis amici:
 expertus metuit. tu, dum tua navis in alto est,
 hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
 oderunt hilarem tristes tristemque iocosi,
 90 sedatum celeres, agilem navumque remissi;
 potores bibuli media de nocte Falerni
 oderunt porrecta negantem pocula, quamvis
 nocturnos iures te formidare tepores.
 deme supercilio nubem: plerumque modestus
 95 occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
 inter cuncta leges et percontabere doctos,
 qua ratione queas traducere leniter aevum:
 num te semper inops agitet vexetque cupido,
 num pavor et rerum mediocriter utilium spes,
 100 virtutem doctrina paret naturane donet,
 quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum,
 quid pure tranquillet, honos an dulce lucellum

an secretum iter et fallentis semita vitae.
 me quotiens reficit gelidus Digentia rivus,
 quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus, 105
 quid sentire putas, quid credis, amice, precari?
 sit mihi, quod nunc est, etiam minus, et mihi vivam
 quod superest aevi, si quid superesse volunt di;
 sit bona librorum et provisae frugis in annum
 copia, neū fluitem dubiae spe pendulus horae. 110
 sed satis est orare Iovem quae donat et aufert:
 det vitam, det opes; aequum mi animum ipse parabo.

XIX.

Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino,
 nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
 quae scribuntur aquae potoribus. ut male sanos
 adscripsit Liber Satyris Faunisque poetas,
 vina fere dulces oluerunt mane Camenae. 5
 laudibus arguitur vini vinosus Homerus;
 Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma
 prosiluit dicenda. 'forum putealque Libonis
 mandabo siccis, adimam cantare severis.'
 hoc simul edixi, non cessavere poetae 10
 nocturno certare mero, putere diurno.
 quid? si quis voltu torvo ferus et pede nudo
 exiguaeque togae simulet textore Catonem,
 virtutemne repraesentet moresque Catonis?
 rupit Iarbuthan Timagenis aemula lingua, 15
 dum studet urbanus tenditque disertus haberi.
 decipit exemplar vitiis imitabile: quodsi
 pallerem casu, biberent exsanguie cuminum.
 o imitatores, servum pecus, ut mihi saepe
 bilem, saepe iocum vestri movere tumultus! 20
 libera per vacuum posui vestigia princeps,
 non aliena meo pressi pede. qui sibi fidet,
 dux reget examen. Parios ego primus iambos
 ostendi Latio, numeros animosque secutus
 Archilochi, non res et agentia verba Lycamben. 25
 ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,
 quod timui mutare modos et carminis artem:
 temperat Archilochi Musam pede mascula Sappho,

- 30 temperat Alcaeus: sed rebus et ordine dispar
 nec socerum quaerit, quem versibus oblinat atris,
 nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
 hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
 volgavi fidicen; iuvat inmemorata ferentem
 ingenuis oculisque legi manibusque teneri.
 35 scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
 laudet ametque domi, premat extra limen iniquus:
 non ego ventosae plebis suffragia venor
 inpensis cenarum et tritae munere vestis;
 non ego, nobilium scriptorum auditor et ultor,
 40 grammaticas ambire tribus et pulpita dignor.
 hinc illae lacrimae. 'spissis indigna theatris
 scripta pudet recitare et nugis addere pondus'
 si dixi, 'rides' ait, 'et Iovis auribus ista
 servas: fidis enim manare poetica mella
 45 te solum, tibi pulcher.' ad haec ego naribus uti
 formido et, luctantis acuto ne secer ungui,
 'displicet iste locus' clamo et diludia posco.
 ludus enim genuit trepidum certamen et iram,
 ira truces inimicitias et funebre bellum.

XX.

- Vertumnum Ianumque, liber, spectare videris,
 scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
 odisti claves et grata sigilla pudico,
 paucis ostendi gemis et communia laudas,
 5 non ita nutritus. fuge quo descendere gestis:
 non erit emisso reditus tibi. 'quid miser egi?
 quid volui?' dices, ubi quid te laeserit; et scis
 in breve te cogi, cum plenus languet amator.
 quodsi non odio peccantis desipit augur,
 10 carus eris Romae, donec te deserat aetas:
 contrectatus ubi manibus sordescere volgi
 coeperis, aut tineas pasces taciturnus inertes
 aut fugies Uticam aut vinctus mitteris Ilerdam.
 ridebit monitor non exauditus, ut ille,
 15 qui male parentem in rupes protrusit asellum
 iratus: quis enim invitum servare laboret?
 hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem

occupet extremis in vicis balba senectus.
cum tibi sol tepidus plures admoverit aures,
me libertino natum patre et in tenui re 20
maiores pennas nido extendisse loqueris,
ut quantum generi demas, virtutibus addas;
me primis urbis belli placuisse domique,
corporis exigui, praecanum, solibus aptum,
irasci celerem, tamen ut placabilis essem. 25
forte meum si quis te percontabitur aevum,
me quater undenos sciat inplevisse Decembres,
collegam Lepidum quo dixit Lollius anno.

EPISTULARUM

LIBER SECUNDUS.

I.

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
res Italas armis tūteris, moribus ornes,
legibus emendes, in publica commoda peccem,
si longo sermone morer tua tempora, Caesar.
5 Romulus et Liber pater et cum Castore Pollux,
post ingentia facta deorum in templa recepti,
dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
conponunt, agros adsignant, oppida condunt,
ploravere suis non respondere favorem
10 speratum meritis. diram qui contudit hydram
notaque fatali portenta labore subegit,
conperit invidiam supremo fine domari.
urit enim fulgore suo, qui praegravat artes
infra se positas: extinctus amabitur idem.
15 praesenti tibi maturos largimur honores
iurandasque tuum per numen ponimus aras,
nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
sed tuus hic populus, sapiens et iustus in uno,
te nostris ducibus, te Graeis anteferendo,
20 cetera nequaquam simili ratione modoque
aestimat et, nisi quae terris semota suisque
temporibus defuncta videt, fastidit et odit,
sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
25 vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis,
pontificum libros, annosa volumina vatum

dictitet Albano Musas in monte locutas.
 si, quia Graecorum sunt antiquissima quaeque
 scripta vel optima, Romani pensantur eadem
 scriptores trutina, non est quod multa loquamur: 30
 nil intra est olea, nil extra est in nuce duri;
 venimus ad summum fortunae, pingimus atque
 psallimus et luctamur Achivis doctius unctis.
 si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
 scire velim, chartis pretium quotus adroget annus. 35
 scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
 perfectos veteresque referri debet, an inter
 viles atque novos? excludat iurgia finis.
 'est vetus atque probus, centum qui perficit annos.'
 quid, qui deperiit minor uno mense vel anno? 40
 inter quos referendus erit? veteresne poetas,
 an quos et praesens et postera respuat aetas?
 'iste quidem veteres inter ponetur honeste,
 qui vel mense brevi vel toto est iunior anno.'
 utor permissio, caudaeque pilos ut equinae 45
 paulatim vello et demo unum, demo etiam unum,
 dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
 qui redit in fastos et virtutem aestimat annis
 miraturque nihil, nisi quod Libitina sacravit.
 Ennius, et sapiens et fortis et alter Homerus, 50
 ut critici dicunt, leviter curare videtur,
 quo promissa cadant et somnia Pythagorea.
 Naevius in manibus non est et mentibus haeret
 paene recens? adeo sanctum est vetus omne poema.
 ambigitur quotiens, uter utro sit prior, aufert 55
 Pacuvius docti famam senis, Accius alti,
 dicitur Afrani toga convenisse Menandro,
 Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
 vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.
 hos ediscit et hos arto stipata theatro 60
 spectat Roma potens: habet hos numeratque poetas
 ad nostrum tempus Livi scriptoris ab aevo.
 interdum volgus rectum videt: est ubi peccat.
 si veteres ita miratur laudatque poetas,
 ut nihil anteferat, nihil illis conparet, errat: 65
 si quaedam nimis antique, si pleraque dure
 dicere credit eos, ignave multa fatetur,

- et sapit et mecum facit et Iove iudicat aequo.
 non equidem insector delendave carmina Livi
 70 esse reor, memini quae plagosum mihi parvo
 Orbilium dictare: sed emendata videri
 pulchraque et exactis minimum distantia miror.
 inter quae verbum emicuit si forte decorum,
 si versus paulo concinnior unus et alter,
 75 iniuste totum ducit venditque poema.
 indignor quicquam reprehendi, non quia crasse
 compositum inlepideve putetur, sed quia nuper,
 nec veniam antiquis, sed honorem et praemia posci.
 recte necne crocum floresque perambulet Attae
 80 fabula si dubitem, clament periisse pudorem
 cuncti paene patres, ea cum reprehendere coner,
 quae gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit:
 vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt,
 vel quia turpe putant parere minoribus et, quae
 85 inberbes didicere, senes perdenda fateri.
 iam Saliare Numae carmen qui laudat, et illud,
 quod mecum ignorat, solus volt scire videri,
 ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
 nostra sed inpugnat, nos nostraque lividus odit.
 90 quodsi tam Graecis novitas invisa fuisset
 quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet,
 quod legeret tereretque viritim publicus usus?
 ut primum positis nugari Graecia bellis
 coepit et in vitium fortuna labier aequa,
 95 nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum,
 marmoris aut eboris fabros aut aeris amavit,
 suspendit picta voltum mentemque tabella,
 nunc tibicinibus, nunc est gavisa tragoedis:
 sub nutrice puella velut si luderet infans,
 100 quod cupide petiit, mature plena reliquit.
 quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?
 hoc paces habuere bonae ventique secundi.
 Romae dulce diu fuit et sollemne reclusa
 mane domo vigilare, clienti promere iura,
 105 cautos nominibus rectis expendere nummos,
 maiores audire, minori dicere, per quae
 crescere res posset, minui damnosa libido.
 mutavit mentem populus levis et calet uno

scribendi studio: pueri patresque severi
 fronde comas vincti cenant et carmina dictant. 110
 ipse ego, qui nullos me adfirmo scribere versus,
 invenior Parthis mendacior, et prius orto
 sole vigil calamum et chartas et scrinia posco.
 navem agere ignarus navis timet; abrotonum aegro
 non audet nisi qui didicit dare; quod medicorum est, 115
 promittunt medici; tractant fabrilia fabri:
 scribimus indocti doctique poemata passim.
 hic error tamen et levis haec insania quantas
 virtutes habeat, sic collige: vatis avarus
 non temere est animus; versus amat, hoc studet unum; 120
 detrimenta, fugas servorum, incendia ridet;
 non fraudem socio puerove incogitat ullam
 pupillo; vivit siliquis et pane secundo,
 militiae quamquam piger et malus, utilis urbi,
 si das hoc, parvis quoque rebus magna iuari. 125
 os tenerum pueri balbumque poeta figurat,
 torquet ab obscenis iam nunc sermonibus aurem,
 mox etiam pectus praeceptis format amicis,
 asperitatis et invidiae corrector et irae,
 recte facta refert, orientia tempora notis 130
 instruit exemplis, inopem solatur et aegrum.
 castis cum pueris ignara puella mariti
 disceret unde preces, vatem nisi Musa dedisset?
 poscit opem chorus et praesentia numina sentit,
 caelestes inplorat aquas docta prece blandus, 135
 avertit morbos, metuenda pericula pellit,
 inpetrat et pacem et locupletem frugibus annum:
 carmine di superi placantur, carmine Manes.
 agricolae prisci, fortes parvoque beati,
 condita post frumenta levantes tempore festo 140
 corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem,
 cum sociis operum, pueris et coniuge fida,
 Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
 floribus et vino Genium memorem brevis aevi.
 Fescennina per hunc inventa licentia morem 145
 versibus alternis obprobria rustica fudit,
 libertasque recurrentes accepta per annos
 lusit amabiliter, donec iam saevus apertam
 in rabiem coepit verti iocus et per honestas

- 150 ire domos inpune minax. doluere cruento
dente lacessiti: fuit intactis quoque cura
condicione super communi: quin etiam lex
poenaeque lata, malo quae nollet carmine quemquam
describi. vertere modum, formidine fustis
- 155 ad bene dicendum delectandumque redacti.
Graecia capta ferum victorem cepit et artes
intulit agresti Latio: sic horridus ille
defluxit numerus Saturnius, et grave virus
munditiae pepulere; sed in longum tamen aevum.
- 160 manserunt hodieque manent vestigia ruris.
serus enim Graecis admovit acumina chartis.
et post Punica bella quietus quaerere coepit,
quid Sophocles et Thespis et Aeschylus utile ferrent.
temptavit quoque, rem si digne verterè posset,
- 165 et placuit sibi, natura sublimis et acer:
nam spirat tragicum satis et feliciter audet,
sed turpem putat inscite metuitque lituram.
creditur, ex medio quia res arcessit, habere
sudoris minimum, sed habet comoedia tanto
- 170 plus oneris, quanto veniae minus. aspice, Plautus
quo pacto partes tutetur amantis ephebi,
ut patris adtenti, Ienonis ut insidiosus,
quantus sit Dossennus edacibus in parasitis,
quam non adstricto percurrat pulpita socco:
- 175 gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc
securus, cadat an recto stet fabula talo.
quem tulit ad scaenam ventoso gloria curru,
exanimat lentus spectator, sedulus inflat:
sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum.
- 180 subruit aut reficit. valeat res ludicra, si me
palma negata macrum, donata reducit opimum.
saepe etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
quod numero plures, virtute et honore minores,
indocti stolidique et depugnare parati,
- 185 si discordet eques, media inter carmina poscunt
aut ursum aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
verum equitis quoque iam migravit ab aure voluptas
omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
quattuor aut plures aulaea premuntur in horas,
- 190 dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae;

mox trahitur manibus regum fortuna retortis,
 esseda festinant, pilenta, petorrita, naves,
 captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
 si foret in terris, rideret Democritus, seu
 diversum confusa genus panthera camelo 195
 sive elephas albus volgi converteret ora;
 spectaret populum ludis adtentius ipsis,
 ut sibi praebentem mimo spectacula plura;
 scriptores autem narrare putaret asello
 fabellam surdo. nam quae pervincere voces 200
 evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
 Garganum mugire putes nemus aut mare Tuscum,
 tanto cum strepitu ludi spectantur et artes
 divitiaeque peregrinae: quibus oblitus actor
 cum stetit in scaena, concurrit dextera laevae. 205
 'dixit adhuc aliquid?' 'nil sane'. 'quid placet ergo?'
 'lana Tarentino violas imitata veneno.'
 ac ne forte putes me, quae facere ipse recusem,
 cum recte tractent alii, laudare maligne:
 ille per extentum funem mihi posse videtur 210
 ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
 inritat, mulcet, falsis terroribus inplet,
 ut magus, et modo me Thebis, modo ponit Athenis.
 verum age et his, qui se lectori credere malunt
 quam spectatoris fastidia ferre superbi, 215
 curam redde brevem, si munus Apolline dignum
 vis conplere libris et vatibus addere calcar,
 ut studio maiore petant Helicon a virentem.
 multa quidem nobis facimus mala saepe poetae
 (ut vineta egomet caedam mea), cum tibi librum 220
 sollicito damus aut fesso; cum laedimur, unum
 si quis amicorum est ausus reprehendere versum;
 cum loca iam recitata revolvimus inrevocati;
 cum lamentamur non apparere labores
 nostros et tenui deducta poemata filo; 225
 cum speramus eo rem venturam, ut, simul atque
 carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
 arcessas et egere vetes et scribere cogas:
 sed tamen est operae pretium cognoscere, quales
 aedituos habeat belli spectata domique 230
 virtus, indigno non committenda poetae.

- gratus Alexandro regi magno fuit ille
Choerilus, incultis qui versibus et male natis
rettulit acceptos, regale nomisma, Philippos.
235 sed veluti tractata notam labemque remittunt
atramenta, fere scriptores carmine foedo
splendida facta linunt. idem rex ille, poema
qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
edicto vetuit, ne quis se praeter Apellen
240 pingeret, aut alius Lysippo duceret aera
fortis Alexandri voltum simulantia. quodsi
iudicium subtile videndis artibus illud
ad libros et ad haec Musarum dona vocares,
Boeotum in crasso iurares aëre natum.
245 at neque dedecorant tua de se iudicia atque
munera, quae multa dantis cum laude tulerunt
dilecti tibi Vergilius Variusque poetae,
nec magis expressi voltus per aënea signa,
quam per vatis opus mores animique virorum
250 clarorum apparent. nec sermones ego mallet
repentes per humum quam res componere gestas,
terrarumque situs et flumina dicere et arces
montibus inpositas et barbara regna, tuisque
auspiciis totum confecta duella per orbem,
255 claustraque custodem pacis cohibentia Ianum,
et formidatam Parthis te principe Romam,
si, quantum cuperem, possem quoque; sed neque parvum
carmen maiestas recipit tua, nec meus audet
rem temptare pudor, quam vires ferre recusent.
260 sedulitas autem stulte, quem diligit, urguet,
praecipue cum se numeris commendat et arte:
discit enim citius meminitque libentius illud
quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
nil moror officium, quod me gravat, ac neque ficto
265 in peius voltu proponi cereus usquam
nec prave factis decorari versibus opto,
ne rubeam pingui donatus munere, et una
cum scriptore meo capsula porrectus operta
deferar. in vicum vendentem tus et odores
270 et piper et quidquid chartis amicitur ineptis.

II.

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
 si quis forte velit puerum tibi vendere natum
 Tibure vel Gabiis et tecum sic agat: 'hic et
 candidus et talos a vertice pulcher ad imos
 fiet eritque tuus nummorum milibus octo, 5
 verna ministeriis ad nutus aptus eriles,
 litterulis Graecis inbutus, idoneus arti
 cuilibet; argilla quidvis imitaberis uda;
 quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti.
 multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo 10
 laudat venales qui volt extrudere merces.
 res urguet me nulla: meo sum pauper in aere.
 nemo hoc mangonum faceret tibi; non temere a me
 quivis ferret idem. semel hic cessavit et, ut fit,
 in scalis latuit metuens pendentis habenae': 15
 des nummos, excepta nihil te si fuga laedat,
 ille ferat pretium poenae securus, opinor.
 prudens emisti vitiosum, dicta tibi est lex:
 insequeris tamen hunc et lite moraris iniqua?
 dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi 20
 talibus officiis prope mancum, ne mea saevus
 iurgares ad te quod epistula nulla rediret.
 quid tum profeci, mecum facientia iura
 si tamen adtemptas? quereris super hoc etiam, quod
 expectata tibi non mittam carmina mendax. 25
 Luculli miles collecta viatica multis
 aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
 perdiderat: post hoc vehemens lupus, et sibi et hosti
 iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
 praesidium regale loco deiecit, ut aiunt, 30
 summe munito et multarum divite rerum.
 clarus ob id factum donis ornatur honestis,
 accipit et bis dena super sestertia nummum.
 forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
 nescio quod cupiens hortari coepit eundem 35
 verbis, quae timido quoque possent addere mentem:
 'i, bone, quo virtus tua te vocat, i pede fausto,
 grandia laturus meritorum praemia. quid stas?'

- 40 post haec ille catus, quantumvis rusticus 'ibit,
 ibit eo, quo vis, qui zonam perdidit' inquit.
 Romae nutriri mihi contigit atque doceri,
 iratus Grais quantum nocuisset Achilles,
 adiecere bonae paulo plus artis Athenae,
 45 scilicet ut possem curvo dinoscere rectum
 atque inter silvas Academi quaerere verum.
 dura sed emovere loco me tempora grato
 civilisque rudem belli tulit aestus in arma,
 Caesaris Augusti non responsura lacertis,
 50 unde simul primum me dimisere Philippi,
 decisis humilem pennis inopemque paterni
 et laris et fundi paupertas inpulit audax,
 ut versus facerem: sed quod non desit habentem
 quae poterunt umquam satis expurgare cicutae,
 ni melius dormire putem quam scribere versus?
 55 singula de nobis anni praedantur euntes:
 eripuerunt iocos, venerem, convivia, ludum;
 tendunt extorquere poemata: quid faciam vis?
 denique non omnes eadem mirantur amantque:
 carmine tu gaudes, hic delectatur iambis,
 60 ille Bioneis sermonibus et sale nigro.
 tres mihi convivae prope dissentire videntur,
 poscentes vario multum diversa palato.
 quid dem? quid non dem? renuis tu, quod iubet alter;
 quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
 65 praeter cetera me Romaene poemata censes
 scribere posse inter tot curas totque labores?
 hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
 omnibus officiis; cubat hic in colle Quirini,
 hic extremo in Aventino, visendus uterque:
 70 intervalla vides humane commoda. 'verum
 purae sunt plateae, nihil ut meditantibus obstet.'
 festinat calidus mulis gerulisque redemptor,
 torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum,
 tristia robustis luctantur funera plaustris,
 75 hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus:
 i nunc et versus tecum meditare canoros!
 scriptorum chorus omnis amat nemus et fugit urbes,
 rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra:
 tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos

vis canere et contracta sequi vestigia vatū? 80
 ingenium, sibi quod vacuas desumpsit Athenas
 et studiis annos septem dedit insenuitque
 libris et curis, statua taciturnius exit
 plerumque et risu populum quatit: hic ego, rerum
 fluctibus in mediis et tempestatibus urbis, 85
 verba lyrae motura sonum conectere digner?
 frater erat Romae consulti rhetor, ut alter
 alterius sermone meros audiret honores,
 Gracchus ut hic illi, foret huic ut Mucius ille:
 qui minus argutos vexat furor iste poetas? 90
 carmina conpono, hic elegos. mirabile visu
 caelatumque novem Musis opus! aspice primum,
 quanto cum fastu, quanto molimine circum-
 spectemus vacuum Romanis vatibus aedem:
 mox etiam, si forte vacas, sequere et procul audi, 95
 quid ferat et qua re sibi nectat uterque coronam.
 caedimur et totidem plagis consumimus hostem
 lento Samnites ad lumina prima duello.
 discedo Alcaeus puncto illius: ille meo quis?
 quis nisi Callimachus? si plus adposcere visus, 100
 fit Mimnermus et optivo cognomine crescit.
 multa fero, ut placem genus inritabile vatū,
 cum scribo, et supplex populi suffragia capto:
 idem finitis studiis et mente recepta
 obturem patulas inpune legentibus aures. 105
 ridentur mala qui componunt carmina; verum
 gaudent scribentes et se venerantur et ultro,
 si taceas, laudant quidquid scripsere beati.
 at qui legitimum cupiet fecisse poema,
 cum tabulis animum censoris sumet honesti; 110
 audebit, quaecumque parum splendoris habebunt
 et sine pondere erunt et honore indigna ferentur,
 verba movere loco, quamvis invita recedant
 et versentur adhuc intra penetralia Vestae;
 obscurata diu populo bonus eruet atque 115
 proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
 quae priscis memorata Catonibus atque Cethegis
 nunc situs informis premit et deserta vetustas;
 adsciscet nova. quae genitor produxerit usus.
 vemens et liquidus puroque similimus amni 120

- fundet opes Latiumque beabit divite lingua;
 luxuriantia conpescet, nimis aspera sano
 levabit cultu, virtute carentia tollet,
 ludentis speciem dabit et torquebitur, ut qui
 125 nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur.
 praetulerim scriptor delirus inersque videri.
 dum mea delectent mala me vel denique fallant,
 quam sapere et ringi? fuit haud ignobilis Argis,
 qui se credebat miros audire tragoedos
 130 in vacuo laetus sessor plausorque teatro;
 cetera qui vitae servaret munia recto
 more, bonus sane vicinus, amabilis hospes,
 comis in uxorem, posset qui ignoscere servis
 et signo laeso non insanire lagoenae,
 135 posset qui rupem et puteum vitare patentem.
 hic ubi cognatorum opibus curisque refectus
 expulit elleboro morbum bilemque meraco
 et redit ad sese, 'pol me occidistis, amici,
 non servastis' ait, 'cui sic extorta voluptas'
 140 et demptus per vim mentis gratissimus error.'
 nimirum sapere est abiectis utile nugis,
 et tempestivum pueris concedere ludum,
 ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis.
 sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
 145 quocirca mecum loquor haec tacitusque recorder:
 si tibi nulla sitim finiret copia lymphae,
 narrares medicis: quod, quanto plura parasti.
 tanto plura cupis, nulline faterier audes?
 si vulnus tibi monstrata radice vel herba
 150 non fieret levius, fugeres radice vel herba
 proficiente nihil curarier: audieras, cui
 rem di donarent, illi decedere pravam
 stultitiam; et cum sis nihilo sapientior, ex quo
 plenior es, tamen uteris monitoribus isdem?
 155 at si divitiae prudentem reddere possent,
 si cupidum timidumque minus te, nempe ruberes,
 viveret in terris te si quis avarior uno.
 si proprium est, quod quis libra mercatus et aere est.
 quaedam, si credis consultis, mancipat usus:
 160 qui te pascit ager, tuus est, et vilicus Orbi,
 cum segetes occat tibi mox frumenta daturas,

te dominum sentit. das nummos, accipis uvam,
 pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
 paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis
 aut etiam supra nummorum milibus emptum. 165
 quid refert, vivas numerato nuper an olim?
 emptor Aricini quondam Veientis et arvi
 emptam cenat holus, quamvis aliter putat; emptis
 sub noctem gelidam lignis calefactat aënum:
 sed vocat usque suum, qua populus adsita certis 170
 limitibus vicina refugit iurgia; tamquam
 sit proprium quicquam, puncto quod mobilis horae
 nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc morte suprema
 permutet dominos et cedat in altera iura.
 sic quia perpetuus nulli datur usus, et heres 175
 heredem alterius velut unda supervenit undam,
 quid vici prosunt aut horrea? quidve Calabris
 saltibus adiecti Lucani, si metit Orcus
 grandia cum parvis, non exorabilis auro?
 gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas, 180
 argentum, vestes Gaetulo murice tinctas
 sunt qui non habeant, est qui non curat habere.
 cur alter fratrum cessare et ludere et ungui
 praeferat Herodis palmetis pinguibus, alter
 dives et inportunus ad umbram lucis ab ortu 185
 silvestrem flammis et ferro mitiget agrum,
 scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
 naturae deus humanae, mortalis in unum
 quodque caput, voltu mutabilis, albus et ater.
 utar et ex modico, quantum res poscet, acervo 190
 tollam, nec metuam, quid de me iudicet heres,
 quod non plura datis invenerit; et tamen idem
 scire volam, quantum simplex hilarisque nepoti
 discrepet et quantum simplex discordet parcus avaro.
 distat enim, spargas tua prodigus, an neque sumptum 195
 invitus facias neque plura parare labores,
 ac potius, puer ut festis Quinquatribus olim,
 exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
 pauperies inmundae † domus procul absit: ego utrum
 nave ferar magna an parva, ferar unus et idem. 200
 non agimur tumidis velis Aquilone secundo:
 non tamen adversis aetatem ducimus Austris,

viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re
 extremi primorum, extremis usque priores.
 205 non es avarus: abi. quid? cetera iam simul isto
 cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
 ambitione? caret mortis formidine et ira?
 somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
 nocturnos lemures portentaque Thessala rides?
 210 natales grate numeras? ignoscis amicis?
 lenior et melior fis accedente senecta?
 quid te exempta iuvat spinis de pluribus una?
 vivere si recte nescis, decede peritis.
 lusisti satis, edisti satis atque bibisti:
 215 tempus abire tibi est, ne potum largius aequo
 rideat et pulset lasciva decentius aetas.

III.

[DE ARTE POETICA LIBER.]

Humano capiti cervicem pictor equinam
 iungere si velit et varias inducere plumas
 undique conlatis membris, ut turpiter atrum
 desinat in piscem mulier formosa superne:
 5 spectatum admissi risum teneatis, amici?
 credite, Pisones, isti tabulae fore librum
 persimilem, cuius, velut aegri somnia, vanae
 fingentur species, ut nec pes nec caput uni
 reddatur formae. 'pictoribus atque poetis
 10 quidlibet audendi semper fuit aequa potestas'.
 scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim,
 sed non ut placidis coeant inmitia, non ut
 serpentes avibus gementur, tigribus agni.
 inceptis gravibus plerumque et magna professis
 15 purpureus, late qui splendeat, unus et alter
 adsuitur pannus, cum lucus et ara Dianae
 et properantis aquae per amoenos ambitus agros
 aut flumen Rhenum aut pluvius describitur arcus;
 sed nunc non erat his locus. et fortasse cupressum
 20 scis simulare: quid hoc, si fractis enatat expses

navibus, aere dato qui pingitur? amphora coepit
 institui: currente rota cur urceus exit?
 denique sit quidvis simplex dumtaxat et unum.
 maxima pars vatum, pater et iuvenes patre digni,
 decipimur specie recti: brevis esse laboro, 25
 obscurus fio; sectantem lenia nervi
 deficiunt animique; professus grandia turget;
 serpit humi tutus nimium timidusque procellae;
 qui variare cupit rem prodigialiter unam,
 delphinum silvis adpingit, fluctibus aprum. 30
 in vitium ducit culpae fuga, si caret arte.
 Aemilium circa ludum faber imus et ungues
 exprimet et molles imitabitur aere capillos,
 infelix operis summa, quia ponere totum
 nesciet. hunc ego me, si quid componere curem, 35
 non magis esse velim, quam naso vivere pravo,
 spectandum nigris oculis nigroque capillo.
 sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
 viribus, et versate diu, quid ferre recusent,
 quid valeant umeri. cui lecta potenter erit res, 40
 nec facundia deseret hunc nec lucidus ordo.
 ordinis haec virtus erit et venus, aut ego fallor,
 ut iam nunc dicat iam nunc debentia dici,
 pleraque differat et praesens in tempus omittat.
 in verbis etiam tenuis cautusque serendis 46
 hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor. 45
 dixeris egregie, notum si callida verbum
 reddiderit iunctura novum. si forte necesse est
 indicium monstrare recentibus abdita rerum,
 fingere cinctutis non exaudita Cethegis 50
 continget, dabiturque licentia sumpta pudenter.
 et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
 Graeco fonte cadent parce detorta. quid autem
 Caecilio Plautoque dabit Romanus ademptum
 Vergilio Varioque? ego cur, acquirere pauca 55
 si possum, invideor, cum lingua Catonis et Enni
 sermonem patrium ditaverit et nova rerum
 nomina protulerit? licuit semperque licebit
 signatum praesente nota producere nomen.
 ut silvae foliis pronos mutantur in annos, 60
 prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas,

- et iuvenum ritu florent modo nata vigentque.
 debemur morti nos nostraque: sive receptus
 terra Neptunus classes Aquilonibus arcet,
 65 regis opus, sterilisve diu palus aptaque remis
 vicinas urbes alit et grave sentit aratrum,
 seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
 doctus iter melius: mortalia facta peribunt;
 nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
 70 multa renascentur quae iam cecidere, cadentque
 quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
 quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.
 res gestae regumque ducumque et tristia bella
 quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
 75 versibus inpariter iunctis querimonia primum,
 post etiam inclusa est voti sententia compos;
 quis tamen exiguos elegos emisit auctor,
 grammatici certant et adhuc sub iudice lis est.
 Archilochum proprio rabies armavit iambo:
 80 hunc socci cepere pedem grandesque cothurni,
 alternis aptum sermonibus et populares
 vincentem strepitus et natum rebus agendis.
 Musa dedit fidibus divos puerosque deorum
 et pugilem victorem et equum certamine primum
 85 et iuvenum curas et libera vina referre.
 discriptas servare vices operumque colores
 cur ego si nequeo ignoroque poeta salutor?
 cur nescire pudens prave quam discere malo?
 versibus exponi tragicis res comica non volt;
 90 indignatur item privatis ac prope socco
 dignis carminibus narrari cena Thyestae.
 singula quaeque locum teneant sortita decentem.
 interdum tamen et vocem comoedia tollit,
 iratusque Chremes tumido delitigat ore;
 95 et tragicus plerumque dolet sermone pedestri
 Telephus et Peleus, cum pauper et exul uterque
 proicit ampullas et sesquipedalia verba,
 si curat cor spectantis tetigisse querella.
 non satis est pulchra esse poemata: dulcia sunt
 100 et, quocumque volent, animum auditoris agunto.
 ut ridentibus adrident, ita flentibus adsunt
 humani voltus; si vis me flere, dolendum est

primum ipsi tibi; tum tua me infortunia laedent,
 Telephe vel Peleu; male si mandata loqueris,
 aut dormitabo aut ridebo. tristia maestum 105
 voltum verba decent, iratum plena minarum,
 ludentem lasciva, severum seria dictu.
 format enim natura prius nos intus ad omnem
 fortunarum habitum, iuvat aut inpellit ad iram,
 aut ad humum maerore gravi deducit et angit; 110
 post effert animi motus interprete lingua.
 si dicentis erunt fortunis absona dicta,
 Romani tollent equites peditesque cachinnum.
 intererit multum, divusne loquatur an heros,
 matrusne senex an adhuc florente iuventa 115
 fervidus, et matrona potens an sedula nutrix,
 mercatorne vagus cultorne virentis agelli,
 Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.
 aut famam sequere aut sibi convenientia finge.
 scriptor honoratum si forte reponis Achillem, 120
 impiger, iracundus, inexorabilis, acer
 iura neget sibi nata, nihil non adroget armis.
 sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
 perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
 si quid inexpertum scaenae committis et audes 125
 personam formare novam, servetur ad imum,
 qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
 difficile est proprie communia dicere; tuque
 rectius Iliacum carmen deducis in actus, 130
 quam si proferres ignota indictaque primus.
 publica materies privati iuris erit, si
 non circa vilem patulumque moraberis orbem,
 nec verbo verbum curabis reddere fidus
 interpret, nec desilies imitator in artum, 135
 unde pedem proferre pudor vetet aut operis lex.
 nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim:
 'fortunam Priami cantabo et nobile bellum'.
 quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
 parturient montes, nascetur ridiculus mus.
 quanto rectius hic, qui nil molitur inepte: 140
 'dic mihi, Musa, virum, captae post tempora Troiae
 qui mores hominum multorum vidit et urbes'.
 non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem

- cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
 145 Antiphaten Scyllamque et cum Cyclope Charybdim.
 nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
 nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo;
 semper ad eventum festinat et in medias res
 non secus ac notas auditorem rapit et, quae
 150 desperat tractata nitescere posse, relinquit,
 atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
 primo ne medium, medio ne discrepet imum.
 tu, quid ego et populus mecum desideret, audi.
 si plosoris eges aulaea manentis et usque
 155 sessuri, donec cantor 'vos plaudite' dicat,
 aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores,
 mobilibusque decor naturis dandus et annis.
 reddere qui voces iam scit puer et pede certo
 signat humum, gestit paribus concludere et iram
 160 colligit ac ponit temere et mutatur in horas.
 inerbis iuvenis, tandem custode remoto,
 gaudet equis canibusque et aprici gramine campi,
 cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
 utilium tardus provisor, prodigus aeris,
 165 sublimis cupidusque et amata relinquere pernix.
 conversis studiis aetas animusque virilis
 quaerit opes et amicitias, inservit honori,
 commisisse cavet quod mox mutare laboret.
 multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
 170 quaerit et inventis miser abstinet ac timet uti,
 vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
 dilator, spe longus, iners avidusque futuri,
 difficilis, querulus, laudator temporis acti
 se puero, castigator censorque minorum.
 175 multa ferunt anni venientes comoda secum,
 multa recedentes adimunt. ne forte seniles
 mandentur iuveni partes pueroque viriles:
 semper in adiunctis aevoque morabimur aptis.
 aut agitur res in scaenis aut acta refertur.
 180 segnius inritant animos demissa per aurem,
 quam quae sunt oculis subiecta fidelibus et quae
 ipse sibi tradit spectator: non tamen intus
 digna geri promes in scaenam, multaue tolles
 ex oculis, quae mox narret facundia praesens.

ne pueros coram populo Medea trucidet, aut humana palam coquat exta nefarius Atreus, aut in avem Procne vertatur, Cadmus in anguem: quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi. neve minor neu sit quinto productior actu fabula, quae posci volt et spectanda reponi;	185 190
nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus inciderit; nec quarta loqui persona laboret. actoris partes chorus officiumque virile defendat, neu quid medios intercinat actus, quod non proposito conducat et haereat apte.	195
ille bonis faveatque et consilietur amice et regat iratos et amet peccare timentes; ille dapes laudet mensae brevis, ille salubrem iustitiam legesque et apertis otia portis; ille tegat commissa deosque precetur et oret, ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.	200
tibia non, ut nunc, orichalco vincta tubaeque aemula, sed tenuis simplexque foramine pauco adspirare et adesse choris erat utilis atque nondum spissa nimis complere sedilia flatu;	205
quo sane populus numerabilis, utpote parvus, et frugi castusque verecundusque coibat. postquam coepit agros extendere victor, et urbes latior amplecti murus, vinoque diurno placari Genius festis inpune diebus,	210
accessit numerisque modisque licentia maior. indoctus quid enim saperet liberque laborum rusticus urbano confusus, turpis honesto? sic priscae motumque et luxuriam addidit arti tibicen traxitque vagus per pulpita vestem;	215
sic etiam fidibus voces crevere severis, et tulit eloquium insolitum facundia praeceps, utiliumque sagax rerum et divina futuri sortilegis non discrepuit sententia Delphis.	220
carmine qui tragico vilem certavit ob hircum, mox etiam agrestes Satyros nudavit et asper incolumi gravitate iocum temptavit eo, quod inlecebris erat et grata novitate morandus spectator functusque sacris et potus et exlex. verum ita risores, ita commendare dicaces	225

- conveniet Satyros, ita vertere seria ludo,
 ne, quicumque deus, quicumque adhibebitur heros,
 regali conspectus in auro nuper et ostro,
 migret in obscuras humili sermone tabernas,
 230 aut, dum vitat humum, nubes et inania captet.
 effutire leves indigna tragoedia versus,
 ut festis matrona moveri iussa diebus,
 intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
 non ego inornata et dominantia nomina solum
 235 verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo,
 nec sic enitar tragico differre colori,
 ut nihil intersit, Davusne loquatur et audax
 Pythias emuncto lucrata Simone talentum,
 an custos famulusque dei Silenus alumni.
 240 ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quisvis
 speret idem, sudet multum frustra que laboret
 ausus idem: tantum series iuncturaque pollet,
 tantum de medio sumptis accedit honoris.
 silvis deducti caveant me iudice Fauni,
 245 ne velut innati triviis ac paene forenses
 aut nimium teneris iuvenentur versibus umquam
 aut inmundae crepent ignominiosae dicta:
 offenduntur enim, quibus est equus et pater et res,
 nec, si quid fracti ciceris probat et nucis emptor,
 250 aequis accipiunt animis donantve corona.
 syllaba longa brevi subiecta vocatur iambus,
 pes citus; unde etiam trimetris adcrecere iussit
 nomen iambeis, cum senos redderet ictus,
 primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,
 255 tardior ut paulo graviorque veniret ad aures,
 spondeos stabiles in iura paterna recepit
 commodus et patiens, non ut de sede secunda
 cederet aut quarta socialiter. hic et in Acci
 nobilibus trimetris apparet rarus, et Enni
 260 in scaenam missos cum magno pondere versus
 aut operae celeris nimium cura que carentis
 aut ignoratae premit artis crimine turpi.
 non quisvis videt inmodulata poemata iudex,
 et data Romanis venia est indigna poetis.
 265 idcircone vager scribamque licenter? an omnes
 viros peccata putem mea, tutus et intra

spem veniae cautus? vitavi denique culpam,
 non laudem merui. vos exemplaria Graeca
 nocturna versate manu, versate diurna.
 at vestri proavi Plautinos et numeros et 270
 laudavere sales, nimium patienter utrumque,
 ne dicam stulte, mirati, si modo ego et vos
 scimus inurbanum lepido seponere dicto
 legitimumque sonum digitis callemus et aure.
 ignotum tragicæ genus invenisse Camenæ 275
 dicitur et plaustris vexisse poemata Thespis,
 quæ canerent agerentque peruncti faecibus ora.
 post hunc personæ pallæque repertor honestæ
 Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis
 et docuit magnumque loqui nitique cothurno. 280
 successit vetus his comoedia, non sine multa
 laude; sed in vitium libertas excidit et vim
 dignam lege regi: lex est accepta chorusque
 turpiter obticuit sublato iure nocendi.
 nil intemptatum nostri liquere poetæ, 285
 nec minimum meruere decus vestigia Graeca
 ausi deserere et celebrare domestica facta,
 vel qui praetextas vel qui docuere togatas.
 nec virtute foret clarisve potentius armis
 quam lingua Latium, si non offenderet unum 290
 quemque poetarum limæ labor et mora. vos, o
 Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
 multa dies et multa litura cohercuit atque
 praesectum deciens non castigavit ad unguem.
 ingenium misera quia fortunatius arte 295
 credit et excludit sanos Helicone poetas
 Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
 non barbam, secreta petit loca, balnea vitat.
 nanciscetur enim pretium nomenque poetæ,
 si tribus Anticyris caput insanabile numquam 300
 tonsori Licino commiserit. o ego laevus,
 qui purgor bilem sub verni temporis horam!
 non alius faceret meliora poemata: verum
 nil tanti est. ergo fungar vice cotis, acutum
 reddere quæ ferrum valet, exsors ipsa secandi; 305
 munus et officium, nil scribens ipse, docebo,
 unde parentur opes, quid alat formetque poetam,

- quid deceat, quid non, quo virtus, quo ferat error.
 scribendi recte sapere est et principium et fons:
 310 rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae,
 verbaque provisam rem non invita sequentur.
 qui didicit, patriae quid debeat et quid amicis,
 quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,
 quod sit conscripti, quod iudicis officium, quae
 315 partes in bellum missi ducis: ille profecto
 reddere personae scit convenientia cuique.
 respicere exemplar vitae morumque iubebo
 doctum imitatore[m] et vivas hinc ducere voces.
 interdum speciosa locis morataque recte
 320 fabula nullius veneris, sine pondere et arte,
 valdius oblectat populum meliusque moratur,
 quam versus inopes rerum nugaeque canorae.
 Gra[is] ingenium, Gra[is] dedit ore rotundo
 Musa loqui, praeter laudem nullius avaris.
 325 Romani pueri longis rationibus assem
 discunt in partes centum diducere. 'dicat
 filius Albini: si de quincunce remota est
 uncia, quid superat? poteras dixisse.' 'triens.' 'eu!
 rem poteris servare tuam. redit uncia, quid fit?'
 330 'semis'. at haec animos aerugo et cura peculi
 cum semel inbuerit, speramus carmina fingi
 posse linenda cedro et levi servanda cupresso?
 aut prodesse volunt aut delectare poetae,
 aut simul et iucunda et idonea dicere vitae.
 335 quidquid praecipies, esto brevis, ut cito dicta
 percipiant animi dociles teneantque fideles:
 omne supervacuum pleno de pectore manat.
 ficta voluptatis causa sint proxima veris:
 ne, quodcumque volet, poscat sibi fabula credi,
 340 neu pransae Lamiae vivum puerum extrahat alvo.
 centuriae seniorum agitant expertia frugis,
 celsi praetereunt austera poemata Ramnes:
 omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
 lectorem delectando pariterque monendo.
 345 hic meret aera liber Sosiis, hic et mare transit
 et longum noto scriptori prorogat aevum.
 sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus:
 nam neque chorda sonum reddit, quem volt manus et mens,

poscentique gravem persaepe remittit acutum,
 nec semper feriet quodcumque minabitur arcus. 350
 verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
 offendar maculis, quas aut incuria fudit
 aut humana parum cavit natura. quid ergo est?
 ut scriptor si peccat idem librarius usque,
 quamvis est monitus, venia caret, et citharoedus 355
 ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:
 sic mihi, qui multum cessat, fit Choerilus ille,
 quem bis terve bonum cum risu miror, et idem
 indignor, quandoque bonus dormitat Homerus:
 verum operi longo fas est obrepere somnum. 360
 ut pictura, poesis: erit quae, si propius stes,
 te capiat magis, et quaedam, si longius abstes;
 haec amat obscurum; volet haec sub luce videri,
 iudicis argutum quae non formidat acumen;
 haec placuit semel, haec deciens repetita placebit. 365
 o maior iuvenum, quamvis et voce paterna
 fingeris ad rectum et per te sapis, hoc tibi dictum
 tolle memor, certis medium et tolerabile rebus
 recte concedi: consultus iuris et actor
 causarum mediocris abest virtute diserti 370
 Messallae nec scit quantum Cascellius Aulus,
 sed tamen in pretio est: mediocribus esse poetis
 non homines, non di, non concessere columnae.
 ut gratas inter mensas symphonia discors
 et crassum unguentum et Sardo cum melle papaver 375
 offendunt, poterat duci quia cena sine istis:
 sic animis natum inventumque poema iuvandis,
 si paulum summo decessit, vergit ad imum.
 ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
 indoctusque pilae discive trochive quiescit, 380
 ne spissae risum tollant inpune coronae:
 qui nescit versus, tamen audet fingere. quidni?
 liber et ingenuus, praesertim census equestrem
 summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
 tu nihil invita dices faciesve Minerva; 385
 id tibi iudicium est, ea mens. si quid tamen olim
 scripseris, in Maeci descendat iudicis aures
 et patris et nostras, nonumque prematur in annum,
 membranis intus positis: delere licebit,

- 390 quod non edideris; nescit vox missa reverti.
silvestres homines sacer interpretisque deorum
caedibus et victu foedo deterruit Orpheus,
dictus ob hoc lenire tigres rabidosque leones.
dictus et Amphion, Thebanæ conditor urbis,
- 395 saxa movere sono testudinis et prece blanda
ducere, quo vellet. fuit hæc sapientia quondam,
publica privatis secernere, sacra profanis,
concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
oppida moliri, leges incidere ligno.
- 400 sic honor et nomen divinis vatibus atque
carminibus venit. post hos insignis Homerus
Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
versibus exacuit; dictæ per carmina sortes,
et vitæ monstrata via est, et gratia regum
- 405 Pieriis temptata modis, ludusque repertus
et longorum operum finis: ne forte pudori
sit tibi Musa lyrae sollers et cantor Apollo.
natura fieret laudabile carmen an arte,
quaesitum est. ego nec studium sine divite vena,
- 410 nec rude quid prosit video ingenium: alterius sic
altera poscit opem res et coniurat amice.
qui studet optatam cursu contingere metam,
multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
abstinuit venere et vino; qui Pythia cantat
- 415 tibicen, didicit prius extimuitque magistrum.
nunc satis est dixisse: 'ego mira poemata pango;
occupet extremum scabies; mihi turpe relinqui
et, quod non didici sane, nescire fateri.'
ut præco, ad merces turbam qui cogit emendas,
- 420 adsentatores iubet ad lucrum ire poeta
dives agris, dives positus in faenore nummis.
si vero est, unctum qui recte ponere possit
et spondere levi pro paupere et eripere artis
litibus implicitum, mirabor, si sciet inter-
- 425 noscere mendacem verumque beatus amicum.
tu seu donaris seu quid donare voles cui,
nolito ad versus tibi factos ducere plenum
laetitiae: clamabit enim 'pulchre! bene! recte!
pallescet super his, etiam stillabit amicis
- 430 ex oculis rorem, saliet, tundet pede terram.

ut, qui conducti plorant in funere, dicunt
 et faciunt prope plura dolentibus ex animo, sic
 derisor vero plus laudatore movetur.
 reges dicuntur multis arguere culullis
 et torquere mero, quem perspexisse laborant, 435
 an sit amicitia dignus: si carmina condēs,
 numquam te fallent animi sub volpe latentes.
 Quintilio si quid recitares, 'corrigē sodes
 hoc' aiebat 'et hoc'. melius te posse negares
 bis terque expertum frustra, delere iubebat 440
 et male tornatos incudi reddere versus.
 si defendere delictum quam vertere malles,
 nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem,
 quin sine rivali teque et tua solus amares.
 vir bonus et prudens versus reprehendet inertes, 445
 culpabit duros, incomptis adlinet atrum
 transverso calamo signum, ambitiosa recidet
 ornamenta. parum claris lucem dare coget,
 arguet ambigue dictum, mutanda notabit,
 fiet Aristarchus, nec dicet: 'cur ego amicum 450
 offendam in nugis?' hae nugae seria ducent
 in mala derisum semel exceptumque sinistre.
 ut mala quem scabies aut morbus regius arguet
 aut fanaticus error et iracunda Diana,
 vesanum tetigisse timent fugiuntque poetam, 455
 qui sapiunt; agitant pueri incautique sequuntur.
 hic dum sublimis versus ructatur et errat.
 si veluti merulis intentus decidit auceps
 in puteum foveamve, licet 'succurrite' longum
 clamet 'io cives', non sit qui tollere curet. 460
 si curet quis opem ferre et demittere funem,
 'qui scis, an prudens huc se deiecerit atque
 servari nolit?' dicam, Siculique poetae
 narrabo interitum. deus immortalis haberi
 dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam 465
 insiluit. sit ius liceatque perire poetis:
 invitum qui servat, idem facit occidenti.
 nec semel hoc fecit, nec, si retractus erit, iam
 fiet homo et ponet famosae mortis amorem.
 nec satis apparet, cur versus factitet; utrum 470
 minxerit in patrios cineres, an triste bidental

moverit incestus: certe furit, ac velut ursus,
obiectos caveae valuit si frangere clathros,
475 indoctum doctumque fugat recitator acerbus;
quem vero arripuit, tenet occiditque legendo,
non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

Index nominum.

(Soli numeri littera non adiecta ad carminum libros pertinent. CS. = carmen saeculare. E. = epodi. S. = sermones. Ep. = epistulae. p. L = persona Luciliana. — Loci uncinis signati Porphyronis sunt.)

Academi, herois Attici, silvae prope Cephisum i. e. Academia Ep. II, 2,45.

Accius, L., poeta tragicus (170—104) S. I, 10,53. Ep. II, 1,56. 3,258.

Achaemenes, rex Persarum antiquissimus II, 12,21.

Achaemenius = Persicus : costum III, 1,44. nardum E. 13,8-9.

Achaicus ignis I, 15,25-8. currus IV, 3,5.

Acheron I, 3,36. III, 3,16.

Acherontia, oppidum Apuliae in summo monte constitutum III, 4,14.

Achilles II, 4,4. 16,29. IV, 6,4. S. I, 7,12. II, 3,198. Ep. II, 2,42. 3,120. — gen. sing. Achillei I, 15,34. E. 17,14.

Achivae flammae IV, 6,18.

Achivi III, 3,27. S. II, 3,194. Ep. I, 2,14. II, 1,38.

Acrisus, rex Argivorum, pater Danaëis III, 16,5.

Acroceraunia, montes Epiri cum scopulis in mare prominentibus I, 3,20.

Actia pugna Ep. I, 18,61.

Aeacus, filius Iovis et Aeginae, rex Aeginae insulae II, 13,22. III, 19,3. IV, 8,25.

Aefula, oppidum Latii III, 29,6.

Horatius.

Aegaeum (scil. mare) II, 16,2. mare Ep. I, 11,16. tumultus III, 29,63.

Aelius III, 17,1. cf. Lamia.

Aemilius ludus, ludus gladiatorius ab Aemilio Lepido exstructus, haud procul a Circo Ep. II, 3,32.

Aeneas IV, 6,23. 7,15. CS. 42. S. II, 5,63.

Aeolia puella = Sappho IV, 9,12. fides II, 13,24. carmen = Lesbium III, 30,13. IV, 3,12.

Aeolides Sisyphus II, 14,20. cf. Sisyphus.

Aeschylus, poeta tragicus (525—456). Ep. II, 1,168. repertor personae et pallae tragicae Ep. II, 3,279.

Aesopus, tragoediarum actor clarissimus, Ciceronis aequalis Ep. II, 1,82. — eius filius M. Aesopus, homo luxuriosus S. II, 3,239.

Aethiops = Aegyptii III, 6,14.

Aetna, mons III, 4,76. E. 17,33. Ep. II, 3,465.

Afer subst. III, 3,47. A. dirus = Hannibal IV, 4,42. Afri II, 1,26. — adi.: Afra avis = gallina Numidica, Perlhuhn E. 2,53. cochlea S. II, 4,58-9. murex II, 16,85-6. serpentes S. II, 8,95.

- Afranius**, togatarum scriptor, natus circa a. 150, Menandri stilum imitatus est Ep. II, 1,57.
- Africa** II, 18,5. III, 16,31. IV, 8,18. S. II, 3,87.
- Africanus**, minor E. 9,25.
- Africus**, ventus I, 1,15. 3,12. 14,5. III, 23,5. E. 16,22. — adi. procellae III, 29,57.
- Agamemnon** IV, 9,25.
- Agave**, Cadmi et Hermiones filia, Echionis uxor, Penthei mater S. II, 3,303.
- Agrippa**, M. Vipsanius, Octaviani amicus, a. 36 Sextum Pompeium, a. 31 Antonium vicit I, 6,5. — a. 19 Cantabros domuit Ep. I, 12,26. — populo Romano acceptissimus S. II, 3,185. — eius fundi in Sicilia Ep. I, 12,1. — porticus Agrippae, a. a. Chr. 26 exstructa, a spatiantibus frequentata Ep. I, 6,26.
- Aggyieus** (*Ἀγυαίος*), Apollo, quia Athenis in viis publicis (*ἀγυαίς*) statutis altaribus colebatur IV, 6,28.
- Aiax**, Oilei filius I, 15,19. E. 10,14.
- Aiax**, Telamonius II, 4,5. S. II, 3,187. 192. 201. 211.
- Albana** uva S. II, 4,72. mons Ep. II, 1,27. agri Ep. I, 7,10. lacus IV, 1,19. herbae III, 23,11. secures i. e. quae Alba Romam translatae sunt, Romanae CS. 54. — Albanum (scil. vinum) IV, 11,2. S. II, 8,16.
- Albinovanus Celsus**, comes scribaque Neronis Ep. I, 3,15. 8,1,17.
- Albinus** (p. L.) Ep. II, 3,227.
- Albius**, Tibullus, elegiarum scriptor (54—19) I, 33,1. Ep. I, 4,1.
- Albius** S. I, 4,28.109.
- Albucius**, homo avarus, uxorem veneno dicitur peremisse S. II, 1,48. 2,87.
- Albunea**, nympa vaticinans in antro regionis Tiburtinae, ex quo fons eiusdem nominis oritur I, 7,12.
- Alcaeus**, poeta lyricus, natus Mytilene urbe Lesbi insulae, circa a. 612 floruit; scripsit *στασιωτικά*, *συμποτικά*, *ἔρωτικά*. hunc et Sappho poetriam se praecipue imitatum esse Horatius ipse testatur; cf. Aeolius, Lesbius. II, 13,27. IV, 9,7. Ep. I, 19,29. II, 2,99.
- Alcides**, Hercules, Alcaei nepos I, 12,25.
- Alcinous**, rex Phaeacum Ep. I, 2,28.
- Alcon**, servus S. II, 8,15.
- Alexander Magnus** Ep. II, 1,232.241.
- Alexandrea**, urbs Aegypti IV, 14,35.
- Alfenus**, Varus, Cremonensis 'abiecta sutrina, quam in municipio suo exercuerat, Romam petit magistroque usus Sulpicio iuris consulto ad tantum pervenit, ut et consulatum gereret et publico funere efferretur' S. I, 3,180.
- Alfius**, faenerator E. 2,87.
- Algidus**, mons Latii I, 21,6. III, 23,9. IV, 4,58. CS. 69.
- Allifana** (pocula), ab Allifis, oppido Samnii S. II, 8,39.
- Allobrox**, nomen gentis Galliae Narbonensis E. 16,6.
- Alpes** IV, 4,17. 14,12. E. 1,11. S. II, 5,41.
- Alpinus**, poeta malus S. I, 10,38.
- Alyattes** (gen. sing. Alyattai), Lydiae, Croesi pater III, 16,41.
- Amazonia** securis IV, 4,30.
- Amphion**, Iovis et Antiope filii Zethi frater geminus III, 11 Ep. I, 18,41.44. II, 3,394.

- Amyntas**, adulescens Cous E. 12,18.
Anacreon, Teius, poeta lyricus, Polycratis Samii et Hipparchi Atheniensis amicus, a. 540—510 floruit IV, 9,9. E. 14,10.
Anchises IV, 15,31. CS. 50.
Ancus, Marcius, rex Romanorum IV, 7,15. Ep. I, 6,27.
Andromeda, Cephei, regis Aethiopum, filia III, 29,17.
Anio, flumen I, 7,18.
Antenor, Troianus, Helenae reddendae auctor Ep. I, 2,9.
Anticyra, urbs Phocidis, in cuius agris elleborum plurimum nascatur S. II, 3,88.106. Ep. II, 3,300.
Antiochus, Nestoris filius II, 9,14.
Antiochus, Syriae rex, a Romanis devictus III, 6,36.
Antiphates, rex Laestrygonum Ep. II, 3,145.
Antium, oppidum Latii I, 35,1.
Antonius, Iulus, M. Antoni triumviri filius IV, 2,26.
Antonius, M., triumvir S. I, 5,32.
Antonius Musa, medicus Ep. I, 15,3.
Anxur, oppidum Latii S. I, 5,26.
Anytus, qui Socratem reum fecit S. II, 4,3.
Apella Iudaeus S. I, 5,100.
Apelles, Cous, pictor clarissimus (356—308), Alexandrum Magnum solus pinxit Ep. II, 1,339.
Apollinaris laurea IV, 2,9.
Apollo I, 7,3.28. 10,12. 21,10. II, 10,20. III, 4,64. CS. 34. E. 15,9. S. I, 9,78. II, 5,80. Ep. I, 3,17. 16,59. II, 1,216. — Apollo augur I, 2,32. cantor Ep. II, 3,407. — dedicatus Apollo, scil. ab Augusto, id est Palatinus sive Actiacus, cui Augustus victoria ad Actium reportata templum aedificavit et a. d. VIII. Kal. Nov. a. 28 dedicavit I, 31,1. cf. Agyieus, Cynthius, Delius, Latous, Palatinus, Patareus, Phoebus, Pythius.
Appenninus, mons E. 16,29.
Appia, via E. 4,14. S. I, 5,6.
Appius, Claudius Caecus, censor a. 312, viam Appiam Roma Capuam ducentem instituit S. I, 6,21. — via Appi Ep. I, 6,36. 18,20. — Forum Appi, oppidum Latii ad viam Appiam S. I, 5,3.
Aprilis mensis IV, 11,16.
Apulia E. 3,16. S. I, 5,77 (C. III, 4,10 altera lectio est 'limen Apuliae').
Apulicum mare III, 24,4.
Apulus subst. III, 5,9. 16,36. E. 2,42. S. II, 1,34. — adi. Voltur III, 4,9. Daunus IV, 14,26. gens S. II, 1,38. lupi I, 33,7-8.
Aquarius, signum. 'sole in Aquario constituto tempestates horrendae et frigora ingentia solent esse. sol autem transit in Aquarium XVII. Kal. Februarias; in eo est diebus triginta usque in XVII. Kal. Martias' S. I, 1,36.
Aquilo, ventus III, 30,3. E. 10,7. 13,3. S. II, 6,25. 8,56. Ep. II, 2,301. — Aquilones I, 3,13. II, 9,6. III, 10,4. Ep. II, 3,64.
Aquinas fucus, qui Aquini, Latii oppido, conficiebatur Ep. I, 10,27.
Arabes I, 29,1. 35,40. II, 12,24. III, 24,2. Ep. I, 6,6. 7,36.
Arbuscula mimia S. I, 10,77. cf. Cic. ad Att. IV, 15,6.
Arcadia IV, 12,12.
Archiaci lecti, breves, ab Archia fabro confecti Ep. I, 5,1.

Archilochus, Parius, iamborum scriptor circa a. 700. hunc Horatius imitatur in epodis. S. II, 3,12. Ep. I, 19,25.28. II, 3,79.

Archytas, Tarentinus, philosophus Pythagoreus et mathematicus I, 28,2.

Arctos I, 26,3. II, 15,16.

Arcturus, stella in cauda maioris Ursae, cuius occasu (IV Kal. Nov.) pluviae et tempestates oriuntur III, 1,27.

Arellius, Horati vicinus S. II, 6,78.

Argeus colonus, i. e. Catilus, Coras, Tiburnus seu Tiburtus, nepotes Amphiarai regis Argivorum, qui Tibur condiderunt II, 6,5; cf. Verg. Aen. VII, 670 sqq.

Argi, urbs S. II, 3,132. Ep. II, 2,128. 3,118.

Argivi = Graeci III, 3,87.

Argivus augur = Amphiarus III, 16,12.

Argonautae E. 3,9.

Argos, urbs I, 7,9.

Argous remex i. e. remiges Argus navis E. 16,57.

Aricia, oppidum Latii S. I, 5,1. — Aricinum arvum Ep. II, 2,167.

Ariminensis (Folia), i. e. Arimino Umbriae oppido oriunda E. 5,42.

Aristarchus, grammaticus Alexandrinus nobilissimus, Homeri *δολοφωτής*, circa a. 170 floruit Ep. II, 3,450.

Aristippus, Cyrenaicus, discipulus Socratis, auctor sectae Cyrenaicorum S. II, 3,100. Ep. I, 1,18. 17,14.17.23.

Aristius, Fuscus, poeta et grammaticus, Horati amicus S. I, 9,61. Ep. I, 10,44.

Aristophanes, veteris comoediae auctor (452—387) S. I, 4,1.

Armenius (= Armenii), victus a Tiberio Claudio Nerone a. 20 Ep. I, 12,27. — Armeniae orae II, 9,4.

Arrius, Quintus, homo luxuriosus S. II, 3,86.248.

Asia, provincia S. I, 7,19.24. Ep. I, 3,5.

Asina, Ep. I, 13,8. cf. Vinnius.

Assaracus, Trois filius, Anchisae avus E. 13,13.

Assyrius subst. Ep. II, 3,118. — adi. = Syrius. nardus II, 11,16. litus III, 4,32.

Asterie III, 7,1.

Atabulus 'ventus in Apulia ferventissimus' S. I, 5,78.

Atacinus (Varro), ab Atace fluvio Galliae Narbonensis dictus S. I, 10,46. cf. Varro.

Athenae S. I, 1,64. II, 7,13. Ep. II, 1,213. 2,43.81.

Atlanteus finis, extrema Africae ora I, 34,11.

Atlanticum aequor I, 31,14.

Atlas, Titan, filius Iapeti, pater Maiae, avus Mercurii I, 10,1.

Atreus, Pelopis filius, Agamemnonis et Menelai pater Ep. II, 3,188.

Atrides = Agamemnon II, 4,7. Ep. I, 2,12. — voc. casu Atrida S. II, 3,187. = Menelaus Ep. I, 7,48. (voc. casu Atride). — Atridae = Agamemnon et Menelaus I, 10,13. S. II, 3,203.

Atta, T. Quintius, togatarum scriptor. a. 77 obiit Ep. II, 1,79.

Attalicae condiciones I, 1,12. 1 urbes Ep. I, 11,5.

Attalus, rex Pergami, cuius regnu populus Romanus a. 133 hereditatis iure accepit II, 18,5.

Attica virgo = *καρυφόρος* S. II, 8,13.

Attici fines I, 3,6.

Aufidius S. II, 4,24.

Aufidius Luscus, olim scriba, tum praetor in oppido Fundis S. I, 5,34.

Aufidus, flumen Apuliae III, 80,10. IV, 9,2. 14,26. S. I, 1,68.

Augustus II, 9,19. III, 3,11. 5,3. IV, 2,43. 4,27. 14,8. Ep. I, 3,2.7. 13,2. 16,29. II, 2,48.

— C. Iulius Caesar Octavianus Augustus, filius C. Octavii et Attiae filiae sororis C. Iuli Caesaris dictatoris, natus est IX. Kal. Oct. a. 63. — consul factus a. 43 triumviratum inijt cum Antonio et Lepido. a. 42 Brutum et Cassium ad Philippos vicit. — a. 38 Liviam, Tiberii et Drusi Neronum matrem, in matrimonium duxit. — pugna Actiaca IV. Non. Sept. a. 31 Antonium et Cleopatram devicit I, 37. E. 9. Ep. I, 18,61. — veteranis tumultuantibus agros adsignavit S. II, 6,55. — a. 30 Alexandriam occupavit I, 27,16. IV, 14,35. — a. 29 Ianum clausit IV, 15,9. Ep. II, 1,255. — a. 27 Augustus a senatu appellatus est. — post bellum a. 26 et 25 adversus Cantabros in Hispania gestum Romam revertit a. 24. III, 14. — a legationibus Indorum et Scytharum aditur, dum Asiam visit, a. 20. IV, 14,42. CS. 56. eodem anno Parthi signa Romana a. 53 amissa restituunt IV, 15,6. Ep. I, 18,56. — a. 17 legem de maritandis ordinibus fert IV, 5,21. CS. 20. Ep. II, 1,3. eodem anno ludos saeculares facit CS. in Galliam

profectus a Sygambri obsides accipit a. 16. IV, 2,36. — a. 13 Romam redit IV, 5.

Aulis, oppidum Boeotiae S. II, 3,199.

Aulon, locus regionis Tarentinae ferax boni vini II, 6,18.

Aulus, Servii Oppidii filius S. II, 3,171.

Aulus, Cascellius 'iuris consultus tunc optimus' Ep. II, 3,371.

Ausoniae urbes = Italae IV, 4,56.

Auster, ventus II, 14,16. III, 3,4. 27,22. IV, 14,21. E. 10,4. S. II, 6,12. 8,6. Ep. I, 11,15. — Austri S. I, 1,6. II, 2,41. Ep. II, 2,202.

Autumnus E. 2,12.

Aventinus, collis inter Circum Maximum et Tiberim, ubi erat templum Dianae CS. 69. Ep. II, 2,69.

Avernales aquae, i. e. ex Averno lacu Campaniae petitae E. 5,26.

Avidienus cognomine Canis, homo 'nimum parvus sed dives' S. II, 2,55-6.

Babylonii numeri i. e. astrologici: 'Babylonii enim astrologiam invenisse traduntur' I, 11,2.

Bacchae III, 25,16. S. I, 3,7.

Bacchius, gladiator S. I, 7,30.

Bacchus, deus I, 7,3. 18,6. 27,3. II, 6,19. 19,1.6. III, 3,13. 25,1. Ep. II, 2,78. = vinum III, 16,34. cf. Bassareus, Euhius, Lenaeus, Liber, Lyaeus, Thyoneus.

Bactra, urbs Asiae orientalis III, 29,28.

Baiae, locus Campaniae amoenissimus cum balneis calidis et siccis sudationibus in murtetis (Ep. I, 15,6) II, 18,30. III, 4,24. Ep. I, 1,88. 15,2.12.

- Baianus murex** S. II, 4,32.
Baius, inops S. I, 4,110.
Balatro, Servilius S. II, 8,21.28.40.64.83.
Balbinus S. I, 3,40.
Bandusiae fons in Sabino Horati III, 13,1 (conf. Porph. ad Ep. I, 16,12. 18,104.106).
Bantini saltus in Apulia circa Bantiam oppidum III, 4,15.
Barine II, 8,2.
Barium, oppidum Apuliae S. I, 5,97.
Barrus, homo corporis cultui nimis intentus S. I, 6,30.
Barrus, homo maledicus S. I, 7,8.
Bassareus, Bacchus, a βασιάρα, quia mulieres Thraciae bacchantes vulpium pellibus se tegebant I, 18,11.
Bassus I, 36,14.
Bathyllus, puer E. 14,9.
Bellerophontes, Neptuni filius, qui Antea reginae amorem sprexit, Minervae ope Pegasus domuit. III, 7,15. 12,8. IV, 11,28.
Bellona, dea S. II. 3,223.
Beneventum, oppidum Samnii S. I, 5,71.
Berecynthius, a Berecyntho, Phrygiae monte Cybelae sacro: cornu I, 18,13. tibia III, 19,18. IV, 1,22.
Bestius Ep. I, 15,37.
Bibulus, M. Calpurnius, consul a. 59. III, 28,8.
Bibulus S. I, 10,88.
Bionei sermones, a Bione Borysthenite sophista (circa Olymp. 120), qui poetarum carmina acerrime laceravit Ep. II, 2,80.
Birrius latro S. I, 4,89.
Bistonides, Bacchae Thraciae, a Bistonibus, gente Thracia circa Abdera II, 19,20.
Bithus, gladiator S. I, 7,20.
Bithyna carina I, 35,7. negotia Ep. I, 6,38.
Boeotus Ep. II, 1,244.
Bolanus S. I, 9,11.
Boreas, ventus III, 24,38.
Bosporus II, 13,14. 20,14. III, 4,30.
Breuni, gens Rhaetica IV, 14,11.
Briseis II, 4,3.
Britannus E. 7,7. — Britanni I, 21,15. 35,30. III, 4,33. 5,2. IV, 14,48.
Brundisium, oppidum Calabriae S. I, 5,104. Ep. I, 17,52. 18,20.
Brutus, M. Iunius, Caesaris interfecto II, 7,2. S. I, 7,18.23.24.33.
Bullatius Ep. I, 11,1.
Bupalus, sculptor nobilis (circa a. 540) imaginem Hipponactis iambographi, qui foeditate vultus notabilis erat, ridentium circulis proposuit. Quod indignatus Hipponax adeo amare illum insectatus est iambis suis, ut laqueo dicatur vitam finisse E. 6,14.
Butra Ep. I, 5,28.
Byzantia orca S. II, 4,88.
Cadmus, Thebarum conditor Ep. II, 3,187.
Cadmus, carnifex S. I, 6,89.
Caecilius, Staius, comoediarum palliatarum scriptor, Ennii contubernalis, circa a. 180 floruit Ep. II, 1,59. 3,54.
Caecubum (vinum), ex agro Caecubo in Campania I, 20,9. 37,5. III, 2? E. 9,1.88. — Caecuba II, 14 C. vina S. II, 8,15.
Caelius latro S. I, 4,89.
Caeres cera, tabellae civium si suffragio, 'quia victis Caeritil'

- Romani in percutiendo foedere non dederunt suffragii ferendi ius, quod ignominiosum fuit' Ep. I, 6,82.
- Caesar**, dictator I, 2,44. Ep. I, 5,9.
- Caesaris** horti in Ianiculo S. I, 9,18.
- Caesar**, Augustus I, 2,52. 6,11. 12,51.52. 21,14. 35,29. 37,16. II, 9,30. 12,10. III, 4,37. 14,3.16. 25,4. IV, 2,34.48. 5,16.27. 15,4.17. E. 1,8. 9,2.18.37. S. I, 3,4. II, 1,11.19.84. 6,56. Ep. I, 12,28. 13,18. II, 1,4. 2,48. cf. Augustus.
- Calaber** hospes Ep. I, 7,14. pascua E. 1,37. apes III, 16,38. Pierides i. e. Ennii Musa IV, 8,20. saltus Ep. II, 2,177. sinus I, 33,16.
- Calabria** I, 31,6.
- Calais** III, 9,14.
- Calenus** prelum I, 20,9. vitis I, 31,9.
- Calum**, oppidum Campaniae IV, 12,14.
- Callimachus**, Cyrenaeus, grammaticus et poeta celeberrimus, elegiarum et epigrammatum scriptor, circa a. 260 floruit. Ep. II, 2,100. hunc Horatius imitatus est S. I, 2,108-108. II, 3,296. Ep. II, 3,97.
- Calliope**, Musa III, 4,2.
- Calvus**, C. Licinius Macer (82—47), orator et poeta nobilis, Catulli amicus S. I, 10,19.
- Camena** I, 12,39. II, 16,38. IV, 6,27. Ep. I, 1,1. 18,47. II, 3,275. — Camenae III, 4,21. IV, 9,8. CS. 62. S. I, 10,45. Ep. I, 19,5.
- Camillus**, M. Furius I, 12,42. — Camilli Ep. I, 1,64.
- Campanus** pons, 'qui est citra sextum decimum miliarium a Capua' S. I, 5,45. — morbus, qui frontem verrucis turpabat S. I, 5,62. — Campana supellex, fictilis ac vilis S. I, 6,118. trulla S. II, 3,144. — Campani agri S. II, 8,56.
- Campus**, Martius, graminosus (IV, 1,39), apricus (I, 8,4), amoenitate insignis (Ep. I, 11,4), hominibus repletus (Ep. I, 6,59), ludentium praecipue et ambulantium delectationi deserviebat I, 9,18. S. I, 6,128. II, 6,49. Ep. I, 7,59. 18,54. II, 3,379. — locus comitorum habendorum III, 1,11.
- Canicula** = Sirius I, 17,17. III, 13,9. S. II, 5,39.
- Canidia**. 'sub hoc nomine Gratidiam Neapolitanam unguentariam intellegi vult, quam ut veneficam Horatius semper insectatur' E. 3,8. 5,15.48. 17,6. S. I, 8,24.48. II, 1,48. 8,95.
- Canis**, sidus = Canicula S. I, 7,25. Ep. I, 10,16.
- Cantaber** (Hispaniae populus bellicosus) II, 6,2. 11,1. III, 8,22. IV, 14,41. Ep. I, 12,28. cf. Agrippa et Augustus.
- Cantabrica** bella Ep. I, 18,55.
- Canusinus** bilinguis, i. e. et Graeci sermonis et Osci gnarus S. I, 10,30.
- Canusium**, oppidum Apuliae S. I, 5,91. II, 3,168.
- Capito**, C. Fonteius, cons. suffectus a. 33, Antoni in Asia legatus S. I, 5,32.38.
- Capitolinus**, Petillius 'cum Capitolii curam ageret, coronae subreptae de Capitolio causam dixit absolutusque a Caesare [Augusto] est' S. I, 4,94.96. 10,26.
- Capitolium** I, 37,6. III, 3,42. 24,45. 30,8. IV, 3,9.

- Cappadocum** rex, Ariobarzanes, qui propter paupertatem servos vendebat Ep. I, 6,39. conf. Cic. ad Att VI, 1,3.
- Capra**, sidus III, 7,6.
- Capricornus**, sidus II, 17,20.
- Caprius**, acerrimus delator et causidicus S. I, 4,66.70.
- Capua**, urbs E. 16,5. S. I, 5,47. Ep. I, 11,11.
- Carinae**, vicus Romae, 'ubi et Pompeiana domus' Ep. I, 7,48.
- Carpathium** mare, dictum a Carpatho insula IV, 5,10. pelagus I, 35,8.
- Carthago** III, 5,39. IV, 4,69. 8,17. E. 7,5. 9,35. S. II, 1,66.
- Cascellius** Ep. II, 3,371. cf. Aulus.
- Caspium** mare II, 9,2.
- Cassius**, Etruscus Parmensis, tragoediarum et elegiarum scriptor, unus e Caesaris interfectoribus, 'in partibus Cassi et Bruti cum Horatio tribunus militum militavit, quibus victis Athenas se contulit'. post pugnam Actiacam iussu Octavianiani interfectus est S. I, 10,62. Ep. I, 4,3.
- Castalia**, fons Parnasi montis III, 4,61.
- Castor**, Pollucis frater, Iovis et Ladae filius IV, 5,35. E. 17,42.43. S. II, 1,26. Ep. II, 1,5.
- Castor**, gladiator Ep. I, 18,19.
- Catia** S. I, 2,95.
- Catleni** i. e. Catienus, histrio S. II, 3,61 cf. Iliona.
- Catilus** I, 18,2. cf. Argeus.
- Catius**, T., Insuber 'Epicureus fuit, qui scripsit quattuor libros de rerum natura et de summo bono'. obiit a. 45; cf. Cic. ad fam. XV, 6,1. — S. II, 4,1.88.
- Cato**, M. Porcius, Censorius II, 15,11. III, 21,11. S. I, 2,32. Ep. II, 3,56. Catones i. e. Cato Ep. II, 2,117.
- Cato**, M. Porcius, Uticensis I, 12,35. II, 1,24. Ep. I, 19,13.14.
- Cato**, Valerius, poeta et grammaticus, Ciceronis aequalis S. I, 10(1).
- Catullus**, C. Valerius, Veronensis (87-54), poeta lyricus S. I, 10,19.
- Caucasus**, mons I, 22,7. E. 1,12.
- Caudium**, oppidum Samnii prope furculas Caudinas S. I, 5,51.
- Cea** nenia II, 1,38. — Caeae Caeanae IV, 9,7. [Simonides poeta lyricus ex Ceo insula (559—469) inter alia *Θηήρου* optime scripsit].
- Cecropius** cothurnus = tragoedia, quia Thespis Atheniensis tragoediae inventor esse putatur II, 1,12. — avis, Cecropiae domus aeternum obprobrium i. e. Procne, Pandionis filia, in Iusciniam mutata IV, 12,6-7.
- Celsus** Ep. I, 3,15. 8,1.17. cf. Albivanus.
- Censorinus**, C. Marcius, cons. a. 8. IV, 8,2.
- Centaurea** rixa I, 18,8.
- Centaurus** = Chiron E. 13,11. — Centauri IV, 2,15.
- Cerberus** II, 19,39. III, 11,17.
- Ceres**, dea III, 2,26. IV, 5,18. CS. 30. S. II, 2,124. 8,14. = frumentum III, 24,13. E. 16,43.
- Cerinthus** S. I, 2,81.
- Cervius**, delator S. II, 1,47.
- Cervius**, rusticus, vicinus Horati S. II, 6,77.
- Cethegi** prisci Ep. II, 2,117. cinctuti Ep. II, 8,50.

- Charybdis** Ep. II, 3,145. — (tropice) I, 27,19.
- Chia** IV, 13,7.
- Chimaera** I, 27,24. II, 17,18. IV, 2,16.
- Chios**, insula Ep. I, 11,1,21.
- Chium** (vinum) S. I, 10,24. II, 3,115. 8,15,48. — vina E. 9,24. — cadus III, 19,5.
- Chloë** I, 23,1. III, 7,10. 9,6.9.19. 26,12.
- Chloris**, puella II, 5,18. — vetula III, 15,8.
- Chorilus**, Iasensis, 'poeta pessimus fuit, qui Alexandrum secutus opera eius descripsit' Ep. II, 1,335. 3,357.
- Chremes**, exemplum avari senis ex Menandri aliqua fabula E. 1,33. — persona Andriae fabulae Terentianae S. I, 10,40. — persona Terentiana ex Heautontimorumenno Ep. II, 3,24; conf. Ter. Heaut. V, 4.
- Chrysippus**, ex oppido Ciliciae Solis (290—207), Stoicus celeberrimus S. I, 3,127. II, 3,44,287. Ep. I, 2,4.
- Cibyrtica** negotia, a Cibyra urbe Phrygiae Ep. I, 6,33
- Cicirrus**, Messius S. I, 5,52,65.
- Cicuta**, Perellius, faenerator S. II, 3,89,175.
- Cinara** IV, 1,4. 13,21,22. Ep. I, 7,28. 14,33.
- Circaea** moenia = m. Tusculi, 'quia Telegonus Circes et Ulixis filius hoc oppidum condidit' E. 1,30.
- Circe**, nympa: gen. Circae Ep. I, 2,23. — acc. Circen I, 17,20. — abl. Circa E. 17,17.
- ircei**, oppidum Latii S. II, 4,33.
- ircus** (maximus) S. II, 3,183. — fallax propter Chaldaeos, circulatores, fures ibi agentes S. I, 6,113.
- Claudia** manus IV, 4,73.
- Claudius**, Tiberius Nero, Augusti privignus, postea imperator Ep. I, 9,1. — a. 20 ad Tigranem in Armeniae regnum deducendum cum exercitu in Orientem mittitur Ep. I, 3,2. 12,26. — a. 15 Raetos devincit IV, 14,29. cf. Neronēs.
- Clazomenae**, oppidum Ioniae S. I, 7,5.
- Clio**, Musa I, 12,2.
- Clusini** fontes, a Clusio oppido Etruriae Ep. I, 15,9.
- Cnidius** Gyges II, 5,20.
- Cnidos**, urbs Cariae I, 30,1. III, 28,13.
- Cnosius** calamus = sagitta Cretica, a Cnoso Cretae oppido I, 15,17.
- Cocceius**, Nerva, M., Nervae imperatoris proavus, cons. a 36, qui iam a. 40 dissensionem inter Octavianum et Antonium ortam pace Brundisina composuerat, etiam a. 37 similis negotii conficiendi causa Maecenatem Brundisium usque comitatus est S. I, 5,28,32,50.
- Cocytos** II, 14,18.
- Codrus**, ultimus rex Atheniensium III, 19,2.
- Colchicae** flammae E. 5,24. C. venena E. 17,35.
- Colchis**, Medea E. 16,58.
- Colchus** subst. II, 20,17. Ep. II, 3,118. — Colchi IV, 4,63. — adi. venena II, 12,8.
- Colophon**, urbs Ioniae Ep. I, 11,3.
- Concanus**, gens Hispaniae Tarracensis III, 4,34.
- Copia**, dea CS. 60. Ep. I, 12,29.
- Coranus** S. II, 5,57,64.
- Corinthus** I, 7,2. Ep. I, 17,26. — captiva Corinthus = vasa Corinthia Ep. II, 1,193.

- Corvinus** III, 21,7. S. I, 10,29. cf. Messala.
- Corybantes**, Cybeles sacerdotes I, 16,8.
- Corycius** crocus, a Coryco monte Ciliciae S. II, 4,68.
- Cotiso**, rex Dacorum, a 29 a M. Crasso victus III, 8,18.
- Cotytia**, sacra Cotyttus deae Thraciae nocturna et flagitiosa E. 17,56.
- Coe** (vestes), subtilissimae, per quas, quae intra sunt, translucent S. I, 2,101.
- Coum** (vinum) album, i. e. aqua marina mixtum S. II, 4,29.
- Cous** adi.: purpurae IV, 13,18. Amyntas E. 12,18. faecula S. II, 8,9.
- Cragus**, mons Lyciae I, 21,8.
- Crantor**, ex oppido Ciliciae Solis, philosophus Academicus, circa a. 320 floruit Ep. I, 2,4.
- Crassus**, M. Licinius dives, a Parthis ad Carrhas a. 53 interfectus III, 5,5.
- Craterus**, 'nobilis medicus Augusti temporibus' S. II, 3,161.
- Cratinus**, antiquae comoediae poeta (520?—423), vinosus fuit S. I, 4,1. Ep. I, 19,1.
- Creon**, rex Corinthi, Glaucos pater E. 5,64.
- Cressa** nota i. e. alba I, 36,10.
- Creta** III, 27,24. E. 9,29.
- Creticum** mare I, 26,2.
- Crispinus**, Stoicus, homo garrulus et stolidus S. I, 1,120. 3,139. 4,14. II, 7,45.
- Crispus** II, 2,3. cf. Sallustius.
- Croesus**, rex Lydorum Ep. I, 11,2.
- Cumae**, urbs Campaniae Ep. I, 15,11.
- Cupido** I, 2,84. II, 8,14. IV, 13,5. E. 17,57. — Cupidines I, 19,1. IV, 1,5.
- Cupiennius**, C. Libo, 'Cumanus, Augusti familiaritate clarus, corporis sui diligentissimus' S. I, 2,38.
- Curlus**, Dentatus, M', ter consul, a. 290 Samnites, a. 275 Pyrrhum vicit I, 12,41. — Curii E. I, 1,64.
- Curtillus** S. II, 8,52.
- Cyclades**, insulae I, 14,30. III, 28,14.
- Cyclicus** scriptor, unus ex eis, qui res ab Helena rapta usque ad Ulixis mortem gestas, quas quidem Homerus praetermiserat, cecinerunt Ep. II, 3,136.
- Cyclops**, Polyphemus S. I, 5,63. Ep. II, 2,125. 3,145. — Cyclopes I, 4,7.
- Cydonius** arcus, a Cydone Cretae urbe IV, 9,17.
- Cyllenea fides** i. e. lyra quam Mercurius invenerat, a Cyllene monte Arcadiae, in quo Mercurius natus est E. 13,9.
- Cynicus** mordax i. e. Diogenes Ep. I, 17,18.
- Cynthius** = Apollo, a Cyntho monte Deli insulae, in quo natus est I, 21,2. — Cynthia = Diana III, 28,12.
- Cypria** trabs I, 1,18. Cypriae merces III, 29,60.
- Cyprus**, insula I, 3,1. 19,10. 30,2. III, 26,9.
- Cyrus**, rex Persarum II, 2,17. III, 29,27.
- Cyrus**, adulescens I, 17,25. 33,6.
- Cytherea** subst. = Venus in Cyt insula nata III, 12,4. — adi. therea Venus I, 4,5.
- Dacus** subst. = Dacorum populus I, 35,9. II, 20,18. — belli Ac'

- tempore Antoni partes secutus III, 6,14. — Daci S. II, 6,58. — adi. Dacus Cotiso III, 8,18.
- Daedaleus** Icarus II, 20,18. ops IV, 2,2.
- Daedalus**, pater Icari I, 3,34.
- Dama**, nomen servi S. I, 6,38. II, 5,18.101. 7,54.
- Damalis** I, 36,18.17.18.
- Damasippus**, Stoicus, homo loquax, S. II, 3,18.64.65.324.
- Danaë**, Acrisii filia III, 16,1.
- Danaus**, Aegyptius, cuius quinquaginta filiae praeter Hypermnestram sponso suos necaverunt II, 14,18. III, 11,28.
- Danuvius** IV, 15,21.
- Dardanus** = Troianus: gens I, 15,10. turres IV, 6,7.
- Daunias** = Apulia I, 22,14.
- Daunius** = Romanus: Dauniae caedes II, 1,34. Camena IV, 6,27.
- Daunus**, Apuliae rex III, 30,11. IV, 14,26.
- Davus**, servus comoediae S. I, 10,40. II, 5,91. Ep. II, 3,237. — Horati servus S. II, 7,2.46.100.
- December**, subst. E. 11,5. Ep. I, 20,27. — adi. Nonae Decembres, dies festus Fauni III, 18,10. libertas Decembris = Saturnalia S. II, 7,4. cf. Saturnalia.
- Decius** = homo quales erant Decii, homines novi sed probi S. I, 6,20.
- Deiphobus**, Priami filius IV, 9,22.
- Delius** Apollo III, 4,64. Diana IV, 6,32. folia = laurea IV, 3,6.
- Dellius**, Q., 'a Dolabella ad Cassium transiturus salutem sibi pactus est, si Dolabellam occidisset, et a Cassio deinde transivit ad Antonium, novissime ab Antonio transfugit ad Caesarem' Sen. Suas. I, p. 7. — II, 3,4.
- Delmaticus triumphus**, quem Delmatis devictis a. 39 egit Pollio II, 1,16.
- Delos**, insula I, 21,10.
- Delphi**, urbs Phocidis I, 7,8. Ep. II, 3,219.
- Delphica laurus** III, 30,15.
- Demetrius**, Horati obtrectator S. I, 10,79.90.
- Demetrius**, servus Philippi consularis Ep. I, 7,52.
- Democritus**, Abderites, philosophus (460? — 361) Ep. I, 12,12. II, 1,194. 3,297.
- Diana** I, 21,1. II, 12,20. III, 4,71. IV, 7,25. CS. 1.70.75. E. 5,51. 17,3. Ep. II, 3,18.454.
- Diespiter** = diei pater, Iuppiter I, 34,5. III, 2,29.
- Digentia**, rivus in Sabinis Ep. I, 18,104.
- Dindymene** = Cybele, a Dindymo monte Phrygiae I, 16,5.
- Diomedes**, Tydei filius S. I, 7,18. Ep. II, 3,144. Canusium condidisse fertur S. I, 5,92.
- Dionaeum antrum** i. e. Veneris, a Dione Veneris matre II, 1,39.
- Dionysius**, servus S. I, 6,38.
- Dircaeus cygnus** = Pindarus Thebanus, 'a fonte Boeotiae Dirce, qui est Thebis proximus' IV, 2,25.
- Docilis**, gladiator Ep. I, 18,19.
- Dorium carmen** = bellicum E. 9,6.
- Dossennus**, fabularum Atellanarum persona Ep. II, 1,178.
- Drusus**, Nero Claudius, Augusti privignus, natus a. 38, Breunos et Ge-

- naunos, populos Rhaeticos, a. 15 devicit. IV, 4,18. 14,10.
- Echioniae** Thebae, ab Echione genere Cadmi IV, 4,84. cf. Ov. Met. III, 126.
- Edoni**, Thraciae populus II, 7,27.
- Egeria**, nympa, Numae amica S. I, 2,126.
- Electra** S. II, 3,140.
- Elea** palma = Olympiaca IV, 2,17.
- Empedocles** 'fuit Agrigentinus physicus, qui se in craterem praecipitem dedit Aetnae, immortalitatem adfectans' (circa a. 490—430) Ep. I, 12,20. II, 3,465.
- Enceladus**, gigas III, 4,56.
- Enipeus**, adolescens III, 7,23.
- Ennius**, Q., (239—169) natus in Calabria, scripsit versu heroico Annales Homerum imitatus, versu trimetro tragoedias Euripidem potissimum secutus S. I, 10,54. Ep. I, 19,7. II, 1,50. 3,56.259.
- Eous** = orientalis: partes I, 35,31. fluctus E. 2,51.
- Ephesos**, urbs Ioniae I, 7,2.
- Epicharmus**, Cons, poeta comicus (circa a. 540—450), Syracusis degit, unde Siculus appellatur Ep. II, 1,58.
- Epicurus**, philosophus (334—263) Ep. I, 4,16.
- Epidaurius** serpens = Aesculapio sacer, ab Epidauro urbe Argolidis, ubi Aesculapius deus praecipue colebatur S. I, 3,27.
- Erycina** i. e. Venus, ab Eryce monte Siciliae I, 2,33.
- Erymanthus**, mons Arcadiae I, 21,7.
- Esquiliae**, collis urbis Romae antea sepulcris et bustis vacans, ubi Maecenas domum et hortos constituit salubritati aëris consulens S. I, 8,14. II, 6,33. turrin quoque in hortis suis exstruxit Maecenas, unde regionem Romanam late prospectaret III, 29,10.
- Esquilinae** alites E. 5,100. — Esquilinum veneficium i. e. in colle Esquilino factum E. 17,58.
- Etrusca** manus E. 16,4. mare III, 29,35. litus I, 2,14. CS. ss. litora E. 16,40. fines S. I, 6,1. — Etruscus Cassius S. I, 10,61. cf. Cassius.
- Euander**, Arcas, Mercurii et Carmentae filius, ante Troiam captam in Italiam venit et Pallanteum oppidum in monte Palatino condidit S. I, 3,91. (aliter locum explicaverunt illi qui de personis Horatianis scripserunt; conf. Porphyronis scholion).
- Euhias** (Εὐΐας) = Baccha III, 25,9.
- Euhius** (Εὐΐος) = Bacchus I, 18,9. II, 11,17.
- Eumenides** II, 13,36.
- Eupolis**, antiquae comediae poeta, Cratini et Aristophanis aequalis S. I, 4,1. II, 3,12.
- Europe**, Agenoris regis Phoenicum filia III, 27,25.57. — ab ea appellata est pars orbis terrarum III, 3,47.
- Eurus**, ventus I, 25,20. 28,25. II, 16,24. III, 17,11. IV, 4,43. 6,10. E. 10,5. 16,54.
- Euterpe**, Musa I, 1,33.
- Eutrapelus** propter facetias et urbanitatem appellabatur P. Volumnus, eques Romanus, M. Antoni amicus Ep. I, 18,81.
- Fabia** (tribu-) Ep. I, 6,52.

- Fabius**, homo loquax S. I, 1,14 (conf. Porph.).
- Fabius** quidam adulter S. I, 2,131.
- Fabricius**, C. Luscinus I, 12,40.
- Fabricius** pons, lapideus, 'qui est insulae illius, quae in medio Tiberi posita est,' a 62 a L. Fabricio curatore viarum exstructus S. II, 3,86.
- Falernum** (vinum), quod proveniebat in agro Falerno Campaniae I, 27,10. II, 3,8. 11,19. S. I, 10,34. II, 2,15. 3,115. 4,24. 8,16. Ep. I, 14,34. 18,91. — Falerna faex S. II, 4,55. fundus E. 4,13. mustum S. II, 4,19. uvae II, 6,19. vitis III, 1,43. vites I, 20,10.
- Fannius**, poeta ineptus S. I, 4,21. 10,80.
- Faunus**, deus I, 4,11. 17,2. II, 17,28. III, 18,1. — Fauni Ep. I, 19,4. II, 3,244.
- Fausta**, Sullae filia, Annii Milonis uxor S. I, 2,64.
- Faustitas**, dea IV, 5,18.
- Favonius**, ventus vernus = Zephyrus I, 4,1. — Favonii III, 7,2.
- Ferentinum**, oppidum Latii desertum Ep. I, 17,8.
- Feronia**, nympa, cuius fons est 'paulum citra Tarracinam' S. I, 5,24.
- Fescennina** licentia, a Fescenninis (versibus) veterum agricolarum, 'in quibus exprimebantur iocosa convicia.' Ep. II, 1,145.
- denae**, oppidum Latii, Horati aetate iam desertum Ep. I, 11,8.
- ides**, dea I, 24,7. 35,21. CS. 57.
- Iaccus**, Q. Horatius E. 15,12. S. II, 1,18. cf. Horatius et Quintus.
- Flavius**, ludimagister Venusinus S. I, 6,72.
- Florus**, Iulius, a. 20 cum Tiberio in Asiam missus Ep. I, 3,1. II, 2,1.
- Folia**, venefica E. 5,42.
- Fonteius** S. I, 5,82. cf. Capito.
- Forentum**, oppidum Apuliae in valle positum III, 4,16.
- Formiae**, oppidum Latii III, 17,6.
- Formiani** colles I, 20,11. cf. Laestrygonia.
- Fortuna** I, 31,10. 34,15. II, 1,3. III, 29,49. S. II, 2,128. 6,49. 8,61. Ep. I, 1,68. 11,20. 12,9.
- Forum** S. I, 5,3. cf. Appius.
- Fufidius** S. I, 2,12.
- Fufius** S. II, 3,80. cf. Iliona.
- Fundanius**, C., comoediarum scriptor S. I, 10,42. II, 8,19.
- Fundi**, oppidum Latii S. I, 5,34.
- Furia** S. II, 3,141. — Furiae I, 28,17. S. I, 8,45. II, 3,135.
- Furius**, poeta 'cum vellet Alpes nivibus plenas describere, ait: Iuppiter hibernas cana nive conspuit Alpes' S. II, 5,41.
- Furnius**, historiarum scriptor S. I, 10,86.
- Fuscus** I, 22,4. S. I, 9,61. 10,88. Ep. I, 10,1. cf. Aristius.
- Gabii**, oppidum Latii Ep. I, 11,7. 15,9. II, 1,25. 2,3.
- Gades**, urbs Hispaniae II, 2,11. 6,1.
- Gaetulus** = Africanus: leo I, 23,10. Syrtes II, 20,15. leaena III, 20,2. murex i. e. purpura Girbitana, a Girba seu Meninge, in aula Syrtis minoris Ep. II, 2,181.
- Galaesus**, fluvius regionis Tarentinae II, 6,10.

Galatea III, 27,14.
Galba, Servius Sulpicius, iuris consultus S. I, 2,46.
Galli S. II, 1,14. = Galatae, equites Deiotari minoris E. 9,18. = Cybeles sacerdotes S. I, 2,121.
Gallia IV, 14,40.
Gallica ora i. e. Gallicorum equorum I, 8,6. pascua III, 16,35.
Gallina, gladiator S. II, 6,44.
Gallionius praeco (p. L.) S. II, 2,47.
Ganymedes IV, 4,4.
Garganus, mons Apuliae II, 9,7. — adi. Garganum nemus Ep. II, 1,302.
Gargilius Ep. I, 6,58.
Gargonius S. I, 2,37. 4,92.
Geloni, Scythiae populus II, 9,22. 20,10. III, 4,35.
Genauni, gens Rhaetica IV, 14,10.
Genius III, 17,14. Ep. I, 7,94. II, 1,144. 2,187. 3,310.
Germania IV, 5,30. E. 16,7.
Geryones, Chrysaoris et Callirrhoës filius, trimembris, ab Hercule interfectus II, 14,2.
Getae, Thraciae populus III, 24,11. IV, 15,22.
Gigantes II, 19,32.
Giganteus triumphus III, 1,7.
Glaucus, Hippolochi filius, dux cattervarum Lyciarum S. I, 7,17; cf. Hom. II. 6,234.
Glycera I, 19,5. 30,3. 33,2. III, 19,22.
Glycon, athleta Ep. I, 1,30.
Gnatia (= Egnatia), oppidum Apuliae, aquae inops S. I, 5,97.
Gracchus Ep. II, 2,99.
Graecia I, 15,6. IV, 5,35. Ep. I, 2,7. II, 1,92. 156.
Graecus subst. S. I, 7,32. II, 3,100. — Graeci S. I, 5,3. 10,35.66. Ep.

II, 1,32.90. — adi. chartae Ep. II, 1,161. exemplaria Ep. II, 3,328. fons Ep. II, 3,52. litterulae Ep. II, 2,7. testa I, 20,2. trochus III, 24,57. verba S. I, 10,30. versiculi S. I, 10,81. vestigia Ep. II, 3,326.
Grai II, 4,12. IV, 8,4. Ep. II, 1,19. 2,42. 3,323.
Gralus, adi. Camena II, 16,32. manus E. 10,12.
Gratia III, 19,16. IV, 7,5. — Gratiae I, 4,6. 30,6. III, 21,32.
Grosphus, Pompeius, eques Romanus, Siciliensis II, 16,7. Ep. I, 12,22.23.
Gyas, gigas II, 17,14. III, 4,60.
Gyges Cnidius, puer formosus II, 5,20.
Gyges, iuvenis III, 7,5.
Hadria I, 3,15. 33,15. II, 11,2. 14,14. III, 3,5. 9,22. 27,19. Ep. I, 18,62.
Hadrianum mare I, 16,4.
Haemonia = Thessalia, ab Haemone, filio Pelasgi, patre Theseali I, 37,20.
Haemus, mons Thraciae I, 12,6.
Hagna S. I, 3,40.
Hannibal II, 12,2. III, 6,35. IV, 4,49. 8,16. E. 16,8.
Harpylae S. II, 2,40.
Hasdrubal, Hannibalis frater, a. 207 ad Metaurum flumen victus et interemptus IV, 4,32.72.
Hebrus, Thraciae fluvius III, 25,10. Ep. I, 3,3. 16,12.
Hebrus Liparaeus, adolescens III, 12,6.
Hecate, dea magicarum artium S. I, 8,32.
Hector II, 4,10. IV, 9,32. E. 17,12. S. I, 7,12.
Hectoreae opes III, 3,32.
Helicon, mons Boeotiae I, 12,5. Ep. II, 1,212. 3,326.

Heliodorus S. I, 5,2.
Hellas, puella S. II, 3,277.
Hercules III, 3,2. 14,1. IV, 4,62. 5,36. 8,30. E. 3,17. 17,31. S. II, 6,18. Ep. I, 1,5.
Herculeus labor I, 3, 36. manus II, 12,6.
Hermogenes S. I, 3,139. 4,72. 9,25. 10,13.80. cf. Tigellius.
Herodes, rex Iudaeae, cui magna pecunia rediit ex palmetis ad Hierichuntem Ep. II, 2,184.
Hesperia = Italia III, 6,8. IV, 5,38. = Hispania I, 36,4.
Hesperius = Italus: fluctus I, 28,26. ruina II, 1,32. = in occidente situs: unda II, 17,20. cubile i. e. extrema occidentis ora IV, 15,16.
Hiber = Hispanus II, 20,30.
Hiberia = Hispania IV, 5,28. 14,50.
Hiberia, regio Caucaso monti adiacens E. 5,21.
Hibericus = Hisp.: funes E. 4,3.
Hiberus = Hisp.: loricae I, 29,15. piscis S. II, 8,46.
Hippolyte, Acasti, Iolci regis, coniunx Peleum frustra ad amorem sollicitavit III, 7,18.
Hippolytus, Thesei filius pudicus, Phaedrae novercae amorem aspernatus est IV, 7,26.
Hirpinus II, 11,2. cf. Quintius.
Hispana navis III, 6,31. ora III, 8,21. 14,3.
Hister, amnis IV, 14,46.
Immerus IV, 9,6. S. I, 10,52. Ep. I, 19,6. II, 1,50. 3,74. 359. 401.
Innor C. S. 57.
Incratus IV, 6,44. Ep. I, 14,5. —
Q. Horatius Flaccus natus est Venusiae in urbe Apuliae a. d. VI.

Id. Decembr. a. 65, L. Aurelio Cotta L. Manlio Torquato coss. (III, 21,1. E. 13,6. Ep. I, 20,27), genere humili, patre liberti exactionum coactore, viro optimo. II, 20,5. III, 30,12. S. I, 6,6. 45. 71. 83. Ep. I, 20,20. S. I, 4,105—126. 6,71—99. — puer a patre Romam ductus Orbilio Beneventano grammatico magistro usus est et poetas, Homerum in primis, ex Latinis etiam L. Andronicum, legit. S. I, 6,72 sqq. Ep. II, 1,59 sqq. — circa a. 45 Athenas se contulit, ubi sectae Academicorum addictus philosophiae studuit. Ep. II, 2,43 sqq. — Cum M. Brutus Caesare interfecto Macedonia et Achaia potitus esset, H. a. 43 eum ad exercitum secutus tribunus militum pugnae Philippensi interfuit a. 42: II, 7,9. III, 4,26. S. I, 6,48. Ep. II, 2,47 sqq. — venia ab Octaviano proposita omnibus, qui adversarum partium fuerant, a. 41 in Italiam reversus, cum agello paterno veteranis addicto egenus factus esset (Ep. II, 2,50 sqq.), scribae quaestorii munus adsumpsit atque carminibus aliquot editis statim inter poetas eius aetatis praecipuos, Vergilium, Varium, alios, claruit. Ab illis a. 38 Maecenati commendatus (S. I, 6,54 sqq. II, 6,40 sqq.) comes eius fuit in itinere Brundisino a. 37 (S. I, 5), donatusque fundo Sabino a. 33 (S. II, 3,10. conf. III, 23. IV, 11,10. S. II, 6 init. ca. 7,118. Ep. I, 14,1-3. I,16), cum honorum cupiditate et quaestus studio alienissimus esset, insuper

etiam ob valetudinem infirmam nil amplius desideraret, totum se poesi dedit, nisi quod postremis vitae annis ad studia philosophica reversus praeceptis clarissimis sententiis ornatissimis carminibus insertis poesin et philosophiam felicissime iunxit, elegans quoque ac subtilis iudex poetarum Graecorum et Romanorum. obiit a. ante Chr. 8, a. d. V. Kal. Decembr.

Scriptis primum satiras sive sermones et epodon librum, in illis Lucilium, in hoc Archilochum potissimum secutus (S. I, 4, 6 sqq. I, 10. E. 6, 13. Ep. I, 19, 23 sqq.), ediditque satirarum librum primum a. 35, secundum a. 30. interea paulatim ad poesin lyricam declinans tres carminum sive odarum libros composuit atque a. 23 emisit, imitatus in primis Alcaeam et Sappho. post rogante Augusto, ut privignorum suorum res gestas celebraret, quartum addidit. ultimum eius opus sunt epistularum libri duo. — cf. Flaccus et Quintus.

Hyades, signum in fronte Tauri, quod ortu suo, qui est Non. Mai, pluvias efficit I, 3, 14.

Hydaspes, fluvius Indiae I, 22, 8.

Hydaspes, servus Indus S. II, 8, 14.

Hylaeus, unus e Centauris II, 12, 6.

Hymettiae columnae i. e. e marmore, quod caeditur in Hymetto, factae II, 18, 3. mella S. II, 2, 15.

Hymettus, mons Atticae II, 6, 14.

Hyperborei campi, 'qui septemtrioni subiacent' II, 20, 16.

Hypsaea, Plotia, 'vitiosos oculos habuisse dicitur' S. I, 2, 91.

iambus, pes Ep. II, 3, 251. = trimeter iambicus Ep. II, 3, 79. — iambi = carmina maledica versibus trimetris composita I, 16, 3. = epodi I, 16, 24. E. 14, 7. Ep. I, 19, 23. II, 2, 59.

Ianus, deus S. II, 6, 20. Ep. I, 16, 59. — custos pacis Ep. II, 1, 255. Ianus Quirini (seu Quirinus) templum Iani, ab Octaviano a 29 clausum IV, 15, 9. Ep. II, 1, 255. — Ianus (geminus) sive Iani sunt duo arcus quadrifrontes prope forum, ubi argentariorum et bibliopolarum tabernae erant S. II, 3, 18. Ep. I, 1, 54. 20, 1.

Iapetus, pater Promethei I, 3, 27.

Iapyx, ventus ab occasu flans I, 3, 4. III, 27, 30.

Iarbutha, 'Maurus regio genere fuit ortus, qui, dum Timagenem imitatur post convivium et inter pocula declamantem, propter insolentiam faciendi quod conabatur ipse diruptus est' Ep. I, 19, 15.

Iason E. 3, 12.

Ibycus pauper III, 15, 1.

Icarii fluctus i. e. fl. maris Icarii I, 1, 15.

Icarus, Daedali filius, a quo Icarium mare nomen traxit, cum inter Icariam et Samum insulas in undas cecidisset II, 20, 13. III, 7, 21.

Iccius, philosophiae studiosus sed inconstans, a. 24 cum Aelio Gallo, praefecto Aegypti, contra Arabum profecturus, postea procurato praediorum M. Agrippae est. I 29, 1. Ep. I, 12, 1.

Ida, mons Phrygiae, unde Ganymedes a Iovis aquila raptus est III 20, 16.

Idaee naves = Troianae I, 15,1-2.
Idomeneus, rex Cretensium IV, 9,20.
Idus IV, 11,14. E. 2,69. S. I, 6,75
Ilerda, urbs Hispaniae Tarraconensis
 Ep. I, 20,18.
Iliā = Rea Silvia, mater Romuli et
 Remi, Amulii iussu in Tiberim
 praecipitata I, 2,17. III, 9,8. IV,
 8,22. S. I, 2,126.
Iliacae domus I, 15,36. muri Ep. I,
 2,16. carmen Ep. II, 3,129.
Ilion, I, 10,14. 15,33(?). III, 3,18.37(?).
 19,4. IV, 4,58. E. 10,18.
Iliōna, Pacuvii tragoedia; in qua cum
 'Fufius Phocaeus tragoediarum
 actor vellet Iliōnam dormientem
 exprimere, ut ad filii *Polydori ne-*
cati exsurgeret vocem, in scena
 obdormit' S. II, 3,60—81.
Ilios IV, 9,18. E. 14,14.
Iliθia (*Ellēθivā*), Diana Lucina
 CS. 14. cf. Lucina.
Iliis: Iliae turmae CS. 37. matres
 E. 17,11.
Ilyricae undae I, 28,22.
Inachia E. 11,8. 12,14.15.
Inachus, rex Argivorum antiquissimus
 II, 3,21. III, 19,1.
India III, 24,2.
Indicum ebur I, 31,6.
Indus IV, 14,42. — Indi I, 12,56. CS.
 58. Ep. I, 1,46. 6,8.
Ino, Cadmi filia, altero filio ab Atha-
 mante coniuge necato, cum altero
 Melicerte se in mare praecipitavit
 et Leucothea dea facta est, Meli-
 certes Palaemon deus Ep. II, 3,123.
Inachi filia, a Iunone in vaccam
 mutata totum orbem pervagatur
 Ep. II, 3,124.
Ius, deus I, 2,34.

Horatius.

Iolcos, oppidum Thessaliae E. 5,21.
Ionicus attagen E. 2,54. — Ionici
 motus i. e. lascivi III, 6,31.
Ionius sinus i. e. maris Ionii E.
 10,19.
Isthmius labor, i. e. l. in ludis Isth-
 miis IV, 3,3.
Italia I, 37,16. III, 5,40. IV, 14,44. S.
 I, 6,35. Ep. I, 12,29.
Italum acetum S. I, 7,22. caelum II,
 7,4. robur II, 13,18. tellus S. II,
 6,56. — Itala arma Ep. I, 18,57.
 modi III, 30,13. res Ep. II, 1,2.
 urbes IV, 4,42. vires IV, 15,13.
Ithaca S. II, 5,4. — Ithace Ep. I, 7,41.
Ithacensis Ulixes Ep. I, 6,68.
Ityis, filius Procnēs, a matre ob Phi-
 lomelam sororem stupratam et
 lingua orbatam occisus IV, 12,5.
Iuba, rex Mauretaniae I, 22,15.
Iudaeus S. I, 5,100. — Iudaei S. I,
 4,148. 9,70.
Iugurtha, rex Numidiae II, 1,28.
Iugurthinum bellum E. 9,23.
Iulius S. I, 8,39.
Iulius, Florus Ep. I, 3,1. cf. Florus.
Iulium sidus I, 12,47. edicta IV, 15,23.
Iuno I, 7,8. II, 1,25. III, 3,18. 4,56. S.
 I. 3,11.
Iuppiter, deus I, 2,19.30. 3,40. 10,5.
 11,4. 16,12. 21,4. 28,9.29. 32,14. II,
 6,18. 7,17. 10,18. III, 1,6. 3,6.64. 4,49.
 5,1.12. 10,8. 16,6. 25,8. 27,73. IV,
 4,4.74. 8,29. 15,6. CS. 32.73. E. 2,29.
 5,8. 9,3. 10,18. 16,63. 17,69. S. I,
 1,20. 2,18. II, 1,43. 3,288. E. I, 1,106.
 12,8. 16,29. 17,34. 18,111. 19,43. II,
 1,68. — = caelum I, 1,25. 22,20.
 E. 13,2. — = stella Iovis II, 17,22.
Iustitia, dea I, 24,6. II, 17,18.
Iuventas, dea I, 30,7.

- Ixion**, rex Lapitharum, Pirithoi pater, Eionea socerum in scrobem igne repletam mersit, postea deorum cenis admissus Inunonem adtemptavit, quapropter apud inferos rotae ardenti adnexus cruciatur III, 11, 21. Ep. II, 3, 124.
- Labeo** S. I, 3, 82.
- Laberius**, D., eques Romanus (105—43) mimos composuit iocis et amaritudine abundantes S. I, 10, 6.
- Lacaena** subst. II, 11, 28. — adi.: adultera III, 8, 25. Helene IV, 9, 16.
- Lacedaemon** I, 7, 10.
- Lacedaemonium** Tarentum III, 5, 68.
- Lacon** (canis) E. 6, 5. — L. Phalanthus II, 6, 11.
- Laconicae** purpurae II, 18, 7.
- Laelius**, C., Sapiens, cons. a. 140, Africani minoris familiaris S. II, 1, 66, 72.
- Laërtiades**, Ulixes Laërtae filius I, 15, 21. S. II, 5, 69.
- Laestrygonia** amphora = Formianum vinum, quia 'Laestrygones oppidum Campaniae Formias tenuisse dicuntur. in illa autem regione, quoniam saxosa est, pretiosissimum vinum Campanum nascitur' III, 16, 84.
- Laevinus**, P. Valerius, a P. Valerio Poplicola originem ducens, 'adeo foedis et proiectis in omnem turpitudinem moribus vixit, ut pro vehi non potuerit ultra quaestoriam dignitatem' S. I, 6, 12, 19.
- Lalage** I, 22, 10, 28. II, 5, 16.
- Lamia**, Q. Aelius I, 26, 8. 36, 7. III, 17, 2. Ep. I, 14, 6.
- Lamia**, monstrum, quod 'ad infantes terrendos solet nominari' Ep. II, 3, 240.
- Lamus**, Laestrygonum rex, qui Formiis regnasse dicitur; ab eo Lamiarum familia originem ducebat III, 17, 1.
- Lanuvium** ager, circa Lanuvium oppidum Latii III, 27, 3.
- Laomedon**, pater Priami III, 3, 22.
- Lapithae**, Thessaliae incolae I, 18, 2. II, 12, 5.
- Lar** S. II, 5, 14. 6, 66. — Lares III, 23, 4. IV, 5, 24. E. 2, 66. S. I, 5, 66. II, 3, 165.
- Larisa**, urbs Thessaliae I, 7, 11.
- Latinus**, socer Aeneae, auctor nominis Latini S. I, 10, 27.
- Latinus** adi.: carmen I, 32, 2. fidicen Ep. I, 19, 22. lex IV, 14, 7. nomen IV, 15, 13. sanguis II, 1, 29. E. 7, 4. — Latinae fides Ep. I, 8, 12. II, 2, 143. verba S. I, 10, 20. — Latinae (feriae), quae quotannis a consulibus indicabantur, iustitium per quadriduum dabant Ep. I, 7, 76.
- Latium** I, 12, 58. 35, 10. IV, 4, 40. CS. 66. Ep. I, 19, 24. II, 1, 157. 2, 121. 3, 290.
- Latona**, mater Apollinis et Dianae I, 21, 3. III, 28, 12. IV, 6, 27.
- Latous** = Apollo I, 31, 18.
- Laurens** aper S. II, 4, 42.
- Laverna**, dea, 'quae furibus praestet' Ep. I, 16, 60.
- Lebedus**, oppidum Ioniae parvum Ep. I, 11, 6, 7.
- Leda**, mater Castoris et Pollucis I, 12, 25.
- Lenaeus** (*Λήναιος*) = Bacchus III, 25, 19.

- Leo**, sidus, in quo sol est mense Augusto III, 29,19. Ep. I, 10,16.
- Lepidus**, Q. Aemilius, cons. a. 21. Ep. I, 20,28.
- Lepos**, nomen mimi S. II, 6,78.
- Lesbia**, lena E. 12,17.
- Lesbius**: civis i. e. Alcaeus I, 32,5. pes IV, 6,25. plectrum I, 26,11. — Lesbium (vinum) I, 17,21. Lesbia vina E. 9,24.
- Lesbos**, insula Ep. I, 11,1.
- Lesbous** barbitos I, 1,24.
- Lethaea** vincula IV, 7,27. somni E. 14,3.
- Leuconoe** I, 11,2.
- Liber** = Bacchus I, 12,22. 16,7. 32,9. II, 19,7. III, 8,7. 21,21. IV, 8,24. 15,26. S. I, 4,29. Ep. I, 19,4. II, 1,5. = vinum I, 18,7. IV, 12,14.
- Libitina**, dea funerum III, 30,7. S. II, 6,19. Ep. II, 1,49.
- Libonis** puteal sedes praetoris fuit prope arcum Fabianum dictum, quod a Libone illic primum tribunal et subsellia collocata sunt Ep. I, 19,8; conf. S. II, 6,28.
- Libra**, sidus II, 17,17.
- Liburnae** (naves), parvae et veloces, qualibus utebantur Liburni, populus Illyricus I, 37,20. E. 1,1.
- Libya** II, 2,10. S. II, 3,101.
- Libycae** areae I, 1,10. lapilli = pavimenta vermiculata ex marmore Numidico Ep. I, 10,19.
- Licentia** I, 19,3.
- Licinius** II, 10,1. cf. Murena.
- Licinus** tonsor Ep. II, 3,201.
- Licymania** II, 12,13,22.
- Ligurinus**, puer formosus IV, 1,28. 10,5.
- Lipareus** = Lipara insula oriundus III, 12,8.
- Liris**, fluvius Latii per oppidum Minturnas fluens, lenissime labitur I, 31,7. III, 17,8.
- Livius**, Andronicus, poeta antiquissimus (circa 284—204), tragoedias scripsit et Homeri Odysseam metro Saturnio transtulit Ep. II, 1,62,66.
- Lollius**, M., cons. a. 21, a Sygambriis eorumque sociis a. 16 victus IV, 9,22. Ep. I, 20,22. — eius filius Ep. I, 2,1. 18,1.
- Longarenus** S. I, 2,67.
- Lucania** S. II, 1,22.
- Lucanus** subst. S. II, 1,24. — adi. amica Ep. I, 15,21. aper S. II, 8,6. nix S. II, 3,224. — Lucana pascua E. 1,22. saltus Ep. II, 2,178.
- Luceria**, oppidum Apuliae III, 15,14.
- Lucilius**, C., eques Romanus, saturarum scriptor (180—108), quem sibi in satiris suis sequendum duxit Horatius S. I, 4,6,57. 10,(1). 2,53,56,64. II, 1,17,29,62,75.
- Lucina**, Diana, quae puerperis opem fert CS. 15. E. 5,9.
- Lucretilis**, mons in Sabinis I, 17,1.
- Lucrinus** lacus in Campania II, 15,3. — Lucrina conchyliia E. 2,49. pe-loris S. II, 4,22.
- Lucullus**, L. Licinius, cons. a. 74, qui Mithridatem et Tigranem vicit. Ep. I, 6,40. II, 2,26.
- Luna** = Diana CS. 22.
- Lupus**, L. Cornelius Lentulus, cons. a. 166, a Lucilio perstrictus S. II, 1,28.
- Luscus** S. I, 5,24. cf. Aufidius.
- Lyaeus** = vinum I, 7,22. III, 21,16. E. 9,22.
- Lycaeus**, mons Arcadiae I, 17,3.
- Lycambes** cum Archilocho Neobulen

- filiam denegasset, et ipse et filiae a poeta usque adeo versibus probrosis exagitati sunt, ut sibi mortem conscivisse dicantur E. 6,13. Ep. I, 19,25.
- Lyce** III, 10,1. IV, 13,1.2.25.
- Lycia** III, 4,62.
- Lycidas**, puer I, 4,19.
- Lyciscus**, puer E. 11,24.
- Lycius** Glaucus S. I, 7,17; cf. Glaucus. — Lyciae catervae I, 8,16.
- Lycoris** I, 33,5.
- Lycurgus**, Dryantis filius, rex Edo-
norum, cum Bacchi nutrices tur-
bavisset, insanus factus et ab equis
discerptus est II, 19,16.
- Lycus**, puer I, 32,11.
- Lycus**, senex III, 19,23.24.
- Lyde** II, 11,22. III, 11,7.25. 28,3.
- Lydia**, puella I, 8,1. 13,1. 25,3. III,
9,8.7.20.
- Lydi** Tyrrheno duce in Italiam pro-
fecti Etruriam incoluisse dicuntur
S. I, 6,1. — adi. Lydae tibiae IV,
15,30.
- Lynceus**, Argonauta, oculorum acie
insignis S. I, 2,90. Ep. I, 1,28.
- Lysippus**, Sicyonius, statuarius, Ale-
xandri Magni aequalis Ep. II,
1,240.
- Macedo** vir = Philippus, pater
Alexandri Magni III, 16,14.
- Maecenas**, C. Cilnius, eques Roma-
nus (I, 20,5. III, 16,20), ab anti-
quissimis regibus Etruscorum ori-
ginem ducens (I, 1,1. III, 29,1. S.
I, 6,1), natus est Id. April. (IV,
11,14-20), circa a. 70. Octaviano
amicissimus a. 40 pacem Brundi-
sinam inter Octavianum et An-
tonium confecit atque a. 37 similis
negotii causa iterum Brundisium
profectus est (S. I, 5,27). — tem-
pore belli navalis cum S. Pompeio
gesti a. 36 et item belli Actiaci
a. 31 praefectus urbi Romae re-
mansit (III, 8,17. 29,25). — postea
privatus degit deliciis et vitae
lautiori deditus, poetis tamen,
Vergilio in primis et Horatio,
mirum in modum favens. — horti
eius et domus in Esquilis sita
(III, 29,10. E. 9,3. S. I, 8,7.14. II,
6,38). — obiit a. 8. — I, 1,1. 20,5.
II, 12,11. 17,3. 20,7. III, 8,13. 16,20.
29,2. IV, 11,19. E. 1,4. 3,20. 9,4.
14,5. S. I, 1,1. 3,64. 5,27.31.48. 6,1.47.
9,43. 10,81. II, 3,312. 6,31.38.41. 7,33.
8,16.22. Ep. I, 1,3. 7,5. 19,1.
- Maecius** Ep. II, 3,387. cf. Tarpa.
- Maenius**. 'qui de personis Hora-
tiani scripserunt, aiunt Maenium
et scurrilitate et nepotatu notissim-
um Romae fuisse' (p. L.) S. I,
3,21.23. Ep. I, 15,26.
- Maenonius** = Lydius: ales I, 6,2. Ho-
merus IV, 9,5.
- Maevius** 'inportunissimus poeta'; E.
10,2. cf. Verg. Ecl. 3,90.
- Magnessa** III, 7,18.
- Maia**, Mercurii mater I, 2,43. S. II, 6,5.
- Maltinus**, homo mollis, nomine ex re
ficto S. I, 2,25 (cf. Lucil. ap. Non.
37,7).
- Mamurrarum** urbs = Formiae, a
Mamurra equite Romano, qui For-
miis infimo loco natus praefectus
fabrum iu Gallia sub Caesare di-
vitias ingentes congescit S. I, 5,37.
- Mandela**, pagus in Sabinis frigidus
Ep. I, 18,105.

- Manes**, I, 4,16. E. 5,94. S. I, 8,39. Ep. II, 1,132.
- Manlius** III, 21,1. cf. Torquatus.
- Marcellus**, M. Claudius, qui Hannibalem ad Nolam vicit et Syracusas expugnavit (*sed Porph.*: 'Claudium Marcellum significat Octaviae Angusti sororis filium'; *cui plerique interpretes adsentuntur*) I, 12,46.
- Mareoticum** (vinum), a Mareotide Aegypti lacu I, 37,14.
- Marcia**, dea Minturnensium, 'cuius etiam lucus in ipsa Minturnensium civitate est' III, 17,7.
- Marius** S. II, 3,277.
- Mars** I, 6,18. 17,32. 28,17. II, 14,13. III, 3,16.33. 5,24.34. IV, 14,9.
- Marsaeus** S. I, 2,55.
- Marsus** subst. III, 5,9. — **Marsi** E. 16,3. — *adi. aper* I, 1,23. *cohors* II, 20,18. *duellum* III, 14,18. — **Marsa** *nenia* E. 17,39 et **Marsae** *voces* E. 5,78 sunt incantationes magicae.
- Marsya**, Satyrus, cuius statua in foro posita erat manu erecta S. I, 6,120 (conf. Serv. ad Aen. III, 20. IV, 58).
- Martiales** lupi, i. e. qui in tutela Martis sunt I, 17,9.
- Martius** campus IV, 1,39; conf. **Campus**. — *certamen* IV, 14,17. *gramen* III, 7,36. — **Martia** *bella* Ep. II, 3,402. — **Martiae** *Kalendae*, dies festus matronarum, quo Matronalia celebrabantur III, 8,1.
- Massagetae**, gens Scythiae I, 35,40.
- Massicum** (vinum), de Massico monte Campaniae I, 1,19. II, 7,21. III, 21,5. — **Massica** *vina* S. II, 4,51.
- Matinus** (a Matino monte Apuliae): *litus* I, 28,3. *apis* IV, 2,27. *cacumina* E. 16,28.
- Matutinus**, Ianus, deus lucis orientis S. II, 6,20.
- Maurus** *pedes* I, 2,39. *unda* II, 6,3. — **Maura** *iacula* I, 22,2. *angues* III, 10,12.
- Mavors** IV, 8,23.
- Maximus**, Lollius, M. Lolli consulis filius Ep. I, 2,1. cf. Lollius.
- Maximus**, Paulus IV, 1,11. cf. Paulus.
- Medea**, Colchis, filia Aeetae E. 3,10. 5,62. Ep. II, 3,123.125.
- Medus** subst. = Parthus I, 29,4. III, 8,19. IV, 14,42. CS. 54. — **Medi** = Parthi I, 2,51. II, 1,31. 16,3. III, 3,44. — *adi. acinaces* I, 27,5. *rex* = r. Parthorum III, 5,9. *flumen* = Euphrates II, 9,21.
- Megylla** Opuntia I, 27,11.
- Meleager**, Oenei filius, Diomedis patruus Ep. II, 3,146.
- Melpomene**, Musa I, 24,3. III, 30,16. IV, 3,1.
- Memnon**, Aurorae filius, rex Aethiopum, ab Achille interfectus S. I, 10,36.
- Memphis**, urbs Aegypti III, 26,10.
- Mena** Ep. I, 7,55. cf. Volteius.
- Menander**, novae comoediae scriptor clarissimus, post Alexandrum M. floruit S. II, 3,11. Ep. II, 1,57.
- Menelaus** S. II, 3,198.
- Menenius**, homo furiosus vel stultus S. II, 3,287.
- Mercuriale** cognomen Damasippo inditum, quia 'coctio' appellabatur S. II, 3,25. — **M. viri** = poetae II, 17,29; cf. II, 7,13.

- Mercurius** I, 10,1. 24,18. 30,8. II, 7,13. III, 11,1. S. II, 3,88.
- Meriones**, Idomenei auriga I, 6,15. 15,26.
- Messalla**, M. Valerius, Corvinus, cons. a. 31, homo disertus, Tibulli poetae fautor. S. I, 6,42. 10,85. Ep. II, 3,371.
- Messius** S. I, 5,52.54.58. cf. Cicirrus.
- Metaurum flumen** = Metaurus, fluvius Umbriae, ubi Hasdrubal devictus et caesus est IV, 4,38.
- Metella**, Caecilia, uxor P. Cornelii Lentuli Spinteris (Cic. ad Att. XIII, 7,1) S. II, 3,339.
- Metellus**, Q. Caecilius, Macedonicus, cons. a. 143, a. 148 Pseudophilippum vicit S. II, 1,67.
- Metellus**, Q. Caecilius, Celer, cons. a. 60. II, 1,1.
- Methymnaea uva** = Lesbia S. II, 8,50.
- Miletus**, urbs Ioniae Ep. I, 17,30.
- Milonius**, scurra S. II, 1,34.
- Mimas**, gigas III, 4,53.
- Mimnermus**, Colophonius, poeta elegiacus, circa a. 630—600 floruit Ep. I, 6,85. II, 2,101.
- Minae** III, 1,37.
- Minerva** III, 3,38. 12,5. IV, 6,13. S. II, 2,3. Ep. II, 3,388.
- Minos**, rex Cretae, Iovis epulis admixtus, post mortem iudex inferorum I, 28,9. IV, 7,31.
- Minturnae**, oppidum Latii Ep. I, 5,5.
- Minuci via**, per Marsorum et Samnitium montes Brundisium ferens Ep. I, 18,20.
- Misenum**, Campaniae promunturium S. II, 4,33.
- Molossus (canis)** = Epiroticus, a Molossis, gente Epiri E. 6,5. — Molossi canes S. II, 6,114.
- Monaeses**, dux Parthorum III, 6,9.
- Moschus**, Pergamenus, rhetor notissimus, reus veneficii fuit, cuius causam egerunt Torquatus, cuius exstat oratio, et Asinius Polio Ep. I, 5,9.
- Mucius**, iuris consultus Ep. II, 2,89.
- Mulvius**, scurra S. II, 7,36.
- Munatius**, filius fortasse L. Munati Planci (cf. Plancus) Ep. I, 3,31.
- Murena**, L. Licinius, frater Terentiae uxoris Maecenatis, augur, a. 22 cum Fannio Caepione contra Augustum coniuravit et interfectus est III, 19,11. S. I, 5,38.
- Musa** I, 6,10. 17,14. II, 1,9.37. 10,19. 12,13. III, 3,70. IV, 8,28.29. S. I, 5,58. II, 3,105. 6,17. Ep. I, 3,13. 8,2. 19,28. II, 1,139. 3,88.141.324.407. — Musae I, 26,1. 32,9. III, 1,3. 19,13. IV, 9,21. Ep. II, 1,27.248. 2,92.
- Musa** Ep. I, 15,3. cf. Antonius.
- Mutus** Ep. I, 6,22.
- Mycenae**, urbs I, 7,9.
- Mygdonius** = Phrygius, a Mygdone Phrygiae rege antiquissimo (Hom. Il. 3,198): opes II, 12,22. campi III, 16,41.
- Myrtale** I, 33,14.
- Myrtoum mare**, a Myrto insula Euboeae adiacenti I, 1,14.
- Mysi** E. 17,10.
- Mystes**, puer II, 9,10.
- Mytilene**, urbs Lesbi I, 7,1. Ep. 11,17.
- Naevius**, Cn., poeta (circa 265—200), comoedias et trago

- dias scripsit et bellum Punicum primum versibus Saturniis illustravit E. II, 1,53.
- Naevius**, homo avarus S. I, 1,101. II, 2,68.
- Naiades** III, 25,14.
- Nasidienus**, Rufus S. II, 8,1,76.84.
- Natta** S. I, 6,124.
- Neaera** III, 14,21. E. 15,11.
- Neapolis**, urbs Campaniae E. 5,48.
- Nearchus**, adulescens III, 20,6.
- Necessitas** I, 35,17. III, 24,6.
- Neebule** III, 12,5.
- Neptunius dux**, Sextus Pompeius, a. 36 ab Agrippa victus, qui Neptuni filium se dicebat et cyanea veste induebatur E. 9,7.
- Neptunus** I, 28,29. III, 28,2,10. E. 7,3. 17,56. Ep. I, 11,10. II, 3,64.
- Nereides** III, 28,10.
- Nereius** nepos = Achilles E. 17,8.
- Nereus**, Ponti filius, Nereidum et Thetidis pater I, 15,5.
- Nerones**, Tiberius et Drusus, filii Tiberii Claudii Neronis et Liviae, Augusti privigni IV, 4,28. 14,14. cf. Claudius et Drusus. — = C. Claudius Nero, cons. a. 207, qui Haedrubalem vicit IV, 4,87.
- Nessus**, Centaurus E. 17,32.
- Nestor** I, 15,22. Ep. I, 2,11.
- Nilus**, flumen III, 3,48. IV, 14,46.
- Niobe** proles IV, 6,1.
- Niphates**, mons Armeniae II, 9,20.
- Nireus**, iuvenis pulcherrimus (Hom. II, 2,637) III, 20,15. E. 15,22.
- Noctiluca** = Diana IV, 6,88.
- Nomentanus**, homo adeo prodigus, 'ut sestertium septuagies gulae ac libidini inpenderit (persona Luciliana; cf. L. Muelleri indicem) S. I, 1,102. 8,11. II, 1,22. 3,175.224. 8,28. 25.60.
- Noricus** ensis I, 16,9. E. 17,71.
- Nothus** III, 15,11.
- Notus**, ventus I, 3,14. 7,16. 28,22. IV, 5,9. E. 9,81. 10,20. 16,22. — Noti III, 7,5.
- Noviorum** minor 'tumultuosus faeneratur fuisse traditur' S. I, 6,121.
- Novius** S. I, 3,21. — quidam homo novus S. I, 6,40.
- Numa**, Pompilius Ep. I, 6,27. II, 1,66. cf. Pompilius.
- Numantia**, urbs Hispaniae II, 12,1.
- Numicius** Ep. I, 6,1.
- Numida**, a. 24 e bello Cantabrico (cf. Augustus) Romam reversus I, 36,3.
- Numidae** III, 11,47.
- Nymphae** I, 1,21. 4,6. 30,6. II, 8,14. 19,3. III, 18,1. 27,30. IV, 7,5.
- Oceanus** I, 3,22. IV, 5,40. 14,48. E. 16,41. O. ruber = sinus Persicus I, 35,32.
- Octavius**, Musa, historiarum scriptor S. I, 10,82.
- Ofellus** S. II, 2,2,53.112.133.
- Olympiä** coronari Ep. I, 1,50.
- Olympicus** pulvis I, 1,3.
- Olympus**, mons III, 4,52. = caelum I, 12,58.
- Opimius** S. II, 3,142.
- Oppidius**, Servius S. II, 3,168.
- Opuntius**, ab Opunte oppido Locridis I, 27,10.
- Orbilus**, Pupillus, Beneventanus, grammaticus Ep. II, 1,71.
- Orbius** Ep. II, 2,160.
- Orcus** I, 28,10. II, 3,24. 18,80.84. III, 4,75. 11,29. 27,50. IV, 2,24. S. II, 5,49. Ep. II, 2,178.

- Orestes** S. II, 3,133.137. Ep. II, 3,124.
- Oricum**, oppidum Epiri III, 7,6.
- Origo**, mima S. I, 2,55.
- Orion**, gigas et venator, qui Dianam violare conatus est II, 13,39. III, 4,71. — eius sidus navigantibus periculosum I, 28,21. III, 27,18. E. 10,10. 15,7.
- Ornytus** III, 9,14.
- Orpheus**, Thrax, filius Oeagri et Calliopes Musae I, 12,2. 24,18. Ep. II, 3,392.
- Osci**, incolae Campaniae S. I, 5,54.
- Osiris**, Aegyptiorum deus Ep. I, 17,60.
- Otho**, L. Roscius, a quo tribuno pl. a. 68 lege Roscia cautum est, ut primis ab orchestra XIV gradibus sederent ii, quibus esset equester census; i. e. SS cccc. E. 4,16.
- Pacideianus**, gladiator (p. L.) S. II, 7,97.
- Pacorus**, filius Orodus regis Parthorum, a. 40 Decidium Saxam M. Antoni legatum vicit et Syria potitus est III, 6,9.
- Pactolus**, Lydiae fluvius aurum ferens E. 15,30.
- Pactumeius**, quem Canidia sibi filium subposuit E. 17,50.
- Pacuvius**, M., filius sororis Enni, tragoediarum scriptor (circa a. 220—132) Ep. II, 1,56.
- Padus**, flumen E. 16,28.
- Paeligna** frigora III, 19,8. — Paelignae anus, magae E. 17,60.
- Palatinus** Apollo, i. e. bibliotheca in templo Apollinis Palatini (cf. Apollo) ab Augusto instituta Ep. I, 3,17. — P. arces CS. 65.
- Palinurus**, promunturium in ora Lucaniae prope Veliam III, 4,28.
- Pallas** I, 6,15. 7,5. 12,20. 15,11. III, 4,57. E. 10,18.
- Panaetius**, Rhodius, 'Stoicus philosophus fuit, praeceptor Scipionis Africani (*minoris*) et Laelii' I, 29,14.
- Panthoides** = Euphorbus Panthoi filius a Menelao interfectus, quem in se revixisse Pythagoras affirmavit I, 28,10.
- Pantilius** S. I, 10,78.
- Pantolabus**, 'Mallius verna trans Tiberim ingenius parentibus natus, qui, quia a multis pecuniam mutuum erogabat, Pantolabus est cognominatus' S. I, 8,11. II, 1,22.
- Paphus**, urbs Cypri I, 30,1. III, 28,14.
- Parca** II, 16,39. — Parcae II, 6,9. 17,16. CS. 25. E. 13,15.
- Paris** III, 3,40. Ep. I, 2,6.10.
- Parium** marmor I, 19,8. — Parii iambi = Archilochii Ep. I, 19,22.
- Parmensis** Ep. I, 4,9.
- Parrhasius**, Ephesius, pictor, circa a. 400—380 floruit IV, 8,6.
- Parthus** I, 19,12. II, 13,18. IV, 5,25. S. II, 1,15. — Parthi I, 12,63. III, 2,3. IV, 15,7. E. 7,9. S. II, 5,62. Ep. I, 18,56. II, 1,112.256. cf. Medus, Medi, Persae.
- Patareus** Apollo, a Patara, urbe Lyciae III, 4,64.
- Paulus**, L. Aemilius, cons. a. 216, qui in pugna Cannensi cecidit I, 12,38. (S. I, 6,41).
- Paulus**, Fabius Maximus, 'nobilis et disertus adulescens,' cuius pater a. 11 consul fuit IV, 1,10.
- Pausiaca** tabella, a Pausia pictore Sicyonio S. II, 7,95.

Pax CS. 57.
Pedana regio, a Pedo oppido prope Praeneste sito Ep. I, 4,2.
Pediatia i. e. 'Pediatus, qui indulgentia parentum mollis evaserat, propter quod eum Horatius feminino nomine Pediatiam appellavit' S. I, 8,29.
Pedius, Publicola, iuris consultus S. I, 10,28.
Pegasus, equus alatus, quem Bellerophon a Minerva accepit I, 27,24. IV, 11,27.
Peleus, Aeaci filius, Achillis pater III, 7,17. Ep. II, 3,96.104.
Pelides = Achilles I, 6,6. Ep. I, 2,12.
Pelion, mons Thessaliae III, 4,52.
Pelops, filius Tantali I, 6,8. 28,7. II, 13,37. E. 17,65.
Penates III, 23,19. S. II, 3,176. 5,4. Ep. I, 7,94.
Penelope I, 17,20. III, 10,11. S. II, 5,76.81. Ep. I, 2,28.
Pentheus, rex Thebarum, quia Baccho vincula iniecerat, a matre Agave et eius sororibus insanientibus discerptus est II, 19,14. Ep. I, 16,78.
Perellius S. II, 3,75. cf. Cicuta.
Pergama II, 4,12.
Persae = Parthi I, 2,22. 21,15. III, 5,4. 9,4. IV, 15,23.
Persici apparatus I, 38,1.
Persius, negotiator Clazomenius S. I, 7,2.4.19.22.33.
Petillius S. I, 4,94. 10,26. cf. Capitolinus.
Petrinus 'vicus olim et locus in agro Falerno' Ep. I, 5,5.
Pettius E. 11,1.

Phaeax Ep. I, 15,24.
Phaëthon, filius Solis IV, 11,25.
Phalanthus 'Lacedaemonius fuit, quo auctore et principe Partheniae Spartani Tarentum condiderunt' II, 6,12.
Phidyle III, 23,2.
Philippi, urbs Macedoniae II, 7,9. III, 4,26. Ep. II, 2,49.
Philippi, Nummi Ep. II, 1,234.
Philippus, L. Marcius, cons. a. 91, homo disertus Ep. I, 7,46.52.64.66. 78.89.90.
Philodemus, Epicureus philosophus et poeta, Ciceronis aequalis S. I, 2,121.
Phocaei, incolae Phocaeae urbis Ioniae, ne Persis essent subditi, in Corsicam deinde in Galliam profecti Massiliam condiderunt E. 16,17.
Phoebus I, 12,24. 32,12. III, 3,66. 4,4. 21,24. IV, 6,26.29. 15,1. CS. 1.62.75.
Pholoë I, 33,7.9. II, 5,17. III, 15,7.
Phraates, Parthorum rex, Orode patre fratribusque interfectis a. 37 regno potitus, ob crudelitatem a populo expulsus a. 25 Scytharum ope reducitur, a. 20 signa Romanis olim erepta Augusto per Tiberium sponte remittit II, 2,17. Ep. I, 12,27.
Phryges, I, 15,34.
Phrygia II, 12,22.
Phrygiae sorores II, 9,16. lapis = marmor Synnadicum III, 1,41.
Phryne E. 14,16.
Phthius Achilles, a Phthia, urbe Thessaliae IV, 6,4.
Phyllis II, 4,14. IV, 11,2.
Picena poma S. II, 3,272. 4,70.
Pieris, Musa IV, 3,18. — Pierides IV, 8,20.

- Pierius**, a Pieria, regione Macedoniae: paelex III, 10,15. — P. antrum i. e. Musarum III, 4,40. — P. modi Ep. II, 3,405.
- Pimplea** = Musa, a Pimpla vico Pieriae I, 26,9.
- Pindaricae Camenae** IV, 9,6. fons Ep. I, 3,10.
- Pindarus**, Thebanus, poeta lyricus (522—442) IV, 2,1.8.
- Pindus**, mons Thessaliae I, 12,6.
- Pirithous**, filius Ixionis, qui Proserpinam rapere temptavit, apud inferos vinctus est III, 4,80. IV, 7,28.
- Pisones**, filii duo L. Calpurnii Pisonis, qui a. 15 consul et sub Tiberio praefectus urbi fuit E. II, 3,6.235.
- Pitholeon** Rhodius S. I, 10,22.
- Plancus**, L. Munatius, cons. a. 42, primum Ciceronis, deinde Antoni, postremo (a. 31) Octaviani causam secutus I, 7,19. III, 14,28.
- Plato**, philosophus (429—348) S. II, 3,11. 4,3.
- Plautini numeri et sales** Ep. II, 3,270.
- Plautus**, T. Maccius, Sassina oppido Umbriae oriundus, comoediarum palliatarum scriptor (254?—184) Ep. II, 1,58.170. 3,54.
- Pleiades**, sidus IV, 14,21.
- Plotius Tucca**, Vergili et Horati amicus S. I, 5,40. 10,81.
- Plutonia** domus I, 4,17.
- Pluton** II, 14,7.
- Poena** III, 2,98.
- Poenus** subst. I, 12,88. II, 2,11. — Poeni III, 5,34. IV, 4,47. — adi. navita II, 13,15. sanguis II, 12,3.
- Polemon** Atheniensis iuvenis luxuriosus et perditus cum comis abundus incederet per urbem, audisse fertur e proximo Xenocratis vocem disputantis, deinde introisse ad deridendum. quo viso senex invectus in luxuriam coegit coronas abicere, sumptoque philosophi habitu tantus vir postea fuit, ut dignus existimatus sit qui Xenocrati succederet (p. L.) S. II, 3,254.
- Pollio**, C. Asinius, natus a. 75, cons. a. 40, Delmatis a. 39 victis triumphum egit, postea a re publica abstinuit, tragoediis, orationibus, historia bellorum civilium clarus. obiit a. 4 p. Chr. II, 1,14. S. I, 10,42.85.
- Pollux** III, 3,9. 29,64. Ep. II, 1,5.
- Polyhymnia** I, 1,83.
- Pompeius** Ep. I, 12,22. cf. Grosphus.
- Pompeius Varus** II, 7,5.
- Pompilius** I, 12,34. cf. Numa.
- Pompilius sanguis** = Pisones, 'quia Calpus filius est Numae, a quo, Calpurnii Pisones traxerunt nomen' Ep. II, 3,292.
- Pomponius**, adulescens luxuriosus S. I, 4,52.
- Pontica** pinus I, 14,11.
- Porcius** S. II, 8,28.
- Porphyrio**, gigas III, 4,54.
- Porsena**, rex Etruscorum E. 16,4.
- Postumus** II, 14,1.
- Praeneste**, oppidum Latii III, 4, — Ep. I, 2,2.
- Praenestinus** S. I, 7,28. cf. Rupili
- Priamides** S. I, 7,12.
- Priamus** I, 10,14. 15,8. III, 3,26 IV, 6,15. S. II, 3,195. Ep. II, 3,1
- Priapus**, hortorum deus E. 2,21. S. I, 8

Priscus S. II, 7,9.
Procne, filia Pandionis, regis Atheniensium Ep. II, 3,187. cf. Itys.
Proculeius, C., Varro Murena, 'equus Romanus amicus Augusti carissimae pietatis erga fratres suos Caepionem et Murenam (cf. *Murena*) fuit, adeo ut bona sua cum his aequis partibus dividerit, quia illi bello civili erant spoliati' II, 2,5.
Procyon, sidus III, 29,18.
Proetus, Acrisii frater, Argis pulsus Anteam filiam Iobatae regis Lyciae in matrimonium duxit, quae cum Bellerophontem amorem suum repudiantem apud coniugem criminata esset, Proetus iuvenem Iobatae misit necandum III, 7,18.
Prometheus I, 16,18. II, 13,37. 18,35. E. 17,67.
Proserpina I, 28,20. II, 13,21. E. 17,2. S. II, 5,110.
Proteus, deus marinus I, 2,7. S. II, 3,71. Ep. I, 1,90.
Publicola S. I, 10,28. cf. Pedius.
Publius, nomen cuiusdam plebei S. II, 5,32.
Pudor I, 24,8. CS. 57.
Pullia, nutrix (?) III, 4,9.
Punicus sanguis III, 6,34. — sagum = purpureum E. 9,27. — P. bella Ep. II, 1,162. delubra III, 5,18.
Pupius, tragoediarum scriptor Ep. I, 1,67.
Pusilla S. II, 3,216.
Pylades S. II, 3,139.
Pylus I, 15,22.
Pyrrha, Deucalionis uxor I, 2,6.
Pyrrha, puella I, 5,3.
Pyrrhia Ep. I, 13,14.
Pyrrhus, rex Epiri III, 6,35.

Pyrrhus, puer III, 20,2.
Pythagoras, Samius, philosophus, circa a. 530 floruit S. II, 4,3. — renatus E. 15,21. cf. Panthoides. — faba Pythagorae cognata, 'quia traditur inflare praecordia. quo argumento Pythagoras spiritalem adseverans velut a cognata abstinebat' S. II, 6,88.
Pythagorea somnia, i. e. somnium Enni, qui in principio Annalium suorum scripsit somniantem se monitum esse, secundum Pythagorae dogma animam Homeri in suum corpus transisse Ep. II, 1,52.
Pythias, persona comica Ep. II, 3,288.
Pythius incola = Apollo I, 16,8. — Pythia cantare Ep. II, 3,414.

Quinquatrus, dies festi in honorem Minervae a. d. XIV. Kal. April. Ep. II, 2,197.
Quintilius 'Varus Cremonensis amicus Vergilii eques Romanus', qui a. 24 obiit I, 24,5.12. Ep. II, 3,438.
Quintius Ep. I, 16,1.
Quintius II, 11,2. cf. Hirpinus.
Quintus = Horatius S. II, 6,87.
Quintus, quidam plebeius S. II, 5,32.
Quintus S. II, 3,243. cf. Arrius.
Quirinus = Romulus I, 2,46. III, 3,15. E. 16,18. S. I, 10,32. Ep. II, 2,68. — Ianus Quirini IV, 15,9. cf. Ianus.
Quiris = civis Romanus II, 7,3. Ep. I, 6,7. — Quirites I, 1,7. III, 3,67. IV, 14,1.
Raeti, populus Alpes prope flumina Aenum et Athesim incolens IV, 14,15. — adi. Raeti Vindelici IV, 4,17.

- Ramnes**, equites Romani Ep. II, 3,342.
- Regulus**, M. Atilius, cons. a. 267 et 256, a. 255 a Poenis captus I, 12,37. III, 5,13.
- Remus** E. 7,19.
- Rex** S. I, 7,1.5.6.9.25.35. cf. Rupilius.
- Rhenus**, flumen S. I, 10,87. — adi. Ep. II, 3,18.
- Rhodanus**, flumen II, 20,30.
- Rhode** III, 19,27.
- Rhodium** S. I, 10,32. cf. Pitholeon.
- Rhodope**, mons Thraciae III, 25,12.
- Rhodos** insula I, 7,1. Ep. I, 11,17.21.
- Rhoetus**, gigas II, 19,23. III, 4,55.
- Roma** III, 3,38.44. 5,12. 29,12. IV, 3,12. 4,37. 14,44. CS. 11,37. E. 16,2. S. I, 5,1. 6,76. II, 1,59. 6,23. 7,13.28. Ep. I, 2,2. 7,44. 8,12. 11,11.21. 14,17. 16,18. 20,10. II, 1,61.103.256. 2,41.65.87.
- Romanus** subst. III, 6,2. E. 7,6. 9,11. S. I, 4,85. II, 1,37. 4,10. Ep. II, 3,54. — Romani E. 7,17.
- Romanus** adi. habitus S. II, 7,54.
- Ria** III, 9,8. iuventus S. II, 2,52.
- legio** S. I. 6,48. lyra IV, 3,23. militia S. II, 2,10. populus E. I, 1,70. pubes IV, 4,46. res CS. 68. Ep. I, 12,25. — Romani equites Ep. II, 3,118. ora Ep. I, 3,9. poetae Ep. II, 3,264. pueri Ep. II, 3,325. scriptores Ep. II, 1,29. vates Ep. II, 2,94. viri Ep. I, 18,49.
- Romula** gens IV, 5,1. CS. 47.
- Romulus** I, 12,38. II, 15,10. IV, 8,24. Ep. II, 1,5.
- Roscia** lex Ep. I, 1,62. cf. Otho.
- Roscius**, Q., comoedus optimus, pro quo habita est Ciceronis oratio quae inscribitur Pro Q. Roscio Comoedo Ep. II, 1,82.
- Roscius** quidam S. II, 6,35.
- Rubi**, oppidum Apuliae S. I, 5,94.
- Rufa** S. II, 3,216.
- Ruffillus** S. I, 2,27. 4,92.
- Rufus** S. II, 8,58. cf. Nasidienus.
- Rupilius** 'cognomine Rex Praenestinus post exilium, in quod damnatus profugerat, militavit in Africa sub Attio Varo; deinde cum praetura gereret proscriptus a triumviris fugit ad Brutum et inter comites habitus est' S. I, 7,1.
- Ruso**, Octavius, 'acerbus faenerator fuisse traditur, idem scriptor historiarum, ad quas audiendas significat [*Horatius*] solitum fuisse cogere debitores suos, quibus scilicet talia audire poena gravissima erat' S. I, 3,96.
- Rutuba**, gladiator S. II, 7,96.
- Sabaea**, regio Arabiae felicis, auro et ture abundans I, 29,3.
- Sabelli** S. II, 1,36.
- Sabellus** i. e. homo simplex Ep. I, 16,49.
- Sabella** anus = saga S. I, 9,29. carmina = magica E. 17,28. ligones III, 6,38.
- Sabina**, orum = villa Horati Tiburtina II, 18,14.
- Sabini**, populus Latii III, 4,22. Ep. II, 1,25.
- Sabinum** (vinum) I, 20,1.
- Sabinus** quidam Ep. I, 5,27.
- Sabinus** adi. ager i. e. fundus Horati S. II, 7,118. arvum Ep. I, 7,77. diota I, 9,7. mulier E. 2,41. silva I, 22,9. vallis i. e. fundus Horati III, 1,47.
- Sagana**, venefica E. 5,25. S. I, 8,25. 41,48.

- Salaminius I**, 15,28.
Salamis, insula I, 7,21.
Salamis, urbs Cypri, quam Teucer a Telamone patre patria pulsus condidit I, 7,28.
Salernum, oppidum Campaniae Ep. I, 15,1.
Saliare carmen Ep. II, 1,96. Saliare dapes = sacerdotes cenae, quas Salii faciunt, lautissimae et copiosissimae I, 37,2.
Sallium in morem = tripudiando et saltando more Saliorum I, 36,12. IV, 1,28.
Sallustius Crispus, C., nepos sororis Sallusti historiarum scriptoris, eques Romanus, Augusti amicus; cf. Tac. Ann. III, 80. — II, 2,3. S. I, 2,48.
Samius E. 14,9.
Samnites = gladiatores Ep. II, 2,98.
Samos, insula Ep. I, 11,2,21.
Sappho, poetria (628—568) II, 13,26. Ep. I, 19,28.
Sardinia I, 31,4.
Sardis, urbs Lydiae Ep. I, 11,2.
Sardum mel Ep. II, 3,276. S. Tigellius S. I, 3,2. cf. Tigellius.
Sarmentus S. I, 5,52.55.58.
Saturelanus caballus, a Saturio oppido prope Tarentum S. I, 6,59.
Saturnalia, dies festi mense Decembri celebrati, quibus servis summa libertas concedebatur S. II, 3,5.
Saturnius numerus, Romanis antiquissimis usitatus Ep. II, 1,168.
Saturnus I, 12,50. II, 12,9. 17,28.
Satyrus I, 1,81. II, 19,4. Ep. I, 19,4. II, 2,125. 3,221.226.233.235.
Scaeva, Horati amicus Ep. I, 17,1.
Scaeva quidam prodigus S. II, 1,53.
Scamander, fluvius E. 13,14.
Scauri, gentis Aemiliae cognomen, inter quos maxime insignis fuit M. Aemilius Scaurus cons. a 116. cf. Sall. Jug. c. 15. — I, 12,37.
Scetanus, homo dissolutus S. I, 4,112.
Scipiades = Africanus minor S. II, 1,17.72.
Scopas, Parius, statuarius (c. a. 350) IV, 8,9.
Scorpius, sidus II, 17,17.
Scylla Ep. II, 3,145.
Scythes II, 11,1. IV, 5,25. 14,42. — Scythae I, 19,10. 35,9. III, 8,23. 24,9. CS. 55.
Scythicus amnis = Tanais III, 4,86.
Semele, filia Cadmi, Bacchi mater I, 19,2.
Semeleus I, 17,22.
Septembres horae Ep. I, 16,16.
Septicius Ep. I, 5,26.
Septimius, Horati amicus II, 6,1. Ep. I, 9,1.
Seres, Asiae populus extremus I, 12,56. III, 29,27. IV, 15,23.
Sericae sagittae I, 29,9.
Servilius S. II, 8,21. cf. Balatro.
Servius, fortasse filius Servii Sulpicii Rufi consulis a. 51. S. I, 10,86.
Servius S. II, 3,168. cf. Oppidius.
Sestius, L., cons. suffectus a. 23. I, 4,14.
Sextilis mensis, qui a. 8 Augustus nominatus est Ep. I, 7,2. 11,19.
Sibyllini versus CS. 5.
Sicana flamma E. 17,22.
Siculus Epicharmus Ep. II, 1,58. mare II, 12,2. poeta i. e. Empedocles Ep. II, 3,468. unda III, 4,28. — Siculae dapes (dictum de cena

- Damoclis**) III, 1,18. fructus Ep. I, 12,1. tyranni i. e. Phalaris Ep. I, 2,58. undae IV, 4,44. vaccae II, 16,38.
- Sidonius** = Phoenicius: nautae E. 16,59. ostrum Ep. I, 10,26.
- Silenus**, Satyrus, Bacchi magister Ep. II, 3,289.
- Silvanus**, deus III, 29,28. E. 2,22. Ep. II, 1,148.
- Simo**, persona comica Ep. II, 3,288.
- Simois**, fluvius E. 13,14.
- Sinuessa**, oppidum Latii S. I, 5,40.
- Sinuessanus** Ep. I, 5,5. cf. Petrinus.
- Siren** S. II, 3,14. — Sirenes Ep. I, 2,28.
- Sisenna**, homo maledicus S. I, 7,8.
- Sisyphus**, Aeoli filius, Corinthi conditor, homo callidissimus et nequissimus II, 14,20. E. 17,68. S. II, 3,21.
- Sisyphus** 'Marci Antoni triumviri pumilio' S. I, 3,47.
- Sithonii**, populus Thraciae I, 18,9.
- Sithonia** nix III, 26,10.
- Socratica** domus I, 29,14. sermones III, 21,9. chartae = libri philosophici Ep. II, 3,310.
- Sophocles**, poeta tragicus (497—406) Ep. II, 1,168.
- Soracte**, mons in finibus Faliscorum I, 9,2.
- Sosii** 'fratres erant bibliopolae celeberrimi' Ep. I, 20,2. II, 3,946.
- Spartacus**, servorum dux III, 14,19. E. 16,5.
- Spes** I, 35,21.
- Staberius**, homo dives et avarus S. II, 3,84.89.
- Stertinius**, Stoicus S. II, 3,33.296. — adi. Stertinium acumen Ep. I, 12,20.
- Stesichorus**, Siculus, poeta lyricus (645—560), quem aiunt caecum factum, 'quod infamia carmina in Helenam fecisset. deinde oraculo admonitum *παλερωδιαν* fecisse et lumina recepisse' IV, 9,8. cf. E. 17,44.
- Sthenelus**, auriga Diomedis I, 15,24. IV, 9,20.
- Stoicus** subst. S. II, 3,180.300. — adi. libelli E. 8,15.
- Stygia** unda II, 20,8. fluctus IV, 8,25.
- Styx** I, 34,10.
- Suadela** Ep. I, 6,38.
- Suburanae** canes, a Subura regione urbis Romae, ubi habitabant diffamatae mulieres E. 5,58.
- Sulcius**, delator acerrimus S. I, 4,65.70.
- Sulla**, L. Cornelius, dictator, Faustae pater S. I, 2,64.
- Sulpicia** horrea = horrea Sulpicii Galbae, 'vino et oleo et similibus aliis referta' IV, 12,18.
- Superbus**, Tarquinius S. I, 6,12.
- Surrentina** vina S. II, 4,56.
- Surrentum**, oppidum Campaniae Ep. I, 17,52.
- Sybaris**, adolescens I, 8,2.
- Sygambri**, populus Germanicus, a. 16 cum Usipetibus et Tencteris Rhenum transgressi M. Lollio legato gravem cladem intulerant; quos Augustus in Galliam profectus sola nominis sui magnitudine redire coegit IV, 2,36. 14,51.
- Syra** merx I, 31,12.
- Syrium** malobathrum II, 7,8.
- Syrtes** I, 22,5. II, 6,3. 20,15. E. 9,31.
- Syrus**, servus S. I, 6,38.
- Syrus**, gladiator S. II, 6,44.
- Taenarum** seu Taenarus, promunturium Laconiae, ubi descensus ad inferos esse putabatur I, 34,10.

- Tanais**, flumen Scythiae III, 10,1.
29,28. IV, 15,24.
- Tanais**, spado S. I, 1,105.
- Tantalus**, pater Pelopis II, 18,37. E.
17,68. S. I, 1,68.
- Tarentinum venenum** = T. purpura
Ep. II, 1,307.
- Tarentum**, urbs I, 28,29. III, 5,56. S.
I, 6,105. II, 4,84. Ep. I, 7,45. 16,11.
cf. Phalanthus.
- Tarpa**, Sp. Maecius, 'perdiligens
carminum fuit aestimator' S. I,
10,38. cf. Cic. ad fam. VII, 1,1.
- Tarquinius**, Superbus I, 12,85. S. I,
6,13.
- Tartara** I, 28,10. — Tartarus III,
7,17.
- Taurus**, T. Statilius, a. 26 iterum
consul Ep. I, 5,4.
- Teanum**, oppidum Campaniae Ep. I,
1,86.
- Tecmessa**, filia Teuthrantis, regis
Phrygiae II, 4,8.
- Teius** Anacreon E. 14,10. — fides I,
17,18.
- Telamon**, pater Aiacis et Teuceri II,
4,5.
- Telegonus**, Circes et Ulixis filius,
Tusculi conditor, patrem impru-
dens occidit III, 29,8.
- Telemachus** Ep. I, 7,40.
- Telephus**, Arcas, Herculis et Auges
filius, rex Mysorum, ab Achille
vulneratus et sanatus est E. 17,8.
Ep. II, 3,96.104.
- Telephus**, adulescens formosus I,
13,1.2. III, 19,38. IV, 11,21.
- Tellus** Ep. II, 1,148. Telluris iuvenes,
Gigantes II, 12,7.
- Tempe**, Thessaliae vallis amoenis-
sima I, 7,4. 21,9. III, 1,24.
- Tempestates** E. 10,34.
- Terentius**, P., Afer, poeta comicus
(185—159) Ep. II, 1,59. — in eius
Heautontimorumenos (I, 1,125 sqq.)
Menedemus senex se exeruciat,
quod filium a se per duritiam fu-
gaverit S. I, 2,20. — de Eunuchos
Terentii (I, 1) est totus locus
Horati S. II, 3,362 sqq.
- Terminalia**, dies festus a. d. VII.
Kal. Mart. E. 2,59.
- Terra** III, 4,78.
- Teucer**, filius Telamonis I, 7,21.27.
15,24. IV, 9,17. S. II, 3,304.
- Teucer pulvis** = Teucricus i. e. Troi-
cus, a Teucro Troianorum rege
primo IV, 6,12.
- Thalia**, Musa IV, 6,25.
- Thaliarchus** I, 9,8.
- Thebae**, urbs Boeotiae I, 7,3. IV,
4,64. S. II, 5,84. Ep. I, 16,74. II,
1,213. 3,118.
- Thebana arx** Ep. II, 3,394. Semele
I, 19,2. Thebani modi = Pinda-
rici Ep. I, 3,18.
- Theoninus dens**, a Theone quodam
maledico Ep. I, 18,82.
- Theseus**, filius Aegei IV, 7,27.
- Thespis**, Atheniensis, Solonis aequa-
lis, tragoediae inventor Ep. II,
1,163. 3,276.
- Thessalus victor** = Achilles II, 4,10.
vox = magica E. 5,45. — Thessali
ignes, qui in castris Myrmidonum
ardebant I, 10,15. Tempe I, 7,4.
portenta = larvae Ep. II, 2,306.
venena = amoris pocula I, 27,21.
- Thetis**, Nerei filia, mater Achillis I,
8,14. IV, 6,8. E. 13,12.
- Thracia** Ep. I, 3,3. 16,13. — Thrace
II, 16,5. III, 25,11.

Thracius ventus = Aquilo I, 25,11.
 — Thraciae animae = Aquilones IV, 12,2.
Thraex = gladiator S. II, 6,44. Ep. I, 18,86.
Thrax II, 19,16. — Thraces I, 27,2. E. 5,14.
Threicius Orpheus I, 24,13. Aquilo E. 13,3. — Threicia amystis I, 36,14.
Thressa III, 9,9.
Thurinus, a Thuriis oppido Lucaniae: Ornytus III, 9,14. Viscus S. II, 8,20. cf. Viscus.
Thyesteae preces, dirae, exsecrationes, 'qualibus in tragoediis Thyestes Atrium exsecratur' E. 5,86.
Thyestes Atrea fratrem, qui sibi filios in cena apposuerat, exsecratus est I, 16,17. Ep. II, 3,91.
Thyias, Baccha III, 15,10. — Thyiades II, 19,9.
Thyna merx = Bithyna III, 7,3.
Thyoneus, Bacchus I, 17,23.
Tiberinus lupus S. II, 2,31. flumen Ep. I, 11,4. undae III, 12,7.
Tiberis fluvius, maritus Piae in undas eius praecipitatae I, 2,13. 8,8. 29,12. II, 3,18. III, 2,18. S. I, 9,18. II, 1,8. 3,292. Ep. I, 11,19.
Tiberius, filius Servii Oppidii S. II, 3,173.
Tibur, oppidum Latii I, 7,21. 18,2. II, 6,5. III, 4,23. 29,6. IV, 2,31. 3,10. Ep. I, 7,45. 8,12. II, 2,8. cf. Argeus.
Tiburs via S. I, 6,108. — Tiburtia poma S. II, 4,70.
Tiburinus, Tiburis conditor I, 7,13. cf. Argeus.
Tigellius, M., Hermogenes, Sardus, 'musicae artis scientia praeditus

Gaio Caesari dictatori fuit familiaris, postea Cleopatrae, quia dulciter cantabat et iocabatur urbane. Augusto quoque ita placuit, ut inter familiares domesticos haberetur. erat autem largitor adeo, ut omnibus musicis et circulatoribus multa donaret. porro autem causam insectandi hominis non mediocris ingenii habuit Horatius, quod carmina eius parum scite modulata esse dicebat.' S. I, 2,3. 3,4. 4,72. 10,80.90. cf. Hermogenes.

Tigris, flumen IV, 14,46.

Tillius S. I, 6,24.107.

Timagenes, Alexandrinus, rhetor et historicus, captivus Romam ductus primum in Augusti, deinde in Asinii Pollionis gratia fuit Ep. I, 19,15. cf. Iarbutha.

Timor III, 1,37.

Tiresias, vates Thebanus S. II, 5,1.

Tiridates, Parthus, Phrahate expulso rex factus, adversario a. 25 cum exercitu Scytharum redeunte ad Augustum fugit I, 26,5.

Tisiphone S. I, 8,34.

Titanes III, 4,43.

Tithonus, filius Laomedontis, Aurorae maritus I, 28,8. II, 16,30.

Titius, poeta. a. 20 Tiberii comes in itinere Asiatico Ep. I, 3,9.

Tityos, filius Terrae, quia Latonae manus intulerat, apud inferos poenas dat II, 14,8. III, 4,77. 11,21. IV, 6,2.

Torquatus, L. Manlius, cons. a. 65. E. 13,8. cf. Manlius.

Torquatus, incertum quis IV, 7,23. Ep. I, 5,3.

Trausius, homo pauper sed luxuriosus S. II, 2,99.

Trebatius, Testa, C., iuris consultus nobilissimus, amicus Ciceronis et Augusti S. II, 1,4.78. cf. Cic. ad fam. VII, 6—22.

Trebonius, moechus S. I, 4,114.

Triquetra tellus = Sicilia, 'quod in tres partes vel quadras id est promunturia diducta sit et separata' (*sic nos: cf. gloss. ap. [Mai. Class. auct. VII p. 584: triquadrum, trium partium]*) S. II, 6,55.

Trivicum, oppidum Hirpinorum S. I, 5,79.

Troes IV, 6,15.

Troia I, 8,14. 10,15. III, 3,60.61. IV, 6,3. 15,31. CS. 41. S. II, 3,191. 5,18. Ep. I, 2,19. 3,141.

Troianum bellum Ep. I, 2,1. II, 3,147. — tempora I, 28,11.

Troica sacerdos = Rea Silvia III, 3,32. — pulvis I, 6,14.

Troilos, filius Priami, ab Achille interfectus II, 9,16.

Tullius, Servius, rex S. I, 6,9.

Tullus, Hostilius, rex IV, 7,15.

Tullus, L. Volcatius, cons. a. 66 (alii filium significari putant, qui a. 33 cons. fuit: non recte, cum die festo vinum vetustissimum apponi soleat; cf. III, 21,1) III, 8,12.

Turbo 'gladiator fuit parvo corpore, sed animosus in pugna' S. II, 3,310.

Turius, iudex iniustus S. II, 1,49.

isculum, oppidum Latii E. 1,29. cf. Circaea moenia et Telegonus.

scus amnis = Tiberis S. II, 2,93. **alveus** = Tiberis III, 7,28. **mare** Ep. II, 1,202. **aequora** IV, 4,54.

Horatius.

Tuscus vicus sive Turarius inter forum et Velabrum, ubi lenones habitabant S. II, 3,228.

Tydidēs = Diomedes I, 6,16. 15,28.

Tyndaridae = Castor et Pollux, Tyndari et Ledae filii IV, 8,31. — fortissima Tyndaridarum, 'quia Clytaemnestra Tyndarei fuit filia, quae Agamemnonem maritum securi percussit' S. I, 1,100.

Tyndaris, puella I, 17,10.

Typhoëus, gigas III, 4,53.

Tyrius = Phoenicius: colores Ep. I, 6,18. merces III, 29,60. murices E. 12,21. vestes S. II, 4,84.

Tyrrhenum mare I, 11,6. III, 24,4. aequor IV, 15,3. parens III, 10,12. progenies (Maecenas) III, 29,1. — Tyrrhena sigilla, signa deorum parva ex aere facta Ep. II, 2,180.

Tyrtaeus, poeta, Spartae bello Messenio secundo (685—668) ἵποθρήκας et ἐμβατήρια composuit Ep. II, 3,402.

Ulixes I, 6,7. E. 16,60. 17,16. S. II, 3,197.204. 5,100. Ep. I, 2,18. 6,63. 7,40.

Ulubrae, oppidum Latii Ep. I, 11,30.

Umbrae aper S. II, 4,40.

Umbrenus, veteranus miles S. II, 2,133.

Ummidius S. I, 1,95.

Ustica 'mons in Sabinis est, quem "cubantem" suaviter dixit [Horatius] ad resupinam regionem eius adtendens' I, 17,11.

Utica, urbs Africae Ep. I, 20,13.

Vacuna, Sabinorum dea, otium donare putabatur Ep. I, 10,49.

17

- Vala**, Numonius Ep. I, 15,1.
- Valerius**, Poplicola, P., 'qui cum Iunio Bruto Tarquinium Superbum expulit' S. I, 6,12.
- Valgius**, Rufus, C., cons. a. 12, elegiarum et epigrammatum scriptor II, 9,5. S. I, 10,32.
- Varia**, vicus in Sabinis Ep. I, 14,3.
- Varius**, Rufus, L. (circa a. 74—14), Vergili et Horati familiaris, scripsit tragoediam Thyestem et carmina epica, quibus Caesaris, Augusti, Agrippae res gestas celebravit I, 6,1. S. I, 5,40.33. 6,55. 9,23. 10,44.81. II, 8,21.63. Ep. II, 1,247. 3,55.
- Varro**, P. Terentius, Atacinus (circa a. 82—37), scripsit carmina epica, satirica, elegiaca, didactica S. I, 10,46.
- Varus**, Quintilius I, 18,1. cf. Quintilius.
- Varus** quidam E. 5,73.
- Vaticanus** mons I, 20,7.
- Veia**, venofica E. 5,29.
- Veianius** 'nobilis gladiator post multas palmas consecratis Herculi Fundano (cf. *Vop. Tacit. 17,2*) armis suis in agellum se contulit' Ep. I, 1,4.
- Veiens** arvum Ep. II, 2,167.
- Veientanum** 'pessimum vinum' S. II, 3,143.
- Velabrum**, locus Romae in regione XI. ubi venibant omnia quae ad victus rationem et delicias pertinebant S. II, 3,229.
- Velia**, oppidum Lucaniae Ep. I, 15,1.
- Velina**, tribus Ep. I, 6,52.
- Venafrana** oliva S. II, 4,60. — agri III, 5,33.
- Venafrum**, oppidum Campaniae, cuius ager olivarum feracissimus erat II, 6,16. S. II, 8,45.
- Venus**, dea I, 4,5. 13,15. 15,13. 18,6. 19,9. 27,14. 30,1. 32,9. 33,10.13. II, 8,13. III, 9,17. 10,9. 11,50. 16,6. 18,6. 21,21. 26,5. 27,67. IV, 1,1. 6,21. 10,1. 11,15. 15,32. CS. 50. Ep. I, 6,88. — = iactus Venerius in ludo quattuor talorum, quo magisterium convivii sortiebantur (cf. I, 4,18), is erat, qui quattuor diversos numeros ostendebat II, 7,25.
- Venusinus**, a Venusia, oppido Apuliae: colonus S. II, 1,35. — silvae I, 28,26.
- Vergilius**, Maro, P., Mantuanus, Horati familiaris, a. 41—39 Bucolica, a 37—30 Georgica composuit, tum Aeneida scripsit, quam imperfectam reliquit, obiit Brundisii a. 19. I, 3,6. 24,10. S. I, 5,40.48. 6,55. 10,45.81. Ep. II, 1,247. 3,55.
- Vergilius** quidam IV, 12,13.
- Vertumnus** 'deus est praeses vertendarum rerum, hoc est emendarum ac vendendarum, qui in vico Turario sacellum habuit' Ep. I, 20,1. — Vertumni S. II, 7,14.
- Vesper**, stella II, 9,10. III, 19,26.
- Vesta** I, 2,16.28. III, 5,11. S. I, 9,35. Ep. II, 2,114.
- Vibidius** S. II, 8,22.33. 40.80.
- Victoria** Ep. I, 18,64.
- Vindelici**, gens Raetis cognata, inter Danuvium et Aenum habitabant IV, 4,18. 14,8.
- Vinnius**, Asina Ep. I, 13,2.
- Virtus** CS. 58.
- Viscus**, Horati amicus S. I, 9,22. — Viscorum uterque S. I, 10,88.

Viscus, Thurinus, fortasse unus e fratribus qui S. I, 10,³³ nominantur S. II, 8,²⁰.

Visellius, cuius socer herniosus fuit S. I, 1,¹⁰⁵.

Volanerius, scurra S. II, 7,¹⁵.

Volcanus I, 4,⁸. III, 4,⁵⁹. S. I, 5,⁷⁴.

Volteius Mena, praeco Ep. I, 7,⁵⁵. 64.⁹¹.

Voltur, mons Apuliae prope Venusiam III, 4,⁹.

Voranus, fur S. I, 8,³⁹.

Xanthias II, 4,².

Xanthus, fluvius Lyciae IV, 6,³⁶.

Zephyri III, 1,²⁴. IV, 7,⁹. Ep. I, 7,¹³.

Zethus, Amphionis frater, pastor et venator, lyrae contemptor Ep. I, 18,⁴².

Zmyrna = Smyrna, urbs Ioniae Ep. I, 11,³.

BIBLIOTHECA SCRIPTORUM GRAECORUM ET ROMANORUM.

A. Scriptores graeci:

- ARISTOPHANIS COMOEDIAE. Ed. C. de Holzinger.
DEMOSTHENIS ORATIONES.
HOMERI ODYSSEA. Ed. A. Scheindler.
„ ILIAS. Ed. Al. Rzach.
PLATONIS DIALOGI. Ed. Ios. Král.
SOPHOCLIS TRAGŎEDIAE. Ed. Fr. Schubert.
THUCYDIDES. Ed. L. Cwikliński.

B. Scriptores romani:

- CAESARIS COMMENTARI DE BELLO GALLICO. Ed. Ignatius Prammer.
Schulwörterbuch zu Caesar de bello Gallico von Ignaz Prammer.
CAESARIS COMMENTARII DE BELLO CIVILI. Ed. Ig. Prammer.
CICERONIS ORATIONES SELECTAE. Ed. A. Goldbacher.
CORNELIUS NEPOS. Ed. H. Koziol.
Schulwörterbuch zu Cornelius Nepos von H. Koziol.
LIVI AB URBE CONDITA LIBRI. Ed. A. Zingerle.
OVIDI METAMORPHOSEON LIBRI. Ed. A. Zingerle.
OVIDI CARMINA SELECTA. Ed. Henricus Stephanus Sedlmayer.
Schulwörterbuch zur Chrestomathie aus Ovid von Heinrich St. Sedlmayer.
SALLUSTI OPERA. Ed. A. Scheindler.
TACITI OPERA. Ed. J. Müller.
TIBULLI CARMINA. Ed. A. Zingerle.
VERGILI OPERA. Ed. J. Kvičala.

Haec scriptorum graecorum et romanorum bibliotheca continuabitur.

